

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiasticorum Vita, Moribus, Officiis Libri Tres

Schevichavius, Gisbertus

Mogvntiae, Anno M.DC.XXI.

[Liber Primus.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-42349

CAPVT I.

QVIS ECCLESIASTICO
viro constitutus finis, hominibus et-
iam vniuersis, ac rebus
conditis.

DE FINE INITIO A-

gendum: quia ad eum totius

vite curriculum dirigendum.

Triplex vero Ecclesiastico vi-

ro propositus est finis, DEI

honor, propria ac proximi

virtus & salus. Finis præci-

puius non solum angelorum

& hominum, sed etiam rerum consilii vel sensus ex-

pertium est vnius DEI Opt. Max honor & gloria.

Quem finem & ipse Deus in huius Vniuersitatis mo-

litione ac fabricatione spectauit: nam vt ait Salo-

mon Prouerb. 16. v. 4. Vniuersa propter semetipsum operatus

est Dominus, impium quoque ad diem malum, id est, non

solum Deus sua incitatus bonitate, sed etiam ad suam

gloriam tanquam vltimum finem cuncta procreauit,

adeo quidem, vt improbissimus etiam quisque, dum

iniquis operibus DEI gloriam obscurare nititur, eam

velit nolit iustis suppliciis illustrare cogatur, quem

admodum ad rebellem Pharaonem Egypti regem

ait Exod. 9. v. 16. Idcirco posui te, vt ostendam in te fortitudi-

nem meam, & narretur nomen meum in omni terra. Quali

A

dicat

*Cunctarū
finis rerum
Dei gloria.*

*Impius dū
vult Dei in-
pedire glo-
riam, pro-
mouet.*

dicat Deus : Te ô Pharao creavi quidem & regem constitui, sustinui, vt veritit Chaldaeus & conseruau, vt habent 70. vt mihi morem gereres, benè beateque viueres, sed quia prauidi, quod contumaciter & præfractè monitis præceptisq; meis, plagis etiam atq; miraculis repugnaturus esses, tuam malitiam ad meam ordinavi gloriam, permisiq; vt in populum meum tyrannus insurgeres, & ego vicissim in te quasi hostem tot potentissimis plagis & pœnis insurgerem, tandemque te cum tuis mergerem in mari rubro, vt sic omnes meam iustitiam cognoscerent ac potentiam timerent etiam, & venerarentur.

§. Eo nomine quod nimirum omnia ad suum honorem condiderit Deus, & illi omnem transcribendam gloriam docet Apost. Rom. 11. v. 36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in secula Amen. Quia, inquit, ex ipso Deo, vt causa effeëtrice, per ipsum, vt causam reëtricem, & in ipso, vt causa conseruatrice cuncta subsistunt : idcirco meritissimo illi omnis tribuenda gloria. Et iterum Rom. 16. v. 25. & 27. Et qui potens est vos confirmare, soli sapienti Deo per Iesum Christum honor & gloria in secula seculorum, Amen. Et 1. Tim. 1. v. 17. Regi autem seculorum, immortalis & inuisibilis soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen. Soli Deo honor diuinus, scil. honor & cultus patriæ, quo vt Deus colitur & honoratur. Quapropter & præcipit Apost. nihil faciendum penitus, quod non in Dei obsequium & laudem referatur. Rom. 15. v. 6. Vnanimis, vno ore, honorificetis Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi. & 1. Cor. 10. v. 31. Siue māducatis, ait, siue bibitis, siue aliud quid facitis : oīa in gloriā Dei facite. Et ad Coll. 3. v. 17. Omne quodcūq; facitis in verbo, aut opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi (supple facite) gratias agētes Deo & Patri per ipsum.

§. Animaduertimus hīc quantopere instet & vigeat Apost. vt in omnibus prorsus nostris in. sciatutis, operib.

Omni in re
Deo gloria
tribuenda.

Ad dei specta
ta gloria hu
manarum
actionum
bonitas, me
ritū, salus.

perib. & negotijs Dei gloriam intueamur, quæramus, promoueamus: quia nimirum finis est, à quo actiones nostræ suam bonitatem mutuantur; cuius n. rei finis bonus est, & ipsa bona est, & cuius finis malus, mala.

Quod & minimè ignobilis intellexit Philosoph. *Se- Finis diuer-*
neca ep. 95. cum ait: Non in facto laus est, sed in eo quemad-
modum fiat. Amico agro assidet quis, probamus: at si heredita-
facit opus
ris causa hoc facit, vultur est, cadauer expectat. Eadem, & tur-
& malum.
pia, & honesta sunt, refert, quare aut quomodo fiant: propona-
mus oportet sine summi boni, ad quem nitamur, ad què omne
factum nostrum & ductum respiciat, velut nauigantibus ad a-
liquod Sydus dirigendus est cursus. Vita sine proposito vaga est.

§. Et fanè si opera nobis salutifera & meritoria esse velimus, in Deū eiusq; gloriam referenda sunt. Quod tribus fieri modis potest, vel ex natura operis, vel virtute, vel ipso actu. Ex natura operis, quia omnia bona opera apta & habilia sunt ad Dei gloriam promouendam & augendam. Virtute; quando opera, quæ exercemus, procedunt ab illo actu, quo antea illa in Deū & vltimum finem retulimus. Actū enim in singulis operibus inchoandis Deum eiusq; gloriam spectamus. Et si verò nō desint auctores, qui opinentur omne opus bonum hominis iusti & diuina charitate præditi vitam æternam promereri, verisimilior tamen & tutior est illorum doctorum sententia, ad meritū exigī, vt bonum opus iusti, vel tunc cū fit, actu imperetur à caritate, & in Dei obsequium cultumq; referatur, vel certe oriatur ex actu imperato à caritate, atq; in Deū relato, quod est virtute non actu in Deum referri.

*Opus in Deū
gloriam nō
ordinatum
vanescit.*

§. Hinc Saluator docet, quod tam præsentium malorum perpeffio, quam caducorum bonorum contēptio ad sempiternam non profert felicitatem, nisi ppter ipsum vt vltimum finem suscipiantur. *Mat. 5. v. 11.*
Beati, inquit, estis cum maledixerint vobis homines, & perse-
cuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduers⁹ vos merentes,

propter me. & c. 10. v. 42. Quicumq; potum dederit vni ex minimis istis calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Mat. 19. v. 29. Omnis qui reliquerit domum, & c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit. Ex quo S. Mat. c. 10. loco B. Aug. l. 13. conf. c. 26. docet meritum sumi ex fine actionis: citans enim illud Apostoli Phil. 4. v. 17. Non quia quero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Didici à te Deus meus, inquit, inter datum & fructum discernere. Datum est res ipsa quam dat, qui imperitur haec necessaria, veluti est cibus, nūmus, potus, vestimentum, reatum, adiutoriū. Fructus autē bona & recta voluntas datoris est. Non n. ait Magister bonus Mat. 10. Qui susceperit Prophetam, tantum: sed addidit in nomine Prophetæ. Neq; ait tantū: qui susceperit iustum: sed addidit in nomine iusti. Ita quippe ille mercedem prophetæ, iste mercedē iusti accipiet. Nec solum ait: Qui calicem aquae frigidae potum dederit vni ex minimis meis, sed addidit: tantum in nomine discipuli, & sic adiunxit: Amen dico vobis, non perdet mercedē suam. Datum est suscipere prophetam, suscipere iustum, porrigere calicem aquae frigidae discipulo, fructus autē in nomine Prophetæ, in nomine iusti, in nomine discipuli hoc facere. In nomine prophetæ siue doctoris, in nomine iusti, in nomine discipuli, hoc est, quia propheta, quia iustus, quia discipulus est, eos recipiens eorundem & mercedem capiet, quia propter Deū facit illisq; cooperatur Dei Christi; ministris.

§. Apostolus itaq; 1. Cor. 10. & Coll. 3. suadet, vt omni studio omnibus in rebus Dei gloriam spectemus & promoueamus, mandatq; ne quid diuinæ gloriæ re-pugnans committamus. Illud summopere salutifera instituta in rum foret clericis ad spiritale meritū, & cæleste præ-Duum dirimium augendum, vt non modo mane illucescentis gere fructuo diei officia, vt horas canonicas, sacrificium, eleemo-sissimum. synas, munia publica vel priuata Deo ad ipsius gloriā offerrent, sed idem in singulis actionibus propositum renoua-

renouarent, sic enim & indifferentia eorum opera, vt sunt bibere, comedere, ambulare, sermocinari, dormire, virtutis & meriti rationem consequerentur, & quia id non modo rudes & imperiti, vt milites, opifices, agricolæ, sed etiã viri docti, vt Jureconfulti, Medici, Theologi, Ecclesiastici prætermittunt, & solum ad finem naturalem labores etiam ingentes exantlant, v.g. vt se suosque enutrient, omni se merito priuant, similes illis qui aërem verberant, hic enim cum ictum non admittat, frustra se defatigant.

C A P V T I I.

DEI HONOS ET GLORIA TANQVAM
*finis viro Ecclesiastico potissimum proposita &
commendata.*

§. **O**Mnibus quidem & singulis hominib. diuini *Præ cæteris* honoris scopus, in quem suas dirigant actio- *diuinus ho-* nes, præfixus, sed maximè clericis, vt quorum vita di- *nos clericis* uinis laudibus mancipata & dedicata est. *Quocirca spectandus.* Regius vates Sacerdotes & Leuitas exhortatur, vt sedulo diuino cultui insistant, & non tantum interdium, sed etiam noctu supremum Numen collaudent: *Ecce,* inquit, *Psal. 131. Nunc benedicite Dominum omnes serui Domini, Qui stat in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri, in noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum* Et rursus: *Psal. 134. Laudate nomen Domini, laudate serui Dominum, Qui stat in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri, Laudate Dominum: quia bonus Dominus, psallite nomini eius, quoniam suaue.*

§. Quia vero S. Aug. in huius *Psal. 134.* commentario exponit & duplicem causam, alteram ex parte nostra, quia serui sumus, alteram ex parte Dei, quia ipse Dominus & bonus, cur laudandus sit, & discriminè ac periculum nostrum, si à diuinis laudibus cessauerimus, & vtilitatem ac præmium, si eius laudes celebra-

uerimus, & laudatorum Dei conditionem ac proprietatem; quia, inquam hæc breuiter, luculenter ac pie explicat, adscribam illius hic verba: Valdè nobis dulce esse debet, & dulce nobis esse gaudendum est, quo nos Psalmus iste cohortatur. Dicit enim (Laudate nomen Domini) Causamq; ipsam quare iustum sit, vt laudemus nomen Domini, continuo Impii serui subiecit: (Laudate serui Domini.) Quid iustius, quid dignius, homines, quid gratius? Etenim si non laudauerint serui Dominum: superbi, ingrati, irreligiosi erunt, & quid faciunt, non laudando Dominum, nisi vt seuerum sentiant Dominum? Neque enim suum non seruus ingratus, si Dominum suum laudare noluerit, ideo efficit, laudant, vt seruus non sit. Laudes, non laudes, seruus es, sed si laudes, propter iabris: si non laudes, offendis. Non laudibus nostris ille crescit, nobis utilis, sed nos. Quoniam nobis expedit laudare Dominum, misericorditer tubet, vt laudemus eum, nõ arroganter. Et si semper tantum modo serui essetis, deberetis laudare Dominum: quanto magis debetis laudare Dominum serui, vt esse mereamini & filii? in filios ad- gis debetis laudare Dominum serui, vt esse mereamini & filii? optantur. Sed quoniam scriptum est in alio Psalmo 32. Rectos debet Non nisi pii laudatio, & item alibi scriptum est Ecclesiast. 15. Non est sperite Deum ciosa laus in ore peccatoris. Itemq; alibi dicit Psal. 49. Sacrificium laudis glorificauit me, & ibi via est, in qua ostendam laudat. e. illi salutare Dei, & consequenter: Peccatori autem dixit Deus, vt quid tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per ostium? tu autem odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te: ne forte quisquam: quoniam dictum est, Laudate serui Dominum, etiam si in domo ista magna fuerit malus seruus, patet sibi prodesse laudem Domini, continuo, quales sint, qui laudare debeant Dominum, subiecit & docet: (Qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri.) Qui statis, non qui venitis. Illi autem stare dicuntur, qui in mandatis eius perseuerant, qui in fide non ficta, & spe firma, & charitate synera seruiunt Deo, & honorant ecclesiam eius, & non dant occasionem malè viuendi eis, qui venire volunt, & in via lapides offensionis inueniunt. Ergo qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri, Laudate Dominum. Quid diciturus sum,

sum. quare laudetis? Quoniam bonus Dominus, Omnia bona Dei bonitas ipse fecit: ipse est bonus, quem nemo fecit. Ille bono suo bonus laudis magis est, non aliunde participato bono. Ille à seipso bono bonus est, tercia non adherendo alteri bono. Mibi autem adherere DEO bonum est, Psalm. 72. Qui non eguit, unde fieret bonus, sed e- Quomodo guerunt illo cetera, ut fierent bona, Bonum bona faciens, sic & bonus Deus bonum est proprie Matth. decimonono. Nemo bonus nisi & creatura. vnus DEVS, & Exod. 3. Ego sum, qui sum. Illi enim comparata, que facta sunt non sunt: quia verum esse incommutabile esse est, quod ille solus est. Est enim est, sicut bonorum bonum, bonum est. Si ergo quicquid aliud laudamus, ideo laudamus, quia bonum est: nulla tibi maior causa, & melior & firmior dari potuit, quare laudes Deū, nisi quia bonus est. (Psallite nomini eius, quoniam suavis est.) Fortè esset bonus & suavis non esset, si tibi non daret posse gustare. Talem autem se præbuit hominibus, ut etiam panem de caelo miserit, & filium suum æ- Suauitas & qualem, qui hoc est, quod ipse dedit hominem faciendum, & benignitas pro hominibus occidendum: ut per hoc quod tu es, gustes quod Dei non es. Ista sapienter, pie & salutariter S. August. præsertim pro Ecclesiasticis viris, ut nôrint quâ ratione Deum suum dilaudare debeant.

§. Ad idē diuinæ gloriæ studium & exercitium sacros homines exhortantur, & incitant sanctiſs. illi tres pueri in Babylonica fornace illaſi, apud Dan. c. 3. v. 84. 85. Benedicite, inquit, sacerdotes Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula. Benedicite serui Domini Domino, laudate & superexaltate eū in secula. Quocirca clero rectissimè illud Dei elogiū aptatur, Isa. 43. v. 21. Populum istū formauit mihi, laudem meā narrabit. Nō ergo tēporalis lucelli speculā, neq; caducorum bonorum desiderio, sed solius diuini honoris respectu suas obeant functiones, & tunc querentibus regnum Dei & iu- Offensa Dei ſitiā eius adiicietur, & c. Mat. 6. v. 33. Et vero grauius Deo a diuersis irascitur & cōminatur aliter facientib. & suum hono- honoris re- rem ac culū non promouentibus, Malac. 2. v. 1. vbi ita gl' p'ntis c.

legimus : Et nunc ad vos mandatum hoc , ô Sacerdotes : si nolueritis audire , & si nolueritis ponere super cor , vt detis gloriam nomini meo , ait D O M I N V S exercituum , mittam in vos egestatem & maledicam benedictionibus vestris , & maledicam illis , quoniam non posuistis super cor . Atque vnam tales Clerici , qui diuino honori impedimentum afferunt , sola corporali inopia & egestate premerentur , & non animo sterileferent , & à virtutibus penitus exarescerent ; vt vsus probat & experientia.

C A P V T I I I .

Q V O D P R O P R I A I N T E G R I T A S E T
perfectio Ecclesiastico viro , vt finis secundarius ,
sit proposita.

§. **E**ST & alter finis sed minus principalis , in quem assidue collimare debet clericus , nimirum suametipsum virtus & perfectio , vt secundum mensuram gratiæ sibi diuinitus concessæ quotidianum in sanctitate progressum faciat , vt talentum sibi concreditum non in sudario reponat aut humi defodiat & audiat : *Inutilem seruum proiicite in tenebras exteriores , ibi erit fletus & stridor dentium* , sed siue duo , siue quinque talenta acceperit , totidem minimum industriam suam lucretur & audiat . *Euge serue bone & fidelis , quia in pauca fuisti fidelis , supra multa te constituam ; intra in gaudium domini tui .* Matth. 25. v. 14. vsq; ad 31. Luc. 19. v. 12. Quod Euangelium exponens S. Gregor. hom. 9. in Euang. Lectio S. Euangelii , fratres carissimi , sollicitè considerare nos admonet , ne nos , qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur , ab auctore mundi , grauius inde iudicemur . Cum n. augetur dona , rationes etiam crescunt donorum , Tanto ergo esse humilior atque ad seruendum Deo promptior quisque debet ex munere , quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione , Ecce
homo

Dei gloria & propria perfectione. 9

homo qui peregrè proficiscitur, seruos suos vocat, eisq; ad negotium talenta parititur. Post multum vero temporis positurus cum eis rationem reuertitur: bene operantes pro apportato lucro remunerat, seruum verò à bono opere torpentem damnat.

§. Et quidem hos seruos Orig. tract. 33. in Matt. Casarius hom. 22. Ambr. in c. 19. Lucae, Chryl. Hier. Beda, Euthymius, Theophyl. in commentarijs suis in Matth. Ecclesiae Doctores & ministros interpretantur. *Talenta hic, ait S. Chryl. hom. 79. in Matt. pro eo, quod vnusquisq; facere potest, accipimus, siue auctoritate protegere, siue pecunijs iuuare, siue doctrina admonere, siue alia quapiam re proximis prodesse queas, Luc. 12. v. 48. Omni autem, cui multum datum est, multum quæritur ab eo. Et si etiam omnes exhortetur Apostolus, ne in vacuum gratiam Dei recipiant 2. Cor. 6. v. 1. nec cum torpore finant esse ociosam, sed bonis operibus augeant, potissimum tamen ab Ecclesiasticis id postulat 1. Timoth. 4. v. 14. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetam cum impositione manuum Presbyterii. Monet vt ordinis sui officij, gratiæ & virtutis donatæ diligentem rationem habeat & curam: & rursum 2. Tim. 1. v. 7. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Quasi dicat Apostolus, O Timothee, consenescentem, & tempore, humana infirmitate ac mutabilitate, desidia etiam atq; inertia languescentem gratiam in ordinatione acceptam assidua oratione, meditatione, pia lectione, alacritate & vigilantia animi, virtutis studio & contentione exsuscita. Quemadmodum ignis, ait, hom. 1. in 2. ad Tim. S. Chryl. indiget lignis: ita & gratia alacritate nostra opus habet vt feruere perpetuo possit: quippe hanc vel extinguere vel excitare in nobis est. Idcirco & alibi 1. Thess. 5. 19. ait, spiritum nolite extinguere. Is enim angore animi & negligentia extinguitur, vigilantia vero & intentione suscitatur.*

QV AE CLERICI PERFECTIO EX NO-
mine & primo instituto

Veri clerici
pars Domi-
nus, & ipse
Domini
pars.

Docet id S. Hier. epist. 2. ad Nepot. cap. 5. & ha-
betur 12. q. 1. c. 4. Clericus, inquit, qui Christi ser-
uit Ecclesia interpretetur primum vocabulum suum, & nomi-
nis definitione prolata, nitatur esse q̄ dicitur, si enim ἑκ
gracē, sors latinē appellatur: propterea vocantur Clerici, vel
quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, i. e. pars
clericorum est. Qui a. vel ipse pars Domini est, vel Dominum
partem habet: talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Do-
minum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, &
cum Prophetā dicit Ps. 15. v. 5. Pars mea Dominus: nihil extra
dominum habere potest. Quod si aliud quippiam habuerit prae-
ter Dominum, si argentum, si possessiones, si variam supellecti-
lem: cum istis partibus, Dominus pars eius fieri nō dignabitur.
Si a. ego pars Domini sum, & funiculus hereditatis eius non
accipio partes inter ceteras tribus, sed quasi Leuita & Sacerdos
vino de decimis, & altari seruiens, altaris oblatione sustentor,

Sacerdotiū
non sit diui-
tiarum au-
cupium.

habens victum & vestitum his contentus ero & nudam crucem
nudus sequar. Obsecro itaq; te & repetens iterum iterumq; mo-
nebo, ne officium clericatus genus antiquae militia putes, i. e. ne
lucra saeculi in Christi queras militia: ne plus habeas, quam
quando clericus esse coepisti & dicatur tibi (Hier. 12. secund.
70.) Clerici eorum non proderunt eis: Nonnulli n. sunt ditiores
monachi, quam fuerant saeculares, & clerici qui possideant opes
sub Christo paupere, quas sub locuplete & fallace diabolo nō ha-
buerūt, vt suspiret eos Ecclesia diuites, quos mundos tenuit ante

Ex codris
Crasos ge-
mit plorat-
que ecclesia.

mendicos. Ergo ex S. Hier. sententia veri perfectiq; cle-
rici sunt, qui ab Ecclesia habentes alimenta, & quibus te-
gantur, his contenti sunt 1. Tim. 6. ver. 8. & omne tempus
studiumq; suum in diuinum cultum ac proximorum
salutem conferunt.

Probi cleri-
ci vna cura
diuinus
cultus.

S. Consentit prorsus cum B. Hier. & D. Ambr. Epi-
scop. & ipse Ecclesiae Doctor l. de fuga saec. c. 2. & ha-
betur

betur 12. q. 1. c. 6. Cui Deus, inquit, portio est, nihil debet curare nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod n. ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atq; huic nostro officio decerpitur. Hæc n. vera est sacerdotis fuga abdicatio domesticorum, & quadam alienatio carissimorum, ut suis se abneget, qui seruire Deo gestit. Fugit ans est suorum, sacri altaris eius minister: vnde Dominus quasi princeps sacerdotum formam Leuitis in Euang. dans suo dixit Mat. 12. v. 48. Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? Hoc est, non agnosco matrem, non recognosco fratres, ignoro proximos. Mater mea & fratres mei ii sunt, qui audiunt verbum Dei & faciunt: solum ergo verbum Dei nouit minister, cum eos nouit, in quib. operatur verbum Dei. Cum his & congruit S. Isid. Hispalens. Episc. l. 2. de eccl. off. c. 1. Oportet, inquit, qui Deum hereditate possident, absq; vilo impedimento saculi, Deo seruire studeant & pauperes spiritu esse contendant, ut congruè illud Psalmista dicere possint: Dominus pars hereditatis mee. S. Epiph. epist. ad Ioan. Ierosolymitan. Episc. in eo omnes monet ex nomine clericos: oportebat nos, dilectissime, Clericatus honore non abuti in superbiam, sed custodia mandatorum Dei, & obseruatione diligentissima hoc esse quod dicimur.

§. Ex his planum est perperam effutuisse Luth. l. de abrog. Mill. priuata p. 1. q. in Christiano populo nulla sit differentia personarum, nullus clericus, nullus laicus.

§. Sed & hujus sectandæ perfectionis illos admonet vocabulum Canonici. Vox enim Græca κανών *Canonici* Latinis etiam vsurpata regulam significat, & Canonici Regularum, ut qui ex diuinæ legis, rectæ rationis atq; Ecclesiasticæ regulæ disciplina se suamq; vitam instituit & componit, quod qui non facit, nomine tenus est Canonici & re ipsa non est. Hinc illa Sapientum dicta: Canonici, qui non vult regi aut dirigi, non est canonici. Si canonici vocamur, & canonicam vitam profesii sumus, Canones à Romana Ecclesia matre nostra nobis datos à quib. etiam vocabulum sumpsimus, amplecti in omnib. & imi-

*Alienatio à
seculari cō-
sanguineo-
rum fami-
liaritate cle-
rico facien-
da.*

*Quæ est
mater mea
& fratres mei
ii sunt, qui
audiunt verbum
Dei & faciunt
: solum ergo
verbum Dei
nouit minister,
cum eos nouit,
in quib. opera-
tur verbum Dei.*

*Oportet, inquit,
qui Deum heredi-
tate possident,
absq; vilo impedi-
mento saculi,
Deo seruire stu-
deant & pauperes
spiritu esse contendant,
ut congruè illud
Psalmista dicere
possint: Dominus
pars hereditatis
mee.*

*Canonici
appellatio
virtutis
monitrix.*

*Canonici
appellatio
virtutis
monitrix.*

& imitari debemus. Ideo, inquit Iuo Carnutenf. Episc. decretorum Collector epistol. 202. *Canonici appellati estis, quod Canonicas regulas vos velle obseruare ceteris arctius deuouistis.*

*Canonici
olim Apo-
stolor. imi-
tatores.*

*Trespotissi-
mum causa
cur primis
Christianis
omnia fue-
re commu-
nia.*

§. Hi Canonici olim Apostol. duxere vitam, vnde & Apostol. ordo dictus est. Seruabant enim q̄ primi Christiani, de quib. S. Lucas Act. 2. v. 44. & 45. *Omnes etiam qui credebant, erant pariter & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnib. prout cuiq̄, opus erat.* Hujus S. communitatis causam assignat S. Chryl. ho. 7. in Actus Apost. q̄ videntes spiritalia bona omnibus communia voluerunt & temporalia communicare. Aliam affert S. Cypr. tr. de opere & elemos. q̄ vigeat calor fidei atq; imitatio Dei nullū arcentis à beneficijs suis. Non dissimiliter S. Hier. ep. 8. c. 7. tribuit calenti adhuc Christi Domini cruori & feruenti recenter in credentib. fidei. *Verum potissimam causam affert S. Luc. Act. 4. v. 32. & 35. Multitudinis credentium, ait, erat cor vnum, & anima vna, nec quisquā eorum qua possidebat, suum aliquid esse dicebat, sed erat illis omnia communia. Diuidebatur a singulis, prout cuique opuserat.* Ex vnione animarum, nascitur externarū rerum communitio, dum quisq; fauet amico, sicut & sibi. *Amicus n. vt dixit Pythag. alter ipse, & amicitia vna anima. Quoties, ait Arist. Magnor. Mor. c. 2. volumus vehementer amicū dicere. Vna, inquit, anima mea, & huius.*

*Canonici
olim socia-
lem & com-
munem du-
xere vitā.*

§. Talem quondam vitam agebant Canonici, vt planum est ex Moguntini Conc. constit. c. 9. Tom. 3. Concilior. vbi sic legimus: *In omnibus quoniam humana permittit fragilitas, decreuimus, vt Canonici Clerici canonicè viuant obseruantes diuinæ Scripturæ doctrinam, & documenta SS. Patrum, & nihil sine licentia Episcopi sui, vel Magistrorum incompotè agere presumant. In vnoquoq̄, Episcopatu simul manducant & dormiant, vbi his facultas faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt. In suo*

suo clauſtro maneat, & ſingulis dieb. manè prima hora ad lectionem veniant, & audiāt, quid eis imperetur. Ad menſam ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundum Canones Magiſtris ſuis exhibeant. Simile eſt decretum Conc. Turonenſ. c. 23. Canonici, inquit, & clerici ciuitatum, qui in Episcopis conuerſantur conſideramus, vt in clauſtris habitantes, ſimul omnes in vno dormitorio dormiant, ſimulq; in vno reſectorio reſciantur, quo facilius poſſint ad horas Can. celebrandas occurrere, & de vita & conuerſatione ſua admoneri. Victum & veſtimentum iuxta facultatem Episc. accipiant, ne paupertatis occasione compulſi per diuerſa vagari ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur. Eadem habet Syn. Aquilgr. c. 117. & Leo IX. 12. q. 1. c. Neceſſ. res. Neceſſaria, inquit, res exiſtit, vt iuxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quib. Clerici eccleſiaſticis diſciplinis vacent. Itaq; omnibus vnum ſic reſectorium ac dormitorio, ſeu cetera officina ad vſus clericorum neceſſaria. Miniſtri vero poſt Episcopos ſuper eos eligantur, quorum vita atq; doctrina illos potius exornet, quam dehoneſtet. & diſtin. 32. c. Præter hoc Alexander II. qui anno plus minus centeſimo ſupra milleſimum vixit, mandat, vt Subdiaconi, Diaconi Sacerdotes iuxta eccleſias (ſicut ait, oportet religioſos Clericos) ſimul, manducent & dormiant, & quicquid eis ab eccleſia competit commune habeant.

Rationes,
cur Eccleſi-
aſtici con-
uixerint.

Maxima
quondam
felicitas ca-
nonicorum
vna viuen-
tium.

§. Quam beati tunc temporis Canonici, q̄ felices Clerici intra Eccleſiæ ſepta habitantes, nec vllam periculofarum diſcurſationum, mundanarum occupationum, celebrandarum comporationum, agitandarum commeſſationum, conueniendarum muliercularum, exercendarum graſſationum, libidinum, turpitudinum occaſionem habentes, ſed diuinis tantum contemplationibus, laudibus, precibus, concionibus, officijs, cantibus, ſacrificijs vacantes, & tanquam angeli quidam terreſtres in paupertate, caſtitate & obedientia degentes, & ſolum Dei gloriam, & ſuam aliorumque ſalutem procurantes.

§. Hos

Alterū canonicorum genus sportulantes. Quid sportula.

§. Hos tamen præter clericos facere, quod non communē cum aliis, sed separatam agerent vitam, sub Pontificis tamen sui imperio, à quo & ecclesiæ opibus sustentabantur. Hos S. Cypr. epist. 66. Sportulantes appellat fratres à nomine sportula Suetonio & Martiali usurpato. Sportulæ v. siue sportula dicebatur Romanis distributio pecuniaria siue obsonium quod pauperibus clientibus & saluatoribus dabatur à diuitibus aut populo vel principe. Est & titulus Iuris in Cod. de sportulis & sumptu in diuersis iudicijs faciendis, quas sportulas valde quidam usurpant Iureconsulti. Vtitur a. ea voce S. Cypr. pro certo vitæ stipendio quod singulis Clericis per menses aut dies singulos ab Episcopis distribuebatur, idque ex quarta illa bonorum Ecclesiæ parte, quæ cleri erat: nam prima erat Episcopi, altera templi, tertia pauperum, ecclesiasticorum postrema. Et quidem pro singulorum meritis certa numerorum quantitas, alijs maior, ut presbyteris, alijs minor ut Diaconis tribuebatur, quemadmodum satis insinuat B. Cypr. ep. 34. sub fin. & Theophyl. in dictum Apost. 1. Tim. 5. v. 17. *Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina.*

S. Aug. & eius secta - tores Apostolica amplexi paupertatem.

§. De utroque Clericorum ordine S. Aug. serm. 1. & 2. de communi vita clericorum qui sunt tom. 10. serm. 49. & 50. de diuersis. Et quidem serm. priore in hunc modum loquitur. *Presbyter factus sum, & per hunc gradum perueni ad episcopatum. Cæpi boni propositi fratres colligere pertatem. compares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, imitantes me: ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogavi, sic facerent illi, qui mecum esse voluissent, ut de communi viueremus. Commune a. nobis esset magnum & vberimum prædium ipse Deus. Volui habere in ista domo episcopali mecum monasterium clericorum. Ecce quomodo vivimus: Nulli licet in societate nostra habere aliquid exclusit B. proprium, Sed forte aliqui habent: Nulli licet: Si qui habent, faciunt*

Aug. 1.

faciunt quod non licet. Pergit S. Aug. & habetur 12. q. 1. c. 18. certè ego. Certè ego, ait, qui statueram sicut nostris nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: vt si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem clericatum: quia desereret sanctæ societatis promissum, ceptumq; consilium: Ecce in conspectu Dei & vestro nuto consilium. Qui volunt aliquid habere proprium, quibus non sufficit Deus, & ecclesia sua, maneat, vbi volunt, & vbi possunt, non eis aufero clericatum. Non dissimilia habet idem S. Aug. serm. posteriore de communi Clericor. vita. Similiter B. Prosper Aquitanicus Regiensis Episcopus, S. August. perpetuus sectator l. 2. de vita contemplativa cap. 11. Clerici, inquit, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis vitæ necessaria, siue in domibus suis, siue in congregatione viuentes accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit necessitas. S. Greg. M. ad primam interrogationem Augustini Angliæ Archiepiscopi, & habetur 12. q. 2. c. 30. Mos est. Mos, ait, Apostolica sedis est ordinatis Episcopis præceptum tradere, vt ex omni stipendio, q; accedit, quatuor debeant fieri portiones. Vna videlicet episcopo & familia propter hospitalitatem & susceptionem, alia clero, tertia pauperibus, quarta ecclesiis reparandis. Sed quia tua fraternitas monasterii regulis erudita seorsim viuere non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ auctore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituire conuersationem, quæ in initio nascentis ecclesiæ fuit patrib. nostris, in quibus nullus ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis oia cõmunia.

*Ecclesia pro
uentus in
quatuor o-
lim partes
tribuit.*

*In Angliæ
communẽ
auxere vi-
tam clericor.*

Quod Clerici quondam Apostolicam & perfectissimam duxerint vitam, cuius adhuc expressa extant vestigia.

C A P. V.

CHRISTVS DOMINVS PERFECTISSIMAE
vitæ exemplar.

§ Citis gratiam D. N. Iesu Christi: quoniam cum dives Christi li-
beraretur, propter vos egenus factus est, vt vos illius inopia di-
uites paupertas.

uites essetis, ait Apostol. 2. Cor. 8. v. 9. In stabulo natus, Luc. 2. v. 7. toto mortalis vitæ curriculo non habens, vbi caput reclinaret. Matth. 8. v. 20. nudus in cruce mortuus & alieno conditus sepulchro, Ioan. 19. v. 23. & 41. Sanctâ in suo corpore dedicauit paupertatem. Quin & spiritu ac pia voluntate pauperes beatos prædica- uit Matth. 5. v. 3. Luc. 6. v. 20. & eam vitæ formulam suis dedit sectatoribus Matth. 10. v. 10. *Nolite possidere aurum neq; argentum, neq; pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, neq; virgam, dignus est enim operarius cibo suo.* Idem Saluator & alij se submittendi obtemperandiq; exemplar, *descendit de caelo, non vt suam sed patris faceret voluntatem* Ioan. 6. v. 38. & non solum Patri factus est obediens vsq; ad mortem crucis, Philip. 2. v. 8. sed etiam matri ac nutritori suo fuit subditus Luc. 2. v. 51. Quin & iniquissimis magistratibus vt Pontificibus ac Pilato morem gerens obedientiam sanciuit. Ipse deniq; de Spiritu S. conceptus & ex il- libata natus virgine perpetuam Agnus immaculatus seruauit virginitatem, & commendauit Eunuchos, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum, Matth. 19. v. 12. hoc est, qui conjugij suscipiendi facultatem sibi per- petuo voto penitus absciderunt.

Christi Do-
mini obedi-
entia.

Castitas sal-
uatoris.

CAPVT VI.

APOSTOLI IN EVANGELICIS CON-
siliis Seruatoris Emuli.

§. **H**anc viuendi in castitate, obedientia, ac pau- pertate rationem ac consilium amplexi Apo- stoli, Dominum Petri ore conueniebant Matth. 19. v. 27. *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, quid ergo e- rit nobis?* Quemadmodum vox (secuti) imitationem in paupertate, castitate & obedientia indicat, ita & vocabulum *omnia* nihil excipit. Non diui- tias: constat enim ex Euangelio & Apostolicis Actibus; qua quantaque paupertate tradu- xerint:

xerint: Nec excludit vxorem, cum & id loci Matt. 19. v. 19. inter relinquenda eam recenseat Dominus dicens: *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem & matrem, aut vxorem, aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam eternam possidebit.* Neq; sejungit ppriam inde voluntatem, cum ea potissimum deserenda, abneganda & ad vnus Christi imperium componenda & moderanda sit. Sane apostolorum Princeps suam vt paupertatem testatam faceret. Act. 3. v. 6. ait: *Argentū & aurum non est mihi.*

§. Sed & voti vinculo ad illa tria perpetuo seruanda sese apostoli obligarunt, alioquin in perfectionis apicem non ascendissent, cum multo perfectius sit & sanctius ex voto aliquid agere, quam sine voto, cuius rei tripartitam causam affert S. Th. 2. 2. q. 88. ar. 6. c. 1. 1. q. 1. *q. a* votum est actus religionis & patrie, que inter morales virtutes nobilissima est, ex qua cum illa pficiuntur & imperantur, vt jejunium, caducar. rerum abdicatio, castimonia, obedientia, maioris meriti sunt & prestantiora, cum ad diuinum cultum pertineant & quasi quedam Dei sint sacrificia. Neq; n. vt ait S. Aug. l. de S. virg. c. 8. *Virginitas carnis honoratur, quia virginitas est, sed quia Deo dicata est, honoratur, qua licet in carne seruetur spiritus tamen religione ac deuotione seruetur.* 2. quia votum magis hominem subicit astringitq; Deo, cum sine voto actum quidem v. g. jejunandi, continendi Deo offerat, sed cum voto simul Deo submittit conferuatq; ipsam potestatem, vt iam aliter facere non possit, sicut plus dat homini, qui arborem largitur cum fructibus quam qui tantum donat fructus. 3. quia voto immobiliter obfirmatur in bono voluntas, vt autem docet Philosoph. l. 2. Eth. c. 4. *operari ex voluntate in bono firmata ad virtutis perfectionem pertinet.* Quapropter Apostoli vouerunt, q̄ ad perfectionis statum pertinent, quando omnibus relictis Christum sunt secuti, vt ibidem

Apostoli voto ad perfectionem astricti.

Trib. de causis fatius est ex voto quam sine voto recte agere.

2. 2. q. 88. artic. 4. ad 3. affirmat B. Thomas, quod & ante illum docuit S. Aug. l. 17. de Ciu. Dei. c. 4. vbi de Christo & Apostolis ita loquitur: De terra ergo suscitatus est supra omnes diuites ille pauper, & de stercore erectus est supra omnes opulentos ille inops, vt sedeat cum potentibus populi, quibus ait: sedebitis super duodecim sedes Matth. 19. v. 28. Et sedem gloria hereditatem dans eis. Dixerant enim potentes illi: Ecce nos dimisimus omnia & secuti sumus te. Mat. 19. v. 27. hoc votum potentissimi vouerant sed vnde hoc eis nisi ab illo, de quo hic continuo dictum est, Dans, inquit, votum vouenti. Non enim Domino quisquam quicquam rectum voueret, nisi qui ab illo acciperet quod voueret. Haec tenus Theologorum antesignanus.

CAP. VII.

IN CONSERVANDA CASTITATE,

paupertate, obedientia, primi Christiani Apostolorum imitatores.

S. **A**postoli itaque non tantum libera voluntate, sed & voti obligatione perpetua paupertatis, castitatis, & obedientiae cultores fuere, eamque religionem suo exemplo plurimum commendarunt posteritati, ita vt eandem viuendi rationem primi Christiani complexi fuerint Ierosolymis, vt Actus testantur Apostolici c. 2. v. 44. 45. sed & in Aegypto atque alibi, vt memoriae prodiderunt Dionys. de Eccl. Hierar. c. 10. Eusebius l. 2. Eccl. hist. c. 17. S. Hier. de Scriptoribus Ecclesiasticis in Philone & in Marco. Qui quod & voto se ad hoc sanctissimum vite genus obligauerint, idem B. Hier. demonstrat epist. 8. & ad Demetriadem c. 7. In Act. Apostolorum, inquit, quando Domini nostri adhuc caelebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia eorum ad Apostolorum deferrebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas, dabaturque singulis prout cuiusque opus erat: Ananias & Saphyra dispensato-

res timidi, imo corde duplici & ideo condemnati: quia post votum obtulerunt quasi sua, & non eius, cui ea semel vouerant, partemq; iam sibi alienae substantiae reseruarunt, metuentes famem, quam vera fides non timet, presentem meruere vindictam, non crudelitate sententia, sed correctionis exemplo. Deniq; & Apostolus Petrus nequaquam eis imprecatur mortem, ut stultus Perphyrius calumniatur, sed Dei iudicium Prophetico spiritu annunciat, ut poena duorum hominum sit doctrina multorum Act. 5. v. 1. ad 12.

CAP. VIII.

CANONICI VETERES APOSTO-

lica vite Emulatores.

§ I Am vero priscos illos clericos ac praesertim canonicos eandem viam instituisse, & votis etiam Deo nuncupatis paupertatem, castitatem, & obedientiam observasse, partim ex ijs quae diximus planum est, partim ex ijs quae dicemus, constabit. Docuimus id superiore c. 4. ex Conc. Moguntino, Turonensi, Aquisgr. ex Greg. M. & Alexandro II. antiquissimos Clericos & canonicos coenobium, exnaaculum, dormitorium, officinas & alia omnia habuisse communia, quib. & adungi potest S. Clemens Pauli discipulus & Petri Successor epist. 5. & habetur 12. q. 1. c. *Dilectissimus*, ubi Clericos alloquens, *communis*, inquit, *vita omnibus, fratres, necessaria est & maxime his, qui Deo irreprensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum eorumq; discipulorum imitari volunt.* Et hi clerici omnes illibatam custodiebant castimoniam, quemadmodum docet S. Hier. ep. 50. ad Pammach. *Christus, ait, virgo, virgo Maria vtriusq; sexus virginitatem dedicauere, Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentis, episcopi, presbyteri, diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in aeternu pudici.* Graeci et Sacerd. a principio agami fuerunt. *Qui, ait S. Cyr. Iero. Catech. 12. apud Iesum bene fungitur Sacerdotio, abstinet se a muliere. Neq; postea matrimonium*

nium contraxerunt nisi mali, & qui Canones probatamq; veteris Ecclesiæ consuetudinem rejecerunt, vt ait S. Epiphan. hæresi 69.

Votum castitatis Clericorum in maioribus ordinibus.

§. Hanc castitatem in S. ordinib. promittebant, q; votum adhuc vel maximè viget, & idem est planè q; religiosorum, ita vt matrimoniū contrahendum illicitum reddat, & contractum irritum efficiat. S. Greg. M. l. 1. ep. 42. ad Petrum subdiaconum, & habetur d. 28. c. 2. Nullum. Nullum facere subdiaconum presumant Episcopi: nisi qui se castum victurum promiserit: quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Qua dist. 28. plures de vota Clericorum castitate extant Canones. Et Bonifacius VIII. de voto c. vn. l. 6. Illud solum votum debet dici solenne quantum ad contractum post matrimonium dirimendum, q; solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis: aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de Religionibus per sedem Apostolicam approbatis.

Clericorum erga Episcopum & suos magistratus promissa obedientia.

§. Præterea obedientiam suo quisque spondebat Episcopo, cuius rei plurima super sunt vestigia & indicia, qualia sunt q; de B. Martino, in eius vita scriptis Seuerus Sulpitius: nimirum quod S. Hilarius, cum eum adamasset, quo illum arctius sibi implicaret & deuinciret, hanc vnã rationem tenuerit, vt illum Ecclesiasticis ordinibus initiaret. Et quod testatur S. Greg. 4. Registri, epistola 74. morem fuisse adhuc suo tempore Romæ, vt quisquis semel in ea Ecclesia factum ordinem accepisset, egrediendi ex ea vltèrius licentiam non haberet. Et quod Concilium Moguntiacum c. 9. præcipiat, vt nihil sine Episcopi vel Magistrati licentia faciant, & illis obedientiam secundum Canones exhibeant. Quam obedientiam, vt libentius, promptius, & accuratius præstarent, non nisi probabili vita & doctrina illis præficiendos Eugenius II. 12. q. 1. c. necessaria res. constituit.

§. De

§. De paupertate id multo illustrius est. Testatur S. Hieronymus & refertur 12. q. 1. c. 7. Duo. hanc esse causam, cur ab ipso Ecclesie initio clericorum capita radi cœperint, ut significaretur depositio omnium temporalium: quia victu & vestitu contenti, nihil proprium habere debent, sed omnia communia Pro-
 sper Aquitanicus excellenti doctrina & sanctitate Episcopus Regiensis l. 2. de vita contempl. c. 9. & habetur 12. q. 1. c. 13. expedit. Expedit, ait, Ecclesia facultates possidere, & amore perfectionis proprias contemni. Non enim propria sunt, sed communes Ecclesie facultates, & ideo quisquis omnibus, quæ habuit, dimisis aut venditis fit rei sue contemptor, cum præpositus fuerit Ecclesie factus, omnium, quæ habet Ecclesia, fit dispensator. Vbi & Sanctorum Paulini & Hilarij affert exempla, qui paterna prædia diuendita pauperibus erogarunt, ijdem autem Episcopi facti facultates Ecclesie diligenter administrarunt: de quibus & subjungit B. Prosper. Et idcirco scientes: Nihil aliud esse res Ecclesie, nisi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicauerunt in usus suos, ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diuiserunt. Quod habet Ecclesia cum omnibus nihil habentibus, habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, debet erogare: quando nihil aliud sit habentibus dare quam perdere. Et consequenti c. 12. Nec illi qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. Possidius Calamentis Episcopus in vita S. Aug. c. 5. Factus, inquit, Presbyter, monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum & regulam, sub sanctis Apostolis constitutam, maxime ut nemo proprium quicquam in illa societate haberet sed essent illis omnia communia. Et cap 25. de eodem S. Aug. jam Episcopo: Cum ipso semper Clerici, una etiam domo ac mensa sumptibusq; communibus alebantur & vestiebantur. Quod etiam hæc omnia voti spon-

Clericorum
 paupertas
 vota.

Quæ prima
 consurra-
 tio.

Quid Eccle-
 siastica bo-
 na.

S. Aug. re-
 ligiosorum
 Canonico-
 rum Anti-
 stes.

Clerici vo-
 ti, castitatis
 & obedi-
 entia nuncu-
 tionem parunt.

sione stabilirentur & confirmarentur, supra quidem ostensum est, sed id etiam manifestum exepist. Verba-
ni Pontificis ad omnes Episcopos, vbi post alia Cle-
ricos alloquens, vt refertur 12. quæst. 1. c. 9. Scimus,
Quicumque, ait, vestram communem vitam susceptam ha-
bet, & vouit se nihil proprium habere: videat ne pollicitatio-
nem suam irritam faciat, sed hoc quod Domino pollicitus est,
fideliter custodiat, ne damnationem sibi, sed præmium acqui-
rat, quoniam melius est non vouere, quam votum, prout me-
lius potest, non perficere. Quod & perspicue docet San-
ctus Augustin. serm. 1. de communi vita Clericorum,
qui est 49. de diuersis. Qui societatem, inquit, commu-
nis vite iam susceptam, qua laudatur in Actibus Apostolorum,
deserit, à voto suo cadit, & à professione sancta cadit. Obser-
uet iudicem scilicet Deum, non me, ego ei non aufero clerica-
tum. Quantum sit periculum ante oculos eius posui: faciat qd
vult, ego scio quantum mali sit profiteri sanctum aliquid nec
implere. Vouere, inquit Psalm. 75. v. 12. & reddite Domino
Deo vestro. Et Eccl. 5. v. 4. Melius est non vouere, quam voue-
re & non reddere. Clericus duas res professus est, & sanctita-
tem & clericatum. Interius sanctitatem: nam clericatum
propter populum suum Deus imposuit ceruicibus ipsius, cui ma-
gis onus est, quam honor. Sed quis sapiens & intelligit hæc?
Psalm. 106. v. 43. ergo professus est sanctitatem, professus est
communiter viuendi societatem & professus est, quam bonum
& quam iucundum habitare fratres in vnum Psalm. 132. v. 1.

CAP. IX.

MAXIMVS OLIM CLERICO-
rum honor.

§ ET quidem eiusmodi clericatum propter religi-
osam & Apostolicam vitam, tum propter fru-
ctum, quem in Ecclesia proferebant: Christianum si-
quidem

quidem populum baptizabant, catechismis & concionibus crudiebant, sacramentis præsertim pœnitentiæ & Eucharistiæ pascebant, sacrificiis & precib. Deo commendabant, in summo honore & precio erant, quemadmodum ostendit S. Hier. epist. 1. ad Heliodorum c. 7. toto, & epist. 10. ad Furiam c. 1. ita ut id ætatis è Monachismo ad Clericatum tanquam ex inferiori gradu ad superiorem fieret ascensio. Hinc S. Hieron. epist. 4. ad Rusticum monachum c. 8. & refertur 16. q. 1. c. 26. Sic viue. Sancti, inquit, sunt Clerici & omnium vita laudabilis. Ita ergo age & viue in monasterio, ut Clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules, & ad altare Christi, quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium, feminaq; nomen tuum nouerint, & vultum tuum nesciant, cum ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit: & te vel populus vel Pontifex ciuitatis in clerum eligeret, agito que clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: quia in omni conditione & gradu optimis mixta sunt pessima.

S. Id ipsum quod non nisi optimi monachi ad clericorum pmouerentur officium, fatetur suo de tempore S. Aug. epist. 76. ad Aurel. & habetur 16. q. 1. c. 36. Legi epistolam tuam. Ipsi, inquit, monachis facilis lapsus, & ordini clericorum indignissima sit iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericatus eligantur, cum ex his qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores atq; meliores in clerum assumere soleamus: nisi forte sicut vulgares dicunt: Malus choraula bonus Symptomachus est: ita idem ipsi vulgares de nobis iocabuntur dicentes: Malus monachus, bonus clericus est. Nimis dolendi, si ad tam rûinosam superbiam monachos surrigimus, & tam graui contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero sumus, cum aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat, si ad sit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas. Hæc idcirco à nobis me-

Nō nisi monachorum flos ad cleri dignitatem adscribatur.

Ab equis a l asinos & ab asinis ad equos. Cur ista de clericorum perfectione commemorata.

moria prodita sunt, vt intelligatur quanta fuerit p̄fcorum clericorum & canonicorum perfectio, eamque posteritas sic mentis oculis intueamur, vt & ad eam quam proxime accedere elaboret, quod fiet, si Dei, Ecclesiæ, p̄sidum suorum p̄ceptis morigeri, si integritatis & castimonie seruantissimi, si Ecclesiasticis bonis non in luxum, non ad fastum & auaritiam abusi, sed honesta secundum status sui decentiam sustentatione contenti, superflua ad Ecclesiæ ornamentum, ad egentum subsidium atque ad alias piâs causas erogauerint.

CAP V T X.

*QVAS OB CAUSAS PAVLATIM CLERICI
à sanctioris vite instituto defecerint.*

§. **V**erum isti Clerici paulatim à sanctioris vite disciplina ad laxiorem liberioremque viuendi rationem dilapsi sunt. Cujus laxamenti & discessionis duæ potissimum occurrunt causæ: altera clericorum multiplicatio: quoniam cum ita creuisset populus Christianus, vt à paucis clericis administrari regi- que non possit, & ad ipsius Ecclesiæ splendorem tacere videretur, vt plures jam ministros haberet Prou. 14. v. 28. *In multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia Principis*, non ita potuit in tanto numero ille perfectionis ardor conseruari & euenit illud Prophetæ: *Multiplicasti gentem, non magnificasti latitiam.* Isa. 9. v. 3. Altera causa: quo longius tempora à primo illo Ecclesiæ statu procedebant, eo magis & Dei caritas in hominibus refrigescibat, & abundabat amor sui, suorumque commodorum, ita vt nollent se Ecclesiastico statui, sub tanta disciplina, & tam tenui dieta mancipare, & fortassis, vt fit, in tanta mul-

multitudine oriebantur inter quosdam discordia. I- Vnde Eccle-
taq; sensim beneficia, & præbendæ institutæ, certiq; *stasticorum*
prouentus annui singulis assignati, ex quibus cõmo- *beneficiorũ*
dè, seorsim, & p suo arbitratu possint viuere: quæ sa- *origo.*
cra vectigalia, quantam parsimoniam, ne beneficia
beneficijs cumulentur, quàm pios vsus, ne dissipètur,
requirant, plurimi nõrunt, pauci perficiunt. S. Bern. *Querela S.*
citato hoc Isa. loco c. 26. v. 10. *Misereamur impio, & non Bern. de per*
disce iustitiam, in terra Sanctorum iniqua gessit, & videbit uersis cleri-
gloriam Domini: subiũgit ser. 32. in Cant. Timeant Clerici, cis.
timeant Ministri Ecclesie, qui in terris Sanctorum quas possi-
dent, tam iniqua gerunt, vt stipendijs qua sufficere debeant, mi-
nimè contenti, superflua quibus egeni sustendandi forent, im-
pie sacrilegeq; sibi retineant, & in vsus suæ superbiæ atq; luxu-
ria victum pauperum consumere non vereantur: duplici profe-
cto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & sacris in
 suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

§. Quin & istius licentioris in Clero vitæ prolusio-
nem, & quandam inchoationem fuisse ex S. Augu. &
aliis didicimus, cum quidã Clerici corruptissimis &
perditissimis fuère moribus, in quos plenis sæpè velis
inuehitur S. Hieron. vt ep. 1. ad Heliodor. c. 8. *In improbos*
inquit, *Episcopi, episcopi sunt: Attendis Petrum, sed & Iudam clericos S.*
considera. Stephanum suspicis, sed & Nicolaum respice, quem Hieron. in-
Dominus in Apocalypsi cap. 2. v. 6. sua damnat sententia. Non uectina.
facit Ecclesiastica dignitas Christianum. Non est facile stare
loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Christo regnantium.
Et ep. 2. ad Nepotianum vanitatem quorundam su-
gillat Clericorum, intemperantiam & auaritiam. *Qualis cle-*
Si propter officium clericatus, inquit c. 6 aut vidua visitatur, ricorum esse
aut virgo, nunquam domum solus intro eas. Tales habeto secios, debeat so-
quorum cõtubernio non infameris. Si lector, si acolytus, si psal- cietas.
tes te sequitur: non ornentur veste sed moribus: nec calamistro
coment comas sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum
sola, secreto & absq; arbitro vel teste, non sed eas.

B 5

§. Erant

S. Hier. vt
perfidorum
hereticorum,
ita & impro-
borum cleri-
corum exa-
gitor.

Prò puden-
da Ecclesia-
sticis mini-
steria.

§. Erant ergo & id tempestatis muliebriter compulsi calamistratiq; vt nostro, prò dolor, tempore Clerici. De quibus ead. ep. c. seq. 7. D. Hier. illorum personam sustinens, & delicias cupiditatemq; exagitans: Natus, inquit, in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram: nunc simulam ac mella fastidio. Noui & genera & nomina piscium, in quo littore concha lecta sit, calleo: Sapore auium discerno prouincias, & ciborum meraritas, ac nouissimè damna ipsa delectat. Audio præterea in senes, & anus absq; liberis quorundam turpe seruitium. Ipsi apponunt matulam; obsidēt lectum, purulentiam stomachi, & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt, pauent ad introitum medici: tremētibusq; labijs, an commodius habeant, sciscitantur: & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulataq; lætitia mens intrinsecus avara torquetur, &c. Et rursum idem S. Hier. taxans ob turpis lucri cupiditatem indecora clericorū & nimis humilia obsequia, ep. 22. ad Eustoch. de custodia virginis. Clerici ipsi, inquit, quos & magisterio esse oportuerat pariter, & timori, osculantur capita matronarum, & extenta manu, vt benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi. Ille interim qua sacerdotes suo viderint indigere presidio, eriguntur in superbiam, &c. Et ep. 48. ad Sabian. Diac. c. 3. illius libidinem castigans & arrogantiam. Non tibi illa nunc replico, quod plures virgines stuprassenarreris: quod à te nobilium violata matrimonia publica casa sint gladio, quod per lupanaria impurus & belluo cucurristi. & ca. 4. Amicis lintheis: digitos annulis oneras: dentes puluere teris: raras in rubenti caluaria digeris capillos: taurina ceruix, toris adipeis intumescens, nec quia propter libidinem fracta est, inclinatur. Super hac vnguenta fragas: mutas balneas: & contra renascentes pilos pugnas: per forum ac plateas nitidus ac politus amator incedis. Cernunt hic improbi & nefarii clerici sui similes in antiquitate nō defuisse, sed & illud perpédāt, eos infami & exitiali morte sublatos, vt quorū imitatur mores, pertimescāt & exitus. CA-

CAPVT XL

LABOR ET INDVSTRIA SANCTORVM AD
instaurandam Ecclesiasticam disciplinam.

§. **V**ERVM & hos vt ad pristinum sanctitatis nitorem reuocarent, & in Apostolica perfectionis studium denuo inflamarent sanctissimi doctissimiq; viri conati sunt, & ipsum religiosum ordinem cum clericorum statu coniunxerunt. B. Ambros. epist. 82. & ser. 69. eã S. Eusebio Vercellensi Episcopo laudem tribuit, quod suos clericos ita instituerit, vt ab ijs duo pariter exigeret, & monasterij continentiam & disciplinam Ecclesiæ. Hæc, inquit, primus in occidentibus partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoria coniunxit, vt in ciuitate positus monachorum instituta teneret, & Ecclesiam regeret ieiunio sobrietate. Multrum enim adiumenti accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ & normam inregritatis iuuentutem asstringat, & conuersantes intra urbem abdicet vsu vrbis & conuersione.

§. Verum præcipuus clericalis religionis & religiosi clericatus instaurator fuit sanctus Augustinus, non solum ideo, quod, vt in eius vita narrat Possidius, intra Ecclesiæ Clericorum monasterium constituerit, vbi vna omnes mensa communibusque sumptibus alerentur, nihilque cuiquam suum esset, iuxta rationem, vt loquitur, sub sanctis Apostolis primum introductam, & plurimos ad id vitæ genus permouerit, sed ideo etiam quod regulam Canonicorum moribus accommodatissimam conscripserit, quæ passim à quamplurimis Congregationibus est acceptata & mirificè per S. Fulgentium Ruspensis Ecclesiæ Episcopum, per S. Prosperum Regiensem antistitem, per Gelasium S. Pontificem, & alios Sancti August. discipulos ac sectatores propagata, quam & magnus ille Patriarcha S. Dominic^{us} pro suo religiosissimo & Ecclesiæ utilissimo ordine acceptauit. Idẽ præstantissimum

*Primarius
clericatus
reformator
S. August.*

*D. Aug. regulã
plurimi
seculi.*

Clericorum
monasteria.

simum vitæ genus monachismum cum clericatu copulans in Gallias inuexit S. Martin. Turonensis Episcopus, vt in eius vita testatur Seuerus Sulpitius. Et S. Augustin. lib. 8. conf. c. 6. Erat monasterium, inquit, Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbs mœnia sub Ambrosio nutritore. Et de moribus Ecclesiæ Cath. cap. 33. idem D. August. Vidi ego, inquit, diuersorium Sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus vnus presbyter præerat vir optimus & doctissimus. Romæ etiam plura cognoui, in quibus singuli grauitate atq; prudentia & diuina scientia præpolentes, ceteris secum habitantibus præsunt, Christiana caritate, sanctitate, & libertate viuentibus: ne ipsi quidam cuiquã onerosi sint, sed Orientis more, & Pauli Apostoli auctoritate manibus suis se transigunt. Ieiunia etiam prorsus incredibilia multos exercere didici, non quotidie semel sub noctem reficiendo, quod est vsquequaq; vsitatissimum, sed continuum triduum vel amplius sapissime sine cibo ac potu ducere, &c.

CAPVT XII.

CLERICORVM REGVLARIVM IN
deterius prolapsio.

§. **V**ERVM vt est natura vitiata ad bonum difficilis, ad malum prona, his motibus quasi fluctibus agitata Canonicorum vita, rupto aggere extra regularis disciplinæ alueum egressa est, qua de re Joan. Trithemius in Hirsaugienfi Chronico ad ann. 975. ita faciem præloquitur: Sub Theodorico Archiepiscopo Treuirensi Canonici ferunt Tremaioris Ecclesiæ ibid. abiecta vita regulari, quam hucusq; inuirenses, afeadem Ecclesia maiores eorum continuauerunt, desierunt esse filii mox regulares, & facti sunt nomine & cõuersatione saculares. Quos alii, vt in arum exemplo malo Canonici quoq; S. Paulini Treuirenses, S. dentem cãCastoris in Confluentia, Moguntinenses, VVormatienses, Spidellam murenenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diuersis quidem
tempo-

temporibus, sed vno impietatis spiritu regularis vita communitatem abiecerunt. Hæc ille.

§. Quid ergo? Dammandusne iste Canonicorum status? Nequaquam, cum sit longo vsu firmatus, & Apostolicæ Sedis concessu permixtus, & in eo multi sanctissimi viri vixerint, & etiamnum viuunt, & diuinarum atq; ecclesiasticarum legum obseruantes amplissima in cælis præmia consequi possint. Ista autem hæctenus nobis exposita sunt, vt Clerici in Apostolicæ vitæ, quam illorum maiores duxerunt, archetypum, & perfectissime virtutis exemplar intuentes toto pectore in propriæ sanctitatis studium, qui alteri ipsius constitutus finis est, incumbant, conenturq; esse quod illi fuerunt, aut minimum castimoniam integre colant, Ecclesiæ bonis decenter ac pie vtantur, statuta ac Maioribus suis obtemperet, diuinum officium augustè ac sanctè perfoluant. Nunc de 3. sine dicendum.

CAPVT XIII.

POSTREMVVS ECCLESIASTICO VIRO

propositus finis est populi edificatio, & ad virtutis emulationem incitamentum.

§. **C**VM Deus vniciq; mandauerit de proximo *Abnuoquo* suo, Eccles. 17. v. 12. vt videl. nunquam noceat, *que proximo* proficit semper, non vtique illum prauo exemplo *cor-* *mus ad bo-* rumpere, sed bono exemplo ad probitatis studium *num exci-* prouocare & impellere debet. Quocirca *S. Paulus ad tandus.* Romanos cap. 12. vers. 17. monet: *Providente, bona non tan-* *tum coram Deo, sed & coram omnibus hominibus.* Quod, ait Apostolus, istud est: Tam sobriè, iustè, & piè vestram vitam instituatis, vt Deo pariter & hominibus probeatur, nec iure à quoquam reprehendatur, sed ceteris in virtutis exemplum præluceat. Qui idem Apostolus

cap. 15.

cap. 15. v. 2. in eadem Romana epistola: Vnusquisque vestrum, ait, proximo suo placeat in bonum ad adificationem. quasi dicat: Quisque sua continentia, sua modestia, sua humanitate, & caritate se alteri ita accommodet, vt illū ad omne bonum pelliciat & inducat. Quē admodum enim qui murum exstruit, eumq; sensum attollit, is domum ædificat; ita qui sua temperantia, sua submissiōne, sua religione, sua beneuolentia, aut quacunq; alia virtute proximum ad bonū excitat aut erigit, is eum ad similia gerenda ædificare dicitur, vt fiat templum sanctum Domino & habitaculum Dei in Spiritu sancto, Eph. 2. v. 21. & 22. Rursum vt se mutuo instruant, & ad virtutem instigent, saltem exemplo suo & bona vita hortatur Apostolus 1. Thess. 5. v. 11. Consolamini inuicem, ait, & ædificate alterutrum, sicut & facitis. Quæ etiam de causa partim exhortatur, partim Philippenfes dilaudat idem Doctor gentium cap. 2. v. 15. Sitis, inquit, sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis praua & peruersa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Vt quali lucetes stellæ, vel lunæ, aut faces in excelsa turri expositæ, in cæca mundi nocte, & periculoso istius vitæ mari nauigantibus, salutis portum & iter in cælum vestro exemplo demonstratis.

§. Vel solus iusti intuitus ad sanctiorem conducibilis est vitam, quemadmodum docet S. Ambros. serm.

10. in Psal. 118. v. 74. Qui timent te, videbunt me, & latabuntur: quia in verba tua super speraui, cum ait: Qui videt gustū & gaudet, et ipse vult esse iustus: pulchrum est enim, vt eo in a- si q̄ amat. liis delectetur, quod vult ipse in se seruare si possit: est n. in situm bonis, vt castum pudicus, prudentem sapiens affectu pio diligit, li amicum. misericors liberalis, & virtutes suas in aliis amet, pleriq; n. Intuitus iu- iustus aspectus, admonitio correctionis est, perfectiorib. vero la- sti morum ticia est. Quam pulchrum ergo si videaris & prosis. Bonum ergo magister. vir iustus, propterea deniq; Paul. Apost. ascendit Hierosolyimā, Gal. 2. v. 12. vt iustos videret, & cum Petro mansit diebus 15. vt ex eius ali- quid

quid cohabitacione proficeret. Propterea ipse Paul. & Barnab. cum Hierosolymā ingrederentur, magnifice excipiebantur ab Ecclesia, ab apostolis & maiorib. natu, cum autē abire vellent, ne discederent rogabantur. Et ut postea de Paulo legimus, cum lacrymis deducebatur. Nā si est tanta vis in animalib. ut animal visum profit ictericis, ita ut mortui quoq; cornu eius animantis prodesse dicatur. Si fuerit demonstratum iis, qui huiusmodi inciderint passionem, dubitare possumus quod iusti sanet aspectus? Ergo vile animal ratione tantam virtutem habet, ut sanare possit hominem momento exiguo: quid videtur? homo iustus, si tamen cum fide ab eo conspiciatur, qui utilitatem ab eo percipere desiderat, nihil cōfert? Nū vel ipsi oculorum radij virtutem quandam videntur infundere ijs, qui fideliter eum videre desiderant? Sed quemadmodum iustus latificat cor innocentium cum videtur, ita & improbi iustorum cognitione torquentur, quia vel tacitis Sanctorū moribus arguuntur. Torquet castitas incontinentem, auaritiam liberalitas, impietatem fides. De hoc quoq; parile vilis animantis sumamus exemplum. Nam sicut prodesse diximus mutum animal, cum videtur, ita obesse percipimus lupum, si videndo prauenerit. Vocem enim feruntur amittere quos prior lupus viderit. Basiliscus quoque, hoc est, noxius serpens, si quodcunque prior viderit animal, fertur occidere; & allegatur statim necari, qui potuerit à serpente huiusmodi prauideri. Ipse quoq; serpens mori dicitur, si fuerit hominis prauentus aspectu. Ergo si tanta virtus vel in oculis serpentis, vel in oculis est hominis, ut si alter alterum prior viderit, possit occidere: non est virtus in oculis iusti, qui repletus virtutis est gratia, cum præsertim tantum operetur fides, ut est in illa, qua simbriam Domini tetigit, sanaretur, & ille cui intendit Dominus Iesus statim ex eius oculis gratiam sanitatis habere videret? Sed qui videt iustum, debet scire quid videat, non illum videt in corpore, non in vestimento, non in patrimonio, non in vultu, sed intus videt. Non, inquam, illum videt, nisi eius viderit mentem, nisi eius sermonē intenderit, nisi sensus illius potuerit comprehendere, sapientiam, de tractatu eius potuerit assumere.

Tunc

Oculi mentis indices.

Probi inuisi improbis.

Edere non poteris vobis lupus est tibi visus.

Vide Adam: lupi gium: lupi illum videre prior es.

Matth. 9. 7. 21. 22.

Tunc igitur letabitur, cum ista perspexerit, cum ista cognouerit, Ita ergo & nos sicubi audiuimus iustum festinemus videre, sicut illa mulier, quae audiuit in domo Pharisei discubere Dominum Iesum, & ingressa est, & eius pedes perfudit unguento, illius imitatores simus, quia Ecclesia in illa muliere figuram esse quis dubitet?

§. Hæc quidem generatim ita se habent, ut quilibet etiam homo vitæ suæ integritate alios ad virtutis studium prouocare debeat, hoc tamen maximè locum habet in viris Ecclesiasticis. Verè S. Greg. l. 7. Registri epist. 117. Cum sacerdotalis, inquit, dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, ita, ut quisquis ea ornatus est, cunctis se inuitandum debet ostendere: ut exemplo suo nulli nocere, sed vitam potius valeat componere subditorum. Nam satis noxium atque perniciosum est, ut imitatione ipsius, quæ edificari debuerant, destruantur. Sacerdotum est, ait V. Beda cap. 8. super Esdras, sua opera sanctificatione speciali præ cæteris digna facere, atque insigniter agere, ut quicumque sibi iunguntur, nomen Domini in seipsis bene viuendo sanctificent.

CAPVT XIV.

CHRISTI DOMINI PRÆCEPTO IN POPULI
adificationem maximopere incumbendum
Ecclesiasticis.

§. DE hæc æteros ædificandi cura Ecclesiasticos & in discipulis suis monet saluator. Mat. 5. v. 13 ad 17. Vos estis sal terræ, ut sicut sal insipidis reb. dat saporem, & eas conseruat, ne corrumpantur, ita & vos sapientia vestra alios docere & moribus bonis ædificare debetis. Vos estis lux mundi, ut vniuersum orbem doctrina & virtute vestra illuminetis. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Cui vrbi vos similes estis, ut sicut illa latere nõ potest, sic nec vos latere debetis, sed conspicu-

spicua omnibus sapientiae & sanctitatis documenta dare. *Quamuis ipsa ciuitas voluerit esse velata*, ait Chryf. hom. 10. in Matth. op. imp. *Mons ipse, qui portat eam, facit eam omnibus manifestam: sic & Apostoli, & Sacerdotes, qui fundati sunt in Christo monte excelso, non possunt esse absconditi, quod si voluerint se abscondere, Christus ipse manifestat eos. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Propterea vos supra alios taquam urbem supra montem posui, propterea vos in sortem meam vocaui, & diuitius collustrari, vt lucem veritatis & sanctitatis aliis ostendatis. Ergo sic luceat lux vestra coram hominib. vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in caelis est. Eius enim gratia fit, quicquid boni fit. S. Ildorus Petrus l. 1. epist. 32. Deus, ait, lucernam, hoc est, sacerdotem accendit, atq; candelabro imponit sua lucem ferenti cathedra, vt & dogmatum, & actionum ab omni caligine liberatum splendorem Ecclesiae, fulgerre instar, afferat: quoniam nimirum plebs viuifici fulgoris radios spectans ad eos sese dirigat, patrisque luminum gloriam predicet. Ecce quot argumentis suadet & vrget Dominus, vt ipsius discipuli eorundemq; sectatores verbo & exemplo aliis prae-
luceant.*

CAPVT XV.

APOSTOLVS VRGET BONO VT EX-
emplo sint Ecclesiastici.

Cor canum

§. SIMILITER Apostolus in suis carissimis discipulis & Episcopis Timotheo ac Tito Clericos exhortatur, sua vt vita facem alijs ad virtutem praeferat, *1. Tim. 4. v. 12. Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelibus, in verbo, in conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. Quali dicat Apostolus, etli aetate, iuueni-
nis sis, pueri senes.*

fit in iuue-

nili clerico-

ru pectore,

& quanto

magis in se-

nili, ne bis

pueri senes.

C

nis sis, tamen ita sanctè & grauius agas, vt omnes cor-
canum in tuo iuuenili animaduertant pectore, & o-
mnes te ob prudentiæ & virtutis maturitatem suspi-
ciant, ac reuereantur, & quidem talem te præsta in
sermone, in familiari consuetudine, in amoris diuini
atque humani declaratione, in fidei rectitudine &
constantia, in totius vitæ puritate.

§ Et ad Tit. c. 2. v. 7. monet. In omnibus te ipsum præbe ex-
emplum bonorū operum in doctrina, in integritate, in grauita-
te. S. Chrys. hom. 4. in Titianam epist. & hæc verba: Sit
omnibus, inquit, doctrina, exemplarq; virtutis, tua speculum
vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum, veluti Arche-
typus & primitiua quadam imago, omnia in se habens, quæ bo-
na & honesta sunt: quæ magna cum facilitate volentibus ali-
quid sui decoris imitari, exēpla semper præbere parata sit. Vult
autē Apostol. vt Tit. luceat doctrinā alios ad fidem &
pietate erudiente, vitæ integritate ac sanctitate, mo-
rum grauitate & modestia ad probitate proluciente.

CAPVT XVI.

VT SACRORVM HOMINVM PROBITAS
Deo perhonorifica, ipsis & proximis est salutaris, ita illo-
rum improbitas Deo probrosa, & ipsis & alijs
exitialis.

Cur Eccle- § **C**ur autem clericorū vita eiusmodi esse debeat,
siasticorum **C**ur ad eam tanquam certissimam virtutis regu-
vita debeat lam alij mores suos dirigant & componant, ea potif-
esse virtutis sima causa est, quod illa omnium oculis sit exposita,
norma. & idcirco eos saluator cum luce, cum ciuitate in mō-
te exadificata, cum lucerna ardente, & candelabro
Conc. Trid. imposta comparauit. Hoc significat Trident. Synod. ses-
sum opere 22. c. 1. de reformat. Nihil est, inquit, quod alios magis ad pie-
piam Eccle- tatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & ex-
siasticorum emplum, qui se diuino ministerio dedicarunt. Cum enim a re-
vritam po- bus seculi in altiore sublati locum conspiciantur: in eos tan-
stulat. quam

quam speculum relliqui oculos coniciunt, ex ijsq; sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam moresq; suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone alijsq; omnib; rebus nil, nisi graue, modestum ac religione plenum pra se ferant, leuia autem dicta, quae in ipsis maxime essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. Et sels. 23. in decreto de Reformat. c. 14. Presbyteri ita pietate ac castis moribus sint conspicui, vt praclarum honorum operum exemplum, & vitae monita ab eis possint expectari. Similia habet idem Concil. Trident. sels. 24. de Reformat. c. 1. & c. 12. vtr obiq; ab initio, & sels. 25. de Reformat. c. 1. Quod & eximie docet S. Ioan. Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio. Sacerdotis animi pulchritudinem vndique, ait, splendescere oportet, vt oblectare pariter & illuminare possit eorum animos, qui suos in illum oculos coniciunt. Peruersitas Nam vulgarij hominum delicta, velut in tenebris commissi clericorum auctores suos solos perdunt: ceterum hominis illustris ac vulgus in cogno- giti delictum commune omnibus damnium affert, & lis hominū. parua eius peccata alijs magna videntur. Neque enim peccati magnitudine, sed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur.

Ecclesiastico
rum probi-
tas Deum
cōmendat.

§. Ex his planum est, quod virtutibus conspicua clericorū vita. i. ipsi Deo, cuius praecipui famuli sunt, sit perhonorifica, cum ad illustrandam ipsius gloriam alijs sanctitatis facem praferūt. Quod & docet S. Pet. 1. ep. v. 12. omnes quidem Christianos, sed potissimum clericos, qui Christiani orbis lumina esse debent. Cō- uersationem vestram, inquit, inter gentes habentes bonam, vt in eo quod detractant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Eleganter id docet S. Ambros. lib. 1. off. cap. 50. Decet actuum, ait, operumque nostrorum testem esse publicam estimationem & attestationem, ne derogetur muneri: vt qui videt ministrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem praedicet, Dominum veneretur, qui tales seruulos habeat. Laus enim

Ecclesiasti- enim Domini vbi mūda possessio, & innocēs familie disciplina.
corum inte- 2. Deinde & illud manifestum ex ijs quæ diximus,
gritas alie- quod pia Clericorum vita vehementer in probitatis
ne virtutis studium incitetur populus. S. Chryf. hō. 10. operis imperf.
incitamen- in Matt. Propter bonā, inquit, cōuersionem suam sacerdotes
tum. sunt sal: quoniam bona conuersatio sacerdotum conditur a po-
 puli est. Propter verbum autē doctrina lux; quoniam: erbum i-
 gnorantia lumen est. Prius autē vocauit eos sal, postea autē lux;
 aut quia prioris loci est seruare quos habes, secūdi autē vocare
 quos non habes; aut quia prius est bene viuere, secūdo autē bene
 docere. Idcirco & hunc in modum hortatur Conc. Tolet.

Ecclesiasti- 4. c. 21. & 22. Quāuis conscientiam puram apud Deum sacer-
cus & san- dotes habere oportet, tamen ēt apud homines famam optimam
ctitate apud custodire oportet. Ideo conuenit testimonium probabilem per
Deum, & sonarū conuersationis & vitæ in conclaui suo habere: vt & Deo
bona fama placeant per conuersationē bonā & Ecclesia per optimā famam.
floreat apud §. Quæ virtutis existimatio nō tantum clerico non
 est negligenda, sed etiam ad Dei honorem & proximi
Curam ha- salutem valde ambienda. qua cum & auctoritas ipsi-
beat Eccle- us pollet, & doctrina magni fit, & Ecclesiastico Ordini
stasticus de ni decus accedit & ornamentum.

bono nomi- §. Contra vero improba Ecclesiasticorū vitæ. i. qui-
ne, vt mo- dem ipsi Deo ignominiosa & perosa est. Leu. 21. v. 6. Sa-
net Ecclef. cerdotes sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen eius. Et v.
 c. 41. v. 15. 21. ibid. Omnis qui habuerit maculam (i. corporis vitium)
Impurus & de semine Aaron sacerdotis, non accedet hostias offerre Domi-
nequā cle- no, nec panes Deo suo. Sua maiestate indignum iudicauit
ricus Deo Deus corpore deformatum sibi in templo deseruire,
inuisus & quāto magis indignum Deo, si eius minister clericus
probrosus. turpificato animo sit deformis: Eze. 22. v. 26. Sacerdo-
Si sancti sa res eius contempserunt legem meā, polluerunt sanctuaria mea.
cerdotes Deo Qui contemptim & impiē in Dei domo versatur, v-
dedecori nō tiq; iniuriam Deo facit, cuius domū violat. Quod satis
sunt, vtique indicat

Deo sunt probro sacerdotes impii, cum contrariorum contrarie sint con-
 sequentia.

indicat Deus, Ier. 7. v. 11. Nunquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua est inuocatum nomen meum in oculis vestris? Et iterum c. 11. v. 15. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Sensit idem & Assuerus rex Hestheræ 7. v. 8. & Apostolus 1. Cor. 3. v. 17. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei Peruersus sanctum est, quod estis vos. Deinde ipse clericus seipsum Ecclesiasticum in contempionem adducit, Malach. 2. v. 9. Propter quod cui sibi suis- & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis, sic- que dedecor- ut non seruaſtis vias meas, (vt vos contemnerent, & pro honore ri est. & gloria quasi deiectos humilesq; calcarent) S. Hier. in cōmen.

§. Quid despiciacius impuro clerico? Quin & suo officio atque adeo ecclesiastico ordini maculam ac dedecus inurit. Quod cum nosset Apostolus tam serio monuit Cor. 2. epist. c. 6 v. 3. ne vllam darent offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Cauete, ait ne dissolutiore vita vlli scandalum præbeatis, quo fructus Euangelij quē nos verbo & exemplo propagare con- nitimur, impediatur. Et si religio Christiana in contemp- tum venit propter auditores, quāto magis pro- pter doctores & præfides qui sunt clerici? Vetustissi- mum quidem est & optimum documentum, quod habet S. Ioan. Chrys. hom. 4. de verbis Isa. c. 6. Vidi Dominū. Cum videris sacerdotem indignum, ne traducas sacerdotium. Non enim oportet damnare res, sed eum qui rebus male vitur. Quandoquidem & Iudas proditor fuit, verum ob id non accu- satur ordo Apostolicus, sed illius animus, nec crimen est sacer- dotii, sed malum animi: Saluberrimum præceptum, sed rarus vniuer- quod à paucissimis obseruatur, plerumque enim fit so ecclesia- quod ait S. Aug. ep. 137. ad suos Hippon. Ad quid aliud sedent stico statui isti, ait, & quid aliud captant, nisi vt quisquis Episcopus vel maculam Clericus, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes es- inurit. se tales credant, iactent, contendāt, sed non omnes posse mani- festari? Neque enim isti maledici dictitant: Paphnu- tius est potator, Abdias est scortator, Matthias est ob-

Malè audi-
ens Ecclesia-
sticus doctor
non sine con-
temptione
auditur.
Publicum
offendiculū
ac proinde
remouendū
malè uiuens
clericus.

treator, sed isti clerici sunt scortatores, potatores, obtrectatores, ita ut propter paucos malos totus ordo pessimè audiat.

§. Quin & peruersi clerici institutiones quantumuis doctæ, veræ, salutares in despicatam veniunt: quia ut inquit S. Greg. hom. 12. in Euāg. cuius vita despicitur, restat ut eius prædicatio contemnatur. Denique quæ quantaq; scandala dat peruersus clericus? quot moratur, & sustinet ne in virtute progrediantur? quot à iustitiæ femita auertit? Hoseæ 5. v. 1. Audite hoc sacerdotes: quia vobis iudicium est: quoniam laqueus facti estis speculationi. Pro speculatione qua aliorum saluti providere debuistis, facti estis laqueus, & illos peccatis vestris irretiistis. S. Hier. in comment. Speculatores, inquit, vos posui, & principes in populo, & in excelsis dignitatis culmine constitui, ut populum regeretis errantem. Vos autem facti estis laqueus, & non tam speculatores & principes, quā venatores appellandi. Rursus de sacerdotum improbitate & offendiculo queritur Deus, Malac. 2. v. 8. Vos recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Septuaginta habet: Vos declinastis de via mea, & infirmos fecistis multos in lege. vbi S. Hier. infirmos faciunt multos, qui, cum credentes in Christo fidei robur acceperint, infirmari eos faciunt negligentia conuersationis suæ. Atque ita meridiana luce clarius est, quod ait S. Greg. hom. 17. in Euang. Nullum, puto, fratres carissimi, ab aliis maius præiudicium, quam à sacerdotibus tolerat Deus: quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit. Verè S. Isidor. Pelus. l. 3. ep. 326. Si sacerdotes mores suos correxerint, spes est plebem quoq; securam esse. Plura in hanc sententiam lib. 2. titulo de sui contemptu Ecclesiasticis vitando.

Cleri emen-
datio populi
correctio.

CAPVT XVII.
IN SCANDALVM PRÆBENTES
iusta inuectio

S. Bern.

§. S. Bern. quantumvis Doctor mellifluus indignitate tamen & sceletis immanitate eomotus ser. i. in conuers. S. Pauli non modo Religiosos & Ecclesiasticos, sed & seculares, qui aliis offendiculo sunt, acerbissimè perstringit & perleatatur: *Quid me persequeris,* ait Dominus ad Saulū, Act. 9. v. 4. Annō persequabatur Christum, qui Christi membra trucidabat in terris? An vero persecuti sunt Christum, qui sacratissimum illud corpus crucis affixere patibulo, & non persequabatur eum, qui aduersus corpus eius quod est Ecclesia (est enim corpus eius ipsa) odio furebat iniquo? Deniq; si proprium sanguinem dedit in precium redemptionis animarum, non tibi videtur ab eo sustinere persecutionem, qui suggestionem maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione auertit ab eo animas quas redemit, quā a Iudæo qui sanguinem illum fudit? Agnoscite dilectissimi & expauescite consortia eorum, qui salutem impediunt animarum. Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt. Videbatur iam cessasse persecutionis tempus, sed vt palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed nequē Christo. Et nunc quod grauius est ipsi Christum persequuntur, qui ab eo vtrique Christiani dicuntur. Amici tui Deus & proximi aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Psalm 37. v. 12. Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani à minimo vsq; maximum: à planta pedis vsq; ad verticem non est sanctitas vlla: egressa est iniquitas à senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum: non est iam dicere, vt populus, sic sacerdos: quia nec sic populus, vt Sacerdos. Heu, heu Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Syon occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps liberè & potestatiuè tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio, plebis tuæ miserabilis subuersio est. Atque vtinam sola hac parte nocerent. Effer fortè qui dominica premonitus & preannuntus ex-

Iniuriosus
in Christi
fideles, & in
ipsum Chrē
stum iniu-
rius.
Christi in-
terfectores
aliorum sa-
luti noxii.

Peruersi ec-
clesiastici,
precipui
persecutores
Christi.

Pravitas
cleri deprā-
uatio populū

hortatione daret operam ipsorum non exempla imitari, sed ob-
 Mat. 23. v. 3 seruare precepta, iuxta illud: Quae dicunt facite, & ad opera eo-
 1. Tim. 6. v. rum nolite respicere. Nunc autem dati sunt sacri gradus in oc-
 5. casionem turpis lucri, & questum astimant pietatem. Copiosiss-
 Pecuniarū sima siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda (imo accipi-
 cura anima enda magis) animarum cura, sed haec apud eos cura minor, &
 rū incuria. de animarum salute nouissima cogitatio est. An vero Saluatori
 animarum grauior vlla esse poterat persecutio? Iniquè agunt,
 & cateri contra Christum, multiq; sunt nostris tēporibus Anti-
 christi. Merito tamē & crudeliorem eam censet persecutionem
 pro acceptis beneficiis, & grauiorem sentit pro potestate, quam
 propriis sustinet à ministris: licet alii quoq; multi cōtra proxi-
 morum salutē multifariē multisq; modis & variis occasionibus
 agere videantur. Haec videt Christus & silet, haec saluator pati-
 A Gallo cā- tur & dissimulat. Propterea dissimulem⁹ nos quoq; necesse est &
 dido absti- fileamus interim, maximeq; de praelatis nostris magistris eccle-
 nendum. siarum. Sic nimirum sic placet & ipsis, vt euadant nunc huma-
 na iudicia, veniatq; semel iudicium graue his qui praesunt, &
 Religioforū potentes patiantur tormenta potenter. Vereor dilectissimi, ne
 improbitas quis forte sit & in nobis Domini persecutor, quia manifesta do-
 persecutio cuit ratio, impedire salutem, esse persequi saluatorem. Quas ego
 Christi. de salute anima mea fratri illi gratias agere possum, qui mihi
 propinat detractiois fraterna venenum? Merito detractores
 Rō. 1. v. 30. Deo odibiles describuntur, tāquam persecutores. Quid & is qui
 exemplo suo ad remissius agendum ceteros prouocat, aut singu-
 laritate turbat, aut inquietat curiositate, aut impatientia sua
 Eph. 4. v. 30 & murmuratione molestat, aut quocunq; modo contristat spi-
 Mat. 18. v. 6 ritum Dei, qui in eis est scādalizans vnum de minimis istis cre-
 Qua ratio- dentibus in vnum? Nōne & hic manifeste persequitur Christū?
 ne Christi vt ergo persecutorum & nomē & crimen longe sit semper à no-
 insectatio bis, obsecro vos dilectissimi, benignos semper & mites exhibea-
 declinanda. mus nos, inuicem supportantes in omni patientia, & ad id quod
 Eph. 4. v. 2. melius & perfectius est, alterutrum prouocantes. Quis n. seruus
 sufficere sibi putat non persequi Dominum, sed nec obsequi Do-
 mino? Quam habiturus est gratiam, si vt non refistit, nec as-
 sistit

fistis quidem? Deniq, si quis adeo pusillanimis sit, ut satis sibi reputet nec persecutorem esse, nec coadiutorem Dei, audiat quid ipse loquatur: Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

§. Ut v. memoratos ecclesiastici fines consequantur, vtilissimus est sanctorum cultus, imitatio, imploratio. Qua de causa & in Clericorum sodalitijs mensura viget Sanctorum siue electio siue sortitio, quos & tunc peculiari honore & cultu prosequuntur.

C A P. XVIII.

VENERATIO SANCTORVM ET IMITATIO,
Deo honorifica, proximis ad imitandum proposita, & cuiq, salutaris.

§ HActenus à fine tanquam linea vel carcere exordium sumpsimus, nunc ut eum feliciterprehendamus, per media & adminicula velut stadium decurramus, inter quæ Christi Saluatoris, Deiparæ Virginis, Diuorum & Angelorum tutelarium, patriæ patronorum, & eorum Sanctorum, in quorum ecclesijs beneficia possident, veneratio & imitatio primo occurrit loco, & hoc ut præstetur cum primis Ecclesiasticos decet viros: Siquidem & hac ratione in finem tanquam in scopum collineabimus, ac Dei Opt. Max. honorem, nostramq; & alienam salutem promouebimus: Nam Deus honoratur in Sanctis suis, in quib. Laus sancto ipse est mirabilis, ut ait Regius Vates Psal. 67. v. 36. Qui rû laus Dei, proinde & nos exhortatur Ps. 150. v. 1. Laudate Dominum qui totius in sanctis eius. Quod si in sanctissimis cælorum habitaculis aut templis inanimatis tantum prædicandus est sanctitatis fons & origo. Deus, quanto magis in justis, qui sunt viua & animata sanctissimæ Trinitatis templa 1. Cor. 6. v. 16. Et c. 6. v. 19. & 2. Cor. 3. v. 16. Ex quibus non nemo dicebat In S. Pauli Gal. 1. v. 24. In me clarificabant Deum, & ad Phil. 1. v. 20. virtute laud Magnificabitur Christus in corpore meo siue per vitam, siue datur Deus.

per mortem. Idcirco & S. Aug. serm. 26. de Sanctis. Cum dicat ad Sanctos suos, ait, omnipotens Deus Luc. 10. v. 16. Qui vos honorat, me honorat, & qui vos spernit, me spernit. Quisquis ergo honorat martyres, honorat & Christum, & qui spernit Sanctos, spernit Christum Dominum nostrum. Qui idem B. Aug. in Pl. 44. In Petro quis honoratur, ait, nisi Christus defunctus pro nobis? Probitas serui honor est Domini. Quod & probè intellexit S. Hier. ep. 53. ad Ripar. Honoramus, ait, reliquias martyrum, ut eum cuius sunt martyres adoremus. Honoramus seruos ut honor seruorum redundet ad Dominum, qui ait Matt. 10. v. 40. Qui vos suscipit, me suscipit. In eandem concedit sententiam B. Greg. Nazian. orat. de laudib. S. Athanas. Alexandr. Archiepiscopi: Athanasium, inquit, laudans virtutem laudabo: quoniam omnes virtutes complexu suo tenet. Virtutem autem laudans, Deum laudabo, à quo virtus ad homines promanat cuiusq; beneficium nobis contingit, ut ad eum per cognatam illuminationem euehamur, vel potius reuehamur.

In Deipara
laudib. ho-
noratur
Deus.

§. Quod si verò in ceteris Sanctis honoratur Deus, quanto magis in longè sanctissima Virgine Maria? hæc enim præ omnibus electis omni gratia & virtute ornatissima fuit, effecta genitrix Dei? At gloria filiorum patres eorum. Prou. 17. v. 6. paterni materniq; honoris participes sunt filii. Proinde & B. Cyrill. Alex. hom. contra Nestorium. Laus & gloria, ait, sit tibi sancta Trinitas, sit etiam tibi sancta Dei mater laus. Tu enim & pretiosa margarita orbis terrarum: Tu lampas inextinguibilis, corona virginitatis, sceptrum orthodoxæ fidei. Per te Trinitas sanctificatur: & meritissime siquidem fecit illi magna qui potens est & sanctum nomen eius Luc. 1. v. 49. ut cum Deipara Virgo ob virtutem eximiam honore afficitur, illius utiq; virtutis auctor largitorq; Deus commendatur. Ita S. Ioannes Damasc. l. 4. orth. fid. c. 17. Is honor quem Dei mater adhibemus, ad eum qui carnem ex ea assumpsit, refertur: item q; egregia sanctorum virorum facinora quæ

nos ad animi magnitudinem & zelum, virtutisq; eorum imitationem ac Dei gloriam exstimulant. Nam honor ille; quo probos seruos afficimus, nostra erga communem Dominum benevolentia argumentum est.

§. Quod in Christo Salvatore nostro tanto illustriorem locum habet, quanto magis illum Deus vnxit Spiritu S. & virtute Act. 10. v. 38. & oleo exultationis participibus suis Hebr. 1. v. 9. Psal. 44. v. 8. adeo quidem vt qui non honorificat Filium, nec honorificet Patrem. Ioan. 5. v. 23. Et qui filij vestigijs insistit illiq; ministrat, illum Pater honorificat Ioan. 12. v. 26. Itaq; dum Christum liberatorem nostrum, Deiparam, aliosq; beatos spiritus Angelicos & humanos veneramus, primum finē, qui Dei honor est, assequimur: quia quicquid in illis honorandum & laudandum est, Dei donum est, sed & alterum finem, propriam perfectionem indipiscimur: dum ipsi suis meritis & precibus quam plurima bona nobis impetrant cœlestia pariter & spiritalia & sequentibus capp. 19. vsq; ad 24. declaratur, quod vt probat S. Aug. q. 108. in Exodum cum ait: *Sanctorum Martyrum orationibus propitiatur Deus peccatis populi sui.* Deniq; quotidianus vsus efficacissimè probat, plurimos qui id aliàs non fecissent, aliorum exemplo, & Eucharistiam humiliter adorare, coram illa libentius precari, illam religiosius & frequentius percipere, & sacrificio interesse, Deiparam virginem augustius venerari, ad eius honorem quotidianum Rosarium lectitare, illius dies festos jejuniis vel abstinentia, S. confessione, & dimississima communionem celebrare, Sanctorum templa visitare, ad loca sancta peregrinationes suscipere, Diuorum suffragia exposcere, illis se suaq; commendare? Tantum & hæc res valet ad ædificationem populi. Quam verò cuique salutifera sit, sequentibus capitibus clarissimè demonstrabitur

Christi quia homo est honor, eximius Dei honor.

Laudatur Deus in praeclaris Sanctorum factis: vt in donis suis.

Sanctorum veneratio & imitatio ad virtutē aliis incitatio.

DIVINISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO summum assidue honorem & venerationem habeant Ecclesiastici.

§ **C**Hristus Iesus Deus ac Dominus noster in Eucharistia existens communis ille humani generis liberator, & aduocatus, propterea quod omnes Ecclesiastici ordinis eorundemque functiones circa diuinissimum hoc Sacramentum potissimum occupentur & versentur, suprema Clericorum obseruantia & honore prosequendus est. Illud ergo sanctissimum Sacramentum cum alibi semper tum maxime in templis interna & externa religione & cultu, & tam corporis quam animi demissione supplices venerentur: Nam illum eundem Deum presentem in eo credimus, quem Pater aternus introducens in orbem terrarum dicit Psalm. 96. v. 8. Hebr. 1. ver. 6. Et adorent eum omnes Angeli Dei, quem Magi procidentes adorauerunt Matth. 2. v. 6. quem denique in Galilea ab Apostolis adoratum fuisse Scriptura testatur Matth. 28. v. 17. Luc. 24. v. 52. vt loquitur Concil. Trid. sess. 13. c. 5.

§. Nec se mutuo tantum in huius sanctissimi Sacramenti cupiditatem, amorem, venerationem excitare studeant, sed & alios impellere nitantur, & irreuerentes monere, & emendare. Et illud etiam ipsi met & religiosissime ac honorificentissime tractent, & alijs administrent: Hinc Honorius III. de celebr. Miss. cap. Sunt. Sacerdos, ait, instruat plebem suam frequenter, vt cum in celebratione missæ eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet. Idem faciat, cum eam Presbyter defert ad infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat & referat manifestè, ac honorifice ante pectus,

illum eundem in Eucharistia Dei v. g. filium veneramus, quem & ad Dei dexteram in caelis resedentem adoramus.
Ad amorem & cultum Eucharistia omnes inflammare conentur clerici.
Summa Eucharistiæ reuerentia & tractent, & administrent, alijs Sacerdotes.
Quanto honore Eucharistia ad aegrotos deportanda.

cum

cum omni reuerentia ac honore, semper lumine precedente, cum sit candor lucis aeternae: vt ex hoc apud omnes fides & deuotio augeatur, &c. Et rursus ibidem: Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, districte praecipiendo mandamus, quatenus à Sacerdotibus Euchari-

In sacrario honorificissime Eucharistia asseruanda.

C A P. XX.

CHRISTVS DOMINVS ECCLESIA-

sticis summoperè imitandus.

§ **E**Undem Christum Dei virginisq; filium vt patronum suum & Hierarcham siue Sacrorum Principem & absolutissimum totius sanctitatis exemplar diuini honoris flagrantique salutis proximi studio, eximia religione, & precandi assiduitate, singulari modestia, submissione, lenitate, commiseratione, beneficentia, patientia, morū grauitate, animi corporisque puritate, & id genus alijs virtutibus, sibi imitandum proponant. Hoc enim cum à ceteris Christianis meritis postulet, majori jure à Dominis Ecclesiasticis tanquam conjunctionibus & honorationibus sui corporis, hoc est, Ecclesiae membris id exegit. Discite, inquit Matth. 11. à me, quia mitis sum & humilis corde. Ioannis 13. versic. 15. 16. 17. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciat. Amen, amen dico vobis: Non est seruus maior Domino suo, neq; Apostolus maior est eo, qui misit illum. Si hac scitis, beati eritis, si feceritis ea. Et vers. 34. Mandatum nouum do vobis,

Quae pressa Saluatoris virtutū vestigia potissimum consequantur clerici.

Cur clericis imitandus Christus?

vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt vos diligatis inuicem. Religionis summa est, ait S. August. l. 8. de ciuit. Dei c. 17. imitari quem colas.

S. Cum ergo ex propria vocatione & vite instituto cæteris exactius Christum venerari debent Clerici, amplius etiam & perfectius illum consequi & imitari diuinamq; humanaq; lege tenentur: & rectissimi in cælos itineris se duces præbere. Quod declarat idem S. Aug. in Pl. 39. v. 4. Videbunt multi & timebunt & sperabunt in Domino. In Ecclesia, inquit, iste ordo est, alii præcedunt, alii sequuntur, & qui præcedunt, exemplum se præbent sequentibus, & qui sequuntur, imitantur præcedentes. Sed & illi qui se exemplum præbent sequentibus, nunquid neminem sequuntur: si neminem sequuntur, errabunt, sequuntur & illi aliquem, ipsum Christum. Meliores quiq; in Ecclesia, quibus non remansit iam homo, quem imitentur, quia omnes proficiendo superauerunt, ipse Christus eis remanet, quem vsq; in finem sequantur. Et emitis ordinatos gradus per Paulum Apostolum dicentem I. Cor. II. v. 1. Imitatores mei estote sicut & ego Christi. Et S. Cypr. Martyr & Episcopus l. de disciplina & habitu Virgin. maximopere Christi Domini imitationem, vt tutissimam & certissimè in cælum ferentem viam commendat, vrgetq;. Omnia de Dei voluntate facienda sunt, inquit, vt Domini nostri vestigia & magisteria diuina sectemur, qui monuit & dixit Ioa. 6. Non descendi de cælo vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Quod si non est maior Domino suo seruus, & Liberatori debet obsequium liberatus, qui cupimus esse Christiani, debemus quod Christus fecit imitari. Scriptum est & legitur, & auditur, & in exemplum nostri, Ecclesie ore celebratur. Qui dicit se in Christo manere, debet quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare I. Ioan. 2. v. 6. Ambulandum est igitur vestigiis paribus, amula ingressione nitendum est.

Nemo tam perfectus, vt non habeat & in Christo imitetur.

CAPVT XXI.

BEATISSIMA DEI PARENIS

colenda & emulanda D. Ecclesiastica.

§ **M**aximopere decorum & salutare est, vt apprimè venerentur, & obseruent sanctissimam Deiparam semper Virginem Mariam, quæ exactissima Ecclesiastico ordini viuendi norma est. Sit vobis, inquit S. Ambrosius libr. 2. de Virginibus, tanquam in imagine descripta virginitas vitaq, B. Maria, de qua velut in speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt. Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, qua nullo doli ambitu syncerum adulterabat affectum: corde humilis, verbis grauis, animo prudens, loquendi parciore, legendi studiosior, non in incerto diuitiarum, sed in prece pauperis spem reponens: intenta operi, verecunda sermone: arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum querere, nullum ledere, bene velle omnibus, assurgere maioribus natu: aequalibus non inuidere, fugere iactantiam, rationem sequi, amare virtutem: Nihil toruum in oculis, nihil in verbis pro-cax, nihil in actu inuerecundum; non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior: vt ipsa corporis species, si mulachrum fuerit mentis, figura probitatis. Talis fuit Maria, vt eius vnus vita omnium disciplina sit. Quicumq, eius sibi exoptat premium, imitetur exemplum.

§. Et quam laudabilis & prædicanda illorum esset Dominorum Ecclesiasticorum vita, qui has aliasque Deiparentis virtutes, si non penitus assequerentur, magno tamen studio & contentione

tione sequerentur? Ergo sancta Maria, ait ibidem Ambrosius, disciplinam vite informet.

CAPVT XXII.

BEATISSIMA VIRGO SVIS CVL-
toribus & imitatoribus perfugium, arx,
portus.

Tutum Dei
para. presi-
dium.

§. ET sane dubio procul est, quod ait, S. Ephrem Syrus, oratione de laudibus sanctissima Dei Matris, illa sit spes desperantium, peccantium & auxilio destitutorum, adiutrix, solacium & gaudium mundi, omnium salus, quatenus nimirum nobis Salvatorem peperit & precibus conciliat, & exemplo ad illum perducit, vt merito hortatur S. Bernard. homil. 2. super Missus, vt in tentationibus, tribulationibus, periculis, reb. dubiis, ad illam tanquam è procellis & furibundo mari in portum & è discrimine in Asylum confugiamus, & illa possit tanquam mater Dei, & velit tanquam mater misericordiae & caritate abundans omnib. opitulari, Illud tamen est certum, q̄ suis laudatorib. cultorib. imitatorib. majorē beneuolentiam opemque impertiat: vnde & supra memorato loco S. Bernard. Vt impetres, inquit, eius orationis suffragium, nos deseruas conuersationis exemplum.

Dei paren-
tia. precatio
& auxiliū
ipsum imi-
tatoribus
promptum.

§. Hanc ter benedictam Dei suamque Matrem, vs quotidiano honorent Rosario siue Corona, valde & decorum est clericis & vtile: neque enim illa vnquam patitur sibi cultum vel frustra adhiberi, vel suum auxilium implorari, quod optime demonstrat eximius ille Deiparæ cultor & mellifluus Doctor S. Bernadus sermon. 1. de Beatæ Mariæ Assumptione: Aduocatam, ait, præsinit peregrinatio nostra, que tantum Dei- quam iudicis mater, & mater misericordiae suppliciter & parapatro- efficaciter salutis nostra negotia pertractabit. VIRGO
beata

beata dabit ipsa quoque dona hominibus. Quid ni daret? Siqui- Qui vult &
dem nec facultas ei deesse poterit, nec voluntas. Regina caelorum potest certo
est, misericors est: denique mater est unigeniti filii Dei. Nihil n. operatur.
sic potest potestatis eius seu pietatis magnitudinem commenda-
re: nisi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem, aut
dubitare quis potest, omnino in affectum caritatis transisse Ma-
ria viscera, in quibus ipsa quae ex Deo est caritas novem mensi-
bus corporaliter requieuit. Argumentum S. Bernardi i-
stud est: quod quis vult & potest, id facit sanctissima
Virgo, suis clientibus & cultoribus vult subuenire,
quia mira & ingenti caritate abundat, & potest per
filium nihil matri abnuentem, certo itaque opitula-
tur.

§. Quid quod ipse Matrem suam honorandi pra- Dei filius
gnantes causas praebuit, eamque suam mentem esse & honore ha-
sententiam clarissime declaravit? Non meis id ver- beri vult
bis sed S. Bernardi rursus demonstrabo. Is sermone in matri.
Nativit. B. Mariae loquitur. Alius intuemini, quanto de-
votionis affectu a nobis eam voluerit honorari, qui totius boni Deus a no-
plenitudinem posuit in Maria, & proinde si quid spei in nobis bis vult coli
est, si quid gratiae, si quid salutis, ab ea noverimus redundare, Deiparam.
qua ascendit delictis affluens Totis ergo medullis cordium, to-
tis precordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc Animitus
veneremur, quia sic est voluntas eius, qui totum nos habere colenda san-
(hoc est Christum) voluit per Mariam, haec inquam eius vo- ctissima vir
luntas est, sed pro nobis. In omnibus siquidem & per omnia go.
providens miseris, trepidationem nostram solatur, fidem exci-
tat, spem roborat, diffidentiam abigit, erigit pusillanimitatem. Asylū Dei-
Ad Patrem verebaris accedere, solo auditu territus ad solia su para.
giebas: Genes. 3. v. 7. Iesum dedit tibi Mediatorem, quid non
apud talem Patrem filius talis obtineat? Exaudietur utique pro Deipara
reuerentia sua Hebr. 5. v. 7. Pater enim diligit Filium, Ioan. Christum
3. v. 35. An vero trepidas & ad ipsum? Frater tuus est & caro nobis fra-
tua, tentatus per omnia absque peccato, ut misericors fieret, He- trem pra-
br. 4. v. 1. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forsitan & in stitit.

D

ipso

ipso Maiestatem vereare diuinam, quod licet factus sit homo, manserit tamen DEVS. Aduocatum habere vis & ad ipsum? Ad Mariam recurre: Pura siquidem humanitas in MARIA, non modo pura ab omni contaminatione, sed & pura singularitate nature. Nec dubius dixerim, ex-
 Qui Deipa- audietur & ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet utique ma-
 ram Cyno- trem Filius, & exaudiet Filium Pater. Filioli hac peccato-
 suram se- rum Scala, hec mea maxima fiducia est, hec tota ratio
 quitur, in- spei mea. Quid enim? Potestne filius aut repellere, aut su-
 portu na- sinere repulsam? Non audiri aut non audire filius potest?
 uigat. Neutrum plane. Inuenisti, ait Angelus Lucæ i. verfic. 30.
 Omnia no- gratiam apud DEVM: Feliciter semper hec inueniat
 stra insti- gratiam, & per Mariam queramus, quia quod querit, in-
 tuta beatis- uenit, & frustrari non potest. Denique monet ut quic-
 Virgini cō- quid Deo offerre paramus gratissimis illis & omni-
 mendentur acceptione dignissimis manibus tradamus & com-
 ut per eam mendemus, ut & repulsam non patiamur, & co-
 Deo offe- dem alueo ad largitorem gratiæ, gratia redeat, quo
 rantur. influxit.

C A P. XXIII.

DE TVTELARIVM DIVORVM

Patronorum ac Angelorum custo-
 dum veneratio.
 ne.

§. **C**onuenit & decet Dominos Ecclesiasticos sue
 diæcesis & Ecclesiarum, in quibus beneficia
 possident, patronos cultu quodam præcipuo & ho-
 nore profequi. Etsi enim Sancti omnes de sua felici-
 Sancti no- tate sint securi, & de nostra Salute adhuc solliciti, ut loqui-
 stram ac- tur de Mortalitate Sanctus Cyprianus: & proinde suffra-
 curant sa- gium nobis pariter ferant, & auxilium, credibile ta-
 lutem. men, benigniores esse in illos, quibus à Deo salutis
 aucto-

auctores fuerunt, & vbi sacra illorum lipsana requiescunt, & à quibus crebrius inuocantur, & religiosius coluntur.

§. Quo fit vt & id loci plura ac maiora per illos miracula Dei potestate patrentur, & potiora beneficia præstentur: sensit hoc Beatus Leo Magnus Sanctos Apostolos Petrum & Paulum præ alijs fidelibus fauere & patrocinari Romanis, quod & eos præsentibus docuissent, & eorum ibi corpora requiescerent: Sic. ille loquitur Serm. 1. in illorum Apostolorum Principum Natali. Si vt & nos experti sumus, & nostri probauere Maiores, credimus atq; confidimus inter omnes labores istius vite, ad obtinendam misericordiam Dei semper nos peculiarium patronorum orationibus adiuuandos, vt quantum proprijs peccatis deprimimur, tantum Apostolicis meritis erigamur. Et serm. 2. de iisdem Apostolis: Beatus, inquit, Petrus Apostolus pro nobis orare non cessat, vt nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis sue curam omni populo Dei, sicut credendum est, vbiq; protendit: quanto magis alumnis suis operi suam dignatur impendere, apud quos in sacro dormitionis thoro eadem, qua præfedit carne requiescit? Quæ ratione dixit & Sanctus Ambrosius l. de Viduis. Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore, patrocinium vindicare. Sanctus Maximus serm. de SS. Octauio, Aduentore & Statore: Cuncti, inquit M. C. Martyres deuotissime percolendi sunt, sed ii præcipue venerandi sunt à nobis, quorum reliquias possidemus: Illi enim nos orationibus adjuuant, isti etiam adjuuant passione. Cum his autem nobis familiaritas est, semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur, hoc est, & in corpore nos viuentes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt: hic, ne nos peccatorum labes assumat, ibi, ne inferni horror inuadat. Idcirco & Apostolus hortatur Christianos, vt Apostolos & discipulos Domini, qui eorum Doctores

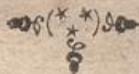
Pio Sancti
affectu plus
suis fauent
quàm alie-
nis.

& rectores fuerunt, suscipiant, in honore habeant & eorum piæ vitæ & morum felicem exitum ob oculos proponant, sicut discipuli ad primum exemplar picturas suas conferunt & fidem virtutemq; æmulentur: *Mementote, inquit, Hebr. 13. v. 7. Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis imitami fidem.*

§. Et si illi Sancti nobis obseruandi colendique sunt ob præstata præstandaque beneficia, ob virtutis excellentiam, quanto iustius sancti angeli nostri præsertim custodib. nostris ra & plura ab ijs partim acceperimus partim accepturi sumus beneficia, quam à reliquis cælitibus? Illi sunt potentissimi, sapientissimi, optimi spiritus, quibus mandauit Deus, vt custodiant nos in omnibus vijs & institutis nostris: & idcirco sua intelligentia & voluntate, sua sapientia & potentia quasi quibusdam manibus nos portant, ne affectuum nostrorum præsertim timoris & amoris impetu ad salutis impedimentum tanquam pedib. ad lapides offendamus, ne amore temporalis boni acquirendi, vel temporalis mali euadendi in peccatum labamur, & sic æternum bonum amittamus, & sempiternum supplicium incurramus, vt tradit Regius Vates Psal. 60. & S. Basilii Magni commentario suo in Psalm. 33. exponens verbum *Immittet Angelus Domini* (siue castra metabitur) *in circuitu timentium eum.* *Omni, inquit, in Christum credenti Angelus assistit, nisi illum à nobis per improbas actiones prostrigauerimus. Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit, sic Angelum vitæ nostræ custodem abigit multa lachrymarum aspergine dignum ac graueolens peccatum. Si enim in anima tua ea, quæ sunt digna Euangelica custodia, habueris, mens item in te opulentum fixerit domicilium per multimodam veritatis contemplationem, perq; præclara opera, quæ secundum virtutem gesseris,*
tibi

tibi adfuerit, necesse iam sit, vt te propter tutores, presidialesq, custodes, qui tibi assistant, collocet Deus. Considera igitur quanta sit Angelorum natura: quoniam vniuerso Exercitui, & castris numerosa hominum multitudinis, vnus assimilatur Angelus. Ob magnitudinem itaq, eius qui te custodit, castra tibi munitionesq, prabet Deus: propter vero Angeli virtutem, veluti circumuallat te vndiq, securitate, qua est per illum. Hoc namq, in circuitu, significat. Sicut enim muri ciuitatis circumducti omni ex parte abarcent propulsantq, hostiles insultus: sic & Angelus te premunit, à fronte & à tergo custodit, & nihil vtrinq, incustoditum relinquit. Propterea inquit: Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabir, nec plaga quidem ab illo tibi infligetur inimicorum: quoniam Angelis suis mandauit de te.

§. Ex ijs quæ hætenus à capit. 19. docuimus, euidentis est, male sensisse Lutherum in libris ad Waldenses, Caluinum libr. 1. Instit. cap. 14. §. 12. & libr. 3. cap. 20. §. 20. & seqq. cum affirmant non modo inutile, sed & illicitum esse opem Sanctorum implorare. Secuti sunt Vigilantium, vt habet S. Hieronym. L. contra eum, Henricianos & Apostolicos, vt est apud S. Bernardum sermon. 66. in Cant. Waldenses, Catharos, & alios ouo prognatos eodem. Nunc quid ad Dei honorem propriamq, ac proximi salutem clericis dies in singulos agendum, distinctè & ex ordine exponamus.

CAPVT XXIV.

DEO, SANCTIS COGITATIONIBUS, desideris ac precibus diei sumant
initium Ecclesiastici.

Propitio §. **A** DEO omnium rerum primordia ducant, &
Numine in eum vniversa sua instituta & negotia, vt in
cuncta res finem dirigant; ille enim primus est & nouissimus,
inchoanda. principium & finis Isaie 41. v. 4. & cap. 44. versic. 6.
Apocal. 1. v. 8. & 17. Sanctus Gregorius Nazianzenus
sui Apologet. exordio: *Quisque, inquit, vel orationem aliquam vel negotium auspicatur, non alium meliorem commodioremq; ordinem tenere potest, quam vt à Deo incipiat & in Deo conquiescat.* Plato in Timæo ait: *Omnes qui quomodocunq; mentis compotes sunt, in operis cuiuslibet vel magni vel parui exordio Deum inuocare solent.* Quod & Demosthenes in princ. epistolarum, & ex eo Tullius l. 2. de legib. ait, *A Deo immortali sunt nobis agendi initium capiendæ primordia.* Itaq; vel maximè diem à Deo auspicentur & expergefæcti, suam in illum mentem referant, & cogitationes pias tanquam primitias offerant, & illi se precibus commendent. *Vir enim sapiens & iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur: & precatur.* Vt ait Eccl. c. 39. v. 6. 7. Ad quod exhortatur Deus per Hieremiam Thr. 2. v. 19. *Consurge lauda in nocte, in Deum suum principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conuertit. spectum Domini. Pollicetur & Deus Prou. 8. versic. 17. Deus illos 18. se talibus propitium ac benignum assuturum.* Ego, inquit, qui prima diligentes me diligo & qui mane vigilant ad me, inuenient me. eum luce co *Mecum sunt diuitia & gloria, opes superba & iustitia: id est, lunt, amat Qui impertita sibi à me caritate piam affectionem & seruat.* studium.

studiumque erga me ostendunt, hos & ego magis atque magis diligam, & donis meis cumulabo. Et qui mane ante alia negotia vigili pietate me quaesierint, reperient me clementem & beneficum, & vnà mecum consequentur diuitias & honores persæpe temporales, nunquam autem non sempiternos: ego enim infinitus sum bonorum omnium thesaurus.

§. In piorum vigilum numero erat Isaias, qui cap. 26. v. 8. 9. sic Deum alloquitur: *Nomentum & memoriale tuum in desiderio anima. Anima mea desiderauit in nocte: sed & spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te.* Quemadmodum auicula laqueo expedita mox in altum struolatur, ita Rex Dauid somno solutus animum, cogitationes & desideria sua erigebat in Deum Psalm. 5. v. 4. *Mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi & videbo, quoniam non volens iniquitatem Deus tu es.* Summo mane antequam alijs loquar, te Domine precabor, & contemplabor te peccati osorem & virtutis amatorem, vt per diem hanc secter, illud fugiam Psalm. 54. v. 18. *Vespere & mane & meridie narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam.* Tribus istis diei temporibus oratione coram Deo & meas miseras proponam & illius bonitatem dilaudabo, & me voti compotem efficiet. Quod fecit & Daniel c. 6. v. 10. Daniel, inquit Scriptura, *tribus temporibus in die steterat genua sua, & adorabat confitebaturque coram Deo suo.* Et Pf. 58. v. 17. *Exaltabo mane misericordiam tuam.* Id est, primo quoque tempore, ante omnia alia negotia exultans laudabo bonitatem tuam, qua liberaisti nos. Pf. 87. v. 14. *Et ego ad te Domine clamaui & mane oratio mea perueniet ad te.* Plura afferri possunt testimonia de S. Dauide, sed illis prætermittis vnum adhuc audiamus. Psalm. 62. v. 1. 2. 7. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea quam multipliciter caro mea. Si memo fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia*

Primo Deū
diluculo im-
plorantium
exempla.

fuisſi adiutor meus. Id eſt ſub auroram, in matutino crepuſculo, quamprimum oculis corporis hanc lucem conſpicio, pariter & oculos mentis ad te ſpiritalem & æternam lucem conuerto, & non ad mundi opera, ſed ad te Deum meum vigilare incipio. Id autem idcirco fit, quia anima mea admirabili tui deſiderio & amore flagrat, te vt cibum & potum ſuum, vt lumen & gaudium ſuum, vt bonorum omnium fontem concupiſcit. Et animi ardore inflamata caro, ſicut terra arida pluuiam ſitire dicitur, ita & illa multis miſerijs obnoxia multis modis ad te liberatorem ſuum anhelat. Et ſi profunda nocte adhuc in lectulo quiſcens nequaquam tui memoriam depoſui, multo magis clara die & appetente aurora de te cogitabo, conſiderabo potentiam & maiestatem tuam & gratias agam pro ope, gratia & beneficentia mihi præſtita.

Quamobrẽ primo diluculo præcandam. §. Manẽ orandum eſt, teſte Sancto Cypriano de oratione Dominica, vt reſurrectio Domini matutina oratione celebretur. Adde ex Sancto Chryſoſtomo hom. 41. ad pop. Antioch. Vt ſine periculis animi & corporis diem traducamus. Adde vt pro tranſacta feliciter nocte gratias agamus, & affluentem Dei beneficentiam impetremus. Oportet, inquit, Salomon, Deum alloquens, Sap. 16. verſ. 28. præuenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

Gentiles cũ prima luce Deos præcari & tũc Chriſtianus Deum non inuocabit? §. Etenim ſi gentes quotidie cum è ſomno ſurrexerint, ait S. Clem. l. 2. Apoſtol. Conſt. c. 50. ad idola properant colenda, & ante opus actionemq; omnem eis primum preces adhibent. Si inquam perditæ gentes ea, que nihil eis profunt, frequentar, quid tu Domino excuſabis, qui ab eccleſia eius abſens, qui n e gentes quidem imitaris? Imò quia abes, ideo te deſidia dedis, (in ſtudio virtutis) aut apoſtaſie, aut maleſicio. Ecce deſidia frequentius adeundi templum quales pariat fructus?

Hanc primi Chriſtiani cõſuetudinẽ mordicus tenere de

re, de quibus Philo in lib. de vita contemplatiua. Quotidie, inquit, bis precari solent, mane & sub vesperam: oriente sole petentes diem vere felicem, utque mentes eorum caelesti replentur lumine, &c. Tertullianus in Apologia capite secundo. & Plinius libro decimo, epistola 97. Primos Christianos testantur antelucanos ad DEVM laudandum iniuisse cœtus. Valerius Maximus lib. de primo cultu Deorum. Apud Romanos, inquit, sacris imperta seruebant, existimabant enim summam felicitatem sequuturam, si deos sibi propitios facerent: sic Scipio Africanus antelucanis horis in templum Iouis, cuius filius creditus est, se contulit, fructusque Deorum colloquio & salutaria Reipublicæ contemplatus, in senatum ascendit. Sabel. lib. 2. cap. 4. Virg. Aloue principium. Phocildes Inprimis venerare Deum. Pittacus. Ante omnia cole numen. Quo pertinent illorum dicta: Adsit Deus beatus, felix, propitius. Deo præcunte nullus officit obex, Deus vndique iuuat, si modo propitius.

CAPVT XXV.

MATVTINA SALVTARIVM

rerum contemplatio Clericis longe utilissima.

§. PRIMò mane, si oportunum fuerit, aut alia vfi commoditate, aliquod piæ meditationi tribuant tempus, Regium imitati Vatem, qui ait Psalmo quinto, versiculo primo, secundo, tertio, quarto, sexto, septimo. Verba mea auribus percipe DOMINE, intellige clamorem meum. Intende voci orationis mea Rex meus & DEVS meus. Rogat vt DEVS, fit exorabilis, facilis, & precibus suis propitius, eiusque rei causam subiungit: Quoniam ad te orabo DOMINE: mane exaudies vocem meam. Quoniam ait mea potissima occupatio, erit oratio. Neque hoc præcipuum meum studium, sed

D 5

& pri-

& primū ante omnia alia opera à me frequentandum, à quo conuertam me ad meditationem. Mane *astabo tibi & videbo* (cōtemplabor ex Hebræo S. Hier.) *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* In matutino illo silentio antequam in animum meum vacuum turba irruat negotiorū sistam me diuino conspectui tuo, & accurate considerabo quantus osor & hostis sis ac vindex peccati, quantus amator & remunerator innocentiae & iustitiae, & proinde hanc per diem & omnem vitam meam complectendam, illud verò odio habendum, & omni contentione fugiendum, &c. Idē

Quæ S. Da- S. Propheta Ps. 118. *Præueni, inquit, in maturitate & clama-*
uidi medi- *ui, quia in verba tua supersperavi. Præuenerunt oculi mei ad te-*
rationis ma- *diluculo, vt meditarer eloquia. Quod S. Hier. ex Hebræo*
teria. vertit. *Surgebam adhuc in tenebris, & clamabam, verbum tu-*

um exspectans. Præueniebant oculi mei Vigiliis, vt ditarer in
sermonibus tuis. Et in comment. idem S. Hier. Non eum lux so-
poratum reperit, sed vigiliam strenue, & circa diuina eloquia
oculorum spiritualium intentione meditantem. Rursus Ps. 76
v. 4. 5. 6. 11. 12. Anticipauerūt vigiliis oculi mei, turbatus sum,
& non sum locutus, id est, Nocte surgebam ad meditan-
dum, & ex meditatione miserie & periculorum huius
vite perturbatus sum, obticui tamē sciens iudicia Dei
occulta sapē, iusta semper. Cogitavi dies antiquos, & an-
nos aternos in mente habui. Expendi animo huius vite
spatia, & quæ in illis eueniunt, quāuis omnia etiam,
cum longissimo tempore durauerint, antiquentur,
labantur, intereant, & aternitatis stabilitatem, in qua
omnia eodem in statu permanent, attente considera-
ui. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & excitabar, &
scopebam spiritum meum (ea consideratione solidas no-
ctes transmisi, & mecum discurrendo, quasi quibus-
dam cogitationum scopis versabam animum meum)
Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabi-
lium tuorum. Et meditabor in omnibus operibus tuis (poten-
tia

tia & sapiētia, iustitia & misericordia, natura & gratia & in aduentionibus tuis exercebor (mente agitans & admirans arcana consilia, quibus humanum genus & res vniuersas administras. Ita S. Rex Dauid.

S. Sacra inter salutis nostrae & spiritualis profectus adiumenta promptissimum & efficacissimum est meditatio, quod ex ipsius effectis & fructibus quos enumerat S. Bern. meridiano sole clarius est. Is igitur l. i. de consid. c. 7. primum quidem, inquit, ipsum fontem suum, i. mentem de qua oritur, purificat consideratio, deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat. Postremo diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam confert, &c. Hac est quae agenda praordinat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat, aut incorrectum aut correctione eges. Hac est quae in prosperis aduersa praesentit, in aduersis, quasi non sentit, quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiae est. Ita S. Bern.

S. Salom. Prou. 28. v. 5. inter improbos & probos hoc discrimen constituit, quod improbi malitia & cupiditate caecati & occupati, nec seuerum Dei iudicium, nec quod aequum & iustum est considerent, probi vero quia Deum timent offendere, & se illi vni probare desiderant, & iustitiam Dei & omnia ad salutem necessaria diligenter contemplantur. Viri, inquit, mali non cogitant iudicium, qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia. O quam pura & sancta esset nostra clericorum vita, si saepe & feruore commentari, existimare, & ponderare velimus: Vnde simus, est nihil scilicet qui simus, nepe homines repleti miseris & peccatis, puluis & umbra, creati tamen ad imaginem & similitudinem Dei, & ad aeternam felicitatem, Dei gratia & opera nostra consequendam: quo tendamus, & qua tendamus, hoc est, ad quem exitum ducat via, qua gradimur, mores quos sequimur, ad caelitusne vel ad inferos. Quot nominibus & causis diuino obsequio obstricti simus, quam caduca, incerta, & fallacia sint mundi bona, quam constantia, sincera, eximia,

Præstantissima meditationis utilitates.

Proborum ab improbis discerniculum meditatio.

Meditationis materia & fructus.

eximia spiritalia & cœlestia bona, quanta pulchritudo, iucunditas, merces virtutum, quanta turpitudine, angor, pœna vitiorum, quam inopinata certa & imminens mōrs, quam formidabile iudicium Christi, quam inferorum supplicia multa, magna, intoleranda, perpetua, & id genus alia, qui animo agitaret, de spatio curriculoq; virtutis non defleceret: rectissime enim Ecclesiast. c. 7. v. 40. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

§. S. Aug. de Gen. contra Manich. c. 28. Nihil sic reuocat homines à peccato, quemadmodum imminens mortis cogitatio. Et rursus: S. Aug. ser. 120. de tempore: Irremediabile periculum est, sic aliquem vitii & cupiditatibus fræna laxare, vt se rationem Deo non meminerit redditurum. Puto, quia magna sit iam peccati pœna, metum ac memoriam futuri perdidisse iudicii. S. Chrys. hom. 2. in 2. Theff. Si earum legum, quæ in hoc seculo posite sunt, tantum potest metus, vt à malis nos actibus cohibeat: multo magis poterit hoc recordatio futurarum, supplicium immortale, pœna sempiterna.

Contempla
tores mundi
non contem
plantes, im
mundi.
14. immunda erant, & tam ad veltendum, quam sacrificandum inepta. Ruminare dicuntur animalia, quæ cibum iam deuoratum è stomacho ad os reuocant, ac remandunt, rursusq; deglutiunt. S. Aug. in Ps. 141. Admonemus caritatem vestram, vt ea, quæ audiendo tanquam ventre memoria conditis, rursus reuoluendo & cogitando quodammodo ruminetis. Hoc est enim thesaurus desiderabilis, requiescit in ore sapiētis, vir autem stultus glutit illum. Proverb. 2. v. 20. Breuiter dixit: Sapiens ruminat, stultus non ruminat. Sapiens cogitat ea, quæ audierit; stultus autem audita obliuioni tradit. Neg. n. propter aliud in lege munda ea dicta sunt animalia, quæ ruminant, immunda quæ non ruminant. Nā creatura Dei omnis munda est. Artifici Deo tam mundus est porcus quam agnus; Creauit n. omnia valde bona, Gen. 1. v. 31. Et omnis creatura Dei bona est, dicit Apost. 1. Tim. 4. v. 4. Et omnia

omnia munda mundis, Tit. 1. v. 15. Cum ergo in natura vtrumque sit mundum, Significatione tamen Agnus significat aliquid mundum, porcus significat aliquid immundum. Agnus significat innocentiam sapientie ruminantis, porcus significat immunditiam stultitie obliuiscens. Ita sapienter S. Aug. qui eadem habet hom. 35. ex 50. in fine, & 45. in princ. S. Greg. in c. 7. v. 9. Cant. In lege, ait, scribitur, quia animal, quod non ruminat immundum habetur: quia quisquis bona, quae audit, siue legit, non recogitat vacans à sanctis cogitationibus, necessario immundas congregat. Animus Christianus, qui Christi beneficia non ruminat, non recogitat, non masticat, non ponderat & expendit, non imis reponit sensibus, impurus est coram Deo, nec homines edificat aliquo bono opere, nec Deo sacrificium offert vlllo spiritali officio.

§. Eiusmodi meditatio i. à contractis peccatorum Meditatio-
fordibus, quasi quibusdam scopis animum expurgat, nis fructus,
& quasi Euangelica mulier perditam cœlestis gratiæ & i. quidem
dragmam domū euertendo quærir & recuperat. Luc. quod pecca-
15. v. 8. Psal. 76. v. 1. vsq; ad 13. v. 6. Meditatus sum nocte cum torem ad vi
corde meo, & exercitabar. (cogitando ac mecum discursu ta emenda-
rendo) & scopebam spiritum meum, quasi scopis cogita- tionem ex-
tionum versabam, agitabam, scrutabar, fodiebam, citer.
Luc. 15. v. 17. In se reuersus, & c. 2. Arcet Meditatio à vi- 2. Meditati
tūis & impudentia prohibet flagitia. Eccl. 7. v. 40. In o- onis fructus
mnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in eternum quod immi-
non peccabis. 3 Meditatio aperit homini Dei volunta- nentia auer-
tē. Hinc Dauid Psal. 84. v. 89. Audiam quid loquatur in me tat peccata.
Dominus Deus. Vide Bellar. & Psal. 118. Da mihi intellectum, 3. Dei mani
& scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. festat volun-
4. Mirificam animo affert quietem, & tranquillitatē, tatem.
quam vt allequeretur Dauid, exoptabat Psal. 54. v. 67. 4. Solatium
Quis dabit mihi pennas, sicut columba & volabo, & requie- & gaudium
scam: Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Per penas, animi.
inquit S. Greg. hom. 3. in Ezech. contemplatio, qua super nos
ipfos tollimur, exprimitur, quia penis auium corpora in altum
suble-

subleuantur. Hæc cōtēplatio est dulcis somnus, ex quō sponsam suam excitari prohibuit cælestis sponsus Cantic. 2. v. 7. Sap. 6. v. 16. 5. Meditatio ineffabili mentem dulcedine perfundit. Hosea 2. v. 14. Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. i. ab iungam à rebus caducis, quod ne ægrè ferat blandissime & suauissime illam cōsolabor. Vbi thesaurus ibi cor. hinc Apostol. Philip. 3. Nostra conuersatio in cælis est, vnde & Saluatorem expectamus. Et Collos. 3. v. 12. Quæ sursum sunt querite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. Quæ sursum sunt

Contempla sapite, non quæ super terram, &c. 6. Meditatio mirum in modum accendit Dei caritatem, religionem & obsequium, nam, vt ait S. Th. 2. 2. q. 8. 2. ar. 3. voluntas oritur ex intelligentia teste S. Aug. l. 14. de Trinitate c. 8. & amor Dei ex contemplatione bonitatis ipsius, ex amore autem sic, vt quis se totum in amati tradat obsequiū, quæ est vera deuotio. Hinc eximius ille contēplator. Ps. 38. v. 4

Meditatio Concaluit cor meum in terra, & meditatione mea exarsit ignis. 7. Meditatio ingenies bonorū operum, virtutum, meritorū, cælestium præmiorum fructus producit, & prorsus persuauissimum habere debemus, si sanctis. Vati Dauidi aut potius Spiritui S. per eū loquenti fidem adiungere velimus, sic verò ille Psal. 1. v. 1. 2. 3. Beatus vir, cuius in Domini lege volūtas est, & in lege eius meditatatur die ac nocte, & erit tanquā lignum quod plantatum est secus decursus aquarū, & fructum suum dabit in tēpore suo.

§. Hæc meditatio magno vsui est omnibus, sed potissimum Ecclesiasticis quod præclare ostēdit S. Amb. in Psal. 118. ser. 10. in v. 77. Veniant mihi miserationes tua, & viuam: quia lex tua meditatio est. Cui lex Dei meditatio est,

Miseratur huic præsto sunt misericordie, vt viuat in æternum. Quomodo Deus legem enim beatus quis potest esse sine miseratione diuina? Beatus autem suam meditationem, qui in Domini lege die ac nocte meditatatur. Sed, qui meditantur in lege, eruditur in lege: & quem lex erudierit, Dominus erudit, qui locutus est legem. Ideoque scriptū est Ps. 93. v. 12. Beatus

tus

tus quē tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eū. Discamus ergo, & nos in lege meditari, non auocemur secularibus illecebris, non occupemur impedimētis, sed semper ad legem sumus attenti. Scriptum est enim Ps. 36. v. 20. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudiciū, lex Dei eius in corde ipsius. Hoc in veteri testam. Audi dicentem in nouo, Rō. 10. v. 8. Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Et maximē hanc meditationem sacerdotib. necessariam ostendit, ad Tit. scribens 1. v. 9. Quia debet Episcopus amplecti eum, qui secundū doctrinam est, fidelem sermonē, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Quod vtq; sollicita atq; intenta meditationis est, nō perfunctoria lectionis. Et ad Tim. 1. c. 4. v. 13. scribens, ait: Attende lectioni, exhortationi, doctrina: lectio enim frequens, nec intermissione aliqua destituta, doctrinae munus operatur. Animo autē meditatione ac precatione cōposito per diem diligenter in actiones tuas pius clericus animaduertat, vt & vitia, quib. obnoxius est, extirpet, & virtutes inchoatas perficiat, postmeridianum cū antemeridiano tēpore, diem cum die, mensem cū mense cōferat. S. Bas. ser. de abdicat. rerum ad finē: Quae singulis, inquit, diebus feceris opera, ea vesperi tecum ipse commemora, & cum ijs, quae feceris pridie conferto: studiosēq; operam dato, vt melior in dies magis ac magis existas. Processū in virtutibus facito, vt hoc modo angelis efficiare propinquior.

CAPVT XXVI.

ADITVS ET IN TEMPLVM INTROITVS

fit clericis valde religiosus.

Templum ingressuri ex unā quādam diuini Numinis reuerentiā in se merūq; cōcitant, & vniuersas seculi curas ex animo deponant, totaq; mentē ad Dei maiestatem cultūq; defigant: tanquam omnium maximū tractaturi negotiū. Cum Aaron eiusq; successores, sacrificio. ait Isidor. Pelusiota l. 1. ep. 45. in tēplum sacrificij causa ingrediebantur, laneis omnibus vestibus abiectis, vestimenta ex lino contexta induebāt; arcani aliquid continentes, atq; illud significantes, tis symbolū.

Meditatio
sacerdotib.
necessaria.

Veritatis
doctrina sal
utatis con
futatatio me
ditationis
partus.

Hoc age q; a
gis prafer
tim in rebus
diuinis.

Cur veteres
sacerdotes
lineis vfi in
sacrificio.
Exod. 28. v.
39. 40.
Linū purita
tis symbolū.

ficantes, externos tumultus tum de memoria deponendos esse. Nā qui rei sacræ causa ad Deum accedit, nihil alienū nec vllam rerum ex malitia constantium sarcinam secum afferre debet.

Non modo
Deus, sed &
sacra ipsa &
des reueren-
da propter
inhabitanti-
am Deum.
Præcipue
Deus est tibi
pura mente
colendus.

§. Hinc vt insigni reuerentia sacram adirent ædem præcepit Deus *Leu. 19. v. 30. Sanctuarium meum metuite, Ego Dominus, ait Deus. Metuite ne impure & irreuerenter accedatis. Et iterū. Pauete ad sanctuarium meum. Ego Dominus, Leu. c. 26. v. 2. deceter & religiose illud habete. Si nostrum sanctuarium cum vetere & vmbra tili illo contulerimus, intelligemus quanto tremore & veneratione ad illud sit nobis accedendum.*

§. *Exod. 30. v. 18. 19. 20. 21. & Exod. 40 v. 28. 29. præcepit Deus, vt Moses aneum faceret labrum, vt in eo Aaron & filii eius manus suas ac pedes lauarent ingressuri in tabernaculū testimonii. Quid hoc? nisi vt tam sordida facta, quā prauos expurgarent affectus Deo cultū adhibitori: S. Greg. ho. 17. in Euāg. Labrum aneum, inquit, Moyses ponit, in quo sacerdotes lauari debeant, & sancta sanctorum ingredi: quia lex Dei prius nos lauare per compunctionem præcipit, vt nostra immunditia ad penetrandum secretorum Dei arcanorum mūditiā nō sit indigna. Hinc & sacerdotes in Missa lauant manus: siquidem illoris manib. (& magis mentib. pollutis) sacra tractare est nefas, vt ait Hesiod. Et olim id Christiani fecēre, vt ablutione manuum internæ puritatis admonerentur; Hinc & Tertul. l. de orat. c. 11. Quæ, inquit, ratio est, manibus quidem ablutis, sed spiritu sordidato orare? Quod & vñtatum gentilibus: Vnde Tibullus l. 1. eleg. 2.*

*Casta placent superis, pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.*

Loco huius aquæ pro Ecclesiæ foribus ad purificationem olim positæ, de qua Euseb. lib. 10. cap. 4. nunc ad templi ingressum ponitur vasculum aquæ lustralis leuium peccatorum expiatrix.

§. *Ecclesiast. 4. v. 17. Dei domum ingrediens, custodi pedem tuum; & appropinqua, vt audias. Multo enim melior est obedi-*

entia

entia quam stultorum victima, qui nesciunt quid faciunt mali. Commendat reuerentiam, metum, pietatem intrantibus in Ecclesiam, Basilicam, oratorium, templum, utque ibidem inter alia religionis officia attentis auribus & mentibus Dei incipiant verbum: quia multo melius ac salutaris est, diuine voluntati ac legi obtemperare, quod non potest nisi qui eam cognouerit, quã externa facere & immolare sacrificia: quod omnes possunt impij & stulti, quos doceri maximè esset necessarium. *Chaldeus: Tu fili hominis custodi pedes tuos (affectus à prauis desiderijs) in tēpore quo ieris in domum Sanctuarii, ad adorandum, ne venias eo plenus peccatis ante Dominum, quo ad conuertaris. Et esto admouens aurem tuam ad excipendam doctrinam legis à sacerdotibus & sapientibus. & ne fueris, ut stulti, qui offerunt munus pro peccatis suis, & non conuertuntur ab operibus malis, quæ apprehendunt manibus suis, & non est ipsum acceptum in beneplacito: quia ipsi nesciunt facere in eis bonum & malum. Hoc & significauit Dominus Moyse Exod. 3. v. 5. & Iosue 5. v. 15. Vbi vtrique præcipit: Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est. Iussus vterque calceos exuere, ut reuerentiam exhiberent diuinæ maiestati, quæ eo loco se præsentem declarabat, & magna animi submissione ac veneratione ad perspiciendum in idem Dei oraculum accederent, & quod omnis tunc prauus actus & affectus deponendus, & non resumendus, ut serpentes faciunt venenum ad tempus euomendo, & post resorbendo, & ut canes ad vomitum reuertendo.*

§ Ego in multitudine misericordiarum tuarum, ait David Ps. 5. v. 8. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Hoc est: Fides non operatione mea, sed bonitate tua, domum tuam Domine, quæ domus orationis est, ingrediar, & abiiciam pro sternamque me coram tabernaculo tuo, timensque, ac tremens beneuolentiam ac opem tuam suppliciter implorabo. *S. Ioan. Chrysost.*

*Emendanda
vita propo-
sita ad S. ad
accidendū.*

*S. David in
Dei ad re-
uerentia.*

Qui Regia, Chrys. hom. 15. in epist. ad Hebr. In aulam, inquit, regiam in-
 minimum traturus, & habitu, & oculis, & incessu, & in cunctis alijs cō-
 habeatur & ponis, & ornas te metipsum, in Ecclesiam aut ingressurus, ubi ve-
 bonos Eccle- re est aula regia, & talis, qualis celestis est, vides? & tu quidem,
 sia. scio, quia non vides. Audi tamen, quia angeli presentes sunt v-
 Angelis in- big, & maximè in domo Dei astant regi (Christo in Eucha-
 sessum tem- ristia) & omnia plena sunt incorporeis illis virtutib. Idem S.
 plum. Ioan. Chrys. qua animi puritate & præparatione veni-
 Lotio & ve- endum lit in Ecclesiam, exponit hom. 52. in Matt. In nõ-
 stium cãdor nullis, inquit, Ecclesijs hunc morem corroboratum videmus,
 olim in vsu. vt diligenter multi studeant, quomodo manibus loti; candidis
 Non tã pu- induti vestimentis in Ecclesiam ingrediantur, quomodo autem
 ritate corpo- animam atq; mentem suam puram atq; defecatã offerant Deo,
 ris, quam a nullam prorsus habent curam. Hæc dico, non quia lauare eos,
 nimia ad Deũ aut manus prohibeam, sed quia non solum aqua lauare os
 accedendum. velim, verum etiam, vt æquius est, omni virtutis numero. Sor-
 descunt quippe manus homicidio, ceterisq; operationib. prauis;
 os autem maledictione, blasphemia, contumelia, verbis iracun-
 diis atq; obscænis, dissoluto risu atq; scurrilitate. Si ergo nullius
 horum tibi conscius es, neq; his maculis obscænis, ingenti acce-
 de fiducia: sin autem millies his sordibus te deturpasti, cur in-
 cassum laboras? cur os atq; linguam diligenter lauas, perni-
 ciosam vero atq; pestiferam maculam ipsorum non abstergis?
 Sic dispositi atq; affecti ad regem accedamus, & ad genua eius
 procidamus, non corporis solum, verum etiam multo magis
 mentis atq; animi figura. Veniat nobis in mentem, quem adi-
 re constituimus, & pro quibus & quid facturi adimus, quem
 Seraphim aspicere nequeunt, Isa. 6. v. 2. quem terra contremi-
 scit. Psal. 17. v. 8. qui lucem inaccessibilem habitat. 1. Tim. 6. v.
 26. Adimus autem vt nos à tormentis gehennæ vindicemus, vt
 peccatorum indulgentiam impetremus, vt intolerabiles pœne
 dissoluantur, vt cœlos, & quæ ibi sunt, bona consequamur. Cõ-
 cidamus igitur tam corpore, quam mente, vt ipse iacentes nos
 erigat, oremus humiliter & mansuete. Hæc S. Chrys.

§ Verè si istæ & similes causæ templum ad eundi suis
 ponde-

ponderibus & momētis examinarentur, præcipuam animis religionem iniicerent. Non omittenda hic S. Hier. lib. aduersus Vigilant. c. 4. confessio. Quando, ait, iratus fuero; & aliquid mali in animo meo cogitauero, & menoturnum phantasma deluserit, basilicas Martyrum intrare non audeo, ita rotus & corpore & animo pertremisco. Ita S. Hier. At nunc libidinum sordibus & grauissimis sepè sceleribus contaminatissimi, & quidē sacerdotes in templa, in Dei sacraria, in ipsa altaria sine vlla diuini Numinis reuerētia irrumpunt. Adeant sane sordidi & flagitiosi templum, sed vt ibi scelera sua detestentur, confessione & lacrymis eluant, salutifera remedia accipiant. Consulat lector increpatoriam S. Hier. epist. 58. ad Sabinian. diaconum. Julianus Imperator impius Christianæ religionis desertor idolorum fanis, & inanium deorum ac dæmonum delubris magnum honorem haberi voluit: siquidem hanc legem sanciuit: Cum in templa venerint magistratus, intra ianuas nemo præcedat eos militum, aut præcedentium officiorum, sed qui voluerit, subsequatur. Quam primum enim magistratus solum delubri attigerit, priuatus redditur. Ita Niceph. lib. 10. ca. 22. & Tripart. l. 6. c. 29. Quarta ergo submissione & modestia principes Catholici & Ecclesiastici vnus veri Dei templum ingredi debent: Illud etiam clerico templum ingressuro seruandum; quod habet Concil. Basil. sess. 21. Horas canonicas dicturi cum tunica talari, ac superpellucis mundis, vltra medias tibias longis, iuxta temporum ac regionum diuersitatem, Ecclesias ingrediantur. Nunc causæ & rationes exponendæ, cur eximia semper pietate Clericis degendum sit in templo, illudque decenter ab ijdem exornandum.

Quid ad hoc iras plūbeas gerentes, sceleratissimas cogitationes voluentes, & in libidinum sordibus volutantes Clerici? vbi Dei fulmen? Quod differtur, nō aufertur. Vt porci in lintrem.

RELIGIONE INSIGNI ET REVERENTIA
in templo, ob Dei inibi presentiam, Ecclesiasticis
versandum.

§. **I**N templo, vt in cælo commorentur, quod tem-
plum & cum cælo comparat sanctus Dauid dicens
Qua ratio- ne Deus non sit in tēplo, vel vllō loco Psal. 10. vers. 8. Dominus in templo sancto suo, Dominus in
cælo sedes eius. Deus est in templo, non quasi inclusus:
qui sua immensitate vbique est: neque vt indigus:
quia infinita est bonitas, & seipso beatissimus, quo
fensu & S. Scephanus Actor. 7. v. 47. & seq. Apostolus Pau-
lus Actor. 7. v. 24. affirmant, quod Excelsus Deus in manu-
factis non habitet templis, sed est in templo non solum
naturæ suæ immensitate, qua vbique est, sed singulari
etiam quadam & efficace presentia, assistentia, pro-
uidencia, opitulatione, benignitate, ac præcipue pre-
cum exauditione. Quo pertinet illa pollicitatio Do-
mini de templo loquentis: Sanctificauī domum hanc,
quam edificasti, vt ponerem nomen meum ibi, (i. effem ibi)
in sempiternum, 3. Reg. 9. v. 3. cap. 8. v. 29. Deuter. 12. Tem-
plum Dei locus, in quo est nomen Domini Dei, id
est, Dominus Deus. Hinc & Salomon 3. Reg. 8. v. 12. 2. Pa-
ral. 6. v. 1. Dominus dixit, vt habitaret in nebula sue caligine.
2. Machab. 3. v. 38. 39. eo quod in loco sit verè Dei quadam vir-
tus: Nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator, &

Virtus Dei adiutor est loci illius.
in templo.

§. In cuius diuinæ in templo in habitationis argu-
mentum & testimonium, cum tabernaculum à Moy-
se dedicatum est, operuit illud nubes, & impleuit
gloria Domini, Exod. 40. vers. 32. Similiter cum Salo-
monis templum dedicaretur, nebula impleuit domum
Domini, & nō poterant sacerdotes stare & ministrare, propter
nebulā, impleuerat enim gloria Domini domū Dom. 3. Reg. 8.
v. 10. 11. 2. Paral. 5. 14. c. 7. v. 1. 2. 3. Simile quid suo tēpore
con-

consecratae Ecclesiae euenisse narrat S. Greg. lib. 3. dial. cap. 30. Vbi & refert Dæmonem specie suis è consecrato templo fugatum. Idem docet S. David Psal. 73. v. 2. Mons Syon, in quo habitasti in eo. Psal. 77. v. 60. Repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, vbi habitauit in hominibus. Psal. 131. v. 8. Surge Domine in requiem tuam (templum locus requietionis Dei) tu & arca sanctificationis tuae. & v. 13. Quoniam elegit Dominus Syon, elegit eam (Domum Sion) in habitationem sibi. Vilis est Dominus Isaiæ supra templum c. 6. v. 1.

Regius Vates eximie Dei in templo presentem agnoscit

§. Sanctus Paulus ex eo, quod Deus inhabitet templum, colligit homines pios iustos, & sanctos esse templum Dei: quia & ipsos similiter, ac potius quam illud inhabitat, 1. Corinth. tertio. v. 16. 17. cap. sexto, vers. 19. 2. Corinth. 6. vers. decimo sexto. Hebr. 3. v. 6. S. Pauli hæc videtur esse ratiocinatio: Quemcumque Deus locum peculiari gratia & benignitate habitat, & vbi colitur, ibi est templum eius; sed singulari beneuolentia & munerum largitione diuersatur apud iustos, & ab illis magna veneratione colitur, igitur illi sunt templum Dei.

Apostolus ex eo quod Deus in templis inhabitet, docet sanctos esse templa Dei.

§. Hinc Saluator, ait Matth. 23. v. 21. Quod Deus habitet in templo, & quod sit domus Patris sui. Ioan. 2. v. 16. Et de templo à Salomone exædificato (quod de posteris templis longe sanctioribus, & recte accipitur) hunc in modum loquitur ipse Deus 2. Paralip. ca. 7. v. 12. 15. 16. Audiuí orationem tuam, & elegi locum istum in domum sanctifici. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meae erectae ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Elegi enim & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum, ibi cunctis diebus.

Templum Christi sententia habitaculum & domus Dei. Templum domus sanctifici & orationis.

§. Aptissime hic accommodatur visio S. Iacobi Genes. 28. vers. 12. 13. 16. 17. Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum, Angelos quoque summo templo Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum inueniens.

xum scala. Cumq; euigilasset Iacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Pauensq;: Quam terribilis est, inquit, locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli. S. Bern. serm. 6. in dedicat. Ecclesia. illum explanans scriptur. e locum: Vnus, inquit, homo erat Iacob, & dormiens, vidit descendentes angelos & ascendentes. Parum est hoc, etiam Dominum angelorum adesse testatus est dicens: Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Miratur enim gratiam & dignationis magnitudinem exauescit. Quam terribilior est iste locus, quam euidentius certiusq; est Dominus in loco isto? Vbi nimirum non duo aut tres, sed tam multi congregati in ipsius nomine perseverant? Terribilis plane locus & dignus omni reuerentia, quem fideles viri inhabitant, quem angeli sancti frequentant, quem sua quoq; praesentia Dominus ipse dignatur.

Cur templum
terribilis
locus.

§. Et quidem studiose meditata haec diuinæ Maiestatis in templo praesentia maximam animis religionem affert: ne quid nequiter, inuerecunde, leuiter, impie in eius conspectu committatur, ne iure expostulet nobiscum. Jerem. 11. v. 15. Quid est quod dilectus meus

In templo à in domo mea fecit scelera multa? S. Basil. in Psal. 28. v. 9. Et in Deo nota templo eius omnes dicent gloriam: Qui, inquit, in templo Dei mur & an- est, non maledicentiam, non vanitatem, ac ne obscenis rebus g. lis. differtos sermones pronuncient, sed in templo eius quisq; dicet Laudata à gloriam. Assunt verba describentes angeli, adest & Dominus Deo quorū- affectus intrantium considerans, preces cuiuslibet Deo manifestam sacer- ste sunt.

d. tum pie- §. Ab ista demississima erga se reuerentia partem tas & reue- quendam piorum Leuitarum & Sacerdotum vehementer commendat Deus Malach. cap. 2. vers. 3. Dedi, in- Apostolus q- quit, ei timorem meum, & timuit me, & à facie nominis mei nnes Chri- pauebat, mentis formidinem etiam corporis horrore stianos vult declarans.

esse vel ma- §. Talis reuerentia Deo praestanda. Ad quam & o- xime Dei mnes Christianos hortatur Apostolus Hebr. 12. v. 28. 29. reuerentes. Itaque, ait, regnum immobile suscipientes, (legem Euange- licam,

licam, qua Deus regnat in nobis, Luca 17. v. 21. Mat. 12. v. 28. Apoc. 1. v. 6. & cap. 5. v. 10.) habemus gratiam, per quam seruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia, etenim Deus noster ignis consumens est. Deuter. 4. v. 22. Quasi dicat Apostolus magna verecundia, pudore, submissione, religione, & timore seruiendum est Deo: quia est ignis disperdens contemptores, & cultores suos debito metu & reuerentia carentes. Exemplo sunt Nadab & Abiu sacerdotes, Leuit. 10. v. 1. 2. quos egressus ignis à Domino, idcirco deuorauit. quod igne alieno incensum Domino obtulissent. Et Oza percussus à Domino, quod temerè arcam attigisset, 2. Reg. 6. v. 6. 7. Blaphemus, Leuit. 24. v. 13. & ligna in Sabbatho colligens, Numer. 15. vers. 35. ad mortem lapidatione inferendam, à Deo damnati sunt. Moyses & Aaron summi Sacerdotes ob quandam dubitationem & diffidentiam, promissæ terræ accessu prohibiti sunt. Numer. 20. v. 12.

Irreuerentium sacerdotum punitor Deus.

CAPVT XXVIII.

SIMILEM RELIGIONEM ET REVERENTIAM

ab Ecclesiasticis postulat Christus Dominus in Eucharistia existens.

Christo Domino inter- nus & exter

PRÆSTO est & templo Christus verus Deus & homo in Eucharistia, qui vtiq; Maiestatis suæ præsentia omnem lasciuia & proteruitatem cohibere, omnem nobis modestiam & religionem commouere debet. Is enim Christus Dominus etiam quæstus homo, est, cui dedit Deus nomen super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris, Philip. 2. v. 10. Is sanctus est, qui Oriens ex alto, nos visitauit & redemit: vt de ne conuer-

nus honor tribuendus. Christi Domini Maiestas. inestate & sanctitudi- manu sanduina.

manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi. In sanctitate & iustitia coram ipso (in Eucharistia presente, inuente, audiente, iudicante) omnibus diebus nostris.

Indignatur
Christus, si
quid indeco-
re commit-
tatur in
templo.

§. Hic est Christus Dominus, quem comedit zelus domus Dei. Psal. 68. v. 10. Ioan. 2. v. 18. qui ne quidem sacrificiis necessaria in templi atrio vendi, Matt. 21. v. 12 Ioan. 2. v. 15 aut vas per illud transferri Marc. 11. vers. 16. sustinuit. Hic est Christus Dominus, cui exactissimam cogemur reddere rationem eorum, quæ cum alibi egerimus; tum vel maxime in templis, vbi si debitum ei honorem non habuerimus lubentes, in iudicio præstabimus inuiti: Omnes enim stabimus ante tribunal Christi; Scriptum est enim Isa. 45. v. 23. Vno ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo, ait Apostolus Rom. 14. v. 10. 11. Ei ergo nunc temporis & deuota mente, & pia laudatione, & supplici corporis habitu, omnem quem possumus honorem adhibeamus.

Qui nunc
sua sponte
non honorat
Christum
post vel inui-
tissime ho-
norabit.

Christus
Dominus
singulos a-
nimaduertit.

§. Chrysof. de S. Eucharistia loquens hom. 1. de verbis Isaia cap. 6. Vidi Dominum. Non cogitas, inquit, hic inuisibilem adesse Dominum, qui vnicuiusque motus metitur, & conscientia rationem habet? Non cogitas, quod Angeli huic stupenda assistunt mensæ, cumq; reuerentia hunc circumuallant? Ergo S. Joann. Chrysof. sententiã, Christus Dominus in Eucharistia, & conscientia, & internæ religionis, & ipsius corporis compositionis rationem habet.

Christus iu-
dex in Eu-
charistia.

Exilitas fi-
dei erga
Christum in
Eucharistia
parit & re-
uerentia te-
nuitatem.

Et cum hom. 4. de incomprehensibili Dei natura contra Anomæos dixisset, Christum Dominum in Eucharistia, quasi iudicem pro tribunali sedere; subiungit: Cogita apud quem proxime stas, quibuscum inuoces Deum, scilicet cum Cherubin, cum Seraphim, cum omnibus cæli virtutibus: animaduerte quos habeas socios: satis hoc tibi ad sobrietatem, cum recordaris te corpore constantem, & carne coagmentatum, admitti curæ virtutibus incorporeis cõmendare omnium Dominum. Vtinã, vt Luc. 2. v. 30. 31. Discipuli cognouerunt Christum in fractione panis,

panis, ita & illum in specie panis præsentem viua fide
 lic agnosceremus, vtiq; & exardesceret cor nostrum
 in ejus amorem, vt illorum exæstuaui. Siquidem ibi
 in clarissima luce conspicuus cerneretur, vt visus est à
 plurimis, & quidem à S. Dionys. sacris operante, vt in
 ejus vita c. 29. testatur *Hilduinus Abbas*, quanta esset er-
 ga illum nostra reuerentia? Si ignis ex arcula Venera-
 bilis Sacramenti, in irreuerentes & male agentes e-
 rumperet, vt factum testatur S. Cypr. l. de lapsis, quan-
 tus nos metus in Christi præsentia corripere? Si illū
 in humana forma videremus, admirabili pulchritu-
 dine, splendore, & maiestate coruscantem, vt illum a-
 spexit S. Angela de fulgineo vt est in eius vita c. 24. quanto
 amore & lætitia perfunderemur? Aut potius cum ea-
 dem c. 40. ostenderetur nobis Deus ipse, quantum fas
 est mortalem aspicere, & intueremur immensam
 quandam plenitudinem ac pulchritudinem, & in ea
 omne bonum mentis oculis subjiceretur, nonne ani-
 ma nostra caritate & delectatione colliquefceret?
 Processurum ad templum Regem Duces, Comites, Nobiles
 insigni modestia, reuerentia, taciturnitate, præstolantur,
 excipiunt, comitantur. Talem se depingit Iob. c. 29. v. 7. & seq.
 Quanta ergo Christo Domino in Eucharistia præsentem
 Regi Regum, & Domino dominantium reuerentia præstanda?
 Si reuerentia est in testimonium excellentiæ, & potissimum
 virtutis, exhibitus, quum non sit Christo Deo nostro
 quicquam præstabilius, summus ybiq; illi honor habendus.
 l. 2. vitæ S. Bern. c. 6. de Theobaldo Aquitaniæ Comite, ad
 Eucharistiæ præsentiam consternato, mirabile exemplum
 recentetur.

Lumine circumfulgens
 visus Christus.

Ex S. Eucharistia
 theca ignis exiliit.

Stupenda maiestate
 Christus apparuit.

Longe excellentior
 Christi vniuersorum
 Monarcha quàm
 Regi terre.

Cur Christus
 omni honore dignissimus.

§. Vehementer Deo displicet, q̄ ipsius præsentiam
 & conspectum non vereantur, non erubescant delin-
 quentes. Ier. 7. ver. 30. fecerunt filii Israel malum in oculis tuis irasci-
 meis, dicit Dominus: Posuerunt offendicula sua in domo, in tur Deus.

qua inuocatum est nomen vt polluerent eum. Duo opprobrat illis Deus 1. quia ipso aspectante scelera conficiuerint. 2. q̄ & in ipso id fecerint templo. Hinc & Dauid impudentiam suam: q̄ eius aspectum non erubuerit, Deo confiteretur Ps. 50. v. 6. *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Sanè Rex Assuerus conspicatus Amanum Hestheræ supplicem, & suspicatus flagitium; indignissimè tulit c. 7. v. 8. Hoc sci. Regem pessimè habuit, quod ante oculos ipsius, & in proprio domicilio ac palatio nefarium scelus videretur machinari Aman.

Maior Prin Quam ergo irascatur & succenseat illis ipsis Christus
cipis contē. Dominus, qui in Eucharistia, vt in regia sua præsens,
psus non se & auditu, & aspectu, & mente percipit, non aliter co-
contemne ram se versari homines, quam in conspectu statuæ ni-
in eius præ- hil sentientis, nihil audientis, nihil cernentis, nihil in-
sentia quã telligentis? quæ irreuerentia grauissimum sæpè pec-
absentia. catum esse potest, & acerbissimè vindicandum.

CAPVT XXIX.

IN TEMPLO HONOS HABEN-
dus ob Angelorum præsentiam.

Vbi Chri-
stus, ibi &
Angeli.

Adest & in templo frequens S. Angelorum multitudo, qui tanquam Spiritales Aquilæ ad Christi Domini corpus congregantur Matt. 24. v. 28. & Ioan. 1. v. 5. *Amen dico vobis, videbitis cælum apertum & Angelos Dei ascendentes & descendentes supra filium hominis.* Hinc in Conceptione Luc. 1. in Natiu. Luc. 2. in Tentatione Matt. 4. in Resurrectione Matt. 28. Luc. 24. In Ascensione Act. 1. in iudicio Mat. 25. illum, vt stipatores, milites, nobiles, principes, suum circumuallant regem, eumq̄; perpetuis extollunt laudibus: Nec solum p̄sò sunt, vt Christum tanquam principes suum stipent & honorent Regem, sed etiam vt notent templam frequentantes, eorum preces Deo cõmendent, vna

vnâ cum ipsis precentur, ac communem Dominum dilaudent, quæ omnia licet superius demonstrata sint, tamen quia jucunda, mirabilia sunt & pietatis excitamenta, plura proferamus testimonia.

§. Hoc primò vt ostenderet Moyses, Exod. 37. v. 7. in oraculo fecit duos Cherubinos aureos: quia vt spiritale aurum, Angeli fulgent splendore scientiæ & caritatis. Similiter Salomon in templo suo fecit duos Cherubinos ex lignis oliuarum, eosq; purissimo circumuestiuit auro 3. Reg. 6. v. 23. & 28. Quod & imitatus fuit Constantinus Magnus, qui quatuor Angelorum argenteas imagines in templo constituit, & auctor est Damasus in Pontificali in Syluestro II. Confiteatur & illud S. Dauid Psal. 137. *In conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum & confitebor nomini tuo.* Id est, coram Angelis in templo tuo presentibus Psalmos decantabo. 3. Agnouit & Isaias cum ait, c. 6. v. 1. 2. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum & ea qua sub ipso erant replebant templum. Seraphini stabant supra illud, &c.* Vidit Dominum supra templum cum Seraphinor. multitudine ipsum laudantium in sublimi solio residentem, vt habitum regnantis ostenderet, inquit, ib. Hier. & addit: *Et ea qua sub ipso erant, implebant templum, siue vt Theodotio & Symmachus transtulerunt, Et ea, qua sub pedibus eius erant implebant templum: p quo LXX. interpretati sunt. Et plena domus gloria eius.* 4. Luc. 1. v. 11. 19. *Apparuit illi (Zachariæ incensum offerenti) Angelus Domini (Gabriel) stans à dextris altaris incensi. Vbi S. Ambr. Non immerito videtur, ait, Angelus in templo, quia veri Sacerdotis iam nunciabatur aduentus, & caeleste sacrificiū parabatur, in quo Angeli ministrarent Atq; vtinam vobis quoq; adolentibus altaria, Sacrificium deferentibus assistat Angelus, imo prebeat se videndum. Non enim dubies assistere Angelum, quando Christus assistit, Christus immolatur.*

Angelorum in templis formatae imagines, vt sic eorum ibi presentia declaretur.

Angelos in templo presentes agnoscit Dauid. Isaias supra templum conspexit Angelos.

Angelos in templis versari S. Patrum auctoritas. Angeli in Missa sacrificio ministram.

§. S. Max.

Angeli ob-
servant no-
tantq, tem-
pli intran-
tes eorumq,
preces Deo
repreſen-
tant.

Angeli in
Christi pio-
rumq, Chri-
stianorum
templis co-
morantur.

§. S. Max. de Eccl. mystagogia c. 25. exhortatur fideles, assidui in sancta sint Ecclesia Dei propter Angelos, qui in ea permanent, & eos qui ingrediuntur, semper describunt, & Deo amplius intrant, & pro eis orationes faciunt, maxime autem tempore s. Synaxis. Idem prorsus iisdem bene verbis tradit Elias Cretenſis ad orat. 1. S. Greg. Nazianz. S. Chryf. ser. de Ascens. Domini. Non enim in hoc teatro, inquit, Martyres tantum presunt, sed Angelorum presensia locus decoratur: nam & angeli presunt. Peruetus etiam Ecclesie Magister Orig. ho. 23. in Lucam. Quia presentes sunt, ait, Angeli in Ecclesia, in illa duntaxat, quae meretur, & Christi est, propterea orantibus sceminiſ precipitur, ut habeant velamen super caput propter Angelos 1. Cor. 11. v. 10. S. Bern. ferm. 4. in dedicat. temp. Ibi Sanctorum spirituum, ait, indefessa noscitur custodia vigilare, sed quis Angelicas sese vidisse excubias gloriatur? Qui videt & mittit, & ait, Ita. 62. v. 6. Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt.

§. Quantam vero nobis religionem afferre debent S. Angelorum presensia, paulo ante explanavit B. Ioa. Chryf. Sed S. Bernar. rursus audiamus. Is ferm. 1. in festiu. S. Michaelis, quum dixisset Angelos esse ministros nostros Pf. 90. v. 11. Hebr. 1. ver. 14. qui offerant Deo bona opera nostra, sudores nostros, & lachrymas Apoc. 8. v. 3. Tob. 12. v. 12. & vicissim Dei gratiam & munera referant nobis, adjungit: Et hac dixerim fratres, ut amplioſ de cetero erga B. Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiarius in omni necessitate vestra, eorum inuocetis auxilia; Sed & dignius in eorum presensia conuersari & magis ac magis earum verbis conciliare gratiam, captare beneuolentiam, exorare clementiam studeatis. Et rursus: Pen-

Angeli Iu-
deorum ſce nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in
terib. offen-
ſeorum te-
plum dere-
linquant.

§. S. Angelos in templis diuersari docetur exem-
plo Angelorum e Iudaico templo emigrantium. S.
Hier.

Hier. epist. 17. c. 3. & in c. 52. Isa. & 11. Ezech. ex Ioseph. l. 7. de bello Iudaic. cap. 12. ait, quod apertis repente ianuis templi, & sponte reueratis, quas multi homines claudere vix poterant, ex adytis templi audita voces Angelorum & celestium virtutum, quæ ibi prius in presidio erant: Transmigramus ex his sedibus. Quod contigit paulo ante templi euersionem. Iam vero si in Iudaico siue Tabernaculo, siue templo commorati sunt sancti Angeli, quanto magis in Christianorum Ecclesiis, quæ omnibus modis sanctiores sunt, sedem domiciliumque suum fixerunt? 1. Cor. 11. v. 10. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos. hoc est velamen, capitis operimentum, quod est insigne subiectionis mulieris erga virum, & potestatis viri supra mulierem: Ergo tegendum & operiendum mulieri caput propter Angelos: Quos illos? An damnatos? sic aliqui inficienter putauerunt, quasi in illorum concupiscentiam exardescerent, aut parati ad seductionem, eas vt infirmiora vascula petulantius perrentarent. Rectius alij Sacerdotes intelligunt, qui per translationem in Scriptura Angeli appellantur. Optime qui de beatis spiritibus in templo degentibus accipiunt, vt Sanctus Hieron. & Chrysof. Orig. Bernard. de vita solitaria.

Femine in templis tecta ob sanctorum angelorum reuerentiam.

C A P. XXX.

ANGELI ALTARIVM

custodes.

Quid quod beati illi spiritus non modo templum incolant, sed singulas etiam aras custodiant? Sic enim legimus in Prato spiritali c. 4. Narravit nobis Abbas Leontius canobii S. Patris nostri Theodosii Dux dicens: Quodam die Dominico descendi in Ecclesiam, vt acciperem S. mysteria. Ingressusq; vidi Angelum stantem ad dextrum altaris cornu, & magno pauore correptus, reuersus sum in cellulam meam.

meam. Et venit mihi vox de celo, dicens: Ex quo sanctificatum est altare istud, ego iugiter illi astare iussus sum.

§. Et rursus ibidem cap. 10. Postquam ascendit Abbas Barnabas ex spelunca sua ad Turres, cum fuisset ibi aliquantulum temporis, Anachoreta quidam alius abiit ad speluncam ipsius, ingressusq; vidit Angelum Dei stantem super altare, q̄ fecerat senior, atq; sacrauerat. Atq; ad Angelum Anachoreta: Quid hic agis? Cui Angelus ille. Ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi credita sunt.

C A P. XXXI.

SACRÆ RELIQUIÆ VENERATIONEM reuerentiamq; afferre debent Ecclesiasticis.

Templa S.
Reliquiis
ornanda.

§ Reliquiæ etiam & Sanctorum lipsana in templo honorificè condita, & illud templum exornant, juxta sententiam S. Aug. serm. 256. de Tempore. Adhuc, inquit, *amplius agende sunt gratie Deo nostro: Hanc enim Ecclesiam, quam fecit nomini suo construi, fecit etiam Sanctorum Martyrum reliquiis amplius honorari.*

§. Et simul mirum in modum eadem reliquiæ pietatem nostram prouocant & inflammant: fuerunt enim illa lectissima S. Spiritus templa, membra Christi, 1. Cor. 6. v. 15. & omnimodæ virtutis organa & instrumenta Rom. 6. v. 13. in quibus, quasi spirantes adhuc Sanctos & nobiscum degentes, intuemur, admiramur, colimus, atq; vtinam & æmulemur.

§. Præclarus Auctor Magnetes ante annos mille ducentos l. 4. contra Theostenem: *Manifestum est, inquit, quod ossa Sanctorum non sunt mortua, sed potius plena virtute. Si enim simbria propter illum, qui ferebat eam, credenti dedit virtutem sanitatis, & solo tactu curationem fecit, Matth. 9. v. 20. & c. 14. v. 36. quo modo non dicamus Sanctos simbriis in animis honoratiores, non posse is, qui sine ulla*
dubi-

dubitatione credunt, tribuere meliora, quibus Christus, dum in corpore viuebat, tanquam veste induebatur, & post mortem tanquam purpuram honore dignitatis regalis affecit?

§. Eisdem S. Reliquias cur reuerentia & cultu psequamur, docet etiam S. Ambr. ferm. 93. de Sanctis Nazario & Celso ad finem: *Honoremus Beatos Martyres Principes fidei, intercessores mundi, praecones Regni, coheredes Dei. Quod si dicas mihi, inquit, quid honoras in carne iam resoluta atq; consumpta? Honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices: honoro uiuentis memoriam perennitate virtutis: honoro per confessionem Domini Sacratos Cineres: honoro in Cineribus semina eternitatis: honoro corpus, qd mihi Dominum ostendit diligere, qd me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & Demones, quod afflixerunt in supplicio, sed glorificant in sepulchro? Ita S. Ambr.*

§. Spiritus quidem, qui gratiae diuinaeque naturae capaces sunt, per se & propter se honorantur: Reliquiae v. non propter se, vt insensibilia corpora sunt, sed propter spiritus, quorum instrumenta fuerunt, & ad quos certum ordinem sunt sortitae, vt docet S. Th. 3. p. q. 25. art. 6. ad 2. longè itaq; hic cultus illo inferior est. Sed & S. Ioan. Chryl. hom. 66. ad pop. Antioch. *Sanctorum, inquit, ossa Demones sislunt & torquent, & cunctos ab illis soluunt seuisissimis vinculis. Quid hoc foro magis reuerendum, cum videatur nemo, nemo Daemonis instet lateribus, voces sentiuntur & lacerationes, flagella tormentaq;, ac lingua ardentes terribilem illam vim Demone non ferente. Et cinis, & ossa, & sauilla inuisibiles illas potestates dilaniant: Futuri namq; iudicii vestigia & signa Sanctorum ades exhibent, vbi Demones flagellantur, corriguntur homines & liberantur. Rursum S. Ambr. l. de viduis. Obscrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad praesidium dati: Martyres obseruandi, quorum videmur nobis quoddam corpus pignore patrocinium vindicare.*

Cur S. Reliquia honoranda.

S. Martyrii encomia.

Demones vel inuisi S. reliquias honorant.

Quis S. reliquiarum cultus.

S. Reliquia affligunt demones.

§. Videant

§. Videant quo impietatis gradu Dæmonibus Sacras reliquias reuerentibus sint, vel inferiores, vel æquales, vel superiores, Eunomiani, Vigilantiani aut potius Dormitantiani, imo vt magis de antiquitate suæ perfidiæ glorientur, Manichæi & Marcionistæ, quos idem verustissimus Scriptor Magnetes citato libro prædicasse affirmat corpora martyrum esse in abominatione. Et eorum asseclæ Lutherani, & potissimum Calvinistæ, qui eas detestantur, & exurunt: Catholici etiã ac nonnulli Ecclesiastici, qui subinde nõ majori reuerentia & pietate coram illis versantur, quam coram vulgarij hominum sepulchris.

CAP. XXXII.

SANCTI AD MONUMENTA SVÆ
sapius presentes.

*Sancti non
rard suis
presentes
sunt reli-
quias:*

§. Vid quod & ipsimet Sancti non raro suis præsentibus sunt reliquijs? Christus Dominus juxta sepulchrum suum Magdalena visus, Ioannis 20. S. Paulus intra Linum & Lucam ad suum sepulchrum apparuit nobilibus viris è domo Neronis conuersis S. Agnes virginum stipata choro parentibus ad ejus monumentum precantibus se conspiciendam præbuit. Similiter allocuta est ibidem Constantiam Constini M. filiam Ambr. serm. 91. Breu. Rom. Eandem veritatem, suis quod conditorijs Beati adfint animi, confirmat S. Paulinus Nolanus Episcopus in Natal. sexto de S. Felice Nolano Presbytero & Martyre, dum canit:

*Præsides ipse suis sacer ossibus: ossaq; sancti
Corporis in tumulo non obsita puluere mortis,
Arcano æterna, sed prædita semine vita.
Viuificum spirant animæ victricis odorem.*

De quo & breuiter S. August. epist. 137. ad Clerum & pop. Hipponensem. *Multis notissima est Sanctitas loci, vbi
beati*

beati Felicis Nolensis corpus conditum est. Sancta Lucie yna cum Matre Eulalia, qua sanguinis fluxu laborabat Catenae ad corpus S. Agathae pro Matris sanitate deprecanti apparuit S. Agatha dixitque: Soror mea Lucia Virgo Deo deuota, quid a me petis, quod ipsa poteris prestare continuo Matri tuae? qua cum ei sanitatem postulasset intercessione S. Agathae mox impetrauit. Vide vitam eius apud Surium

CAPVT XXXIII.

MIRACVLA SANCTORVM VIRTV-

tem & apud S. Reliquias praesentiam testantur.

§. NEque refert quod vel ibi non integra corpora Sanctorum conferuentur, vel partes aliquae potiores; cum S. Greg. Nazianz. in Julianum Imperatorem inuectus oratione 1. declaret etiam minimam particulam tantum valere, quantum integrum corpus; & corpus, quantum viuentem integrum Sanctum. Verba illius de S. Martyribus contra illum perfidum Christianae fidei desertorem disputantis sunt illa: Non victimas pro Christo casus reueritus es? nec magnos demones expugiles extimuisi? a quibus Demones propelluntur, & morbi terminantur, quorum apparitiones & praedictiones, quorum vel sola corpora possunt, quod anima Sancta, siue manibus contendantur, siue honorentur, quorum vel sola sanguinis gutta, atq; exigua passionis signa idem possunt quod corpora?

S. Reliquiarum particula instar totius corporis.

§. Quam piam veramq; S. Greg. Nazianz. sententiam clarissimis argumentis testatissimam fecit Deus. B. Greg. l. 1. dialog. c. 4. in fine de Sepulchro S. Equitij. tum non re Valeriae prouinciam, ait, intransibus Longobardis ex monasterio Reuerendissimi viri Equitij in praedicto oratorio ad sepulchrum eius Monachi fugerunt. Cumq; Longobardi saeuientes demone occupantur.

F

oratorium intrassent, cœperunt eosdem monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta discernerent aut gladiis necarent, quorum vnus ingemuit atq; acri dolore clamauit: Heu, heu, S. Equiti, placet tibi q; trahimur, & non nos defendis? Ad cuius vocem protinus scientes Longobardos immūdos spiritus inuasit. Qui corruentes in terram tam diu vexati sunt, quousq; hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoscerent, quatenus locum sacrum temerare vltius non auderent.

Mortuus ad vitam mortuum reuocat. §. Elifæus Vates mortuum ad vitam reuocauit puerum 4. Reg. 4. v. 32. Sed & cadauer cum in eius sepulchrum projectum esset, & tetigisset ossa Elifæi, reuixit homo & stetit supra pedes suos. 4. Reg. 13. v. 20. 21. Quo testimonio S. Reliquiarum cultum Const. Apost. l. 6. c. 49. comprobatur. S. Clemens. S. Iosephi vita functi ossa prophetauerunt Eccl. 48. v. 19. effectu scilicet, dum in sepulchrum S. Patrum suorum illata sunt, secundum ipsius vaticinium, & petitionem Gen. 50. v. 23. vsq; ad cap. finem Exod. 13. v. 19. Iosua. 24. v. 32. Vide Steph. Dur. l. 1. c. 26. v. 8.

§. Ex quo hanc facit conclusionem S. Cyril. Ieros. Catecheli 8. *Vt autem*, inquit, *non solum anima Sanctorum honoretur, credaturq; quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus seu potentia, iacens in sepulchro Elifæi mortuus, mortuumq; Propheta corpus attingens viuificatus est. Emorrhoiissa Saluatoris vestem fide manuq; contingens, sanitatem adeptam est.* Matth. 9. v. 21. *Quid inanius vmbra?* Et

Vmbra S. Petri fugat morbos. tamen certatim ad eam quo poterant modo S. Petri Apostoli attingendam, accurrunt, & ægri sanantur Act. 5. v. 15. *Si tum vmbra corporis*, ait, S. Augu. ferm. 29. de Sanctis, *opem ferre poterat, quanto magis nunc plenitudo virtutis? Si tunc supplicantibus proderat aura quadam pertransientis, quanto magis nunc gratia permanentis.* Merito per omnes Christi Ecclesias auro pretiosius habetur ferrum illud pœnalarum vinculorum. *Si tam medicabilis fuit obumbratio visitantis, quanto magis catena vincientis?* Virtutes, ait S. Luc.

§. Luc. Act. 19. v. 11. non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli, ita vt etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria, vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Ea est enim Sanctorum potestas, ait, D. Chryf. l. contra Gentiles, dum vitam S. B. hyle enarrat, vt illorum superstitum demones ne umbras quidem, aut vestes ferre possint defunctorum, & loculos quoque re- formident. Rectè igitur S. Basil. in Psalm. 115. Qui con- tingit, ait, ossa Martyris, quandam sanctificationis societatem assumit, ex gratia corpori insidente. Et B. Chryf. homil. de SS. Inuentio & Maximo. Idcirco eos sapius inuisamus, tumulos adoremus, magnaque fide Reliquias eorum continga- mus, vt inde benedictionem aliquam assequamur. 7. Syno- dus Act. 6. Cum timore Dei, inquit, omnia agamus, postulan- tes intercessionem incontaminata Deipara & semper Virginis Domine nostre Marie, itè Sanctorum Angelorum, & omnium Sanctorum salutantes venerandas illorum Reliquias.

Sudaria & semicinctia Beati Pauli morbos profligant, & demones expellunt.

Tactio S. Reliquiarum benedictio- nis assuetio.

CAPVT XXXIV.

QVA RATIONE SACRIS SVIS Reliquiis presideant Sancti.

§. **I**nquiri fortassis quispiam: quomodo Sancti suis præsto sint Reliquiis & monumentis. Re- spondet S. Hieronymus epistola 52. siue libro aduer- sus Vigilantium cap. 2. *Ais animas Apostolorum & Mar- tyrum non posse suis tumulis, & vbi voluerint, adesse presen- tes. Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula iniucies? vt vsq; ad diem iudicii teneantur custodia, nec sint cum Domino suo? de quibus scriptum est Apocal. 14. versiculo 4. Sequun- tur Agnum quocunque vadit. Si agnus vbique, ergo & hi qui cum agno sunt, vbique. [id est, vbicunque volunt] esse*

esse credendi sunt. Et cum Diabolus, & demones toto videntur orbe, & celeritate nimia vbiq; presentes sint, Martyres post effusionem sanguinis sui, arce operientur inclusi, & inde exire non poterunt.

§. Possunt ergo Sancti suis adesse reliquijs, quia volunt, & quia volunt, possunt, voluntatem eorum perficiente Deo, quod a. velint, & ipsimet sapè tum verbis tum miraculis testati sunt, & multa rerum magistra experientia hæcenus pbavit. Itaq; & S. Maximus Taurinensis Episc. in Natali SS. Taurinorum Martyrum, Octauij, Aduentij, & Solutoris. Licet, ait, vniuersi Sancti vbiq; sint (quouis in loco dum hæc ijs voluntas est) & omnibus profint, specialiter tamen illi pro nobis interueniunt, qui & supplicia pertulerunt pro nobis (non redimendis, sed in fide ac virtute confirmandis, merito suo & precatione adjuuandis, ad imitationem prouocandis.)

§. De experientia Sanctos suis esse præsto tumulis confirmante, illud habeo scribere, quod Theodoretus Cyri Episcopus memoria prodidit libr. 8. de græcarum affectionum curatione, qui est de Martyribus. Piè, ait, fideliterq; precatos ea maxime consequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dona persoluunt, manifesta nimirum adeptæ sanitatis indicia. Nam alij quidem oculorum, alij vero pedum, alij porro manuum simulachra suspendunt ex argento auroue consecra. Hæc itaq; omnium spectaculo exposita testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt, à sanitatem consecutis allata. Hæc ille: quæ a-

Quarationemathemata & votiua dona Sanctorum beneficia tenobis adstantia, in Catholicorum templis passim cernimus, sint Sancti. §. Multis porro modis Sancti suis S. Reliquijs, Mortales vel veris, vel honorarijs monumentis, & imaginibus adhuc san- præsto esse possunt: vel quia è cælo ad nos veniunt, et cum Chri- vel in cælo manentes, & hic & alijs locis diuina potestoregnant. testate sistuntur, vel vt Angeli eorum vices obeant, vel

vel virtute ad sint optata beneficia conferentes. Quid quod Christus Dominus cum Sanctis mortalibus, Ecclesiæ & totius mundi communicet rectionem? Qui, inquit, Apoc. 2. v. 26. vicerit, & custodierit vsq; in finem opera mea, dabo illi potestatem, super gentes & reget eas in virga ferrea, &c. Et Apoc. 3. v. 12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, vt scilicet Ecclesiam sustineat. Et v. 21. Qui vicerit dabo ei sedere in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Quid hoc, nisi regnabit mecumq; mundum gubernabit?

C A P. XXXV.

PVNITA IRREVERENTIA ERGA
sacras Reliquias.

§. Idcirco magna profecto reuerentia Sanctorum *Insigni reue-*
ossa contingenda & tractanda sunt, vt docet S. *rentia SS.*
Greg. 1. 3. epist. 30. ad Constantiam Augustam. *Corpo-* *Reliquia at*
pora, inquit, SS. Petri & Pauli Apostolorum tantis in Ecclesiis *tingenda.*
suis coruscant miraculis atq; terroribus, vt neq; ad orandum
sine magno illuc timore possit accedi. Vbi narrat, qd cum Pe-
lagius Pontifex circa S. Petri Sepulchrum emendare
quidpiam vellet, & mutare, signum non parui terro-
ris apparuerit. Et cum S. Greg. simile quid circa San-
cti Pauli sepulchrum conaretur, Præpositus loci, qui
aliqua ossa eidem sepulchro conjuncta in alium lo-
cum transferre præsumpsit, apparentibus quibusdam
tristibus signis subita morte defunctus est. Rursus
dum simile quid Pelagius Papa S. Greg. Antecessor
molitur circa S. Laurentij sepulchrum, vt illud fodi-
endo exquirent, etsi corpus Sanctum non attigif-
sent sed tantum vidissent, omnes intra decem dies
defuncti sunt. Quis non vereatur S. Reliquias indi-
gnè contrectare? quis non formidet coram illis indi-
gnum quid & indecorum admittere?

Non iocan-
dum cum
Diuis.

§. Ex his quæ à cap. 31. demonstraui, apparet,
F 3 Vigi-

Vigilanti apud D. Hierony. in l. contra eundem, sectatores Lutherum in ferm. de Cruce, Calvinum in l. de reformandæ Ecclesiæ necessitate, & in admonitione de reliquijs non rectè docere S. Reliquias minime venerandas, & abjiciendas esse, quas & multis locis Calvinistæ exusserunt, quos corrigat Deus, & correctis sempiternam donet felicitatem.

CAPVT XXXVI.

PIÆ STATVÆ ET PICTVÆ RELIGIONEM Clericis excitent.

Primavtilitas im-
ginum.

§ Sacræ etiam Imagines & picturæ in templis conspectæ, dum exemplaria & prototypa sua representant, piam nobis speciem cogitationemq; ingenerant, eamq; multiplicem & variam: nam prima utilitas est, quod sint Imagines, vt libri, Doctores muti. Idcirco, inquit, S. Greg. lib. 7. ep. 109. ad Serenum Massi-

Altera vtilitas est, qd teras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, qua legere eruditus et in Codicibus non valent. Et ad eundem lib. 9. ep. 9. Nam iam imagines virtutis cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident, qd sequi debent, in ipsa legunt qui literas nesciunt. Quod & tradit S. Ioannes Damasc. lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 17. Et S. Imago Christi Paulinus Nolanus Episcopus Natali 2.

§. Non solum indoctis sed & doctis sacrarum rerum infixi, nihil de obscuratam aut pene deletam memoriam redintegrant imago cogitantibus. Quæ historia sermo, ait, S. Basilius hom. in 40. Martyribus salutem salutem per auditum representat, eadem pictura muta per imitationem demonstrationem demonstrat. Et B. Greg. Nyss. oratione in Saminica passionis recollectionem ait, in pariete loqui maximeq; prodesse. S. Ioannes Damasc. l. 4. Orth. fid. c. 17. si quidem ob negligentiam, ait, frequentet suggerit. cogi-

cogitatione non tenentes passionem Christi, imaginem transfusionis Christi videntes in Saluatoris passionis memoriam redimus, & proidentes adoramus non materiam, sed imagine representatum. Hinc in Constantinop. sext. can. 83. iubetur effigies Christi in imaginibus erigi, per hoc, ait Synodus, manu ducimur in memoriam suae in carne conuersationis, ipsiusque passionis, salutiferaeque mortis, & praeterea mundo factae redemptionis, ibique imagines venerandae appellantur. Quibus prorsus similia habet Leontius Episcopus Neapol. l. 5. Apol. contra Iudaeos, cuius verba leguntur in 2. Syn. Nicæna, act. 4. Christum, inquit, Christi, passionis passim in Ecclesiis, in foro, in picturis, in sindonibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus, quo continuo contemplantibus nobis haec in mentem veniant, & non obliuiscamur Domini Dei nostri, quem admodum tu oblitus es Domini Dei tui.

§. 3. Valent & plurimum imagines ad caritatem Tertia vti-
erga Deum & Sanctos eis, puocandam, fouendam, litas est, &
amplificandam. Qui amant inter se, libenter absentis imagines
amici imaginem intuentur, & magis magisque intuen- Christi &
do amore exardescunt. Hinc S. Greg. l. 7. ep. 53. ad Se- Sanctorum
cū dū: Valde, ait, nobis tua postulatio placuit: quia illum toto amorem
corde, tota intentione diligis, cuius imaginem praeculis habere excitant.
desideras. Scio quidem quod imaginem Saluatoris nostri non id-
eo petis, vt quasi Deum colas, sed ob recordationem Filii Dei, in
cuius amore recalescas, cuius te imaginem videre confide-
ras.

§. 4. S. Imagines ad eorum, quos referunt, imitati- Quarta v-
onem inuitant & alliciunt, vt ostendit Germanus Epi- tilitas est quod
scopus Constantinop. Epist. ad Thomam Episcopum Claudio- sint imagi-
poleos lecta in Concil. 2. Nicæno act. 4. Sermo, ait, qui bonorum nes sancta
virorum actiones recenset, iuuat audientes, & ad imitationem imitationis
sepius adhortatur. Hoc etiam per frequentem imaginum in- inuitamen-
speculationem fieri verisimile est. Nam qua historica narratio per ta.
auditum docet, ea tacens pictura per imitationem ostendit. Ci-
tatur & ibidem S. Gregor. Naz. in carmine de virtute. Vbi,
F 4 ait,

ait, quandam impudicam feminam ad quendam euocatam conspexisse ipso in limine imaginem Palemonis hominis continentissimi, & pudore suffusam ac pœnitentia ductam domum reuertisse. Nam picturæ contemplatione in memoriam reducimur, quam constanter Deo per fortia Sancti facta seruiierint, vt affirmat S. Nilus ad Olympodorum Procons. in eadem Synod. & actione citatus.

Quinta vtilitas est q̄ sint imagines piorum affectuū excitamenta. §. 5. Commouent & alios pios affectus. Secunda Syn. Nycena act. 4. ita S. Greg. Nyss. de seipso loquentem inducit: *Vidi sepius imaginum inscriptiones, & sine lacrymis transire nequiu: cum iam efficaciter pictura obtutib. meis proponeretur historia Abrahæ & Isaac, procumbit enim ante aram Isaac.* Et idem S. Greg. Nyss. orat. 1. de paup. amandis. Efficaces igitur sunt imagines in commouendis inspectorum cordibus, dum in eis quis contemplatur exemplati diuinitatem, aut quamlibet virtutis sublimitatem.

Sexta vtilitas est, q̄ sint imagines fidei nostra testimonia. §. 6. Profunt imagines ad fidem religionemq; retinendam, dum n. ad Sanctorum imagines bene afficimur, illas ex osculamur, illas honoramus, palam declaramus nobis p̄bati eorum fidem, doctrinam, sanctitatem, virtutem, & omnem detestari impietatem, contra quam ad mortem vsq; depugnauerunt.

Septima vtilitas est q̄ Imaginibus Deus Sanctisq; honorantur. §. 7. Conducunt ad debitum Deo Sanctisq; honorem impertiendum: quis n. vnq̄ dubitauit magnis viris erigere statuas vel imagines, ad eorum pertinere honorem? S. Ambr. in Psalm. 118. serm. 10. *Qui coronat etiq; honorem imaginem Imperatoris, utiq; illum honorat, cuius imaginem coronauit: & qui statuam contempserit Imperatoris, Imperatori utiq; cuius statuam consputauerit, fecisse videtur iniuriam: qua de re Euseb. l. 7. hist. Eccl. c. 14.*

CAP. XXXVII.

QVIS HONOR S. IMAGINIBVS HABENDVS.

§. **O** Ecumenicum Tridentinum Concilium ita habet: *Doceant imagines Christi, Deiparæ Virg. & alio-*

aliorum Sanctorum, in templis praesertim, habendas & retinendas, eisq; debitum honorem & venerationem impertiendam: non quod credatur, inesse aliqua in ijs diuinitas vel virtus, propter quam sint colenda, vel quod ab eis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à Gētib; , quae in idolis spem suam collocabant. Sed quoniā honos, qui imaginibus exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae representant: ita vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur. Ita Synod. Trident. sess. 25. in decreto de Inuocatione, Veneratione, & reliquijs Sanctorum & sacris imaginibus.

§ Similia habent antiquissimi, doctissimi ac sanctissimi Patres. S. Athan. ser. 4. cont. Arianos. Qui adorat imaginem, in illa adorat ipsum regem: quippe cum ipsa imago nihil aliud sit, quam regis forma ac species. Et S. Io. Damasc. l. 4. Orthod. fidei ca. 17. Vt ait Deiser & magnus in diuinis Basilius imaginis honor ad exemplaris transfertur honorem. Hoc habet S. Basil. l. de Spiritu S. c. 18. Cuius sententiam & citat Concil. 2. Nicen. act. 4. Sanctorum, inquit, veluti Dei amicorum imagines colimus, non in materia, aut coloribus honorem constituentibus, sed per hoc officium nostrum, quod ipsis adeo, quorum typum imagines gestant, debemus impartientes, cum sciamus iuxta Basili Mag. sententiam, quod imagini honor exhibitus ad ipsum prototypon referatur.

§ Habent & imagines sacrae propriam, & per se quandam Ex se aliquā venerationem, non tantum per accidens & impropr. iam, quia etiam vensei ipsa prototypa coluntur, qualis & typo viuificantis crucis, rationem & S. Euangelii, & sacris oblationibus, suffitorum & luminaria- habent. rium reuerenter tribuitur, sed praecipuus honor semper in prototypon resultat, vt loquitur 2. Synod. Nicen. act. 7. Qui cultus imperfectus est, & analogicè ac reductiue, vt in scholis loquimur, pertinet ad speciem eius cultus, qui debetur exemplari.

§ Quid quod Deus ipse S. imagines multis saepe miraculis

raculis honestavit & approbavit? ad confirmandam Catholicorum fidem, & excitandam Ecclesiasticorum pietatem paulò vberius differemus.

CAPVT XXVIIII.

MVLTIIS SÆPE MIRACVLIS PRÆPOTENS

Deus piarum imaginum vsum & venerationem sibi probari testatus est.

Christus suam imaginem & expressit, vt Domini imaginem exprimeret, neq; id pictor ob splendorem ex ipsius vultu manantem consequi potuisset, Dominum ipsum diuina suæ ac viuifica faciei pallium admouisse, imaginemq; suam ei impressisse, sicq; illud ad Abagarum, vt ipse

Ad Christi imaginem cupiderati satisfacere, misisse. Narrat & hæc Euagrius l. 4. hist. c. 27. non vt primus rei auctor, sed vt à maioribus tradita, & occasione insignium miraculorum inde proditorum. Et quæ ab ipso scripta sunt, à Patribus Oecumenici Conc. Nicæn. 2. vt omni fide digna probata fuere. act. 5. Cum Edessen, inquit Euagr. in Chosroes

obsidione ad summam rerum desperationem adacti essent, imaginem illam adferunt, quam nullis hominum manibus, sed diuinitus fabrefactam, à Christo videlicet Abagaro, cum ipsum videre cuperet, missam, apud se habebant.

§. Quo facto confestim ad fidem ista facientium diuina accedente virtute, quod antea fuerat impossibile, re ipsa est perfectum ac Chosroes omni sua spe frustratus ad sua cum ignominia discessit. Huius eiusdem Saluatoris imaginis ope Philippicus Orientis Præfectus admirabilem aduersus Persas victoriam consecutus est, vt habet Theophanes l. 17. & Cedren. in Annal. & Baron. An. Dom. 586. Quam & sanctissimam Saluatoris imaginem Heraclius Imperator in Persas intulit, & de ijs triumphauit, vt ex Cedren. memorat Baron. an. Dom. 610. quã imaginem vel ipse manu detulit, vel exercitui prefer-

ri voluit, vt tradit Baron. Ann. 621. Cuius imaginis & honorificam merito mentionem faciunt Hadrianus Papa ad Carol. Magn. Niceph. l. 2. c. 7. & Metaphr. 10. August. in orat. Constant. Porphorogeniti Imperat. & in actis SS. Samonis & Guriae 15. Nouem. & in vita S. Alexij & S. Thom. ad 3. S. dist. 9. q. 1. ar. 2.

§. Recensetur ab Euangelistis historia mulieris, quæ *Euangelica* annis 12. passa fluxum sanguinis, sanata est tactu *femina san-* biliarum vestimenti Jesu, Mat. 9. v. 20. Mar. 5. v. 25. Luc. *guinis pro-* 8. v. 43. Quæ grata & pia femina, ne tanti beneficij *fluuiio libe-* quædo memoria excideret, rem gestam æneis statuis, *rata æneam* tam Jesu, quæ sui effigiem referentibus posteris *Christo sta-* mendauit: de qua Euseb. Cas. l. 7. Eccles. hist. c. 14. *Mulierẽ, tuam mira* inquit, quam sanguinis profluuium laborãtem, à Saluatore *colorum ef-* ratam, Euangelia tradiderunt, Cesare & Philippi ciuem constat *fectricem* fuisse, domusq; eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus *erexit.* ro domus ipsius, basis quædam in loco editiore collocata *monstra-* tur, in quo mulieris ipsius velut genib; prouolutæ, palmasq; *sup-* pliciter tendentis imago ere videtur expresse. Adstat vero alia *ere* nihilominus sua statua, habitu viri, stola compe circũda- *ti,* & dexterã mulieri porrigentis. Huius ad pedem statue e basi *herba* quadam noua specie nascitur. Quæ cum exorta fuerit, *herba* excrecere vsq; stolæ illius indumenti simbriam solet. *Quam Mira* vis *vis* cū summo vertice crescens herba cõrigerit, vires inde ad *herba Chri-* lendos omnes morbos languoresq; cõquirit: ita vt quacunq; *herba Chri-* fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris *herba Chri-* oram attin- *herba Chri-* gramini depellatur, nihil omnino virium gerens, si antequam *herba Chri-* gentis. *herba Chri-* eneæ simbria summitatẽ crescendo cõtingit, decerpatur. Hanc *herba Chri-* Pluris est o- *herba Chri-* statuam ad similitudinẽ vultus Iesu formatam tradebant, quæ *herba Chri-* cul. itus te- *herba Chri-* per mansit ad nostra vsq; tempora. sicut ipsi oculis nostris *herba Chri-* inspe- *herba Chri-* ximus. Et nihil mirũ, si hi qui ex gentilib; crediderant pro *herba Chri-* bene- *herba Chri-* quam auri- *herba Chri-* fcõys quæ à Saluatore fuerãt consecuti, huiusmodi velut manus *herba Chri-* ti decem. *herba Chri-* videbãtur offerre, cū videamus et nunc Apostolorũ Petri & Pau- *herba Chri-* Christi Apo- *herba Chri-* stolorumq; *herba Chri-* li, & ipsius Saluatoris imagines designari, tabulasque depingi. *herba Chri-* stolorumq; *herba Chri-* Sed & antiquas ipsorũ imagines à quibusdam conseruatas nos *herba Chri-* imagines. *herba Chri-* vidimus,

Adiaphora vidimus, quod mihi videtur ex gentili consuetudine indifferē-
ex hominis ter obseruatum, quod ita soleant honorare, quos honore dignos
proposito bo duxerint. Insignia enim veterum reseruari ad posterorum me-
na vel mala moriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est.
sunt.

Eiusdem rei §. Ista Euseb. qui non morem illum quantumuis à
bonus ma- Gentibus mutatum improbat, sed comprobat: cum
lusue vsus. quod illi in vanissimorum deorum fecēre cultus, nos
Ex flore mel ad Dei Sanctorumq; venerationē, memoriam, & a-
sugit apis, morem faciamus, & ex spolijs Ægypti arcam & taber-
venenti a naculum faciamus Deo viuēti. Qua de re pro ingenio
ranea. Ex suo eleganter disputat S. Aug. l. 2. doct. Christian. c. 18
scriptura sa & c. 40. Neq; enim: quia illi Musas coluerunt, Mer-
cra Catho- curium literarum repertorem dixerunt, thus Diis ad-
licus salutē, oleuerunt, nos literas Musicamq; abiicere, nec Deo
perniciem thus offerre debemus. quis hoc sapiat, nisi desipiat?
haurit secta Quisquis bonus verusq; Christianus est, Domini sui esse intelli-
rius. gat, vbicumq; inuenerit veritatem, ait S. Aug. l. cit. c. 8.

In Caluini- §. Ista vero imago Christi perdurauit ad trecentos
starum tem & amplius annos, nimirum ad impii Iuliani Aposta-
plis loco i- tæ tempora, & conuenienti veneratione culta, quan-
maginis tumuis plurimis cladibus Palestina deformata fu-
Christi cru- erit. Iulianus verò eo in Christum audaciæ elatus est,
cifixi collo- vt statua illa deturbata con fracta q; , suam eum in lo-
catur signa potentia se manifestante, ignis violentus de cælo de-
Principum, lapsus statuam Iuliani circa pectus dissecuit, caputq;
cuius exem in terram deiecit. Statuæ autem Christi fragmenta à
plo? Iuliani Christianis collecta in Ecclesia reposita sunt. Vt hi-
Apostate. storiæ commendauit Sozom. l. 5. c. 20. & Niceph. l. 10.
Christi Do- c. 30. & Metaph. 20 Octob. in Actis S. Artemii.
mini crucē § Est & alia Christi imago: cum enim ad crucifigē-
hauulantis dum duceretūr Berenice, quæ & Veronica, faciei Do-
imago. mini sanguine & sudore aspersæ sudarium admouit,
 eiusdemq; Dominici vultus effigiem in se retinuit, vt
 habet Christiana traditio, & Methodius Tyriorum
 Episco-

Episcopus apud Marianum Scotum in Chron. anno Dom. 39. Constantin. Porphyrogenitus orat. de Christi imag. non manu facta apud Lippoman. to. 6. Philip. Bergomas, & alii, qui & de ea miracula quædam referunt. Hæc postea Romam translata est, vt probat Baron. an. Dom. 34. vbi & addit: Permansit pariter hætenus integra sanctissima Sindon illa, quæ corporis Dominici delibuta vngueto, in sepulchro posita fuit, veluti operimentum & stratum, quæ & in se imaginem in sepulchro Domini iacentis expressit, asseruaturq; summo honore in Ecclesia Taurinensi.

Christi sepulchri in syndone expressa imago.

§ Erat & alia Christi imago, quam Nicodemus Gamalieli dono dederat, quæ cum Berithi post multa sæcula peruenisset ad Judæos, Judæi in Synagogis spiculis fœdarunt, arundine percusserunt, crucifixerunt, lancea latus perforauerunt, ex quo tanta continuo manauit abundantia sanguinis simul & aquæ, vt Orientales & Occidentales Ecclesiæ ex eo vbertim acciperint, quo morbi quicumq; sanarentur. Vnde & secuta est conuersio Judæorum Berytensium. Quæ res ab Athanasio huius temporis Episcopo diligenter conscripta integrè recitata, habetur Act. 4 posterioris Synodi Nicænæ, & à Sigeberto in Chron. An. 675.

Christi imago à Iudæis vulnerata.

§ Similia exempla de Christi imag. icta & sanguinem profundente videat lector apud Baron. an. 446. & 570. & 975. & 888. & 1017. ac 1063. Ex his meridiana luce clarior est S. imaginum antiquitas, diuina approbatio, & mirifica vtilitas.

Plura eiusdem argumenti documenta.

§ Sed hoc loco non est nobis prætermittenda Deiparæ i-para Virgo, cuius varias imagines S. Lucæ manib. suis ad viuum expinxisse in eius vita 18. Octobr. testatur Metaphrast. & Theodor. suorum collect. initio S. Th. ad 3. Sent. d. 9. q. 2. Niceph. l. 2. c. 43. l. 16. c. 15. & 16. quæ vna à Pulcheria Augusta Constantinopoli in templo collocata, vt habet Niceph. l. 14. hist. c. 2. & lib. 15. cap. 14.

Deiparæ icones à S. Luca pictæ, & miraculis commentata.

cap. 14. altera ab eodem Euangelista expressa Romæ in templo S. Mariæ Maioris religiose multis iâ sæculis asseruatur, vt habet Durand. in Rationali l. 6. c. 89. Philippus Bergomas in Luc. & noster religiosissimus vir Petrus Canilius l. 5. de Deipara Virgine c. 32. Vtraque vero magnis illustrata est miraculis, vt iisdem Auctores literis commendarunt. Imago S. Mar. in Ecclesia, quæ apud Edessam in eius honorem extructa est, templi custodem allocuta B. Alexij singularem pietatem cõmendauit, vt habet Simeon Metaph. 17. Mart. Euagrius etiam l. 5. hist. Eccles. c. 18. miraculum aliud cõmemorat his verbis: *Quibus rebus cognitis Anatólius ad imaginem quandam Deiparae fanem in carcere sublimem appensam accurrens manibus à tergo complicatis se ei supplicare precesq; adhibere ostendit: illa vero eum velut sacrilegum detestata, & Deo inuisum coarguens penitus à se auertit: spectaculum planè horribile & sempiterna memoria prodendum.*

§. Mirabile & illud, verum tamen & in Concil. 2. Nicæn. probatum quod scribit Ioann. Moschus in Prato Spirit. cap. 180. Ioannes Anachoreta vir magni nominis, & præcipua sanctitatis, qui senex in spelunca quadam vixit circa villam, qua dicitur Sochus, viginti propemodum milliaribus distans ab Hierosolymis, habebat in sua spelunca Deiparae ac

Dei matris Domine nostræ semperq; Virginis Mariæ imaginem, eaq; matrem Christi filij gestatricem exprimebat. Qui senex, si quando religionis causa vellet aliò proficisci, & loca veneranda petere, quod illi erat perquam vsitatum, de more candelam coram eadem imagine incendebat, & precatatione facta Deo sese, iterque suum commendabat, simulque in ipsam Deiparae imaginem intuens his verbis utebatur: Sancta Domina nostra Dei Genitrix, quia longum iter facere statui, ac multis diebus abesse cogor, tu candelæ huius habe curam, eamque, ne extinguatur, iuxta meum desiderium serua. Te quidem comite & adiutante hoc ingredior iter. Hæc vbi dixisset imagini, in viam se dedit, & itinere confecto, domum postea rediit, ita vt aliquando vni,

sapè

sepè duos, etiam vel tres, imo quinq; & sex menses abesset. Sèper aut in reditu candelam inuenit integrã & ardentem, sicut illz ante iter suum accensam reliquerat, nec vnquã vidit extingui. Id q; contra euidentè miraculũ fieri neutiquã poterat, Deo haud dubie per Deiparã hoc prodigium operante, ac piam sancti sensu ductã corroborante. Hoc in suã benedictã matris gratiã *Deus supra* patrauit ille, q; fecit, vt rub. arderet, & nõ cõbureretur *Exod. natura ordi* 3. v. 2. qui fecit, vt in solitudine maximis itinerib. pere- *nem res con* grinantiũ Judæorũ neq; vestes, neq; calcei cõtriti fu- *seruat* re, Deuter. 8. v. 3. 4. & c. 29. v. 5. Adduxit vos 40. annis per de- *sertũ: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pe-* dum vestrorũ vetustate consumpta sunt. Qui fecit, vt hydria *farina nõ deficeret, & lectus olei non imminueretur, iuxta ver-* bum Domini, q; locutus fuerat in manu Elie, 3. Reg. 17. v. 16.

§ Ob has igitur quas hic & superiore cap. recensui-
mus causas iure Catholica Ecclesia vsũ cultumq; S.
imaginum approbavit, dãnauit vero & proscripsit I-
conomachos, qui oēs aut Judæi, aut Mahometani,
aut Magi, aut manifestè hæretici fuerunt, vt probat
doctis. Cardin. Bell. l. 2. de Eccles. triũphante c. 6. Ste-
phan. Durãt. l. 1. de ritib. Eccles. Cath. c. 5. §. 13. quos af-
fectatus Joan. Calvin. l. 1. Inst. c. 11. & l. 4. c. 9. §. 9. cuius
proinde mali corui, mala oua, vbicunq; possunt, S. i-
magine frangunt, vel comburunt, vel abradunt. Ita *Iudæi, Sa-*
que imaginum oppugnatores primi fuere Judæi, qui *maritani,*
& in suo Talmut Christianorum templa domos ido- *Mahometa*
latriæ appellant. Hinc Xenaias Eutythianus homo *ni, Magi, da*
Persa & seruus fugitiuus, qui se Christianum simulãs, *monum &*
nondum baptismo initiatus à Petro Cnapheo Hier- *idolorũ cul-*
polis factus est Ep̃s Niceph. l. 15. hist. c. 27. & 28. Deinde *tores, Calu-*
vt patet ex epist. Simeon. Eremitæ ad Justin. iuniorem *nista S. ima-*
Imperatorem, quæ habetur in 7. Syn. act. 5. Samari- *ginum euer-*
tani quidã in Eccles. inuaserunt, & in imagines Christi *fores.*
& Sãctorũ ferocissimè grassati sunt. An. vero Dõ. 600.
Mahomet? oēs imagines auersatus, ac potissimũ S. cru-
cem

cem, nullas suæ sectæ hominibus in templis permisit, ut ex Alcorano cap. 15. & ex ipsa constat experientia: nec enim Turcæ imagines habent, & nos ob imaginū cultum idololatrias reputat. Octavo sæculo Leo Ilaurus à Judæis persuasus, ut Cedrenus, Zonaras, Paulus diaconus, & Synodus 7. act. 5. ac alii testantur, publico edicto S. imagines è tēplis eiici & deleri præcepit, plurimosq; sibi resistentes occidit, & tandem animæ ac corporis morte periit, ut habet Theophanes. Cuius pessimi patris nequior filius Constantin. Copron. Necromanticus, & hæreticus Nestorianus Christum purum hominem affirmans, ut habet Zonaras, Venerem colens, & humanas hostias immolans, ut testis est Suidas, habitu Christianus & mente Judæus, ut Theosterictus, qui eo imperante floruit, memoriæ cōmendavit, sacras similiter imagines odio persecutus exterminavit. *Qui diuinitus in cruribus plaga percussus, ac validissima febre correptus, anima & corporis mortē obiit: vociferans se adhuc viuentem inextinguibili igni traditū propter S. Mariam, iubensq; eam exinde honorari tanquam sanctam Virginem ac vere Deiparam, ut testantur Cedren. & reliqui omnes Græci auctores.* Leo Armenus dæmonibus familiaris, malis artib. Imperator creatus, S. imaginū defensores prosequitur, & iuxta altare à cōiuratis necatur, inter quos Michael Balbus mox comburendus fuit, qui è carcere eductus, & Imperator renuntiatus, eandem aduersus S. imagines impietatem æmulatus est, quem Zonaras sentinam sectarum fuisse, iudicasse, & resurrectionem mortuorum negasse simul & dæmones, Prophetas irrisisse, scortationem peccatū non iudicasse, Judā inter beatos annuerasse dicit, q̄ eadem de illo scriptis mandarunt Curopolatus & Cedrenus. Hic orthodoxos ob imaginum venerationē oppugnauit, plurimosq; exilio multauit, & dysenteria extinctus filium Theophilum imperij & impietatis

tatis reliquit hæredem, qui in ciuilibus rebus iustitiæ cultor, in fide hæreticus iconoclasta dirissimè imaginum cultores exagitauit, cuius facinoris in obitu pœnitens, sacram imaginem exosculatus Sãctorum precibus misericordiam consequitur. Baron. an. 842. Horum vestigiis inhæserunt Paulitiani, Felix Vrgelitanus, Claudius Taurinensis, Bogomeli, Petrobrusianni, VValdenses, Almaricus, VVicleffista, Carolstadius, quos insignitè perfidos sectati sunt, vt indicauimus, Caluinista, qui vtinam infelicissimos eorũ exitus pertimescant, quorum vias persequuntur, & potius Catholicos æmulentur, qui rectoriẽ gradiuntur via, dum Spiritum S. in Conciliis loquẽtem audiunt & sectantur: nam pro S. imaginibus retinendis & colendis in Oriente celebrata est 7. Synodus Oecumenica, & in 8. Synodo can. 3. illius decreta renouantur & confirmantur. In Occidente celebratum est Concilium Romanum sub Gregorio I I I. ad quod confluxere ferè mille Episcopi 903. à quibus damnata est hæresis Iconomachorum sub ipsis controuersia inijt: de quo Sigebertus in Chronico anni 733. Accessit & Concil. Tridentin. scs. 25.

CAPVT XXXIX.

TEMPLI SANCTITAS PIETATEM commouet.

§ I P s v m denique templum, quia Deo dedicatum, sanctum, honorabile, & cælesti virtute præditum est, in eo commorantibus religionem affert. S. Ioann. Chrysof. hom. 66 ad popul. Antioch. de templo loquens Apostolorum. Simul, inquit, ac pauimenta calcaueris, ad cælum mentem locustans miserit, & ad supremum Regem, & illum Angelorum exercitum, & sublimem thronum, & inaccessibilem gloriam. Res enim omnis Deo dicata sancta est ex
G iphus

Res Deo ob- ipsius sententia Dei .Leuit.27.v.9. Animal quod immola-
lata & con- ri potest Domino, si quis vouerit sanctum erit. Et v.28. Qui-
secrata ex- quid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum erit Do-
terna sancti- mino.

zatis parti- §. Templa vero & altaria rectè Domino Deo con-
ceps. secrantur, sicut Jacob Patriarcha ad sacrificandum e-

Aedes & a- rexit in titulum lapidem, eumq; de super fundendo
ra bene ac oleum consecrauit, & inde locum nominauit Bethel,
iure Deo de- id est, domum Dei. Genes. 28. Rursus cap. 35. diuino mo-
dicantur. nitu erectum in altare lapidem iungendo consecrauit, & li-

bauit super eum libamina. Moyses etiam Exod. 40. & Num.
7. sacro oleo alijsq; caremonijs Tabernaculum, alta-
re, & omnia eius vasa consecrauit. Salomone tem-
plum sanctificante Deus illud pariter sanctificauit, vt

Deus sancti- ipse Deus testatur. 3. Reg. 9. v. 3. Exaudiui, ait, orationem
ficat tem- tuam, & sanctificauit domum hanc quam adificasti. Sanè E-
plum. piscopi preces, & Ecclesiæ in templorum consecra-

Oratione & tione non minus efficaces sunt, quam Salomonis. O-
uorbo Dei mnis creatura Dei bona est, inquit Apostolus 1. Tim. 4. v. 4. &
res sanctifi- nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sa-
cantur. ctificatur enim per verbum Dei & orationem. Si cibi ad cor-

poris necessitatem sumendi à vulgaribus hominibus,
Dei verbo & oratione sanctificantur, quanto magis
templa, ad Dei honorem & cultum exadificata, per
sacras personas publicis precibus & benedictionibus
consecrantur?

Rerum sa- §. Quod si sacrarum rerum locus sanctus est, vnde
crarum lo- Angelus ait Moyli Exod. 3. v. 5. Solue calceamentum de pe-
cus sacer est. dibus tuis, locus enim, in quo stas terra sancta est. Quæ eadem
verba apprens Jofuæ angelus dixit cap. 5. v. 15. quid ni
sanctum sit templum, in quo res sanctissimæ conser-

uantur? vnde S. Aug. l. 4. cont. Crescon. Gram. t. 40. Felicim.
Deo omnipotenti consecratos parietes Ecclesiam venerandam,
quasi quadam obsessione credidit retinendam. Quis, inquit S.
Bern. ser. 4. in dedic. Eccles. parietes eius sanctos dicere vereatur,
quos

quos manus ſacrate Pontificum tantis ſanctificauere myſteris? Sanctitas
 §. Sane Seruator noſter eam agnoſcit in templo in-
 eſſe ſanctitatem, quam & cum alijs rebus cōmunicet. *liis imperit*
Matt. 23. v. 16. Vobis, ait, duces cæci, qui dicitis: quicumq; iu-
rauerit per templum nihil eſt; qui autem iurauerit in auro tē-
pli, debet: Stulti & cæci, quid n. maius eſt aurum, an templum,
quod ſanctificat aurum? Et li lapides absolute inferiores ſunt *Qua ratio-*
 auro, vult tamen Chriſtus lapideum templū propter *ne templum*
 relationem ad Deum, cui cōſecratum eſt, longe præ- *ſanctificet.*
 ſtantius & ſanctius eſſe auro, cui imperit ſanctitatem.

§. Sapientiſſimus ille Rex & religioſiſſimus Dauid *S. Dauid*
 tabernaculum templumq; Domini ſanctitatis exor- *crebro tem-*
 nat titulo. *Pſal. 5. v. 4. Ego autem in multitudine miſericor-*
dia tua, introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctū tem-
plum in timore tuo. Pſal. 27. v. 21. Exaudi Domine vocem ora-
tionis meæ, dum oro ad te, dum extollo manus meas ad tēplum
ſanctum tuum. Et Pſal. 45. v. 5. Sanctificauit tabernaculum
ſuum altiſſimus. Pſ. 64. v. 4. 5. Beatus quem elegiſti & aſſum-
ptiſti, inhabitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tuæ,
ſanctum eſt templum tuum, mirabile in æquitate (ex Hebræo
 vertitur terribile in iuſtitia, id eſt, admirationem &
 terrorem incutiens) *Pſal. 78. v. 1. Polluerunt templum ſan-*
ctum tuum. Pſal. 137. v. 2. In conſpectu angelorum pſallam ti-
bi, adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini
tuo. Idem eſt videre in alijs Prophetis. Iona 2. v. quinto.
 rursus videbo templum ſanctum tuum. *Micheæ 1. v. 2*
 Dominus de tēplo ſancto ſuo, *2. Haba. 2. v. 20. Domi-*
 nus in templo ſancto ſuo. *2. Machab. c. 9. v. 16. tem-*
 plum etiam ſanctum, quod prius expoliauerat, opti-
 mis donis ornaturum, &c.

§. Sanctum eſt templum Dñi. Quid ergo? Sãcta Dei
 ſanctos exigit aula. *Domum tuã, ait regius Vates Pſ.*
92. v. 7. decet ſanctitudo Domine in lōgitudine dierũ, q. d. cō-
 uenit Dñe & dignum eſt, vt oēs domum tuam ſemper
 vt ſanctam venerentur & in honore habeant. *Decorũ*

& æquum est Domine, vt qui in sancta domo tua versantur & ipsi sancti, puri sint & integri. Demum conueniens est, vt à te tua domus sancta & inuiolata conferuetur, vt portæ inferorum nunquam præualeant aduersus eam.

§ Malè itaque affirmat Calvinus lib. tertio institut. c. 20. §. 30. nõ putandum vllam in templo inesse sanctitatem.

Diuina vltio in templorum violatores.

§. Hanc templorum sanctitatem, qui vel neglexerunt, vel contempserunt, aut violarunt, impunè non abierunt: vt Balthasar rex, *Daniel. 5.* sacris abutens vasis regno spoliatur & vita. Heliodorus, *2. Machab. 3.* Templi thesauros deprædaturus dirissimè ab angelis cæditur. Antiochus, *4. Mach. 9.* à vermibus cõsumptus est. Nicanor, *2. Mach. 15.* cum templo excidium minitatus esset ignominiosè in bello occisus est. Et Alcimus, *1. Machab. 9. v. 54. & 55.* præcipiens destrui muros domus sancte interioris, paralyti & tormento magno mortuus est. Quæstor Apostate Juliani & auunculus apud *S. Chryf. hom. 4. in Matt. sub principe*, inquit, Iuliano, qui omnes impietate superauit, Iudais templum Ierosolymis reedificare cupientibus, de fundamentis ignis exiliens, à capta illos adificatione deterruit. Et cum idem prophanus sacrata Deo vasa temerando ebrietatem suæ mentis ostendit, quæstor regalis ararii per medium repentiè diruptus est. Tunc etiam eiusdem regis auunculus, nominis quoque illi communionem coniunctus vermibus exesus interiit. Gundericus rex Vandalorum capta Hispali, cum impiè elatus manus in Ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, mox Dei iudicio à demone correptus, interiit. Sigbertus in Chronico Anno 429. Saraceni templum S. Iacobi Apostoli diruentes dysenteria morbo pereunt. Ioannes Vaseus in Chron. Hispan. An. 963 Milites Caiani templum sepulchrumque S. Martyris Alexandrini incenderunt: quos repenti in pestilentia sustulit. Niceph. lib. 8. hist. cap. 28. Leo Constantini Copronymi filius, qui ablata insigni corona ad templi

pli ornatum à Mauritio Imperatore donata ignitos carbunculos ſenſit in capite, & ardentiffima feбри extinctus eſt. Auctores ſunt Cedrenus & Zonaras. Vide S. Greg. lib. 1. dial. cap. 4. ſub finem de Longobardis. Et initio cap. 9. de matrona laſciuiore lib. 3. c. 29 de Ariano Epifcopo.

CAPVT XL.

SATIVS ET RELIGIOſVS IN AEDE

ſacra, quam profana domo DEVS
colitur.

§. SANCTVS Augustinus libro de Vnitate Eccleſiæ cap. 19.

Rectiſimè affirmat: plus valere petentis affectum, quam petitionis locum. Et tract. 10. in Ioannem. Munda tantum cubiculum cordis. Vbi fueris, vbi cunq; oraueris, intus eſt, qui exaudit. Verum malint Eccleſiaſtici in templo, quam domi, vel quouis alio in loco diuina peragere officia: quia ibi ſe magis exorabilem, propitium, benignum affuturum pollicitus eſt Deus, 2. Paral. 7. v. 15. Conuenientius eſt ſubditum in principis palatio, quam domi ſuæ, de arduis negotiis tractare. Huniades Hungarorum Rex ad ſe ſumme ægrum, non eſt paſſus Euchariſtiam deferri. Indignum eſt, inquit, potentem Regem, quã rex ad ſui vectigalis ac ſtipendiarii domum ſubeat, ſed ſe ad templum deportari voluit, & ibi reuerenter communicauit. Aeneas Syluius teſtis in hiftoria de Europa. Decentius ergo & in templo, quam domi precari: 2. Reg. 24. v. 18. Luc. 1. v. 43. Luc. 7. v. 6. Ioan. 14. v. 13 & c. 16. v. 23.

Deus magis
in templo
placabilis.
Decentius
eſt vt ſubdi-
tus diuertat
ad regiam,

§. 2. Quia ibi & corporaliter præſens eſt Chriſtus Dominus, in cuius nomine quod petitur, prolixè ac plena manu largitur Deus.

Ad domum.
Per Chriſti
etiam corpo-
re præſentis

§. 3. Quia inibi potiſſimum nobiſcum comprecantur caeleſtes ſpiritus, & Dei beneficia nobiſ impetrant ſancti homines, ſuas quaſi exuias inuiſentes. Apoſal. 8. v. 3. 4. Orig. lib. 8. contra Celſum.

Sancti vnà
nobiscū in
templis Deo
ſupplicant.

§. 4. Quia ibi plurima ſunt pietatis inuitamenta.

In templo
§. 5. Quia plura & ma-

iora sunt religionis excitamenta.

§ 5. Quia locus ille sacer est diuinis officijs, sacrificijs, precibus, concionibus addictus & destinatus, quas & alias causas ante exposuim⁹, & tradit *S.Th. 2. 2. q. 84. ar. 3. ad 2.* Sed & nunc ijs rationes pgnantes adiungamus.

Domi multa precandi obstacula.

§ Igitur 6. quia domi multa, ne precationem ordiamur, obijciuntur impedimenta, & vt ab ea celssemus, vel eam interrumpamus, suggeruntur auocamenta. At intret quis in cubiculum suum, & clauso ostio oret Patrem suum in abscondito. Non perstrepet familia: non pulsabitur ianua? nulla curiositas precatorem sollicitum habebit, quis domum ingressus, quid ualuit, quid agendum? Isaac Patriarcha diuina & celestia meditaturus, vt se domesticis liberaret curis, cum templo careret, in agrum discessit, *Genes. 24. v. 63.* Et Saluator noster precaturus, non modo turbam, sed & a se Apostolos dimisit, vt attentius precandi daret exemplum. Qui frequens est, & assiduus in templo, Deo honori est, Ecclesiae ornamento, suis socijs & popularibus bono exemplo, & sibi honestam existimationem, singularem beneuolentiam, & praecipuam apud probos omnes auctoritatem comparat.

Secessus a negotiis de precationi aptissimus.

Utilitates Ecclesiam frequentantis.

Compreca- tes religionē mutuo accendunt.

§ 8. Quia in templo mutua pietate, alacritate, & concordia mirifice preces excitantur, inflammantur, & Deo gratiores efficiuntur, eumque citius, & magis conciliant, quemadmodum nos docuere *S. Patres.*

Elegantibus in cœtum, ait, & congregationem, vt ad Deum, quasi manus similib. B. facta, precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata Basil. expla est. Et B. Basil. epist. 68. Porro, ait, quod in ipsa corporis stru- nat vim v- ctura communitio est necessaria, Dominus nos docuit. Quum e- na deprecā- nim hæc ipsa membra nostra respicimus; quod vnum non sibi vnum. ipsi ad functionem satis est, quomodo censebo me ipsum mihi Manus ma- sufficere ad vite negotia obeunda? Neque enim pes tuto ierit, num abluat altero non subleuante, neque oculus sanè viderit nisi alterum & fricat. habeat socium, & cum eo vnanimiter visibilibus se obiciat.

Iam auditus exactior est, qui per utrosque meatus vocem recipit. Et multo validior apprehensio digitorum communione. Adhuc nihil eorum vel quæ a natura, vel quæ ex instituto rectè peraguntur, sine consortis conspiratione perfici videmus: cū etiam deprecatio ipsa consonantes non habens, multo est inualidior. Et Dominus dixit Matth. 18. vers. 20. cum duo vel tres vnanimè ipsum inuocant, in medio se illorum fore. Insuper dispensationem ipsam Dominus suscepit, vt per sanguinem crucis ipsius siue terrena, siue cœlestia pacificaret. Coll. 1. v. 20. Basil. amicus in eandem descendit sententiam, S. Ambros. Multi minimi, ait, dum congregantur vnanimè, sunt magni, & multorum preces impossibile est contemni. Copiosior & elegantior in hoc genere est S. Ioan. Chrysof. qui hom. 79. ad pol. Ant. Et domi quidem, ait, orari potest, sic autem, vt in Ecclesia non potest, vbi tanta Patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimè emittitur. Non ita Dominum per te solum orans, audieris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid est: puta vnanimitas & consonantia, caritatisq; vinculum, & sacerdotum orationes. Propterea namq; sacerdotes prepositi sunt, vt multitudinis orationes cum sint infirmiores, hisce potentiores adiungentes, pariter cum illis in cœlum ascendant. Si namq; Petrum Ecclesiæ adiunxit oratio, & illam ex carcere columnam eduxit, quomodo tu ipsius potentiam contemnis? Eandem prorsus sententiam inculcat S. Chrysof. hom. 3. de incomprehens. Dei natura.

In conuentu
iustorum
Dominus.

Cum aliis
precantes
facilius im-
petramus.

Sacerdotū
& Clerico-
rum preces
ardentiores
esse debent,
quam secu-
larium.
S. Petrus Ec-
clesiæ colu-
mna.

CAPVT XLII.

IN TEMPLO DEVM POTIVS COLENDI

documentum Christus, Apostoli, primi Christi-
stiani.

¶ **I**N templo precandi illustre Saluator præbuit exemplum; qui & quadragesimo ab ortu suo die, in templo offerri voluit, Luca 2. & puer duodenarius ilud religiose cum sanctissima matre adiit & Nutritore

G 4

José-

Josepho, nec alibi quam in eo repperit est, *Lu. 2. v. 46.*
 Quotidie & se ibi negotia diuina patris tractare affirmavit, *v. 49.*
 Christus in illud sua presentia creberrime honorauit. *Erat docens*
 templo ver- quotidie in templo, ait *S. Lu. c. 19. v. 47.* Et ipse Dominus: *Quo-*
 satas. tidie eram apud vos in templo docens, *Mar. 14. v. 49.* Graui-
 Saculariū ter tulit, & castigauit quod templum conuerteretur
 in templo in speluncam latronum, & domū negotiationis. *Mat.*
 negotiorum *21. v. 13. Ioā. 2. v. 16.* idq; asseruit esse domum Patris sui, &
 tractatio domum orationis, hoc est, locū proprie precatiōis, &
 offendit exercendæ religioni destinatum & consecratum.
 Christum. §. Apostoli eorumq; & Christi Dñi discipuli & se-
 Apostoli pri catores, assidui fuere & in templo precatōres, ac di-
 miq; Christi uini Numinis laudatores, vt testis loquacissimus, &
 discipuli in probatissimus est *S. Luc. qui Euāg. suum his cōcludit*
 templo asi- verbis. *Et ipsi (discipuli) adorantes (Christū Dñm in cæ-*
 duissimi. los inuectū) regressi sunt in Ierusalē cū gaudio magno, & e-
 Quotidia- rant semper in templo laudantes & benedicentes Deū. *Et rur-*
 na Apostolo- sum in Apostolicis Actib. *c. 2. v. 46.* Quotidie, ait, *perdu-*
 rum in cē- rabant vnanimiter in templo. Quantus primorū Christia-

plo precatio- norū ardor & religionis studiū statis in temporib. in
 Precationis dies singulos tēplum ineuntiū, & cōuinctissimis ani-
 socia sit ele- mis Deum religiosissime deprecantiū? *Et c. 3. Act. v. 1.*
 mosyna. *Petr. & Ioā. ascendebant in tēplum ad horam orationis nonā,*
 Spiritus S. & claudo mendicanti ante tēpli vestibulū eleemosy-
 ad templū- næ loco sanitatē tribuerunt religioni misericordiam
 inducit. copulantes, q̄ orationis, ieiunij, eleemosynæ cōsocia-
 Vidua spe- tio Deo gratissima est, *Tob. 12. v. 8. Exo. 23. v. 15. Deut. 16. v.*
 ret in Deū, *17. Hof. 6. v. 6.* Deprædicat idē *S. Luc. B. Simeonē senē,*
 & instet o- q̄ manifestante, monente, & instigante Spiritu S. in
 rationib. no tēplum venerit. *Lu. 2. v. 27.* Eo n. impellit diuinus ille
 cte & die. 1. spiritus. Commendat & *ibid. v. 37. S. Annam viduam,*
 Tim. 5. v. 5. quod non discesserit de templo ieiuniis & obsecrationibus ser-
 Cultus Dei uiens nocte ac die. *Et Actor. cap. 8. vers. 27. laudat Eunu-*
 ieiunatio & chum ex Æthiopia religionis ergo ad Jerosolymita-
 deprecatio. num templum proficiscentem, & in itinere Isaiā pro-
 phetam

phetam legentem, ac exemplo suo ad loca sacra peregrinantes monentem, vt pia lectione, precatione, aut colloctione, & exhortatione viam progrediantur, & à nugis abstineant.

*Pia lectio
& obserua-
tio nullum
ir:neris im-
pedimentū.*

§. Philo Iudæus libr. de supplicum virtutibus recensens Apostolica & Ecclesiastica institutionis primordia tradit vetustissimos illos Christianos precandi gratia sacras in singulis agris adiculas habuisse.

§. Et sanctis in lege omnibus persuasissimum fuit: propitium in templo Numen adesse; qua de causa & ad illud se religiose conferebant; quos inter numerandi Helcana & Anna Samuelis Parentes i. Reg. i. quæ Anna in Domini tabernaculo & filium impetrauit & ibidem Deo consecrauit.

*Sanctorum
iudiciū, in
templo Deū
magis pro-
pitium.*

CAP. XLII.

S. DAVIDIS IN FREQUENTANDO Dei tabernaculo studium.

§. **A**ST in hoc præcipuum eluxit regij Vatis officium, qui eo se recepit 2. Reg. 7. gratias acturus pro sempiterni regni promissione. Quod quam illi solenne, iucundum, frequens fuerit, cum alibi indicatur, tum ille frequens in Psalmis significat Psalm. 5. ver. 8. Ego in multitudine misericordiarum tuarum, introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, in timore tuo. Confusus immensa misericordia tua, cuius misericordia & effecta largiter & plena manu in eos, qui in sacro tuo domicilio te sanctè precantur, effundis: ingrediar & ego illud, & ibi pauida religione, & religioso pauore tremendum Numen supplex venerabor. Psalm. 22. v. 8. 9. Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite mee, (Ad quid?) & vt in habitem in domo Domini in longitudinem dierum. Magna misericordia ducit.

*Deus munificenti-
mus erga si-
bi in templo
supplican-
tes.
Dei miseri-
cordia ad
templū in-
ducit.*

Peroprauit
Dauid sem
per in sacra
ade commo
tari.

dia Dei hominem incitantis, vt multo tempore in sacra ipsius æde commorari velit. Vtiq; & sempiterno tempore habiturus in cœlesti templo ibiq; Deum laudaturus Ps. 26. v. 7. 8. *Vnam* (rem, vnum hoc) *petij à Domino, hanc requiram* [alijs rebus posthabitis] *vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vita mea. Vt videam voluptatem Domini* [ejus pulchritudinem & suauitatem mirificè oblectantem contempler,] *& visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. Propter meam erga tabernaculum suum pietatem sæpè à periculis defendit me Deus. Ps. 65. v. 12. Introibo in domum tuam in holocaustis, reddam tibi vota mea quæ distinxerunt,* [distincte promiserunt] *labia mea.*

Explanatur
Psa. 83. quo
Dauidis erga
vtramq;
Dei domū
terrestre &
cœlestem affectus
mirificè exprimitur.

§. Quia verò immensum hoc desiderium & ingens studium, in Dei domicilio assidue versandi, Psalm. 83. expressit, illum breui commentariolo illustrabimus. Psal. 83. v. 1. *Quidam* autumant esse canticum populi è Babylonica captiuitate ad Jerosolymitanam patriam suspirantis, sed nimis demisse. Alij esse Psalmum cujusvis justi ad æternam beatitudinem anhelantis & rectè. Verum Germanus illius hymni sensus esse videtur; quod Dauid profugus ab Absolone, ad Dei tabernaculum ac ædem sacram, reditum & mansionem desiderarit. Sic ergo ingenti pietatis affectu exclamat: *Quam dilecta* [pijs] *tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & desicit anima mea in atria Domini. Aedes tua sacra, O Deus cœlestium exercituum Imperator, te amantibus valde amabilis, inter quos tua gratia & ego, ad eam tanto anhelu desiderio, vt præ illius abundantia penè animo linquar. Sanctus Hieronymus in Commentar. Alii desiderant possessiones, alii istius sæculi diuitias, alii parere in istius sæculi Ecclesiis, & gloriam aliquam habere apud homines: mihi hoc solum desiderium est videre aeterna tabernacula* [immo amore & de-

desiderio languet & quasi deliquium patitur in ea in-
 tendens animus meus) S. Hieronymus in Comment.
 difficile est vt cor & caro alicuius in communione consentiant
 Galat. 5. versic. 17. Hoc non potest dicere, nisi ille qui in amo-
 rem Dei tota mente defixus est. Quod ait istud est: Animus
 gestiit ad te peruenire O Deus, sed & ex animi redundantia
 ipsum corpus. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum
 rium, idcirco ad eam sacram tantoperè desidero, vt
 te vbique præsentem magis præsentem habeam.
 [mens pariter & lingua spiritali gaudio gestientes in
 tui Dei viuents laudationem proruperunt.] Etenim
 passer inuenit sibi domum & turtur nidum vbi ponat pullos
 suos. Habent animantia nidos suos & cubilia, vbi
 cum suis fetibus quiescant, at quæ meæ quietis loca
 & propugnacula? *Altaria tua Domine virtutum Rex*
meus & Deus meus [ibi nimirum apud aras tuas in tem-
 plo tuo tutus sum, acquiesco, ibi pias cogitationes,
 sancta desideria, religiosa vota, sacras meditationes,
 preces & laudes tanquam pullos meos repono] *Bea-*
ti qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum
laudabunt te. Tua immensa bonitate nouam nouæ
 laudis materiam exaggerante, & quo momento non
 recentia à te percepimus beneficia? *Beatus vir, cuius*
est auxilium abste, ascensiones in corde suo disposuit in valle
lachrymarum in loco quem posuit. Fælix qui tuo fretus
 Domine auxilio, etsi in domo tua assiduè non com-
 moretur, vt vellet, è miseriæ hõc loco conatur
 ascendere in locum quem in habitationem sibi Do-
 minus constituit: & per virtutum gradus perueni-
 re ad cœlestem felicitatem, vbi meta laboris, & o-
 pratisissimus peregrinationis terminus. Etenim be-
 nedictionem dabit legislator, *ibunt de virtute in virtu-*
tem, videbitur Deus Deorum in Sion. Vt autem eo per-
 ueniatur, *DEVS* legislator, qui legem sanciuit, *Deus dat*
 & cœlum sibi locum delegit, varias etiam suæ præceptū
 gra- auxilium.

Corpus q
 corrumpi -
 tur aggra-
 uat animã
 Sap. 9. v. 15

Nidus spiri-
 talis colum-
 ba.

Frequens in
 Dei templo
 permansio.

Dei gratia
 mentem in
 cœlum su-
 stollit.

gra- auxilium.

gratia benedictiones, (græca & hebraica habent benedictiones) & multiplicia dona attribuit, vt quotidie seipfis fortiores, (quod non fit nisi per solidas virtutes) efficiantur & pertingant ad montem Sion, vbi Deus cernitur. *Domine Deus virtutum exaudi orationem meam* (vt ab hoc exilio liberatus ad S. ædem tuam pueniam:) *auribus percipe Deus Iacob. Protector noster aspice Deus* (me vultu placido, fauente, benigno) & *respice in faciem Christi tui*, me amanter intuerere, quem in Regem vnixisti, vel potius in Messiam populi tui Principem Agnum illum tollentem peccata mundi. *Quia melior est dies vna in atrijs tuis & tabernaculi terrestrii, & celestis*

Dei seruitus, felix regnum, Principum seruitus splendida miseria.

super millia (i.e. quam mille dies quouis loco, & iucunditate traducti) *Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum, & palatij principum. Quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Aditus ad templum, & cælum & mihi & cuius iusto patebit: quia Deus misericordiam, quam amat, præstabit, & miserendo gratiam dabit quam promisit. *Non priuabit bonis eos, qui*

Vt in templo Deum laudibus celebremus hortator & suator sanctus David.

ambulant in innocentia [integritate, virtute] *Domine virtutum. Beatus homo* [qui alijs posthabitis] *sperat in te.* Pf. 131. S. David sanctè Deo promisit, se semper velle animo excubare, & nullam quieris partem capere, donec ei sacram ædem pararet, v. 1. 2. 3. 4.

§. Multo plura S. Davidis erga Dei templum religionis testimonia produci possent, sed ita sufficiunt, tantum illum nos exhortantem benignè audiamus, Pfal. 133. *Ecce nunc benedicite Dominum omnes serui Domini. Qui statis in domo Domini in atrijs domus Dei nostri. In noctibus extollite manus vestras in sancta & benedicite Dominum. Benedicat te Deus ex Sion, qui fecit cælum & terram.* Omnes quidem fideles Dei serui sunt; eiq; omnem honorem & cultum debent, sed præcipua quadam ratione, electione, consecratione toti diuino obsequio

quo addicti & mancipati estis, O Sacerdotes & templi ministri, qui assidue in eo versamini, vos singulari semper studio Deum laudate. Et cum à templo abestis, non solum interdiu, sed etiam noctu precatore, & laudatores Dei, manus ad Sancta Sanctorum, ubi est arca Dei & propitiatorium leuate, & Domino laudes & gratiarum actiones persoluite, quod cum assidue facitis, cuique vestrum, vt cœlesti benedictione impertiat & cumulet Deus, illum precor & supplex imploro.

§. Daniel in Babylone captiuus cum templi Ierosolymitani copiam non haberet, *apertis tamen fenestris contra Ierusalem tribus temporibus, in die genua flectebat, & adorabat, confitebaturq; coram Deo suo c. 6. v. 10. 12.*

§. Quia & ipsi gentiles pia hac opinione imbuti fuere: Deum potius in templo, quam alibi implorandum esse & venerandum. Hinc B. Ioan. c. 12. ver. 20. *Erant autem quidam gentiles, ait, ex his, qui ascenderant, vt adorarent in die festo, & rogabant Philippum dicentes: Domine volumus Iesum videre.* Nunc in vniuerso mundo Ecclesiæ sunt exædificatæ, ad quas Sacrificij, precatiõnis, Concioniõs, aliorumq; diuinorum operum ergo, conueniant Christiani, quemadmodu prænuñciauit Deus: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis Isa. 56. ver. 7.* Hoc est S. Hieronymo interprete, non vni genti Iudeæ, non vni Ierosolymæ vrbis loco, sed in toto terrarum orbe.

Nobis Sanctum Sanctorum arca, & propitiatorium Christi.

S. Daniel conuerso ad templu cor-pore Deum precabatur.

Quod & templi ministris faciendum paulo ante suasit Sanctus Dauid.

Gentiles diuinam vim in templo inesse existimauerunt.

C A P. XLIII.

A TEMPLO OMNIS EXVLET

in modestia, omnis in eo regnet modestia & religio.

§ **E**A agant in templo, quæ loci addecent Sanctitatem, fugiantq; contraria, & operam dent, vt idẽ præstetur à secularibus. Gratianus d. 42. c. 7. *Oratorium hoc*

Nihil non sanctum in templo tractandum. hoc sit, quod dicitur, nec ibi quicquam geratur, vel condatur, quam quod diuinis ministeriis conueniat. Quae sententia est deprompta ex reg. S. Benedicti c. 52. de silentio in Ecclesia seruando praecipientis. Qui S. Benedict. mutatus videtur à S. Aug. in eius reg. c. 5. & citatur eadem dist. 42. c. 8. In oratorio, praeter orandi & psallendi cultum, penitus nihil agatur: vt nomini huic & opera iugiter impensa concordent. Concil. Turon. sub Carolo M. c. 38. Nec

Omnia pie honeste & tranquille peragantur in Ecclesia. verbis nec alio modo licet in Ecclesia strepere, nec tumultuari: sed quamdiu in ea caussa orationis manetur, fabulae inanes cauendae sunt. Idem habet Concil. Saligunstadianum c. 9.

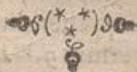
§. Et V. Beda in c. 21. Matt. Eiecit Dominus commercia rerum humanarum de templo illo, in quo diuinas res tantum agi, hostias & oblationes Deo offerri, verba Dei audiri, legi & decantari praecipit. Si, quae alibi liberè geri poterant, Dominus in domo sua temporalia negotia geri non patitur, quanto magis ea quae nusquam fieri licet, plus caelestis iram merentur, si in adibus Deo sacratis agantur. Greg. etiam X. de immunit. Eccl. c. 2. l. 6. Decet domum Domini sanctitudo, decet, vt cuius in pace factus est locus, etiam cultus cum debita veneratione sit pacificus. Sit itaque, ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus, sit in eis denota conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita, considerantes non solum instruat, sed & reficiat, praecipue, dum aguntur Missarum sacra mysteria. S. Nilus in Paraheli: Ecclesiam non secus ac caelum frequenta: nihilque in ea seu lo-

Templum, caelum. quere, seu cogita terrenum. Didicit hoc discipulus à Magistro suo S. Ioanne Chryl. qui hom. 36. in 1. Cor. Est, Episcopi inquit, locus Angelorum, locus Archangelorum, regia caeli, plorum a caelum ipsum. Quemadmodum igitur si caelum quispiam in busus corri- angustum redactum illuc te introducat, etiam si fratrem vigan, nec deas, tamen praestupore non alloquere. Sic neque, hic aliud quid-

desint Pralati, ipsi etiam aliis praluceant. quam quam Sancta sonare decet. §. Cujus modestiae in Ecclesia seruandae cura Antistitibus demandata. Ordinarii locorum Episcopi, inquit, Concil. Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in cele-

celebratione Missæ saculares omnes actiones, vana atq; adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant: vt domus Dei verè domus orationis esse videatur, & dici possit, Matth. 21. v. 13. Domus inquam orationis, non inambulationis, non confabulationis, non capiendi consilij pro capitulo siue Concilio Ecclesiæ, non negotiationis non obrectationis, non leuitatis cuiusquam. Nam quod dixit Apostolus 1. Cor. 11. vers. 22. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis? maiore jure & energia dicere quis posset; Nunquid non domos, hortos, plateas, compita, fora, campos ad deambulandum, sermocinandum, nugandum, &c. habetis, aut Ecclesiam Dei ac in ea Deum ipsum impudentissimè spernitis?

§. Hæc licentia, hæc impudentia, hæc religionis, *Exosa Deo* non dico contemptio, sed prætermissio & neglectio *templorum* quantoperè Deo displiceat, satis declarat Ierem. 11. v. *neglectio.*
 15. Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Quid causæ est, quod à me ad cultum & obsequium meum delectus, & dilectus vir Ecclesiasticus, nō tantum domi suæ, sed & in ipsa domo mea, non vnū sacrilegium, vel peccatum, sed multa commiserit: Iobi 19. & 15. Inquilini domus mea, sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum. Quod S. Greg. 1. 14. Moral. c. 21. in hunc explanat modum, quasi loquens in Christi persona: Sacerdotes qui meam incolebant domum, quasi alienum neglexerunt me, & sui contemptus in oculis ipsorum, sed non impunè. Propter malitiam adinventionum eorum eiiciam eos de domo mea, ait Dominus Hos. 9. v. 15. non addam, vt diligam eos.

CAPVT XLIV.

INVECTIVA SANCTI AMBROSII IN

templi contemptores, similiter Sancti Basilii,

Diui Augustini, Beati

Cæsarii.

Indignissi- §. **G**rauitur in tales grauis Sanctus & Doctus in-
 mum facin- uehitur Episcopus Ambrosius libr. 3. de Virg.
 quoquo mo- Maxima, inquit, est virtus tacendi presertim in Ecclesia. An
 do concione, quicquam est indignius, quam oracula diuina cum strepi, ne
 comprecatio audiantur, ne credantur, ne reuelentur circumsonare Sacra-
 nem, sacrifi- cium, vel Sa- menta confusis vocibus, vt impediatur oratio pro salute de-
 cramenti ad ministratio- do deserunt? cum gentiles idolis suis reuerentiam tacen-
 nem pertur- do deserunt? vnde illud exemplum proditur, Alexandro sacri-
 bare ficante Macedonum Rege, paruulum barbarum, qui ei lumen
 M. Alexan- accenderet, excepisse ignem brachio, atq; adusto corpore man-
 dri honora- sisse immobilem, nec dolorem prodidisse gemitu, nec tacito pa-
 rius puer te- nam indicasse affectu. Tanta in puero barbaro fuit disciplina
 pli maiesta- reuerentia, vt naturam vinceret, atque ille non Deos, qui nul-
 tem reueri- lierant, sed Regem timebat. Et tu in ministerio Dei gemitus,
 tus. excreatus, tusses, risus abstine. Frequens sermo est, cum plu-
 Strepitus om- rim a ranarum murmura religiosa auribus plebis obstreperent,
 nis in templo vitandus. Sacerdotem Dei praecepisse vt conticerent, ac reuerentiam sacra-
 Ne diuina in templo offi- deferrent orationi, tunc subito circumfusos strepitus qui euisse.
 uis impedi- Silent igitur paludes, homines non silebunt? Et irrationale a-
 antur, rana animal per reuerentiam recognoscit, quod per naturam igno-
 à coaxatio- rat: hominum tantam esse immodestiam, vt plerique defer-
 ne cessant, et re nesciant mentium religioni, quod deserunt aurium volu-
 garrire non desinunt imptati.
 ptati.
 pis homines. §. Magna etiam vituperatione illos eosdem in
 Munus S. templo immodestos reprehendit S. Basiliius ho. i. in
 Angelorum Pfalm. 28. exponens versum 9. Et in templo eius omnes di-
 Deum dilau- cent gloriam: Angelorum, inquit, opus laudare Deum om-
 dare. nibus

nibus deniq; celestibus exercitibus vna hac cura gloriam transcribere creatori. Reliqua item creaturae omnes, siue caelestes, siue terrestres, seu rationales, seu rationis expertes, demumq; inanimata, seu voce siue gestis, aut aliqua significatione summum omnium conditorem Deum extollere ac predicare videtur. Homines vero miserabiles relictis ad templum concurrunt, quasi emolumenti quicquam inde latenti, cum tamen nec accommodent aures verbis Dei, nec suae intelligentiae conditionem naturae, nec peccato quopiam praecipue occupati, marore afficiuntur, ac ne tunc quidem contristantur, quum ad memoriam, quae admiserunt, recurrunt. Nullo corripitur diuini iudicii metu: adeo ut sibi arridentes, suasq; presentes dexteris, domum orationis vertant in locum effusissima loquacitatis minus obtemperantes Psalmo huic contestanti ac dicenti: In templo eius omnes dicent gloriam. Tu autem non solum non dicis, sed alteri cupiam impedimento es, eumq; tibi vni reddis attentum, dum obstrepero tuo clamore obtundis & excuperas personantem spiritus sancti doctrinam. Vide ne cum hinc emigraris loco mercedis recipienda pro diuinis laudibus, vna cum iis qui nomen Dei execrantur, & blasphemis vocibus incessunt, condemneris. Qua de re eodem in loco plura S. Basiliius.

S. Beatus etiam August. serm. 251. de Tempore, ait, quosdam Diabolo ductore in Ecclesia conuentum pergere, & ibi non precibus insistere, sed fabulis, calumniis, iocis, & aliis peccatis vacare, qui cum ipso, cuius secuti sunt vestigia, ad eterna vadant tormenta. Et serm. 215. Qui in Ecclesia verbosari voluerit, & pro se, & pro aliis redditurus est rationem, dum verbum Dei nec ipse audit, nec alios audire permittit. Quod & de oratione dici potest & debet. Si autem Patres ea vitia tam acriter insectantur in saecularibus, quid senserint de Ecclesiasticis.

S. B. Caesar. Arelatenf. ser. 12. Rogo, inquit, vos fratres, & admono, ut venientes ad Ecclesiam, hoc solum quod in Ecclesia competit, agite, i. e. aut orate, aut psallite, aut orando psallite.

H

S. S. Chryl.

Omnis creatura laudat Creatorem. Immodestissimi mei expertes. Non prohibere benefacere cum qua potest. si tales, & ipse benefacit & nouit. 3. & 27.

Hoc animaduersione d. g. nura, Fabulatore: in templo, blasphemantium socii in inferno

Duce diabolo quidam in templum vadunt, ut grauius peccent. Aliorum in templo perturbatores, & pro se & pro aliis reddent Deo rationem.

Silentium in Ecclesia.

§. S. Chryf. hom. 38. ad pöp. Antioch. Nihil, inquit, Ecclesie tam congruum, quam silentium & tranquillitas. Theatris conuenit tumultus, & balneis, & pompis, & foris: ubi uero de talibus dogmatibus doctrina, tranquillitas & quies, & Philosophia, & multa pax esse debet. Dic mihi nunquid ullus est in mysteriis tumultus? nunquid ulla turbatio? Cum baptizamur, cum alia cuncta facimus, nonne quiete & silentio cuncta sunt ornata. Hoc in cælo disseminatum est ornamentum.

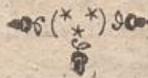
In Ecclesia
taciturna
B. Nonna.

§. Ab hoc in Ecclesia silentio matrem suam Nonnam orat. 19. laudat S. Greg. Nazianzen. In conuentibus locis, sacris, inquit, nunquam illius uox audita est, necessarias illas tantum & mysticas excipio. Et cur non illi ad laudem præclarum sit, quod silentii honore Sancta coluerit, quod ueneranda mensa nunquam terga uerterit, nec diuinum solum consputando inquinauerit. Antiquitus, ait S. Clemens l. 2. c. 61. & 8. Constit. Apostolic. c. 11. & epistol. 1. ad Iacobum fratrem Domini, quidam ex Diaconis in templo ambulabant, contemplantes viros & mulieres, ne quis fieret strepitus, ne quis nutus faceret, aut mussitaret aut dormitaret. Oportet enim, ait, in Ecclesia accurate, sobrie, uigilanter manere, attentas aures habentem ad Domini sermonem.

Inciuiilia
absint à tē-
plo.

Et sus Mi-
neruam
doceat.

§. Narrat Cuspianus lib. de Turcarum origine & religione, quod Turcæ habeant accusatores, qui de orationum omissione conuictos per urbem circumducentes, & tabulam cum caudis vulpinis collopendentes, pecunia mulctant. Ea ergo modestia & religione in templis uersentur Clerici, ut sui admirationem Dei que uenerationem cunctis intuentibus afferant.

CAP. XLV.

IN TEMPLO QUIDEM POTIS.

simum, sed & vbiq; & quouis loco reuerendus,

colendus, & implorandus

Deus.

DEum Ter Maximum pro suo statu & officio potissimum quidem in sacris ædibus colant, tamen sicut ille nullibi deest, cuius templum hæc reorum Vniuersitas est, ita & cæteris omnibus in locis illum in oculis ferant, suspiciant, implorent, venerentur. Cælum & terram ille implet Ier. 23. v. 24. & vbiq; se suis cultoribus præsentem ac benignum exhibet. Benedicite Dominum, ait Dauid Psalm. 102. v. vlt. omnia opera eius: in omni loco dominationis eius benedic. anima mea Domino. Et Apostolus 1. Tim. 2. v. 8. Volq; viros orare in omni loco: leuantes puras manus, sine ira & disceptatione. Deus spiritus est, & tales quarit, qui adorent eum in spiritu & veritate Ioannis 4. Hinc S. Basil. exhortatione ad Baptisimum, quæ est hom. 13. stude Chananæam imitari. Quid ait Chanaa? Miserere mei, filia mea malè à Demonio torquetur. Magnus demon peccatum. Qui demonium patitur, misericordiam inuenit: qui autem peccat, odium sibi contrahit. Itaq; quamuis extra gratiam sis, clama, dic. Miserere mei, non labra mouendo, sed mente vocem emittens. Nam & silentes audit Deus. Non locus, sed propositi initium requiritur. Non tam lo Hieremias n. in luto erat, & Deum attraxit c. 37. & 38. Dacus, quam niel in lacu leonum Deum placauit c. 6. & 14. Tres pueri in captiuitate eximino Deum promeruerunt Daniel. 3. latro non cruce prohibetur, quin paradysum affecutus fuerit. Luc. 23. Iob in stercore Deum ad misericordiam prouocauit c. 42. Igitur vbiq; fueris ora: Cordis clauel si ante iudicem, ora. Mare ante aderat, retro Ægyptii in semor. Et abatur, medius Moyses loci angustia orabat: nihil atramē lo-

Sicut Deus à nullo abest loco, ita & vbiq; inuocandus.

Spiritus est Deus, & precor tibi mente colendus.

Damone peccatis peccati.

Non tam lo-

quis-

quebatur: & ait ei Deus. Quid clamas, & os tuum tacet? Ex. 14. Cor enim clamat, Dominus prope est: Non hominem esse putes, continuo adest, ubiq; adest & omnia complet.

§. Hunc S. Basilij locum legisse, & imitatus fuisse videtur S. Ioannes Chryf. hom. 79. ad popul. Ant. ubi prorsus similia affert, sed copiosius. Pauculos tantum inde flosculos delibemus. Ait ergo vbicunq; sis, potes altare tuum constituere. Nihil enim locus prohibet, nec impedit tempus. Licet & forum petentem, & ambulantiem per se prolixas facere orationes. Non enim locum Deus veretur, sed vnum exquirat, seruidam mentem & continentem animam.

Nam & Paulus non in oratorio, sed in carcere iacens signatus, Vt nec locus neq; stans erectus, neq; flectens genua: non enim sinebat ligita nec corporis situs, sed animi vigilantia & ardor ad preces requiritur. Nam & Paulus non in oratorio, sed in carcere iacens signatus, neq; stans erectus, neq; flectens genua: non enim sinebat ligita nec corporis situs, sed animi vigilantia & ardor ad preces requiritur.

Ut nec locus neq; stans erectus, neq; flectens genua: non enim sinebat ligita nec corporis situs, sed animi vigilantia & ardor ad preces requiritur. Nam & Paulus non in oratorio, sed in carcere iacens signatus, neq; stans erectus, neq; flectens genua: non enim sinebat ligita nec corporis situs, sed animi vigilantia & ardor ad preces requiritur.

Quisque in se ipso, ut templo, illud imploret. Quisquis in se ipso, ut templo, illud imploret.

§. Ista S. Chryf. in vna illa eademq; homilia in qua multis argumentis suadet esse latius ac melius in templo quam alibi Deum deprecari, tamen cum templum adeundi facultas non est, posse & debere Deum inuocari & coli quolibet in loco, modumq; ibidem pra-

præscribit, quo id commode fiat: Oportet orantem, inquit, neq̄ longos extendere sermones & iugiter orare. Breues enim & frequentes orationes fieri Christus & Paulus præceperunt, paruis ex interuallis. Nam si sermonem in longum extendis, in negligentiam frequenter lapsus, multam Diabolo subrependi facultatem dederis, & supplantandi & abducendi cogitationem ab his qua dicuntur. Si vero continuas & crebras orationes facias, totumq̄ tempus interpolans frequentia, facilem poteris modestiam exhibere, & ipsas orationes cum multa facies solertia. De quibus precatiunculis raptim in Deum tanquam ignitis sagittis jaculatis alius erit dicendi locus.

Breues raptim in Deum iaculatas, & crebras precatiunculas approbat S. Ioan. Chry.

CAPVT XLVI.

TEMPLA MAGNIFICO APPARATU exornanda.

§. **E**Cclesiæ Dei diligentiam habeant 1. Tim. 3. v. 5. & diligant cum Regio psalte Psal. 25. v. 8. *Decorum domus Dei, & locum habitationis gloria ipsius.* *Templum enim ob elegantia & pulchritudinis similitudinem, cælum appellatur Psalm. 10. v. 4. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Habac. 2. v. 20. Dominus in templo sancto suo, fileat à facie eius omnis terra, id est, Deus in cælo, quod est templum ejus, habitat, coram eo illum vniuersa terra reuerenter adoret. 70. reucreatur & colat: nam qui multum aliquem reuerentur, vix coram eo loqui audent, vt declarat S. Iob. cap. 29. v. 8. 9. Et Ecclesiastici subinde in templo coram Deo garrunt, rident, nugantur: qui coram vno prælato verecundarentur, & id facere pertimescerent, & nugarum in stitores fiunt, qui Areopagitis taciturniores esse deberent. Quapropter & David exquisitum corporis cultum multumque muliebrem cum templorum munditia & ornatu composuit Ps.*

Vt nihil cælo est ornatio, ita & templo nihil elegantius esse debet.

143. v. 12. filia eorum composita, circumornata vt similitudo templi, q̄ scil. templum mira arte elaboratum, & varijs pretiosisq; ornamentis & donarijs condecoratum est. Sed q̄ ornatum cœlum? Id appositè declaratur Apoc. 21. v. 18. *Erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ciuitas: aurum mundum simile vitro mundo.* Et fundamenta muri ciuitatis omni lapide pretioso ornata. Ad hunc ergo cœli ornatum quantum fieri potest, accedere debet & templorum ornatus. Nihil fuligine, situ, arancarum telis obsitum appareat, nihil puluerulentum, fordidatum, indecorum cernatur. Templâ, sacella, altaria vbiq; & sacra eorum suppellex mundissima, elegantissima, nitidissima sint & ornatissima; nihil tanta maiestate dignum nec à mortalibus, nec à beatis spiritibus præstari potest. *Glorificantes Dominum, Deus suum inquit Ecclef. c. 43. v. 32. quantumcumq; potueritis, & ad habeat de hoc superualebit admirabilis magnificentia eius.*

Non possunt
templa sa-
tis ad Dei
honorem
exornari.
Deus suum
habeat de-
cus.

§. Habeamus omnem, quem possumus, Deo honorem, mente, lingua opere, sumptu, nihil par vel aequale illius amplitudini præstari potest, q̄ infinito dignitatis interuallo vniuersos nostros conatus excedit & superat. *Cælum, inquit, Il. 66. v. 1. mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis mee est? Nonne manus mea fecit hac omnia?* Act. 7. v. 49. Non ergo templi, neq; ornatus templi indigens est, tamen hoc nostro pietatis studio vehementer delectatur Deus.

Verba Deo,
pro farina
damus.

§. Nam primo ea re nostram erga Deum fidem testamur, persuasissimi illum esse supremum nobis dominum summantem Principem: quia quanto princeps est excellentior, tanto decet vt ejus domus sit ornatio: *Domus, inquit Salomon 2. Par. 2. v. 5. 6. quam edificare cupio, magna est, magnus est enim Deus super omnes Deos: Et ante eum Pater ipsius Rex David 1. Par. 29. v. 12. Opus grande est, neq; enim homini preparatur habitatio, sed Deo, ego autem.*

Ornatus te-
pli fidei no-
stra index.
In templo-
rum sum-
ptu & or-
natu Dei
spectatur
honor.
Decorũ ser-
uandum.

tem totis virib. meis preparavi impensas domus Dei mei. Cogitet dicatq; Sacerdos quilibet, templum, sacellum, & altare meum omni sacro apparatu instructissimum esse debet: quia Optimus, Maximus est, qui ibi colitur Deus, ibi pro omnium salute immolatur Saluator meus.

§. 2. Declaramus & nostram erga Deum caritatem, qua illum nostris pecunijs & thesauris longe antepo-
nimus, dum illos libentissimè in ejus honorem ex-
pendimus, imitantes Euangelicam viduam à Salua-
tore commendatam, quæ omnia quæ habuit de pe-
nuria sua misit in gazophylacium, duo scilicet minuta:

Ornatus
templi no-
stri aduer-
sus Deū a-
moris indi-
cium.

Marc. 12. v. 41. & seqq.

§. 3. Illa munditia & cultu nostram erga Deum o-
stendimus reuerentiam: nam vt ait S. Gregor. homil.
30. in Euang. Certè si domum nostram quisq; diues, aut præ-
potens amicus intraret, omni festinantia domus tota purgare-
tur, ne quid fortasse esset, qd oculos amici intrantis offenderet.

Cultus tem-
pli nostræ er-
ga Deū pie-
tatis docu-
mentum.

§. 4. Profitemur & gratum erga Deum animum,
dum bona quæ ab eo in nostros vñs accepimus, vi-
cissim ejus in honorem conferimus. Noe cum suis à
diluuio liberatus, exstruxit altare, & sacrificium Deo
obtulit in gratiarum actionem. Gen. 8. v. 20. simili-
ter Abraham accepta promissione: Semini tuo dabo ter-
ram hanc, grata mente edificauit altare Domino, qui appa-
ruit ei. Gen. 12. v. 7. Patris exemplum æmulatus Isaac.

Elegantia
templi no-
stri erga
Deum gra-
ti animi te-
stimonium.

Gen. 26. v. 15. Nam, vt ait Scriptura, ascendit in Bersabee,
vbi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus
Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedi-
cam te, & multiplicabo semen tuum propter seruum meum
Abraham. Itaq; edificauit ibi altare: & inuocato nomine
Domini, extendit tabernaculum. Num. 3. versic. 49. vsque
ad capitis finem. Non tam lingua & voce, quam
re ipsa & opere dicimus grati cum Dauide 1. Para-
lipom enim 29. versiculo 14. Tua Domine sunt omnia,

Et qua de manu tua accepimus, dedimus tibi. 2. Par. 36. v. 23. Iustinian. Imperator cum Persas, qui Romanos limites prætergressi erant, pacasset, Aphricam Vandalis, Italiam à Gothis liberasset, Sophia, h. e. Christo Domino diuinæ sapientiæ templum Constantinopoli extruxit, Sigebertus in Chronico.

Templi orna-
tus ne fra-
ga Deum re-
gionis argu-
mentum 8.
Gorgonia in
ornandis te-
plis pietas.
Laudabile in
ornandis te-
plis uanitate
re modum, si
non aliquid ex-
igat vel no-
stra, vel pro-
ximi indige-
tia, & an sit
curiosa vani-
tas vel uan-
na curiosi-
tas, & loci
solitudo.
Splendor te-
plorum Dei
nobis mase-
statim com-
mondatur.

Pulchritudo
& nitore tem-
plorum ho-
mines ad se
inuitat.

§. 5. Significamus & nostram aduersus Deum reli-
gionem, cui non tantum animo & corpore, sed etiam
externis bonis cultum adhibemus. Laudat eo nomi-
ne S. Gorgoniam sororem suam Greg. Naz. Theolo-
gus oratione in ejus laudem conscripta. Et qua, ait,
minus locuta est, quam illa, in mulieribus, pietatis finibus sese
cominens. Tam uero quod mulieris erat uere pietatem profiten-
tem, & in quo solo modum uescire præclarum est, ecqua tot do-
nariis ornauit cum alia templa, tamen hoc quoq; haud scio an
illa extincta in posterum ornandum? Imo uero quisnam per-
inde se templum uinum Deo præstitit? Ecqua pari obseruantia
Sacerdotes coluit? &c. Ab hac religione Dei tabernacu-
lum templumq; ornandi commendat Scriptura Dei
populum, quod mente promptissima & deuota femina pariter
ac uiri, argentum, aurum, lapides preciosos, pelles, ligna, purpu-
ram, byssum, & monilia, & ornamenta ad perficiendum &
ornandum tabernaculum obtulerint Exod. 35. Et cum si-
milia in templi ædificatione conferrent, Latatus est
populus, ait, Scriptura 1. Par. 29. v. 9. cum uota sponte promit-
teret: quia corde toto offerebant ea Domino, sed & Dauid Rex
latatus est gaudio magno.

§. 6. Amplificamus & conseruamus Sacramento-
rum maiestatem & reuerentiam: nam splendor loci
sacri in cogitationem adducit magnum esse Deum,
cui talis honor exhibetur, sicut & facile despicitur, &
sine apparatu proponitur. Demum homines ad tem-
plum pellicit, & intuentium excuscat pietatem. An-
tales tantæque uirtutes non ualde placent
Domino uirtutum?

CAP.

CAPVT XLVII.

DEVS SACRAE AEDIS MANDAVIT
ornatum.

§ Sane Deus vt sententiam voluntatemq; suam testatissimam faceret, mandauit vt sanctuarium ipsius quã ornatissimum exstrueretur, in quo omnia ferè instrumenta aurea erant, vsq; ad emunctoria, lapidem. Cortinas etiam, & vestes sacerdotis ex bysso, purpura, gemmis pretiosissimas esse voluit, & ne desissent artifices, certis quibusdam viris sapientiam & artem ingenerauit. Qua de re *Exod. 25. cap. vsq; ad 40. Leuit. 8. Num. 7. Gen. 35. v. 1. 2. 3.* Deus Jacob Patriarchæ præcepit sibi vt aram exstrueret, quod & continuo perfecit & ver. 7. nomen loci appellauit: Domus Dei *2. Paral. 3. 6. v. 23.* Hæc dicit Cyrus Rex Persarum, *Omnia regna terra dedit mihi Dominus cæli: & ipse præcepit mihi, vt edificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. Esdræ ca. 1. v. 1. 2.* Eadem Cyri verba repetuntur. Nihil autè mandat Deus, nisi quod bonum & salutiferum est. *Et ca. 3.* prius ædificant templum quàm ciuitatem.

§. Dauidis consilium templi structuram meditantis, tantopere DEO probatum fuit, vt regni aternitatem illi promiserit, & in posteritate ipsius vsque ad Christum Dominum, cui dedit sedem Dauid Patris sui, qui regnat in domo Iacob in aeternum *Luc. 1. v. 32.* sicut promiserat, *2. Reg. 7. permanserit.* Idem pijsissimus Rex in templi sumptus tantum argenti, auri, & pretiosorum lapidum parauit, vt pene humanam fidem superet, *1. Paral. 28. & 29. 2. Paral. cap. 3. 4. 5.*

§. Salomon nulli pepercit impendio, vt templum quam magnificentissimum exstrueret. *3. Reg. 6. 7. & 2. Paral. 3. 4.* quam Salomonis in extruendo ornandoque templo religionem vehementer commendauit Deus, & amplissimis etiam promissis ac donis remunerauit,

H §

Magnificentiam & ornatum templorum comprobat Deus & remunerat.

S. Dauid in templum sumptuosissimus.

nerauit. 3. Reg. 6. v. 12. & cap. 9. v. 3. 4. 5. & 2. Paral. 7. Si autem tanti vitrum, quanti margaritum? Si, inquit, Felix IV. epist. ad omnes Episcopos, & habetur de Consecr. distinct. 1. mox in exordio, Iudei, qui vmbra legis descriuebant, hoc faciebant, multo magis nos, quibus veritas patefacta, & gratia per Iesum Christum data est, templa Domino adificare, & prout melius possumus, ornare debemus? Quod Deus Isa. 60. non obscure indicat de Christiana Ecclesia, vt fatentur præcipui expositores, sic ergo loquitur Deus, versu 7. Domum maiestatis meae glorificabo, v. 9. Me etenim insula expectant, vt adducam filios tuos de longe, aurum eorum, & argentum eorum nomini Domini Dei tui, v. 10. Aedificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi, v. 13. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus simul ad ornandum locum sanctificationis meae, & locum pedum meorum glorificabo. Quod Vaticinium temporibus potissimum Constantini Magni, Justiniani, Caroli Magni, & aliorum Catholicorum Principum Ecclesias magnificentissime exstruentium, completum fuit.

CAPVT XLVIII.

ORNATVS TEMPLI APPROBATOR
Christus D.N.

§. NE QVE hanc rem improbauit, sed valde probauit Saluator. Non improbauit, cum eius occasionem & ansam porrigerent discipuli, Mar. 13. v. 4. Luca 21. v. 5. dicentes: *Magister aspice, quales lapides & quales structura.* Dicere potuisset superuacaneos fuisse sumptus, aut in notio testamento non adhibendos, sed rectè factum tacendo consensit. Probauit verò commendans viduam, quæ duo minuta, & totum victum suum in donaria Dei expenderat. Mar. 12. v. 41. Luca 21. v. 3.

§. De-

§. Defendit etiam & laudauit Dominus Mariam Magdalenam, magno eius caput impendio inungentem contra Judæ obtrectationem quiritantis: *Vt quid perditio ista vnguenti facta est? Poterat enim vnguentum istud venundari plusquam trecentis denariis & dari pauperibus.* Affirmauit autem Dominus, quod bonum in se opus esset operata, illudque in vniuerso mundo prædicandum, *Marci 14. Matth. 26. Ioan. 12. vers. 7.* Vbi *Marci 14. in Comment. Theophylactus: Confundantur, inquit, hoc loco, qui pauperes Christo præferunt. Et infra: Audiant igitur, quomodo Christus præferat sui curam pauperibus. Christi autem corpus proprie, quod in disco aureo, & sanguis qui in poculo. Qui igitur abstulerit discum pretiosum, & cogit vt corpus Christi in viliori ponatur, prætexens scil. pauperes, sciat cuius parus sit.* Hæc ille significans tales esse Judæ socios.

§. Itaq; ab Ecclesia exordio instrumentum sacrum *Proditoris* fuit pretiosum, apparatus & ornatus ad Dei gloriam *Iudæ gregæ* insignis. Hinc *Sanctus Cyrillus Hierosolymitan. Catechesi les tēpli or- 24.* *Isti, inquit qui nunc sunt Reges pietatis ergo, argento in- namentorū duentes & auro sanctam hanc Ecclesiam, in qua nunc sumus, improbatoinstruxerunt, & argenteis monumentis splendidam effecerunt. res, sed mul- Sanctus Ioannes Chrysostomus homilia 66. ad populum An- to magis di- tiochenum. Christus, inquit, hinc omnem terrarum orbem reptores, ad se traxit adorandum, cum mortuus fuisset. Et quid de quales sacra Christo loquor, cum & discipulos postquam obierunt, tunc legi nostro effulgere fecerit? Quid dico discipulos. Nam & eorum loca seculo. & sepulchra simul & tempora perenni memoria celebrari Pii Reges tē- curauit, seruatorum crucifixi sepulchra regis aulis sunt cla- pla & argē- riora, non magnitudine & edificiorum pulchritudine. (Nam to & auro & in hoc superant) sed quod multo maius est, conuenientium exornant. studio. Nam & ipse qui purpuram indutus est, accedit illa Christo agē complexurus sepulchra, & fastu deposito stat Sanctis te discipulo- rum loca, in quibus fuere, & conditoria, vbi sepulti, & mortis tempora sempiterno honore coluntur Regum palatiis templa splendidiora. Ad Apostolorū monumenta supplicat Imperator.*

supplicaturus, vt pro se apud Deum intercedant, & scenarum
fabrum, & piscatorem etiam mortuos, vt protectores orat, qui
diademate redimitus incedit. Nec hoc tantum quis Romæ fieri
viderit, verum & Constantinopoli. Nā & hic Constantinum
Magnum ipsius filius honore magno censuit haberi, si pro fori-
bus piscatoris paternum corpus collocaret.

Magnus Im-
perator ho-
nor vel ante
SS. templū
sepeliri.

§ S. Hieronym. epist. 8. ad Demetriadem Virg. cap. 7. sicut
probat magnificos in templa sumptus, ita à quibus-
dam rectius in pauperes conferri existimat: eius ver-
ba sunt. Alii adificent Ecclesias, vestiunt parietes marmorum
crustis: ebore argentoq; valuas, & gemmis aurata distinguunt
altaria, non reprehendo, nō abnuo, vnusquisq; in suo sensu ab-
undet, meliusque est hoc facere, quam repositis opibus incubare,
sed tibi aliud propositum est: Christum vestire in pauperibus,
visitare in languentibus, pascere in esurientibus. S. August. in
Psal. 113. Sed & nos pleraq; instrumenta, inquit, & vasa ex
auro & argento habemus, in vsum celebrandorum sacramen-
torum, qua ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur. Au-
ctor est Theodoret. lib. 3. hist. cap. 12. Constantium Imperato-
rem complura vasa pretiosa ad Antiochenæ Ecclesie ornatum
donasse, quæ impius Iuliani questor rapiens, & in fiscum redi-
gens, insultans exclamauit. En quibus vasis ministratur filio
Mariæ? sed per medium repente diruptus est, vt ait S.
Chrysost. hom. 4. in Matth.

Aurea &
argentea
vasa pro sa-
cramentorū
vfu probat
S. August.
Impietatis
mercedem
referens.

§. Improbè itaque Caluinus præfatione Instit. re-
prehendit ornatum templorum ex auro, argento, fe-
rico, lapidibus pretiosis, &c. Vicitans perfidiæ lolo
ad Catholicæ veritatis lucem cæcutit.

CAPVT XLIX.

SACERDOTES ET CLERICOS MAXIME
debet templorum exornatio.

§ Diximus de templorum magnificentia & orna-
tu. Et quinam potius in curam cogitationem-
que

que ornandi Ecclesiam incumbere debent, quam Ecclesiastici, qui tot tantisq; beneficijs & opibus ab Ecclesia ornantur? Ornent ornantem se. Quod ut faciant decorum esse iudicat *S. Ambr. lib. 2. off. cap. 21. & habetur dist. 86. cap. 19. Pulchra, ubi ait, Maxime sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum decore congruo, ut etiam hoc cultu aula Dei resplendeat. Sed & dedecus est illi, si prætermittat. Hinc S. Gregor. l. 3. epist. 5. ad Bonifac. Episcopum Regium: contumelia sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri: Quod enim ipsi debent exigere, turpiter exiguntur. Qui idem B. Gregor. lib. 3. dialog. cap. 24. narrat, quod S. Petrus Apostolus Theodoro Ecclesia sua custodi lampades concinnanti apparuerit, locutusq; fuerit, atque ostendere voluerit, quod sibi seruientes, qui quid pro eius honore agerent, ipse hoc pro mercede retributionis sine intermissione semper videret. Mandauit & Concil. Rhemense cap. 5. Altare cum omni veneratione honoretur, & mundissimis lintheis & pallis diligentissime cooperiatur. Et ante hos omnes Gregor. Theologus epist. 49. ad Olimpium: Mibi graue & acerbum fuerit, si in sacrarum domicilium conuertatur templum illud, quod extruximus, omneq; nostrum in eo exornando studium. Neq; enim si statua deiiciantur, hoc nos excruciat, etiam si aliqui excruciat, &c.*

§. *S. Martialis ex 72. Christi discipulis vnus altare in honorem S. Stephani consecrauit, ipsum clauis affixit aureis, & coronas sex aureas in circuitu posuit, cum totidem lampadibus aureis, in eius circuitu, ut auctor est, in eius vita Aurelian. Celebrat hoc pietatis nomine Presbyterū Nepotian. ipse Presbyter S. Hier. ep. 3 ad Heliodor. quæ est eiusdem Nepotiani epitaphium cap. 5. v. Nepotianus bi istis loquitur verbis: Erat sollicitus, si niteret altare, si templi exparietes absque fuligine, si pauimenta tersa, si ianitor creber in ornator. porta, vela semper in ostiis, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes ceremonias pia sollicitudo disposita, non minus, non maius negligebat officium, vbi cumq; eum quæreres in Ecclesia inuenires. Basilica Ecclesia & martyrum conciliabula diuer-*

Manus manum lauat. Sacerdotem decet templi ornatus.

diuersis floribus, & arborum comis vitiumq; pampinis adumbrabat, vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quã visu, presbyteri laborem & studium testaretur. Ornant altaria pij, defœdant & destruunt impij. S. Optatus lib. 6. contra Donatistas, Calvinistarum in sacrilegijs parêtes. Quid, inquit, tam sacrilegum est, quam altaria Dei, in quib. & vos aliquando obtulistis, frangere, rapere, remouere? Quid enim est altare nisi sedes corporis & sanguinis Christi?

§. Et quoniam florum templo ornando adhibitorum facta paulo ante est mentio, operæ pretium erit adiungere, quæ S. Augustin. scribit, cum hoc instituto conuenientia, & pietatem magis excitantia lib. 12. de ciuit. Dei c. 8. Ad aquas, inquit, Tibilitanas episcopo afferente Proiecto reliquias Martyris gloriosissimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magne multitudinis concursus & occurfus.

Flores S. Re Ibi cæca mulier, vt ad episcopum portantem sacra pignora deliquis adceretur, orauit, flores quos ferebat, dedit, oculis admouit, preimoti sanibat exultans, viam carpens, & via ducem ulterius non requiritatem conrens. Fuit Calama vir in ordine suo primarius nomine Martialis, euo iam grauis, & multum abhorrens à religione Christiana. Habebat sanè siliam fidelem, & generum eodem anno baptizatum, qui cum eum egrotantem multis & magnis precibus & lachrymis rogarent, vt Christianus fieret, prorsus abnuit: eosq; à se turbida indignatione submouit. Visum est genero eius, vt vel ad memoriam S. Stephani, & illic pro eo, quã

Aliud mira tum posset, oraret, vt Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Christum: fecit hoc ingenti gemitu & stertu, & sinceriter ardente pietatis affectu, deinde ascendens, aliplo oblatos. quid de altari florum, quod occurrit, tulit, eiq; cum iam nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum, & ecce ante diluculum clamat, vt ad episcopum curreretur, qui mecum tunc forte erat apud Hipponem. Cum ergo audiret eum absentem, Presbyteros postulauit. Venerunt & statim se credere dixit: admiran-

Cõfirmatio tibus & gaudentibus omnibus baptizatus est. Hic quamdiu vimiraculi. xit in ore habebat; Domine Iesu Christe, accipe spiritum meum:
cum

cum hac verba beatissimi Stephani, quando lapidatus est à Iudeis, vltima fuisse nesciret, qua huic quoque vltima fuerunt. Nā non multo post etiam ipse defunctus est. Ornabantur ergo altaria floribus, & inde admirabilem opitulandi vim consequebantur.

§. Et si vero hic splendor Ecclesiam semper deceat, maximè ramen decet diebus sacris & festis, quod & suo tempore vsurpatum, & solenne fuisse indicat sanctus Leo serm. 3. de Quadrages. si rationabile, inquit, & quodammodo religiosum videtur, per diem festum in vestitu nitidiorè prodire, & habitu corporis hilaritatem mentis ostendere, si ipsam quoque orationis domum propensiorè tunc cura & ampliore cultu, quantum possumus, adornamus: Nonne dignum est, vt anima Christiana, qua verum viuumque Dei templum est, speciem suam prudenter exornet, & redemptionis suae celebratura Sacramentum omni circūspectatione precauat, ne vlla eam macula iniquitatis obsuscet, aut duplicis cordis ruga de-
Templum
semper or-
natum esse
debet, sed
festis diebus
ornatius.
 decoret.

CAPVT L.

QVOTIDIE ECCLESIASTICVM SEPTEM
 Horarum officium necessariò absol-
 uendum.

§ Officium, per antiphrasin nuncupatur, quod minimè officiat, sed profit, & deceat: est, quod quisque efficere debet, pro suae personae conditione. Nulla vita pars, ait Tull. l. 1. off. vacare officio potest, in eoque excolendo, sic est vita honestas omnis, & in negligendo turpitudine.

§ Appellatur Ecclesiasticū: quia ab Ecclesia concinnatum, & Ecclesiasticis traditū, & imperatū est. Dicitur & Canonicū à can. hoc est, à regula: quia per sacros Canones institutum, certa norma viuentibus. Clericis praescriptum, definitis temporibus persoluendum, & à S. Patribus regulariter, vt ita dicam, obseruatum est.

§. Diui-

*Quid Eccle-
siasticum
officium.*

§. Diuinum verò hoc officium siue Ecclesiasticum est Deum prædicandi & laudandi, mēte pariter & voce formula ab Ecclesiæ Antistitibus instituta & publice peragenda. persoluitur enim publico nomine totius Ecclesiæ & pro boni cōmuni, per publicos & solemnes ministros, etiam si priuatim legatur ab vno.

*Hora cano-
nica sine
mortifero
scelere non
omittitur.*

§. Singulos itaq; in dies Ecclesiasticum officium, siue septenum Canonicarum horarum p̄sum, qui Beneficiatij sunt, vel in maioribus constituti ordinibus, integrè absoluant, ne se mortifero scelere alligent, & restituendorum vel Ecclesiæ, vel egenis fructuum periculo se exponant. dist. 92. can. finali, & in epistol decretalib. cap. Presbyter de celebr. Miss. & cap. Dolentes eod. titulo, & ibid. Clementina I. Concil. Cabilonenſe can. 59. Moguntin. sub Rabano can. 16. Nam vt dicitur, *ca. per Ambitosam de Rescript. in VI. Beneficium datur propter officium.* Concil. Lateran. sub Leone X. sēf. 9. §. Statuimus. & constitutio Pij V. apud Nauarrum c. 25. nu. 122. decreuerunt Ecclesiasticos diuinum officium non legentes carere debere beneficiorum fructibus. Et Apostolus 1. Cor. 9. v. 13. *Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? Et qui altari deseruiunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. Ego autē nullo horum vsus sum.* Id est, An ignoratis, quod qui in templo sacris muneribus funguntur, vt Sacerdotes & Leuitæ, etiam sustentationem suam ex templi prouentibus, primitijs, decimis, hostijs accipiant, & qui ara ad Dei cultum peragendum, assiduè assistunt, etiam oblationum efficiantur participes, Deut. 18. v. 1. Ita & Christus Dominus, ac nouæ legis lator sanciuit & cōstituit, vt qui Euangelium docent, vitæ necessaria inde habeant. Luc. 10. v. 7. *In eadem domo manete, edentis & bibentes, quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua, aut, vt est Matt. 10. v. 10. dignus est operarius cibo suo.*

*Ecclesiasti-
ca sustenta-
tione indig-
nus, qui
Ecclesiasti-
cū officium
non persol-
uit.*

*Apes igna-
uum fucos
pecus à præ-
sepibus ar-
cent.*

*Cibo opus
duraturis
in labore.*

§. Verum

§. Verum, & quidem nullo repugnante, hic communis Doctorum sensus est, & consensus qui pariter huncerum ducunt. Ac est generalis & inueterata, & antiquissima Ecclesiæ consuetudo, quæ vim legis obtinet, vt vel publicè, vel priuatim officium hoc à maioribus Clericis persoluatur. Hi siquidem profecti sunt statum Ecclesiasticum, & ideo ad preces illi statui congruas & præscriptas obligantur. Cultus siquidem diuinus cui ab Ecclesia consecrati & mancipati sunt ex ipsius Ecclesiæ determinatione Canonicis horis continetur.

§. Neq; soluuntur hac obligatione, quando excommunicantur, suspenduntur, interdicuntur, degradantur: quia vt rectè ait Nauar. de Horis Canonicis num. 7. Equum non est, vt ex peccato priuilegium ullum consequantur. Ex quo consequens est illos diuino iure ad preces obligari, ad determinatas verò illas Horas iure Ecclesiastico:

CAPVT LI.

*DIVINVM OFFICIVM SEPTEM
distinctis constat horis, & quanam
ille?*

HOC diuinum officium septem horas complectitur, quæ sunt 1. Nocturni cuius laudibus, passim enim & vbiq; ferè coniunguntur. 2. Prima. 3. Tertia. 4. Sexta. 5. Nona. 6. Vesperæ. 7. Completorium. Iste septenarius numerus approbatur à Glossa & Doctoribus in cap. i. de celebratione Missarum, & à Concilio Cabilonenfi 2. sub Carolo Magno cap. 59. & dist. 91. cap. 1. Presbyter ex S. Benedicto, à S. Basilio sermone. de institutione Monachorum à medio: Cum ad orationem, inquit, nulla non vitæ pars oportuna habenda sit: quia ni idoneum.

Qua diuini officii partitio.

Omne tempus precationis.

I tamen

Humana imbecillitatis precationis onis intercedo necessaria. tamen datis quibusdam interuallis ab illa Psalmodia genuæ flexionis acri contentione nonnunquam est interquiescendum, is est maximè horarum modus tenendus, quia veteribus olim sanctis viris ad orationem descriptus est. Et quoniam apud Dauidem est Ps. 118. v. 164. Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitie tue. perpetuo nobis hæc formula sit Deum septies per singulas dierum conuersiones laudibus celebrandi. Approbatur & à V. Beda in libello de meditatione passionis Christi per septem diei horas, à S. Isidoro lib. 1. de Ecclef. officiis, à Rabano Mauro libr. 2. de Instit. Clericorum. Ruperto Tuitiensi l. 1. de diuinis officiis. Qui verò octo Horas constituunt, Laudes à Matutinis le-
Septenis vices Laudandi Deum anresignans Dauid, quimos & resinnendus. jungunt.

§. Pie S. Ambr. lib. 7. in Lucam c. 11. v. 5. Quis vestrum habet amicum, cum adduxisset Dauidem dicentem: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Psal. 118. Et lauabo per singulas noctes lectum meum. Ps. 6. subiungit. Et ideo Scri-

Si Rex vigilat, quanto magis gregarius miles? ptorum memores noctibus ac diebus orationi instantes, peccatis nostris veniam postulemus. Nam si ille tam sanctus, & qui regni erat necessitatibus occupatus, septies in die Domino laudem dicebat matutinis & vespertinis sacrificiis semper intentus: quid nos facere oportet, qui eo amplius rogare debemus, quo frequentius mentis ac carnis fragilitate delinquimus? Nec solum media nocte Dominus, sed omnibus propè docet vigilandum esse momentis. Venit enim & Vespertina, & secunda, & tertia vigilia; & pulsare consuevit. Ita verissimè S. Ambrosius.

Semper in vigilandum precibus.

§. Hanc precationis assiduitatem commendat Saluator Marc. 13. v. 23. Videte, vigilate & orate, nescitis enim quando tempus sit Luc. 18. vers. 1. Oportet semper orare & nunquam deficere. Et cap. 21. v. 36. Vigilate omni tempore orantes, cur? Ut digni habeamini stare ante filium hominis. Quod & factitauit pro nobis Dominus pernoctans in oratione Dei Luc. 6. v. 12. Ita & desiderabat à nobis fieri Apostolus Eph. 6. v. 18. Orantes omni tempore in spiritu, 1. Thess. 5. v. 17. Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Quod & ipse
 S. Pau-

S. Paulus præstitit 1. Thess. 3. vers. 10. nocte ac die abundantius orantes, & 2. Timoth. 1. v. 3. Quod si semper, omni tempore, sine cessatione precandum: cur non Ecclesiastici huic muneri consecrati & destinati libentissimè septies in die, nocte etiam perficiant?

§. S. Hieron. epistola 7. ad Latam de institutione filia cap. 5. Proponatur ei proba fidei, ac morum, & pudicitia virgo veterana, qua illam doceat & assuescat exemplo ad orationes & psalmos nocte consurgere, manè hymnos canere, tertia, sexta, nona hora stare in acie quasi bellatricem Christi, accensaq; lucerna reddere sacrificium vespertinum sic dies transeat, sic nox inueniat laborantem, orationi lectio, lectioni succedat oratio, breue videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Hæc nobilissimæ ac tenerrimæ virgunculæ præ-

Dedecus videri Ecclesiastico si precandi palam a virguncula præcipiat.

§. Qui S. Hieron. rursus epist. 8. ad Demetriadem cap. 8. sic eam compellat: Præter psalmorum & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & manè semper est exercendum, statue quot horis sacram Scripturam ediscere debeat, quanto tempore legere non ad laborem, sed ad delectationem & instructionem animæ. Et hæc si diuiti ac Nobili virgini vt canonicas horas lectitet, Scripturam non tantum oculis & mente ac manu peruoluet, sed etiam memoriæ mandet, præfinis optimus morū Magister & censor B. Hieron. Cur non & similiter faciamus? Similia prorsus de Canonicis horis habet S. Hieron. epist. 22. ad Eustoch. cap. 16. & epistola 27. cap. 10. S. Clementis lib. 8. Constit. Apostolicarum cap. 34. Inter Apostolicas traditiones Episcopo & Clero seruandas refert hanc. Preces facite manè, hora tertia, ac sexta, & nona, & vespere, atque ad Gallicum.

§. S. Basilius in regulis fusius disputatis interrog. siue cap. 37. cum ex diuinis literis istas precandi Horas comprobasset subjungit & causam cur non simul vno tempore, sed seunctim diuersis temporibus persoluantur. Vtilis, inquit, meo quidem iudicio, hæc in orationibus & Psalmorum decantationibus, quæ certis temporibus sunt, diuersitas est, atque varietas ob eam causam, quod in perpetua similitudine & aequalitate rerum, animo nescio quo modo, torpedo quedam oboritur, atque tadium, eaq; re aliud agens, ad fuitiles & vâgas cogitationes aberrat. In vicisitudine autem varietatē, cum Psalmodiæ, tum singularum Horarum rationes & studium ipsum renouatur, & attentio instauratur.

CAPVT LII.

MATVTINARVM PRECV M ET
laudum rationes producuntur.

Hic operæ erit precium & pietatis incitamentum singularum Canonicarum tum mysticas tum morales rationes & causas afferre.

*Matutina
preces ad
Christi Do-
mini nostri
commemo-
randam &
laudandam
anastasin.
Summo ma-
ne à morte
surrexit Li-
berator no-
ster, quod &
probatnr.*

§. Matutinæ preces ante auroram & laudes celebrantur ingenti gaudio ob gloriose Dominice Resurrectionis memoriam, quæ in diei crepusculo siue aurora contigit, vt indicat S. Marcus cap. 16. v. 9. Surgens Iesus mane primâ Sabbathi apparuit primò Mariæ Magdalena. Significat & hymno suo Ecclesia dum canit: Aurora lucis rutilat, Cælum laudibus intonat, Mundus exultans iubilat, Cum Rex ille fortissimus, Mortis confractis viribus, Triumphans pompa nobili, Victor surgit de funere. Idem docet S. Ignat. epistola 5. ad Trallianos. Illucescente, inquit, Dominico die resurrexit à mortuis. Euseb. Cæs. l. 10. Demonstrat. Euang. cap. vltimo, resurrectionem, ait, Domini dici matutinam: quia in ipsa aurora facta est.

§. Quod

§. Quod & approbans S. Cyrill. Ieros. Catech. 14. ad-
ducit & hæc testimonia Psalm. 29. vers. 6. Ad vesperum de-
morabitur fletus, & ad matutinum letitia, id est, mane in
die resurrectionis. Et Psalm. 87. v. 14. Et ego ad te Domi-
ne clamaui & mane oratio mea praeueniet te. Et Sophonia 3. v.
4. iuxta 70. Preparare, confurge diluculo, expecta me in die
resurrectionis meae, dicit Dominus.

§. S. Hilar. can. 33. in Math. docet motum terra matutino
accidisse tempore, resurgente virtutum caelestium Domino. S.
Ambros. in Psalm. 45. Vespere, inquit, passus est Christus,
mane surrexit. S. August. lib. 4. de Trinit. cap. 6. sæpius af-
firmat in ipso diluculo Dominum surrexisse; vt per
participationem resurrectionis Christi audiremus,
Fuisit aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino. Eph. 5.
v. 8. Et in Psalm. 58. Ego autem cantabo fortitudinem tuam,
& exaltabo mane misericordiam tuam. Merito, ait, ipse
Domini Resurrectio diluculo fuit, vt impleretur, quod dictum
est in alio Psalm. 29. v. 6. Vespere demorabitur fletus, & in
matutino exultatio. Ad vesperam quippe discipuli mortuum
planxerunt Dominum nostrum Iesum Christum, diluculo ad-
Resurrectionem exultauerunt. S. Cyprian. sub finem tracta-
tus de oratione Dominica. Mane, inquit, orandum est, vt Re-
surrectio Domini matutina oratione celebretur, quod olim spi-
ritus sanctus designabat in Psalmis dicens: Rex meus & Deus
meus, quoniam ad te orabo Domine, mane exaudies vocem me-
am; mane assiste tibi, & contemplantor. Psalm. 5. Et iterum
per Prophetam loquitur Dominus: diluculo vigilabunt ad me
dicentes. Eamus & reuertamur ad Dominum Deum nostrum,
Hosea 6.

§. S. August. in Psalm. 129. v. 6. Acustodia, (sive vt ipse
legit à vigilia) matutina vsque ad noctem speret Israel in
Domino. Non pro summo suo bono speret Israel diuitias, non
salutem corporis, non abundantiam rerum: imò tribula-
tionem hic habiturus est, si forte contigerit illi pro veritate pati
aliquas molestias. Non enim non sperabant in Deum marty-

Scriptura
pro matuti-
na Christi
resurrectio-
ne.

Matutino
tempore re-
surrexisse
Christum
testantur
S. Patres.

Fletus in
morte Chri-
sti, in resur-
rectione lati-
tudo.

Gloriosa spe-
randa resur-
rectio, non
temerorum
bonorum
res, copia.

res, & tamentalia sunt passi, qualia latrones, qualia iniqui: subiecti ad bestias, ignibus concremati, gladio percussi, vngulis exarati, catenis obstricti, carcere necati. Ista omnia mala passi, non sperabant in Dominum? Aut ideo sperabant vt istis malis carentes hac vita fruerentur? Non planè, quia à vigilia matutina sperabant. Quid est hoc? considerabant illam vigiliam matutinam, qua resurrexit Dominus eorum, & videbant antequam resurgeret, talia & ipse passus erat, qualia & ipsi patiebantur, & non desperabant etiam, se post tales passiones resurrecturos ad vitam eternam. Quia vigilia matutina resurrexit Dominus: & hoc debet sperare corpus, quod in capite precessit. Sed ne suggeretur ista cogitatio. Capiti licuit resurgere, quia peccatis non premebatur: & nullum peccatum erat in illo. Quid nos facturi sumus? Sperabimus talem resurrectionem, qualis in Domino precessit, cum peccatis nostris aggregamur? Sed vide quid sequitur, quoniam apud Dominum misericordia & multa apud eum redemptio. Ergo si premebatur peccatis suis adest misericordia Dei. Ideo precessit ille sine peccato, vt deleat peccata sequentium, &c.

Christi resurrectio
Martyrum in tormentis consolatio

Gloriosa Resurrectio
spis penitentium

Immaculatus Dei Agnus tollit peccata mundi.

S. S. Ambrosius in Psalm. 45. verba, adiuuabit eam Deus mane diluculo. Quo significatur, inquit, quia resurrectio matutina adiutorum nobis cœlestium subsidia confert, qua noctem repulit, diem refudit dicente Scriptura Eph. 5. v. 14. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illucescet tibi Christus.

CAPVT LIII.

CVRAD MATVTINAS PREces aduolandum Ecclesiasticis.

§. NEq; hoc tempus matutinum, quod quasi hora quarta diuinis laudibus & sacris precibus impenditur, præmatutum aut intempestiuum, graue etiam aut molestum vlli Ecclesiastico viro videri debet; cum vt dicitur, Septem horas dormisse sat est iuueni³³, seni³³. Cœnas non in noctem multam prorogent,
&

& moderato victu sumpro, sub nonam horam se quieti tradant, ne si ablini, putentur hesternam edormire crapulam, & exhalare, & rideantur à Poeta, qui ait:

Cur quidam Clerici in multam stertant diem.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Vt teipsum serues non expergisceris. Dolentes referimus ait Innocent III. de celebr. Missarum. c. eodem, quod non solum minores Clerici, verum etiam aliqui Ecclesiarum Prælati, circa commensationes si perfluas & confabulationes illicitas (vt de aliis taceam) fere medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diuinum concentum auium excitantur. Et profecto ista Prælatorum maximè Decanorum à choro absentia, non solum ipsis peccatum est, sed & aliis offendiculum & diuini cultus, negligenter peragendi occasio.

§. Elegans & salutare monitum est S. Hieronymi Moderatus epistola 32. ad Eusto ch. cap. 6. sic tibi moderatus cibus, & nunquam venter expletus. Ad orationem tibi nocte surgenti, nox indigestio ructum faciat, sed inanitas. Sanè auctore in Tusc. Quæst. Tullio, se dolere aiebat Demosthenes, si quando episcum antelucana victus esset industria. Quanto magis acerbè & dolenter ferre debent Christiani, & inter eos Ecclesiastici mætere, si artificum pro victu comparando laborantium vigilantia superentur, cum ipsorum excubiæ pro Dei honore, pro virtute, pro fælicitate æterna suscipiantur.

Moderatus cib⁹ potusq; facile digeritur, digestusq; sine imò facit, homo vt expergiscatur. Fibi huius seculi in generatione sua filiis lucu prudentiores Luc 16. vers. 8.

§. Tractat hoc argumentum præclarè S. Chryostomus homilia 42. ad pop. Ant. Non propter hoc facta est non inquit, vt semper dormiamus & cessemus. Et hoc testantur manuales operarii, agasones, mercatores, Dei Ecclesia mediis tum: quid con surgens noctibus, surge, & tu, & c. Rursus, hic mihi sermo & noctua ad ad viros & ad mulieres: flecte genua geme, Dominum tuum ora tibi fieri propitium. Plus nocturnis placatur orationibus, eum quietis tempus, tu luctuum tempus facis: Regis memento qualia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Ps. 6. surgit.

Quid vitru ad margari tum: quid & noctua ad Deum lauandum concubio ad Deum lauandum dandum

semper cau-
sanur in-
ter-

Nocturna
precatio im-
pietati ex-
p.atio.
Excubiarū
caussa ca-
pens.

Christus no-
ctes precibus
transigens.

Christiano-
rum anti-
queram an-
telucana, &
alterna Chri-
sti laudes.

Non sit So-
bia Sanum
manē surge-
ro ante lucē:
quia promi-
sit Dominus
coronam vi-
gilantibus.
Castigatus
cib^o potusq;
nocturnis
precib imp-
dimento non
est.

Quantumcunque sis delicatus, non es illo delicatior: quantum-
cung; sis diues, non es ditior Dauide, qui rursum dicebat Ps. 118,
Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustifi-
cationis tuae. At inquires, laboravi per diem multum, & non pos-
sum. Prætextus & occasio sunt ista, Nam quantumcung; labo-
raueris non laborabis, quantum ararius, malleum tam gra-
uem ex tanta dimittens altitudine, scintillas & fumum toto
suscipiens corpore, & tamen maiorem noctis partem in hoc ab-
sumit. Et iterum: Crede mihi non ita rubiginem ignis exco-
quere solet, sicut oratio nocturna nostrorum rubiginem peccato-
rum. Reuereamur si nihil aliud nocturnos custodes. Illi propter
humanam legem, in gelu circumeunt, vehementer clamantes,
& per vicus ambulantes, madidi frequenter, glaciati propter te-
tuamq; salutem, & tuarum pecuniarum custodiam. Ille verò
pro pecuniis tuis tantum gerit curam, tu neq; pro anima tua?
Quare Christus ipse in monte pernoctabat, nonne ut nobis for-
ma fieret? Hæc omnia ibi S. Chrysost. quæ & repetit
hom. 26. in Actus Apostolicos in Morali.

§. De Christianis sui temporis ad Trajanum Im-
peratorem scribens Plinius secundus libr. 10. epistola 97.
memorat eos solitos stato die ante lucem conuenire,
carmenq; Christo inuicem dicere, hoc est, choris di-
stinctis, quod modo in Ecclesia solemne est. Hujus
Epistolæ mentionem facit Tertullianus Apolog. cap. 2. Eu-
seb. libr. 3. Hist. cap. 26. Orofius lib. 7. cap. 12.

§. Eorundem conuentuum ante lucem celebrato-
rum à Christianis mentionem facit Tertullianus libr. de
corona militis cap. 3. cum ait: Eucharistia sacramentum, & in
tempore victus, & omnibus mandatum à Domino etiam ante-
lucanis cætib; nec de aliorum manu, quam presidentium
sumimus. Et circa finem sui Apolog. de Christianorum cæ-
na tractans. Editur, inquit, quantum esurientes capiunt:
bibitur, quantum pudici est vtile: ita saturantur, ut qui me-
minerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse.

§. Et

§. Et S. Cyprianus de oratione Dominica ad finem. Insi-
stamus per totum diem precibus & oremus : & quando mundi
lege decurrens vicibus alternis non reuoluta succedit, nullum de
nocturnis tenebris esse orantibus damnum potest : quia filiis
lucis & in noctibus dies est. Et paulo post. Nulla sunt horis
nocturnis precum, damna, nulla orationum pigra & ignaua
dispendia.

Nox sicut
dies illumi-
nabitur Psa.
138.

§. Item S. Basil. epistola 63. ad Clericos Neocæsariæ Ec-
clesiæ. De nocte, inquit, populus consurgens anrelucano tem-
pore domum precationis petit, inq̄ labore, inq̄ tribulatione, ac
lachrymis indefinentibus, facta ad Deum confessione, tandem ab
oratione surgentes ad psalmodiam instituuntur.

§. S. Hieron. epistola 22. ad Eustochium. cap. 7. Esto cica-
da noctium, laua per singulas noctes lectum tuum, lachrymis
tuis stratum tuum riga Psalm. 6. v. 7. Vigila, & fias sicut
passer in solitudine, Psalm. 101. v. 8. Psalle spiritu, psalle &
sensu, 1. Cor. 14. v. 15. Ea sacra peruigilatione vel maxi-
me beatas æmulamur mentes, & ipsum Deum; nam
vt ait S. Hieron. in cap. 4. Daniel. v. 10. Et ecce vigil & sanctus
de cælo descendit, significat Angelos, ait, quod semper vigilent:
& ad Dei imperium sint parati. Vnde & nos crebris pernocta-
tionibus imitamur Angelorum officia, & de Domino dicitur
Psalm 120. v. 4. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custo-
dit Israhel.

CAPVT LIV.

DE RELIQUIS HORIS CANONI-
cis, Prima, Tertia, Sexta, Nona,
Vesperis, Completo-
rio.

§. Horæ istæ à tempore appellatæ sunt : Prima id-
eò, quod prima hora diei in ortu Solis dicere-
tur. Tertia eo quod tertia hora Solis, Sexta, quod
sexta hora ab ortu Solis, id est, in meridie. Nona
quod

vnde ista
hora sua
inueniuntur
nona.

quod recitaretur hora nona diei, id est, tertia post meridiem. Officium, vel sacrificium Vespertinum, vel vespere vocantur: quia lecta fuerunt circa occasum Solis. *Isidor. lib. 1. de offic. diu. cap. 20.* Dicitur Completorium, tum quod legatur ad finem diei, vt patet ex hymno; *Te lucis ante terminum, &c.* tum quod sit vltima gratiarum actio, vt scribit *Hamolarius lib. 4. de offic. diu. cap. 8.*

Istarum Horarum documenta ex s. 54. v. 18. Vesperis, & mane, & meridie annuncio, & narraveris profertur.

§. Horę prime, & Vesperarum exemplum est *Psal. 54. v. 18. Vesperis, & mane, & meridie annuncio, & narraveris profertur.*

Daniel tertius inter diu Deum imploret

§. Tertię, Sextę, & Nonę exemplum est *Dan. 6. v. 10.* qui tribus temporib. in die orabat, vt de istis temporib. explicat ibidem. *Hier. & Cypr. sermon. de orat. Dominica,* cuius verba sunt: *In orationibus, inquit, celebran-*

B. Cypriani suavis Christi in nocte, sed nobis fratres dilectissimi prater horas antiquitus obseruamus, hora tertia, sexta, nona, vespertina precandam.

dis, inuenimus obseruasse cum Daniele tres pueros in fide fortes, & in captiuitate victores, horam tertiam, sextam, & nonam: Sed nobis fratres dilectissimi prater horas antiquitus obseruamus, hora tertia, sexta, nona, vespertina precandam. Recedente item Sole, ac die cessante, necessarium rursus orandum est. Qui autem in Christo, hoc est, in lumine semper sumus, ne noctibus ab oratione, cessemus. Act. 2. v. 15.

§. Apostoli hora tertia acceperunt Spiritum sanctum & c. *10. v. 9.* D. Petrus hora sexta se ad orationem contulit, & c. *3. v. 1.* circa orationis horam nonam cum D. Ioanne.

§. De vespere exemplum est *Psal. 140. v. 2. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.*

S. Patres diuini testimonio Canonicas probant horas.

§. Completorii, & aliarum horarum exemplum est *Psal. 118. v. 164. Septies in die laudem dixi tibi.*

§. Ex his Scripturę locis probant ritum orandi horas Canonicas, *Basil. serm. de instit. monach. & q. 37. inter fusius*

fusus disputatas Clemens lib. 8. c. 40. sic loquens: Preces vestras, ait, facite diluculo, tertia hora, sexta, nona, vespere, & in galli cantu, Lib. 2. constit. cap. 63. hortatur Christianos vt quotidie veniant mane, & vesperi ad Dominicas (xv. xi. a. xi.) Tertull. in Apolog. c. 2. ex epistola Plinii ad Traianum refert Christianos solitos esse Deum laudare horis antelucanis, & c. 39. eosdem solitos esse nocte orare. S. Athanasius in libr. de Virginitate, siue de meditatione: Habeto, inquit, Psalterium, & psalmos edisce. Sol exoriens videat librum in manu tua; post tertiam horam, peragito communionem quoniam hac hora adductum est lignum crucis. Sexta hora celebrato preces cum psalmis, plorationibus, & obsecrationibus, quoniam hac hora filius Dei sublatu est in crucem. Hora nona rursus esto in hymnis, & laudibus Dei cum lacrymis consistens peccata tua. Deo supplica, quoniam hac hora Dominus in cruce pendens reddidit spiritum. Hora duodecima maiorem, & crebriorem celebra communionem cum virginibus tuis, &c. Media nocte surgito, & laudato Dominum Deum tuum. Chrysostomus hom. 59. ad populum dicit Monachos veteres noctu orasse, & prima, tertia, sexta, & nona, & vesperi consueuisse Deum laudare. August. in lib. 22. de Ciu. Dei. c. 8. & epist. 119. etiam istarum meminit horarum. Clemens Alex. l. 7. Strom. meminit tertiæ, sextæ, & nonæ. Itaque septenarius ille Horarum numerus, & Scripturæ, & Apostolorum & Conciliorum, & S. Patrum auctoritate nobis est traditus, quantumvis obganniant vulpeculæ, quæ demoliuntur vineam Ecclesiæ.

CAPVT LV.

OFFICIUM DIVINUM VNDE
desumptum.

§. Preces Canonice, nec nouæ, nec superstitiosæ sunt, sed antiquissimæ, & religionis & pietatis ple-

plenissima. Psalmos constat sumptos esse ex Scripturis. Quod autem hi Psalmi semper dicti fuerint in precibus colligitur 1. Corinth. 14. v. 26. Cum conuenitis vnusquisq; vestrum Psalmum habet. Et ad Ephes. 5. vers. 19. Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Quod totidem verbis repetit Apostolus ad Col. 3. v. 16. Et Dionysius cap. 3. celestis hierarchia dicit in singulis ministeriis Sacerdotum cantari Psalmos. Clemens lib. 2. Const. Apostolicar. c. 63. dicit Psalmum 62. qui incipit: Deus Deus meus ad te de luce vigilo, recitasse Christianos diebus Dominicis mane, & vesperi. Tertull. in fine lib. 2. ad vxorem. Sonant inter duos Psalmi, & hymni, & mutuo prouocant, quis melius Deo suo canet (non ad vocis ostentationem) Talia Christus videns & audiens gaudet. S. Athanas. in Apolog. de fuga sua: Manebam in cathedra, diacono iusso, vt psalmum recitaret: Quoniam in seculum misericordia eius. S. Hieronymus epistola. 4. ad Rusticum. c. 8. Dicas Psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus queritur. S. August. epistola 119. ad Ianuarium c. 18. De hymnis & psalmis canendis & ipsius Domini & Apostolorum habemus documenta, & exempla, & precepta. Idem de Psalmis indicat Lactantius

lib. de exhortatione ad castitatem, & l. de carne Christi. Psalmos etiam receperunt haeretici, vt docet Epiphani. heres. 67. & August. epist. 119. cap. 18. hunc morem fuisse haeticorum,

§. Hymni qui sunt laudes Dei cum cantico, vt docet S. August. in Psal. 72. & B. Isidorus l. 5. Etymolog. cap. 19. antiquissimi sunt in Ecclesia, vt paulo ante ex Apostolo Ephes. 5. & Coloss. 3. demonstrauimus, quin & ipse Liberator noster à mystica caena hymnum dixit Matth. 26. vbi homilia. 83. S. Ioannes Chrysostomus: Gratias egit, posteaq; edit, & hymnum cecinit, vt nos quoque similiter faciamus. Philo Iudaeus in Lib. de supplicum virtutibus:

Psalmos non
ui veteres
seclariis suis
in conuen-
tibus ad-
miserunt.

bus: Non solum, inquit, contemplantur, sed etiam cantica & hymnos in Dei laudem componunt vario metrorū carminumq; genere, rithmis concinnatos in augustiorem ac religiosam speciem. Et postea: Tum ille assurgens hymnū in laudē Dei primus canit, aut recens à se compositum, aut desumptum ab aliquo vatum veterum. Quæ Philonis verba summatim exscripsit Euseb. Cæsar. lib. 2. hist. Eccles. cap. 16. Dionys. Areopag. de diuinis nominibus cap. 4. complura fert ex hymnis Hierothei Doctoris sui. Hymnos Ecclesiasticos composuit S. Hilarius teste D. Hieronymo in Catalogo Script. Ecclesiast. & Rabano Mauro l. 2. de Institutione Clericorum cap. 49. Fecit & hymnos D. Ambrosius, vt testatur S. August. l. 1. Retract. c. 21. Ipsemet etiam Ambrosius oratione in Auxentium de non tradendis Basilicis: Hymnorum quoq; meorum, inquit, carminibus deceptum populum ferunt (Arriani) Concil. Tolet. 4. cap. 12. A nonnullis hymni, ait, magno studio in laudem Dei, atq; Apostolorum & Martyrum triumphos compositi esse noscuntur, sicut sunt hi, quos beatissimi Doctores Hilarius & Ambrosius ediderunt.

§. Lectiones verò sumptæ sunt partim ex Scripturis, partim ex homiliis Patrum, & vitis Sanctorum. S. lectionum promptus Vsum autem harum Lectionum constat esse antiquissimum, nam Philo libr. de vita contempla. inter preces Christianorum numerat lectionem veteris testamenti, & scriptorum principum Christianorum. Concilium Laodicenum cap. 17. decreuit, vt Psalmis interfererentur lectiones. Concil. 3. Carthag. c. 47. statuit, vt præter Scripturas legantur vitæ Sanctorum, quod suo tempore factum esse indicat S. August. libr. 22. de Ciuit. Dei. cap. 8. Casianus lib. 2. de instit. cœnob. c. 5. vbi dicit à Patribus institutum, vt 12. Psalmi & duæ lectiones in nocturnis legerentur. August. præfat. in epistola S. Ioannis meminit Euangeliorū varietas pro sacrorū temporum differentia. lectionum Euangelicarum, quæ pro diuersitate festorum legebantur. Est, ait, solennitas sanctorum dierum,

rum, quibus certas ex Euangelio lectiones oportet in Ecclesia recitari, quæ ita sunt annuæ: vt aliæ esse non possint. Rabanus lib. de instit. cler. c. 80. scribit traditionem esse Hebræorum vt lectiones inter preces recitentur. Gelasius l. 8. Pontifex descripsit lectionum ordinem per totum annum quem habemus in Breuiario Romano, vt patet d. 15. can. sancta Romana. Cur autem lectiones isto ordine sint distributæ explicat Rupertus l. 12. de diuinis officiis circa finem.

Vnde Antiphonarum
§us.

§. De Antiphonis. Antiphona græcè, Latinis est vox reciproca, duobus scil. choris alternatim psallentibus, ordine commutato, siue de vno ad vnum. Socrates lib. 6. histor. cap. 8. Nicephorus lib. 13. cap. 8. dicunt S. Ignatium instituisse, vt in Ecclesia laudes diuinæ per Antiphonas, id est, alternatim canerentur; audierat enim in visione quadam cælesti, Angelos Deo laudes alternatim canentes. Ab hoc Ignatio tota Græcia vsùm Antiphonarum accepit, & Ambrosius in Latinam Ecclesiam induxit teste Isidoro lib. 1. de officiis c. 7. Sigeberto ad annum 338. & S. August. l. 9. Conf. c. 7. Tunc (inquit scil. sub Ambrosio, vt & in eius vita testatur Paulinus) hymni & psalmi vt canerentur secundum morem orientalium partium, ne populus mœroris tedio contabesceret, institutum est, ex illo in hodiernum retentum multis iam, ac penè omnibus gregibus tuis, & per cœtera orbis imitantibus. Legendus Almolarius lib. 4. de officiis c. 7. Consultatur infra caput 82.

Responsoriorum origo.

§. Responsoriorum autor primus creditur esse Ambrosius, vt scribit Strabo & Wallafridus de rebus Ecclesiasticis c. 25. à quo omnes Italicae Ecclesiae; deinde ea receperunt, & ab his ad omnes alias deueniunt, teste Rab. lib. 2. de instit. cleric. c. 51.

Versiculorum fons.

§. Versus ferè ex sacra Scriptura sumuntur excepto vno versu; Gloria Patri & Filio, & Spiritui sancto, qui primo editus fuit à Concilio Niceno, vt habet Strabo. Quod Nicenum Concilium etsi hanc doxologiam disertè

disertè non expresserit, fidem tamen coaeternæ Trinitatis clarissimè docuit. Istius hymni meminit S. Athanasius libr. de virginitate seu meditatione. Non ergò ejus primus auctor fuit Flavianus Antiochenus, vt scribit Sozomenus libr. 3. cap. 9. Theodoretus libr. 2. cap. 24. Tripart. libr. 4. cap. 35. De hoc versiculo præclare noster Cardinalis Franciscus Toletus in Psalm. 31. Et licet aliquando fuerit varietas in dicendo hoc versu: tamen temporibus D. Leonis totus Oriens & Occidens ita recitabat, sicut nos modo dicimus teste *Con. Wafensi* tempore D. Leonis c. 7. Vide *Sozom. libr. 3. histor. c. 19. & Theod. c. 24.* qui dicunt agnitos hoc versu Catholicos ab Arrianis.

§. Collecta plerunq; collectionem, sive Dei cultus ergò congregatorum hominum conventum significat *Lev. 23. v. 36. Dies octauus erit celeberrimus atq; sanctissimus: est enim cætus atq; collecta. Deut. 16. v. 8. Sex diebus comedes azyma: & in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus. 2. Paral. 7. v. 9. Fecit (Salomon) die octauo collectam, id est, festum cætus, quo scilicet populus in templo, gratias Deo acturus colligeretur.* De qua Christianorum multitudine in vnam Ecclesiam congregata ad sacram synaxin, ad preces publicas, ad diuini verbi expositionem *Apostolus ad Heb. c. 10. v. 25. Non deserentes collectionem nostram.* Et quia in eiusmodi congregationibus dabatur eleemosynas pro egenis Christianis colligendas oportunitas, ibiq; & illæ suppeditatæ fuere, sunt & collectæ appellatæ. *1. Cor. 16. v. 1. 2. De collectis autem quæ sunt in Sanctos (Christianos) sicut ordinauit Ecclesijs Galatia, ita & vos facite. Per vnam Sabbathi (Dominica die, quæ vna seu prima est à Sabbatho qua ad diuinum cultum conuenitis) Vnusquisq; vestrum apud se seponet, recondens quod ei benè placuerit: vt non cum venero, tunc collectæ fiant.*

§. Porro

De Collecta-
rum initio.

§. Porrò de collecta, vel oratione vsus Christianorum semper fuit, vt nunquam in Ecclesia colligeretur, quin finis esset orationis, vt constat ex 2. *Apol. Iust.* & ex *Apol. Tertull. c. 39.* & sic statuitur in *Concil. Agaten. c. 21.* & *Concil. 3. Carthag. causa. 23.* & *Mileu. c. 14.* vbi & iubentur Sacerdotes non legere Orationes, nisi ab Ecclesia approbatas, easq; non nisi impari numero dicendas neque vltra septem. Collecta autem & orationes in nostro officio Romano composita sunt à S. Pontificibus, quas teste *Wallefrido & Strabone, D.*

Cur precati-
ancula sacri
fidelium ca-
tum termi-
nantes ap-
pellenur
Collecta.

Gregorius suo tempore in vnum collegit. Dicuntur autem Collecta, eo quod summa breuitate vota astantium colligant, vt habet *Strabo cap. 22.* & *Micrologus lib. de obseru. Ecclesiastic. c. 3.* & à Sacerdote apud Deum legationem obeunte ad eum referantur, vel quod ex sacris Scripturis & Sanctorum monumentis collecta sint, vel ex multis sermonibus, vt compendium & breuiarium facta, quae tamen & in sacrificii recitantur primordio.

C A P. LVI.

ISTA HORARVM CANONICARVM
vicissitudine Redemptionis nostrae mysteria re-
presentantur.

Qua vesper-
tino tempore
mysteria à
Christo per-
acta.

§. **H**ora vespertina (inde enim officium Ecclesiasticum initium sumit) Christus cenam cum Discipulis fecit, pedes eorum lauit, Sacramentum Eucharistiae instituit.

Sero crepus-
culo quid a-
ctū à Chri-
sto.

§. Hora completorii, post orationem in horto & sudorem sanguinis effusum, comprehensus ab inimicis, atque ad Annam & Caipham ductus, variis modis illusus fuit.

§. Hora

§. Hora matutina in concilio Pontificum & Pharisæorum, in initum est concilium de ratione perdendi Christum.

*Ante auribus
ram inquisi-
tionis jencen-
tis damna-
tur Christus.
Dilucidè ad
injustissimos
pertractus
iudices Sal-
uar. r.*

§. Hora prima ductus est Dominus ad Pilatum, atque inde ad Herodem, & rursus reductus est ad Pilatum.

§. Hora Tertia crucifixus est vocibus Iudæorum, flagellis cæsus, & spinis coronatus à militibus Pilati.

*Tertia lucis
hora ad cruce
postulatus
Liberator.*

§. Hora Sexta crucifixus reipsa, atque à terra, (ut ipse prædixerat) exaltatus, maximum Deo Patri pro totius mundi salute sacrificium immolauit.

*Media lucis
in durâ cruce
actus
Seruator.*

§. Hora nona spiritum emisit, ad inferos descendit, regnum Sathanæ destruxit.

*Ab hora nona
in sum-
mis crucia-
tibus Sol in-
stis occu-
buit.*

§. Rursus Hora Vespertina de cruce depositus, & in sepulchrum illatus est.

§. Hora Completorii dum ipse quiesceret in tumulo, sepulchrum ipsum ab inimicis signatum fuit & militum custodiis septrum, atque munitum.

*Flexo in ve-
spertina die
inclina-
to, Christus
cruce exem-
ptus & sepul-
tura man-
datus*

§. Hora Matutina; id est, sub aurorâ resurrexit, redemptionemq; perfecit; in cuius rei figuram in vigilia matutina Deus olim Pharaonem cum exercitu suo demersit in mare, & filios Israel liberavit.

§. Hora prima apparuit sanctis mulieribus.

§. Hora tertia descendit Spiritus sanctus super Apostolos.

*Manu redi-
muntis Chri-
stus.*

§. Hora sexta S. Petrus orans mandatum accepit, ut Gentiles admitteret ad Ecclesiam: & eadem hora coapostolus ejus Paulus Christo sibi apparente conuersus, & ad prædicandum Gentilibus destinatus est.

*Quid hora
prima.
Quid tertia.
Quid sexta.
Quid nona.*

§. Hora nona primitiæ Gentium Cornelius Centurio Angelico ministerio ad Apostolum Petrum audiendum missus est.

K

§. His

§. His rationibus addi potest confirmatio ex eo, quod satis constat ex *Ioanne Casiano libr. 2. de institutis Cœnobiiorum. cap. 4. & 5.* non solum humano, sed etiam Angelico Magisterio canonicarum Horarum ordinem constitutum: Item alia confirmatio ex eo, quod narrat *Ado Treuirensis in Martyrologio ad nonum diem Ianuarii* occisa magna copia sacerdotum in persecutione Diocletiani, auditam fuisse circa eorum reliquias cœlestem psalmodiam mane & vesperi, & rursus hora tertia, sexta & nona. Quæ sanè manifesta sunt iudicia; quod hæc religio statis horis DEVM laudandi, quam sancti illi Martyres, dum viuerent, semper tenuerant, Deo non mediocriter placeat.

§. Denique illud etiam addi potest, usque adeo antiquis temporibus studium celebrandi canonicas horas in Ecclesia floruisse, ut Iulianus Apostata inuidens Christianis hoc ornamentum, iusserit Sacerdotibus Idolorum, ut ipsi quoque similem formam statis horis precandi & laudandi Deos in suis fanis instituerent. *Vide Sozomenum libr. 5. histor. cap. 15.*

§. De hac Dominica Passionis per Horas Canonicas commemoratione, ita *S. Clemens. libr. 8. constit. Apostolicarum, cap. 34.* *Preces vestras facite diluculo, tertia hora, sexta, nona, vespere & in galli cantu. Diluculo gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus expulsa nocte, & indulto die: Tertia, quoniam illa hora Dominus sententiam Pilati accepit: sexta, quoniam tunc crucifixus est: Nona, quoniam omnia commota sunt crucifixo Domino, per horrentiam impiorum audaciam, & non ferentiam ignominiam Domini: Vespere gratias agentes, quod dedit nobis diuinorum laborum requiem: in galli cantu, quoniam illo tempore nuntiatur aduentus dierum, ad exercenda opera lucis.*

§. Quin & aliæ suppeditant rationes ob quas Cænoni

nonicarum precum quotidianum vsu diuino instructu suscepit S. Ecclesia, & quidem S. Bonauentura opus. de 6. alis Seraphi. cap. 8. quinque valde pias institutioni officii diuini assignat causas.

§. Prima causa fuit: vt Ecclesia militans imitaretur morem Triumphantis: in qua angeli & Spiritus Beati coram Deo semper assistunt, eius laudibus attendentes, iuxta illud Dauidis Psalm. 83. v. 5. Beati, qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te. Cum igitur Christus Dominus noster sicut est in caelo realiter & vere, sit etiam in sanctissimo Altaris sacramento in ipsis templis: equum & iustum est, vt sint constituti ministri, qui eius presentia assistant, laudesq; decantent cum ea maiori continuatione & frequentia, quam humana fragilitas adhibere potest. Et videntur Seraphini, quos vidit Isaias descendisse de caelo in templum Ierosolymitanum; vt nos docerent modum Deum in nostris templis laudandi. In presentia enim Domini Isaias 6. vers. 3. clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius: vt homines intelligerent, se debere imitari incensum Seraphinorum amorem: vt magna concordia vniti, Sanctissimam Trinitatem laudent: existimantes, hanc esse supremam occupationem, quam in terra habere possunt: cum de ea gloriantur supremi caelestes Angeli: quorum laudibus debent suas coniungere, vt earum defectus suppleatur, fiantq; Domino ipsi gratiores. Ideo enim Ecclesia in praefatione addit: cum quibus & nostras voces vt admitti iubeas deprecamur, &c.

§. Secunda huius institutionis causa fuit: vt esset perpetua diuinorum beneficiorum memoria, designatis certis horis, in quibus Deus sit laudandus; gratiaq; illi pro eis agenda: vt huius obligationi maiori, qua possemus, continuitate satisfaceremus, iuxta illud Dauidis Ps. 33. v. 1. Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo; & illud Isa. 63. v. 7. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnib. q̄ reddidit in nobis; & super multitudinem bonorum, quae domui Israel

largitus est. In quibus verbis meminit duorum beneficiorum specialium, quae largitur Dominus unicuique fidelium; & generalium, quae concedit domui Ecclesiae suae, in omnium utilitatem. Ut autem utrorumque, sit continua memoria & gratiarum actio, instituta sunt hora Canonica: ut Ecclesiastici suo & Ecclesiae nomine semper Deum laudent, gratiasque pro his beneficiis agant: sed magis in particulari, ut memoriam habeant beneficii nostrae redemptionis, Dominumque laudent, qui media nocte fuit natus; & alia nocte ingentes sustinuit cruciatus; mane vero ad iudices deductus; & hora tertia flagellatus & ad mortem damnatus; sexta autem crucifixus; vespere tandem mortuus; & circa noctem sepultus; postea diluculo surrexit, & hora tertia Spiritum sanctum misit. Cum igitur hisce filiis adeo insignia beneficia Ecclesiae contulerit: dicebat ut eius filii eisdem horis ad ipsum Dominum, qui ea tanta liberalitate & misericordia contulit, laudandum convenirent.

S. Huic causa affinis valde est tertia: ut scilicet orationum exercitium, quae posset maxima frequentia continuaretur, duplici nomine. Altero, eo quod necessitates & miseriae tam particulares, quam communes, quibus premimur sint continua: quarum uniuersalis reparator est ipse DEVS Dominus noster, adhibita ratione ad id impetrandum; Altero, eo quod oratio sit efficacissimum medium ad conseruationem & augmentum Fidei, Religionis, & Sanctitatis, quam profitemur: quae absque diuino fauore non potest diu durare. hic autem fauor obtinetur orationibus. Et utroque hoc nomine dixit Christus Dominus noster: oportet semper orare, & non deficere. Quod (ut ait Beda) praestat Ecclesia, statuendo ut eius Ministri roties die ac nocte conueniant, ad horas Canonicas dicendas: ut utrumque à Deo obtineant, quas quotidie repetunt: ut quotidie utrumque obtineant, iuxta illud S. Hieronymi, Deus semper largitor semperque donator est: non mihi sufficit, quod semel donauit, nisi semper donauerit. Peto, ut accipiam; & cum accepero, rursus peto. Auarus sum ad suscipienda beneficia DEI. Neque ille deficit in dando, neque ego satior in accipiendo; quanto plus bibe-

ro, tanto plus sitio. Præterea cum officium Diuinum non solum contineat petitiones; sed multos actus, & virtutum omnium affectus complectatur: ideo si, vt oportet, dicatur: non solum consilium impletur, semper orandi, sed etiam proficiendi continuè in puritate & sanctitate: iuxta illud quod Spiritus sanctus dicit Apoc. 22. v. 11. qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc. Et illud Ecclesiastici. cap. 18. v. 22. Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Hinc etiam Quarta causa huius institutionis oritur: vt communis plebs, quæ parum scit, parumq; delectatur hoc exercitio orandi & laudandi Deum, ei assuescat, accedens ad Ecclesiam constitutis horis: vbi non solum per ipsos Sacerdotes oret, & laudet Deum; sed hoc etiam exemplo seipsam excitet: vt, iuxta suam capacitatem, idem præstet; & attendens Diuinis officiis, reddatur ei minus graue tempus, quod ibi orando expendit. Experientia enim docet nos, quod nisi sancta hæc esca proponeretur: multi nõ accederet tẽpla: ant cito defatigarẽtur in eis manẽdo. Et hoc est, q̃ S. Lucas dixit: quando Zacharias Pater S. Ioannis Bapt. ingressus est templũ Domini, vt secũdũ cõsuetudinẽ Sacerdotii incensum poneret: tunc omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi, atq; si nunc diceremus: dum Sacerdotes officium suum præstant in altari, vel in choro omnis populus est foris orãs, & clamans ad Deum, bono illorum exemplo permotus.

Quinta causa est: quia id spectabat ad Catholica Ecclesie, & Christiana religionis decorem. Si enim gentiles conueniebant in suis templis, vt suos falsos Deos adorarent & laudarent: multo magis est rationi consentaneum, vt Christiani in templis nostris conueniamus, ad adorandum & laudandum verum nostrum Deum. Et, si antiqua legis fideles suas etiam faciebant cõgregationes in suis synagogis; suaq; festa celebrant pro gloria Dei nostri: multo certè magis iustũ est, vt Christiani cõueniamus in templa nostra vt eum laudemus, & altissimorum eius mysteriorum, & sacramentorum participes efficiamur: facientes quod refert Ecclesiasticus de Dauide Ecclesiastic. c. 47. v. 12.

dicens: dedit in celebrationibus decus, & orauit tempora usque ad consummationem vite; vt laudarent nomen sanctum Domini; & amplificarent mane Dei sanctitatem: Omnes enim tenemur eum laudare: quia talis est; & propter altissimas, quas in se habet perfectiones; & propter amplissima opera, que nobis prestat, ac prestat: decetque, vt omnes nostras vires intendamus in his cum omni solennitate possibili prestandis: semper enim minus faciemus, quam infinita eius maiestas deposcat, & promereatur, vt aperte dixit idem Ecclesiasticus Eccl. 43. v. 32. Glorificate Dominum quantumcumque potueritis, superualebit enim adhuc & admirabilis magnificentia eius. Qui benedicitis Dominum, exaltate illum quantum potestis: maior enim est omni laude.

§. Nec aspernanda septenarii Horarum sacrarum numeri sunt causa illa: Hostis ille antiquus septem spiritus assumit nequiores se Lucae 11. vers. 26. aduersus quos preualere non possumus, nisi septiformi Spiritus sancti gratia Isaia 11. vers. 2. ad quam impetrandam, septies Deo sacrificium laudis offerri mandauit sancta Ecclesia. Septies in die cadit iustus Prouer. 24. v. 16. Septem sunt capitalia peccata, ex quibus originem ducunt cetera. Quare ne quis in illa labatur, vel lapsus euadat, septies debet laudare Deum, & ab eo veniam petere. Septem Dominicae orationis petitionibus omnia desideranda complexus est Christus Dominus. Matth. 6. vers. 9. Deus creationis opus septimo compleuit die Genes. 2. vers. 2. Quod cum in hominis utilitatem sit factum, merito Creatori debet septenam laudem & gratiarum actionem; septena circuitione, & septeno septem tubarum clangore euersi sunt muri Hierichuntis Iosuae 6. vers. 15. septem aspersiones Leuitici 14. & 16. Septem lampades seu lucernae Exodi 25. In sola Apocalypsi septem Ecclesiae, septem spiritus, septem cancellabra aurea, septem stellae cap. 1. versic. 4. 12. 16. &

16. & cap. 4. septem lampades ardentis cap. 5. vers. 1. Liber signatus septem sigillis, & cap. 6. Agnus habens cornua septem, & septem oculos, &c. De hoc septenario numero S. Gregorius Nazianzenus oratione in S. Pentecosten. D. Basilius homil. 11. in Hexam. B. Augustinus libr. 11. de Ciuit. Dei. cap. 31. & lib. 1. contra Manichæos. S. Hieronymus lib. 7. comment. in Isaiam cap. 22. & lib. 6. Comment. in Hieremiam cap. 32. & lib. 2. Comment. in Amos cap. 5. Galenus in libris decretoriis. Plutarchus lib. de Ei. apud Delphos. Macrobius libr. 1. in somnium Scipionis cap. 6.

CAP. LVII.

*QVIS MODVS CANONICAS
legendi horas.*

§. **M**ulta requiruntur vt legitimè Horæ persoluantur, 1. requiritur integritas, vt nimirum omnes septem horæ diurnæ dicantur: & tres nocturnæ. Ac docent Doctores quotiescunque totum officium omittitur, vel vna pars officii, id est, vna hora, admitti peccatum mortale, siue id fiat ex contemptu, siue ex fastidio & ebrietate, siue ex mera negligentia. Et ratio est, quia est sufficiens materia peccati mortalis, quando eiusmodi de causa, in notabili materia negligitur præceptum Ecclesiæ, vt fit in hoc casu. Ita *Nauar. 1. de oratione. cap. 10. num. 44. Toletus, Bellarminus, Azorius.* Nauarrus etiam putat aliquam partem horæ v. g. dimidium sufficere ad mortale, sed hoc nimis rigidum videtur, non tamen improbabile. Ad hanc integritatem refertur integritas verborum, vt in officii facti vel decantatione vel lectione nulla syllaba omittatur, qua de re vberius sequenti capite.

*Integre diu-
num effi it
persoluendū.
Vel vnus
Canonica
Hora solun-
taria praser-
missio, est le-
thifera cul-
pe admisso.*

K 4

Quan-

Quo organo
canuntur, le-
genda sunt.
Horis nihil
interuenien-
dum de quo
seq. cap.

Vbi necessi-
tate facta in
serp. iusto ibi
erodendū.

Vbi seruan-
dus horarū
ordo.

In necessita-
te ante ma-
tutinas sa-
crum fieri
potest.

Plurib. one-
rati benefi-
ciis legant, e-
tus Eccl-
siae,

Quando organo in Ecclesia canitur, verisimilius est eam partem esse legendam; quia ejus sensus ex organo non intelligitur. Ita *Sotus q. 5. a. 3.* Ad officii integritatem pertinet, ut non interruptè dicatur, quod in priuato officio propter aliquam irreuerentiam tantum veniale est, etiamsi intercederet integra hora: quia singulæ partes alicujus horæ v.g. versiculi Psalmi efficiunt singuli suam sententiam, & habent rationem cultus diuini independentem à cæteris, ergo licet interruptè dicantur, manet tamen substantia cultus diuini, qui præcepto Ecclesiæ imperatur. In publico tamen officio propter scandalum aliud est iudicandum.

§. Secundo requiritur ordo ut singulæ horæ suo loco dicantur, qui ordo necessario seruandus est in officio publico, in officio autem priuato nullum est omnino peccatum cum ratione inuertere ordinem, ut docet *Syl. & Caiet.*

§. Quares an liceat dicere sacrum ante matutinas. *S. Anton.* putat esse peccatum mortale. part. 3. tit. 13. c. 6. §. 4. *Palud. 4. sent. dist. 13. q. 2. artic. 2.* *Hostiens.* in sum. tit. de consecratione Ecclesiæ. d. 2. *Nauar.* in Enchir. de oratione c. 21. num. 30. *Sotus* verò l. 10. de iustitia & jure. q. 5. art. 4. & *Sylu.* rectius negant: quia inter missam & officium, non est ordo essentialis, modo fiat cum causa necessaria ac legitima.

§. Tertio requiritur qualitas, quæ in duobus consistit: primo ut quando legendum est de festo non legatur de feria & contra, alioqui tenetur repetere non tamen sub peccato mortali modo tempus superfit. Et verisimile est posse esse peccatum mortiferum, quia hæc qualitas Ecclesiæ præcepto imperata est, si quis sciens prudensque faceret. Vide *P. Suarez. libr. 4. de Horis Can. cap. 28.* Secundò ut qui sunt beneficiati legant officium secundum vsum Ecclesiæ in qua habent benefi-

beneficium aut si plura habeant secundum v-
sum Ecclesie in qua resident, & Religiosi secundum
rationem suae religionis. Nunc conceditur legere of-
ficium Rom. omnibus ex priuilegio.

*in qua potis-
simum resi-
dent, officiu.
Iuxta S. Au-
gustini con-
siliu epist.
118. ad la-
nuar. c. 2.*

§. Quarto requiritur locus ac in publicis precibus
Ecclesia, vt habetur in Clement. i. de celebrat. Miss.
in priuatis honestus locus, & quicumque obuiat in ne-
cessitate stabulum aut similis locus. Volo viros orare
in omni loco leuantes puras manus sine ira & discep-
tatione. i. Tim. 2. v. 8.

§. Quinto requiritur tempus, de quo Doctores
tria potissimum docent, primo tempus recitandi offi-
cii esse a vespera dici praecedentis vsque mediam no-
ctem alterius diei, vt S. Antoninus & ceteri fere o-
mnes docent. Itaque matutinae preces dici possunt
statim post completorium circa horam 4. 5. 6. &c. Ita
S. Thomas Quodl. 5. art. 28. responsione ad 3. alia ve-
ro non possunt dici, nisi post mediam noctem, quo
possunt omnes dici si necessitas urgeat, & tempus hoc
durat vsque ad mediam noctem sequentem.

*Quando le-
gi possunt
Matutina.*

Secundo in horis legendis seruandum esse tempus
ab Ecclesia praescriptum si fieri commodè possit. Vn-
de non peccant qui Nonam dicunt post prandium, &
qui laudes separant a matutinis, modo illas conclu-
dant collecta ejus diei, matutinas scilicet, vt fit in no-
cte Natiuitatis, cum missa interponitur. verum tamen
est sine causa non debere separari propter formam of-
ficij. 3. quotiescunque officium non potest suo tem-
pore legi, consilium esse, vt potius anticipetur tem-
pus. Ita D. Thomas quodl. 5. q. art. 28.

*Quando mi-
nores Hora,
Vespera, &
Comple. di-
ci queant.*

§. Sexto requiritur Intentio agendi cum Deo. Pro-
batur: quia ad implendum preceptum requiritur necessario
substantia operis precepti. At vbi intentio agendi
cum Deo abest, non manet substantia orationis; quia
oratio intrinsece est locutio eum Deo, Locutio vero

*Anteuertem-
dum potius
Horarum tem-
pus, qua vlt-
tra differen-
dum.
Propositum,
& quod, ad
Horarum le-
ctionem ne-
cessarium.*

*Quæ in Ho-
ris necessaria
intento.*

cum alio includit intrinsecè intentionem cum eo agendi. Eiusmodi intentio saltem virtualis sufficit ad vitandum peccatum mortiferum, & Ecclesiæ præcepto satisfaciendum, modo sponte nihil animo profanum tractemus, quod efficiat ut vel ad verba non attendamus, vel reuerentiam Deo debitam deponamus: nam si quis animaduertat se in verbis errare, nec corrigit, non implet præceptum. Etsi etiam non erraret in verbis, aduertit tamen mentem distrahi ad ea cogitanda, quæ reuerentiam erga Deum impediunt nec excludit, etiam peccaret: quia in omni locutione cum Deo requiritur reuerentia erga Deum, ut docet *S. Cyprian. de oratione Dominica*. Sit orantibus sermo & precatio cum disciplina, quietem continens & pudorem, cogitemus nos sub conspectu Dei stare: placendum est divinis oculis & habitu corporis & modo vocis. *Chrysost. hom. 19. in Ephesian.* Quid est quod dicit Apostolus: Psallentes in cordibus vestris Domino? Hoc scilicet cum intellectu attendentes. Quinon attendunt, temerè psallunt, corde interea alibi oberante. *Basilii Const. Monast. c. 2.* cum timore humilitateque Deum orato. Videat plus Lector infra cap. 79, *Augustin. in Psalm. 85.*

C A P. LVIII.

CANONICÆ PRECES MAGNÆ
vigilantiæ & religione persolueda.

§. **E** Adem solemnēs & Canonicas Horas intelligenter, attente, ac pie vel cantent, vel legant, ne audiant: *Populus hic labiis me honorat cor autē eorū longe est à me, sine causa colunt me. Matth. 15. v. 8. Isa. 29. v. 13. Quam multi, inquit Augustinus in psalmum 119, sonant voce, & corde*

corde muti sunt? Et quam multi tacent labiis, & clamant affectu? quia ad cor hominis aures Dei. Sicut aures corporales ad os hominis, sic cor hominis ad aures Dei. Multi clauso ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus non exaudiuntur. Affectibus orare debemus. Ideo & Saluator: Spiritus est Deus & eos, qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare, Ioannis 4. v. 24. id est, cum verò pietatis de Deo sensu, & cum spiritus sancti gratia, fide, spe, charitate, & quæ ex ijs procedunt operibus.

§. Innocentius III. cum Concilio generali Lateranensi: Districte, ait, precipientes in virtute obedientia, vt diuinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus studiose celebrent pariter & deuore.

§. Huius tam pio, vtili, ac necessario Ecclesiæ præcepto faciant vt satis, norint requisitum illud studium in duobus potissimum consistere. 1. in versuum singulorum & verborum integritate, vt verba non absorbentur in sententiis, vt fit dum priora verba versiculi junguntur vltimis prætermisissis medijs, vt Gloria Patri & Spiritui sancto. 2. nec dimittantur syllabæ in verbis dum truncatim proferuntur præsertim postrema, vt sed in lege Domini voluntas eius & in lege eius meditabi die ac nocte. 3. nec cum alternatim cantantur horæ vel leguntur, vna pars inchoet, antequam terminauerit altera, quod frequens est apud parum pios Clericos, qui festini sunt in choro, tardi in convivio, pegasi in cultu diuino, testudines in somno capiendo. In quibus tribus defectibus, dum vel verba in mediâ sententia absorbentur, vel in fine detruncantur, vel antequam vna pars finierit, altera incipiat, si magni sunt, & cum aliorum scandalo conjuncti, vt fit in choro, non abest mortiferi sceleris discrimen. In officio autem priuato, quando fit sine contemptu non est nisi veniale, quia manet sensus eorum, quæ recitantur. Ita Cajetan. in summa,

§. II-

Quo pacto
studiosè ex
Ecclesiæ præ-
cepto legantur
Horæ.

§. Illud studium positum est in S. Officii continuatione, ne quid aliud negotioli, non valde necessarii interponatur, in quo etiam grauior sapius timenda culpa, cum in virtute obedientiae generalis synodus praecipiat, & summo jure infinitae Dei praestantiae ac Majestati hoc studium debeat. *Ecclesiastici 18. vers. 23. Ante orationem prepara animam tuam, & non sis quasi homo qui tentat Deum.* Desiderata verò & mandata deuotio posita est in attentione & reuerentia. Et quidem quia valde necessaria est attentio in canonicis precibus, de illa aliquot capitibus tractabimus. Deinde de reuerentia erga Diuinum numen agemus.

C A P. LIX.

*DE ATTENTIONE IN PRECIBVS
praesertim Canonicis, à quibus Dia-
bolus auocat.*

§. **C**Acodæmon in malitia sua obstinatus & pertinax omnium quidem virtutum & piorum operū hostis est & perpetuus osor, sed deprecationi ex qua in hominē plurima & praestantissima dimanare bona animadvertit, maximè inimicus & infestus est. Itaq; totis virib. conicitur, vt hominem vel prorsus à precibus abducatur, vel si id obtinere non potest, saltem & in alias ab oratione cogitationes euagetur obnixè laborat. Non latuit hoc dæmonis studium B. Bernardum, qui *serm. 4. de Quadragesima* ait: *Oratio quanto est efficacior, si fiat, vt debet, tanto callidius impediri ab aduersario solet.*

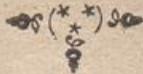
§. Et ante eum S. Isidor. l. 3. de summo bono. c. 7. Tunc *Diabolus magis cogitationes curarum secularium humanis mentibus ingerit quando orantem adspexerit.*

§. B. Ioannes Climacus gradu 4. *Semper quidem seruandus est quietus animus, atque ab omni perturbatione liber, sed attentius*

attentiùs tamen cum Dominopfallimus: student enim maxime demones perturbationibus animam nostram impedire atq; demoliri.

§. Et quidem hoc pestiferū Diaboli studiū, vt à pre-^{Demon legi-} cationib. hominē abstrahat, S. Basil. in sermone de rerum ^{tima causa} abdicatione significat cum ait: ^{præsentu à} *Cave diligenter, ne cogitati- ^{pr. cibum ab-} *oni illi animi tui assentiare, quæ ab orationis Canone nondum ducit.* *peractio auellere te studeat. Habent enim morem hunc demones, vt faciendæ orationis temporibus, per speciosam aliquam laudabilis causæ simulationem nobis auctores sint, vt ab ea nos subducamus, vt quam salutem nobis asferre intelligunt, ab ea nos probabiliter abducant.**

§. S. Basilius sententiam luculento exemplo confirmat B. Gregorii l. 2. Dialog. cap. 4. vbi quidam cæteris Deum precantibus foras ad terrena opera perficienda egrediebatur, quam inde à nigro puerulo vestimenti fimbria educi S. Benedictus vidit, ejusq; precatu B. Maurus, qui vagabundus à S. Benedicto virga percussus ad orationis studium immobilis permansit. Pœna sæpè oculos aperit quos culpa claudit. *Quamuis enim generosus animus, teste Seneca, rectius ducatur, quàm trahatur, tamen quia non desunt homines seruili ingenio, qui non ratione, non pudore, non honestate, non monitis corriguntur, iis pœnæ adhibendæ sunt. Vnde Prouerbiū: Phryx plagis emendatur. Et ita rectissimè cum S. Benedicto faciūt Ecclesiarum anti-* *stites, qui in Ecclesiastico officio desides monitosque pœnis coercent.*

CAP.

VIGILANTIAM, ATTENTIONEM
& precationis pietatem inturbare niti-
tur Sathanas.

§. Quid si hæc machina irrita cassaque Diabolo ceciderit, neque hominem à stans solitisque precibus avocare potuerit, alteram commolitur machinam, vt precantem hominem ab attentione, à pio in Deum affectu & religione in alias cogitationes curasque traducat, ejusque oratio non sit oratio, dum mentis deest attentio.

Quid sit pre-
catio.

§. Quid est, inquit S. Aug. serm. 230. de Tempore: oratio, nisi ascensio animæ de terrestribus ad cælestia, inquisitio superior, inuisibilem desiderium? Et l. 2. de serm. Domini in monte. cap. 7. affirmat non verbis, nos agere debere apud Deum, vt impetremus, quod volumus, sed rebus, quas animo getimus, & intentione cogitationis cum dilectione pura & simplici affectu. Et post pauca: Fit ergo in

Dilatatio os-
tium. Ego

implebo il-
lud Psal. 80.

vers: 11

Precatio sine
attentione

& cura non
est precatio

sed Dei irri-
catio.

oratione conuersio cordis ad eum, qui semper dare paratus est, si nos capiamus quod dederit. Et B. Ioannes Damasc. l. 3. orth. fidei. c. 24. Oratio est ascensio mentis ad Deum. Cum ergo mens aberrat, non est oratio, quantacunque verba lingua effutiat. Vera namque postulatio, ait S. Greg. l. 2. Mor. c. 18. non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis.

§. Vt itaque versipellis inimicus & cuiusvis doli & fallacie architectus dæmone, animum ab oratione abstrahat multa variaque illi tentamenta & ludibria opponit.

Yocularis lu-
dificator da-
emon, vt ora-
tionem im-
pediat.

§. Nunc tartareum illum ludionem, orationisque perturbatorem, tragediam agentem intueamur. Auctor est Edinerus Anglus in vita S. Anselmi Cantuariensis. Archiep. lib. 1. quod Diabolus à S. Anselmi salutaria suadentis consue-

consuetudine, nunc occulta fraude, nunc manifesta increpatione machinatus sit, homines abstrahere & astruit: Miles erat quidam, Cadulus nomine. Hic quadam vice vigilis & orationibus Deo intentus, audiuit Diabolum sub voce scutarii sui, (hoc est, scutorum opificis vel custodis) extra Ecclesiam, in qua erat, vociferantem & turbato murmure equos & omnia sua fracto hospirio à latronibus iam hinc direpta atque abducta esse conquerentem, nec aliquid eorum ulterius recuperandum, nisi citius accurreret. Ad qua cum ille nequaquam moueretur, maius videlicet damnum deputans orationi cedere, quam sua perdere, dolens Diabolus, se despectum in speciem vrsi demutatus est, & Ecclesia per tectum delapsus, ante ipsum præceps corruit, vt horrore saltem & fragore sui casus, virum à cæpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monstrum securus irridet. Post qua de sanctioris vita statu consulturus B. Anselmum in itinere aduersam sibi inaudiuit vocem: Cadule, Cadule, quo tendis! Quid te tantopere Priorem illum cogit adire? Hypocrita est, & sua hypocrisi iam multos decepit. Suadeo redeas ne ab eo seducaris. At ille demonem loqui cognoscens, & signo sanctæ crucis se muniens hostemque contemnens ad S. Anselmum perrexit & ibidem se religiosa vita tradidit.

Diabolus calumniator S. Anselmum falsissime criminatur. Frustra iactatur rete ante oculos pernatatorum. Prou. v. 17. Damonum ludificationes.

§. Spectastis infernalem præstigiatores, precationis ac pietatis hostem, ac turbatores Diabolum, illius insidias & fraudes cauete, ne ab attentione debita auellamini.

§. Subjungam & aliud non minus illustre exemplum quod est in Prato spiritali apud Ioannem Moscum cap. 160. Cum quadam die sederem in cellula mea, ait senex quidam Eremita, operarerque manibus meis (tenebam autem canistrum & Psalmos repetebam) ecce per fenestram ingressus est, quasi puer Aethiops, & stans coram me saltare cepit, psallentique mihi dixit: Senex nonne bene salto? Ego autem nihil respondi. Rursus ait mihi: Non tibi placet hac saltatio mea? Nihil autem mihi respondentis

ait

**Errata in precibus no-
santur à da-
mone.** ait: Ecce putas te, malè senex, magnum aliquid agere, dico ti-
bi, quod & in sexagesimo quinto & in sexagesimo sexto Psal-
mo errasti. Tunc surgens ego procubui, & ille euanuit. Mi-
**Cur tali fi-
gura visus
demon.** ferimus saltator dæmon qui præcipiti superbiae saltu è
cælo in infernum dilapsus est. Isa. 14. vers. 12. Luc. 10.
vers. 18. libenterq; saltationibus interest & choræis,
vt testatur S. Chrysof. homil. 57. ad Antiochenos. Paruulus
est: quia viribus imbecillus, nec nisi volenti nocere
potest. Niger est: quia malitia turpissimus & pertinaci-
sissimus. Subsultat vtab oratio e aberrare & et agari
faciat. Errata notat in precibus, vt ros accuset, &
calumniam intentet. Submissa & feruente d' præcati-
one pellitur & fugatur. Hoc genus demoniorum, inquit,
Saluator Matt. 17. v. 21. non euicitur nisi per orationem & ie-
iunium.

**Et terrorib.
& fraudib.
B. Patiar.** S. Dominico fuerit malus dæmon precanti. Theodori-
thæ Domi- cus de Appoldia p. 3. in eius vita. cap. 12. Nocte quadam ante a-
nicum oran- ram, ait, ad preces prostratum, malus dæmon inturbare vo-
sem pertur- lens, grandem lapidem è recto Ecclesia deiecit, idq; eo impetu,
bare nititur ut tota Ecclesia eius casu circumsonaret. usque adeo autem ca-
demon. pitii eius propinquus fuit, vt ruens caputium eius contingeret. Sed
viro Dei nihil se mouente, hostis terribili voce eiulans, cum mul-

**Dominus
protector vi-
ta mea, à
quo trepida-
bo Psal. 26.
vers. 1.** ta ignominia abscessit. Cernens autem terroribus se illum fran-
gere non posse, illudere ei voluit. Oranti enim post Completo-
rium, in specie fratris DEVM obsecrantis ante quoddam al-
tare apparuit, eum fratrem existimans vir DEI, signo quo-
dam iussit ire cubitum. Ille caput inclinans abiit. Postea
**Quod virib.
non potest,
fraudib. ten-
tat Diabo-
lus, simul leo
& serpens.** vir sanctus monuit fratres, ne quis post illum signum in templo
permaneret. At ille commentitius fictusq; frater semel atque
iterum orare se simulauit. Accessit ergo ad eum vir Dei & ait:
que est ista inobedientia, quod iam tertio facis, quod ego volui,
ne quisquam faceret? Tum ille nequissimus cachinnum sustol-
lens. Effeci certè, inquit, vt silentium frangeres. Cui vir san-
ctus: Noli ait, miser læticia efferris ex re nihil tibi profutura,
ego

Ego possum silentium relaxare & loqui, ubi mihi visum est expedire, ecce quanta astutia Sanctorum, etiam precibus impedimenta injicit pessimus veterator Diabolus.

§. Neq; animi pendere, aut in dubium venire debemus, quin omnia orationis præsertim debita impedimenta ferè sint Diaboli tentamenta, ac proinde si manus turbamq; dæmoni tanquam victori dare nolumus, sicut nolle debemus, attentissimo semper religiosissimoq; in precibus animo perseveremus, & superabimus; qui enim dedit, & dabit victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum, i. Cor. 15. v. 57. vt super aspidem & basiliscum ambulemus & conculemus leonem & draconem Psalm. 90. Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum ait S. Ioannes I. ep. 4. v. 4. quia maior est; qui in vobis quam qui in mundo est.

Omnia à debita precatione plerumq; dæmonis est tentatio. Ab exercituum Domini no victoria.

§. Habetur in libro *sententiarum Patrum* §. 39. & lib. *Varia demonum illusiones* exempl. dist. 2. c. 49. Dæmon specie Monachi S. Macharii se videndum præbuit, affirmavitque nullam Monachorum congregationem sine illis celebrari. Itaq; vir sanctus Ecclesiam ingressus conspexit undiq; per eam paruulos Æthiopes quasi volitando discurrere, & precantibus fratrib; atque psallentibus illudere, oculos quibusdam duobus digitis comprimere, qui mox dormitabant, aliisq; digitum in os inserere, qui oscitabant, mulieris speciem, ædificii structuram, & alios labores objicere, circa quorundam ceruices & dorsa ludere, quæ omnia & S. Machario examinanti se animo verasse confessi sunt. Similia tamen ludibria & vitia cum nonnullis representarent, statim violenter repulsi sunt & præcipites dejecti, vt nec ante eos consistere aut pertransire auderent, hi nimirum attentiferverentesq; in oratione fuere. Vide & distinct. 3. exemplum 59.

L

§. Mar-

§. Marcellus Abbas Sciriota, vt est in Prato Spirituali cap. 152. de se quasi de alio narrauit, quod nocte quadam surrexerit, vt Psalmos ex more caneret. Cumq; psallere cepisset, audiuit vocem buccinae quasi bellicum clangentis, turbatusque senex cogitabat dicens: vnde hoc in loco vox buccinae perstrepat. Milites hic non sunt, bellum hinc abest: & cum ista secum volueret, demon propè illum veniens dixit ei: Vtique bellum est. Si ergo oppugnari & repugnare vis, vade, dormi, & non oppugnaberis. Dixit iterum senex: Credite mihi filioli nihil ita perturbat, & concitat, & irritat, & vulnerat, & perdit, atq; contristat, & contra nos commouet demones, ipsumq; perditionis auctorem Satanam, sicut perpetua Psalmorum, meditati.

Oratio demonis afflictio.

§. Cernimus antiquissimum Ecclesiae institutum canendique Psalmos ac diuinas laudes morem, hanc etiam pietatem pro virili suis technis & machinamentis interturbare, & cum illud officium nocte siue mane celebrandum est, demonem suadere somnum, cuius consilium fallax semper & perniciosum est, & eum malevolentissimum Dei laudatione ac Psalmorum recitatione torqueri & discrucari.

C A P. LXI.

**NOSTRÆ NATURÆ IMBECILLI-
tate ad mentis euagationem
abutitur demon.**

§. **E**O autem pessimus genius ab animaduersione quod vitiosa natura ad omnem à pio opere, & praesertim deprecatione, aberrationem & euagationem procliuior est, vt vix, ac ne vix quidem ullus Sanctorum hoc in genere non peccauerit. Quod enim tam pertinax

Septies in Sanctorum studium, ait Ioannes Casp. Coll. 23. cap. 7. quod die cadit in tam arduum potest esse propositum, cui non aliquando ille veritus, Prou. futus insidiator illudat? Quis ita solitudinis secreta sectatus vniuer-

nuersorum mortalium consortia declinauit, vt nunquam cogitationibus superfluis laberetur, & intuitu rerum, vel occupatione actuum terrenorum, ab ista qua verè sola & bona est Dei contemplatione deciderit? Quis tantum spiritus unquam potuit retinere seruiorem, vt non interdum lubricis cogitationibus, ab ipsa quog, orationis intentione translatus repente de celestibus ad terrena corruerit? Quis nostrum, vt cetera peruagationum tempora pratermittam, non illo etiam momento, quo Deo supplicans ad sublimia erigit mentem, quodam stupore collapsus, etiam per id vel inuitus offendit, per quod sperabat veniam delictorum?

Et iustus est
tra callem.

§. De miraculis & sanctitate clarissimo Hilarione in s. Hilarion eius vita memorat S. Hier. Orauit semel fixo in terram capite: & vt natura fert hominum abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat; insiliit dorso eius festinus agitator: & latera calcibus, ceruicem flagello verberans. Eia, inquit, cur dormitas? cachinnansq, desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere sciscitabatur.

ab oratione
aberrans à
Diabolo va-
pulat.

§. B. Aug. in Psal. 85. Comment. v. 5. Attendat quisque se ipsum & videat quanta aguntur in corde humano, quemadmodum plerumq, ipsæ orationes impediuntur variis cogitationibus, ita vt vix cor stet ad Deum suum, & vult se tenere vt stet, quodammodo fugit à se, nec inuenit cancellos quibus se includat, aut obices quosdam quib. retineat auolationes suas, & vagos quosdam motus, sed stet incundari à Deo suo. Vix est vt occurrat talis oratio inter multas orationes. Diceret vnusquisq, sibi contingere & alteri non contingere, nisi inueniremus in scripturis Dei Dauid orantem & quodam in loco dicentem 2. Reg. 7. v. 27. Quoniam inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. Inuenire se dixit cor suum, quasi soleret ab eo confugere, & illo sequi quasi fugitiuum, & non posse comprehendere & clamare ad Dominum: Quoniam cor meum dereliquit me Psalm. 39. v. 3. Itaque, fratres mei, attendens, quod hic ait, Snaus es tu & mitis, videor mihi videre ad hoc dixisse mitem Deum, quia patitur ista nostra, & expectat tamen à nobis orationem

Maximo ni-
su & dilige-
tia animus
in orationis
attentione
continetur.

Sanctorum
etiam animi
à precibus ex-
uagatur.

nostram, vt perficiat nos: & quando illi eam dederimus accipit grate & exaudit, nec meminit tantas, quas inconditè fundimus, & accipit vnā, quam vix inuenimus. Quis enim est indignum frater mei homo cum quo si amicus eius ceperit colloqui, & cum Deo loqui, & aliud loqui ad alium, qui hoc ferat? Aut si fortè interpellare. les iudicē, & constituas eum loco, vt te audiat, & subitò cū ad eū loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo, quando te tolerabit? Et tolerat Deus tot corda precantiū, &

Patientia Dei in ferendis nostris euagationibus. diuersas res cogitantiū: Omitto dicere & noxias, omitto dicere & aliquando puerfas & inimicas Deo, ipsas superfluas cogitare, iniuria est ei cum quo loqui cœperas. Oratio tua locutio

Quo no. mo. noloquamur Deo, & ille nobis Dominus firmamentū meum, Psal. 17. v. 1. est ad Deum. Quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras cum Deo loqueris. Mitis es, tolerans me. Ex egritudine desuo, cura, & stabo: confirma & firmus ero. Donec autem facias, toleras me: quia tu Domine suavis es & mitis, & multum misericors omnibus inuocantibus te. Inuocas, quia quicquid amas, inuocas: quicquid in te, vocas, inuocas, quicquid vis, vt veniat

Quid sit v. rē & sincerē inuocare Deum. ad te. Porro si Deum propterea inuocas, vt veniat ad te pecunia, vt veniat ad te hereditas, vt veniat ad te secularis dignitas, illa inuocas, quæ vis, vt veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorem desideriorum. Inuoca

Deus, quo nihil præstariis desiderandus. Deum tanquam Deum, ama Deum tanquam Deum. Illo melius nihil est, ipsum desidera, ipsum concupisce. Si amator Dei esse vis, sincerissimis medullis castisq; suspiriis ipsum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quo iucundius nihil inuenis, quo melius, quo latius, quo diuturnius. Si ergo inuocas Deum tanquam Deum, securus esto, exaudiris, pertinet ad istum versum. Et multum misericors omnibus inuocantibus te.

Breuis Augustiniana sententia explicatio. §. Hęcibi & plura S. Augustinus docens i. animam nostram ex naturali egritudine esse instabilem & ab orationis attentione fugacem, 2. hoc etiam optimis quibusque euenire, 3. clementissimum Deum facile condonare, si hanc miseriam inuiti patiamur, non vltro accersamus, 4. & benignè acceptare, quod cūm aliquo

aliqua consideratione peccati fuerimus. §. Maximam esse in Deo bonitatem, qui hanc in nobis incogitantiam tolerat, quam Iudex & Princeps non ferret, imò nec amicus quidem, 6. Ferre autem ab ipsis, qui pio amore & amanti pietate ipsum solum summum bonum desiderant, inuocant, quærunt.

§. Si autem tantam in retinenda precationis attentione difficultatem experiuntur Sancti: quorum animus à caducis rebus alienus: qui vtuntur hoc mundo; tanquam non vtantur, quorum desiderium & amor Deus, quorum conuersatio in cœlis est, quantum difficultatem sentiunt, qui defixi sunt in fecibus suis, quorum animus in conquirendis honoribus, diuitiis, voluptatibus demersus est, qui neque solliciti sunt, vt pia quadam cura & vigilantia Deū implorent, qui etiam scientes, volentes, orationis temporibus alienas cogitationes, & occupationes suscipiunt, quam facillè hos demon in sententiam nassamq; inducit, vt sine fructu orent, imò & cum detrimento.

Haud difficulter Diabolus saculæ filios ab oratione auocat

§. Quapropter ne hac in re locum demus Diabolo, & illius cedamus improbitati seriò nos cohortantur S. Patres, inter quos B. Cypr. de oratione Dominica ita loquitur: *Claudatur contra aduersarium pectus & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis adire patiatur: uocatio diaboli obrepit enim frequenter & penetrat, subtiliter fallens preces nostras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, aliud in voce, cum intentione sincera Dominum debeat, non vocis sonus, sed animus & sensus orare.*

Mentis ab orationis attentione se uocatio diaboli opus.

§. Et S. Ephrem tom. 2. de Panoptia spiritali: *Cum quis in scientia orat, nec sinit euagari cogitationes suas vehementer contristatur inimicus, veluti acerrimo spiculo in corde percussus.*

Quod si dum oras mens tua distrahat, siue per oculos siue per aures, siue per cogitationes, scito hoc ipsius inimici esse opus.

PRIMA CAUSSA AFFERTVR CVR
Diabolus precantem ab attentione
distrabat.

§. Sed cur demones tanto conatu & studio hominem ab orationis attentione & vigilantia abducant, tãtoperè v. suadent vrgentq; sancti. Prima est causa quia intelligunt nequissimi spiritus hanc esse mentem voluntatemq; Dei, cui illi se opponunt, hi submitunt. Quod Dei propositum sententiamque ferpissimè in diuinis literis declarauit Spiritus sanctus Ps. 61. v. 9. *Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra, Deus adiutor noster in aeternum.* Vbi in Comment. S. August. *Effundite coram illo corda vestra deprecando, confitendo, sperando. Non perit quod effunditis. Nolite corda vestra retinere intra corda vestra, sed effundite, transiientes ad eum leuantes animas vestras.* Sic ergo vult S. Augustin. effundendum cor, vt cogitationes & affectus nostri sint in Deo, & non in nobis.

§. Effudit ita cor suum S. Franciscus, qui intento in Deum animo sublatis in cœlum oculis & manibus, igne diuinæ caritatis æstuans, & abundanter illachrymans per noctem identidem hanc iterauit sententiã: *Deus meus & omnia.* S. Bona. in illius vita cap. 3. & Chronica minorũ Gall. cap. 27. *Plerumque hoc negotium precandi plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quam assensu.* *Ponit a. labrymas nostras in conspectu suo Psalm. 55. vers. 9. & gemitus noster non est absconditus ab eo Psalm. 37. vers. 10. qui omnia per verbum condidit Ioannis 1. v. 3. & humana verba non querit Matth. 6. v. 7. ait S. Augustin. epistola 121. Probam de orando Deo cap. 10.*

§. Els

§. Elegans est & S. Basilii interpretamentum in hunc Psalmum 61. commentantis: Impossibile est, inquit, ut capaces diuina gratia reddamur, nisi perturbationes & vitia nostras animas possidentia prius euiciamus. Vidi ego medicos non prius medicinas salutare dare, quam vomitu materiam illam morbi causam euacuassent, quam ex malo dietæ genere homines intemperantes sibi ipsis creauerant. Sed & vis quod humore quopiam odori tetri & graueolenti præoccupatum fuerit atque imbutum, ni id elueris diligenter, odorati cuiuspiam unguenti influxum neuiquam poterit recipere; opus itaque ta, quæ prius insunt, effundere, ut eorum fiat capax, quæ immittere constituit. Ista Sanctus Basilii exigens, ut precaturi ritè Deum, à peccatis animum vitiisque emaculemus, alioquin petitionis fructum non indepturi.

*Precationem
antecedat
penitentia,
& peccatorum
detestatio.
Salutaria non
profunt, nisi
expulsis no-
xiis.*

§. Hunc in modum cor suum coram Deo effudit scemina corpore quæstum faciens, quæ à religioso fratre suo admonita, parceret animæ suæ, parceret & illis, quos illicitis amoribus implicatos sempiternis ignibus traderet, cogitaretque quanta sibi idcirco decreta essent apud inferos supplicia, illa tantum de admissis flagitiis hausit dolorem, ut nudo capite, nudis pedibus, quos & cruentauit, derelictis omnibus illum in eremum profecuta, & parumper ab eo secedens suspiriis & lachrymis immortua fuerit, & ut cuidam seni manifestauit Deus, ad cœlestem regnum euolauerit. Ita habetur in lib. sententiarum Patrum. §. 204.

§. Effundebat similitudine cor suum David, cum laboraret in gemitu suo, cum per singulas noctes lectum suum fletu lauaret, & lachrymis stratum suum rigaret. Psalm. 6. vers. 7. Effundebat & cor suum peccatrix illa Lucæ 7. rigans lachrymis Saluatoris pedes. Effundebat & cor suum ille publicanus Lucæ 18. ideo percutiens

L 4 pectus,

pectus vt virus peccati excuteret. Effundite coram illo corda vestra, semper initio precationis: nam sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet, Psalm. 50. v. 19.

§. Sane vt fructuose & salutariter Deo preces adhibeantur detestatione quadam & emendationis proposito peccata pectore eijcienda sunt Psalm. 56. v. 18. Prou. 1. v. 28. Tunc inuocabunt & non exaudiam, manè consurgunt & non inuenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperunt. Et cap. 28. v. 9. Qui obdurat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Isa. 1. vers. 15. Et cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaueritis orationem non exaudiam, manus enim vestrae sanguine plene sunt. Vbi in Comment. in Isaiam Magnus Basilius. Qui specie tenus, inquit, & simulatè orant, manus quidem expandunt, non item attendunt Dei oculos ad eorum orationem intentos ac respectantes. Non enim vtiq; effusa preces adiumento sunt, sed si cum seria & alacri affectione depromantur. Et sanè peccatores in malitia sua obstinati, qui ad Deum manus extendunt, & ab eo dexteram amicitiae indefinenter postulant, similes sunt ei, qui cum filiū vnice dilectum neci tradidisset, cruentas adhuc filii sanguine manus ad patrem vehementer illi offensum exporrigit, vtiq; illum magis exasperaturus. Effundite ergo coram illo corda vestra & peccatorum venena euomite, si illum exorabilem benignumq; sentire & experiri velitis.

§. In eandem sententiam concedit S. Ambrosius in Comment. huius Psalmi, vbi ait: Qui induit fidem, primus perfidiam debet exuere, euacuare cor suum omni labe malitie, vt capax fiat cor eius gratie spiritualis, ideoq; Apostolus ait Eph. 4. v. 23. Renouamini spiritus mentis vestrae: Cum enim effunditur vetus malitia, noua sumitur gratia, qua vnusquisq; renouatur.

Quid sit cor
coram Deo
effundere,

§. Significat autem Propheta, vt magna animi attentione, fiducia, pietate, nostras cogitationes, desideria,

Tepida ora-
tio inefficax.
Pertinaces
in scelere,
Deumq; im-
plorantes
quibus simi-
les.

deria, curas, miseria: Deo proponamus in se sperantium preces non despecturo. Hinc Hieron. in Comm. Si cum fletu ei occulta cordium referamus, vt omnes faciunt Sancti, adiutoria eius adipiscemur. Et in Comment. S. Ambros. Est etiam illa traditio, vt cor nostrum videamur effundere, quando omnes cogitationes alicui, & voluntates nostri cordis aperimus. Ergo iactemus in Deum cogitationes nostras, nec aliquid eum latere credamus. Quo sensu dixit S. Anna Samuelis mater 1. Reg. 1. v. 15. Effudi animam meam in conspectu Domini. Itaque effundimus cor nostrum coram Deo, quando attento, presentis, religioso, reuerenti animo peccata & miseriae Deo nostro confitemur, precamurque in timore corde, vt misereatur.

§. Eandem nobis animi attentionem, & in precibus curam & vigilantiam commendat Saluator *In precibus vigilandum.* Ioannis 4. v. 23. Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Nam & per tales quarit, qui adorent eum. Et alios repudiat abjicitque, vt postea videbimus.

§. Similiter Apostolus, vt attentissime ad preces nostras aduigilemus, praecipit Ephes. 6. v. 18. Per omnem, inquit, orationem, & obsecrationem orantes, omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione.

§. Hinc & S. Cyprian. in explicatione orationis Dominicae: Quando, inquit, stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis secularis & carnalis abscedat, nec quicquam tunc animus, quam id solum cogitet, quid precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem praefatione praemissa parat fratrum mentes dicendo: *Cur moneat Sacerdos: sursum corda.* Sursum corda, vt dum responderet plebs: Habemus ad Dominum admoneatur nihil aliud se quam Dominum cogitare debere.

hil aliud se quam Dominum cogitare debere.

IN DIVINAE EXCELLENTIAE DESPICATUM, HOMINES AB ORATIONIS ATTENTIONE & REVERENTIA ABSTRAHIT DÆMON.

§. PRIMA causa, cur dæmones enitantur nos ab oratione & attentione auocare, exposita est, quod nimirum diuinæ voluntati nostrum hic studium, & diligentiam exigenti se opponant. *Superbia eorum, qui uoderunt, ascēdit semper, ait Dauid Ps. 73. v. 24.* Adjungamus nunc & alteram causam, quæ est diuinæ majestatis cōtemptus, quem teterrimi dæmones sitienter appetunt. Quis enim dubitet vilem despectumque haberi à nobis, cui sine consideratione loquimur, & quicquid in buccam venit, effutimus.

*Precantis animus ab alio curio in Deum sensu-
candus.*

§. Hinc monet Salomon *Ecclesiast. 4. v. 17.* ut in Ecclesia Deum precaturi mentem à malis cogitationibus, & voluntatem à prauis desideriis cohibeamus, animumque in Deo defixum, & ad ejus imperata promptum teneamus. *Custodi, inquit, pedem tuum, ingrediens domum Dei, appropinqua ut audias. Et cap. 5. v. 1.* hortatur, ne inconsiderata & festina sit nostra ad Deum oratio, sed cogitanda Dei excellentia & præstantia, & è contrario nostra abiectio & uilitas: sicque non multis uerbis agamus cum eo, uerum multis piis desideriis & affectibus.

Vilissimus homunculus cum immenso Deo agens, attendat quid, quo modo quæ ob cassam possulet.

Ne temerè, inquit, *quid loquaris, neq. cor tuum sit uelox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in celo & super terram, idcirco sint pauci sermones tui. Quasi dicat: Deus est Rex cæli imo & uniuersitatis rerum, & tu terra uermiculus, ex terra progenitus, reptans super terram, uiuens terra, itaque præsentis, submissio, & religioso agas cum tanto Numine, animo.*

§. Eandem

§. Eandem diuinæ Majestatis obseruantiam commendans *Ecclesiast. c. 18. v. 33.* ait *Ante orationem prepara animam tuam, & non sis quasi homo qui tentat Deum.* Ante precationis exordium ritè animum disponit 1. qui expendit cum quo quantoq; Domino omnium & principe illi colloquium habendum. 2. qui omnes alias cogitationes curasque deponit vt ad vnum Deum suum attendat. 3. qui peccandi voluntatem abjicit & de non amplius offendendo Deo propositum suscipit, & de præteritis peccatis ingemiscit, lamentatur, pœnam exigit, alioquin potius tentat, irritat, & ad iracundiam & supplicium irrogandum prouocat.

Quis ad orationem se benè comparat.

§. Sed & Saluator noster *Ioannis 4. v. 20.* *Spiritus, inquit, est Deus, & eos qui adorant, oportet in spiritu & veritate adorare.* Spiritus est Deus, sed qualis spiritus? Ergò qualis est ille quo cum loquitur, talis debet & esse precatio nostra, spiritalis scilicet ex attento & religioso spiritu profecta, quia Deus spiritus est.

§. Hinc & affirmat *S. Augustin. in Psalm. 85.* *non noxia non peruersa, non Deo inimica, sed tempore orationis superflua & inania cogitare iniuriam esse Dei quo cum loquimur. & vana cogitans.*

Iniuriam facit Deo oras

Quapropter & grauius *S. Cyprian.* explicans orationem Dominicam objurgat à precibus euagantes. *Que autem segnitia est, inquit, alienari & capi ineptis cogitationibus, cum Dominum deprecaris, quasi sit aliud, quod magis debeas cogitare, quam quod cum Deo loquaris. Quomodo te audiri à Deo postulas: cum te ipse non audias? Vis Deum esse memorem tui cum rogas, cum tu ipse tui memor non sis? hoc est ab hoste in totum non cauere: hoc est, quando oras Dominum, maiestatem Dei negligentia orationis offendere: hoc est, vigilare oculis & corde dormire: cum debeat Christianus & cum dormit oculis, corde vigilare: Sicut scriptum est ex persona Ecclesie loquentis in *Cantico Canticorum, cap. 5. v. 2.* *Ego dormo & cor meum vigilat.* Quapropter sollicitè & cautè *Apostolus* admonet dicens *Coloss. 4. vers. 2.* *Instate orationi vigilantes in ea,**

De oratione aberrantiâ castigatio.

scilicet

scilicet & ostendens eos impetrare quod postulant de Deo posse, quos Deus videat in oratione vigilare. Ita S. Cyprianus.

Indignissimas sponse a precibus detrahi in alias curas,

§. Dicimus Deo: De profundis clamaui ad te Domine, & vix summis labiis egreditur oratio nostra. Dicimus Domine exaudi vocem meam, nec illam ipsi audimus. Dicimus: Fiant aures tue intendentes in vocem deprecationis meae. Respondere posset Deus: Fiat primum animus tuus intendens in vocem deprecationis tuae. Quid est nugari, si hoc non est nugari? Cum pessima res & consuetudo sit jocandi cum Deo: Deus enim non irridetur, Gal. 6. Sed ipse deludit irrisores. Prou. 3. vers. 34.

Amor reddit assentum.

§. In accipiendis exponēditus pecuniis attentissime consideramus, ne quis nummulus nobis desit, aliis superfit. In emendo frumento vel vino, ne quod granum, ne qua nobis guttula detrahatur fixis oculis intuemur. Et non pluris Deum aestimare debemus quam nummulum, quam tritici granum, quam vini guttam? Cur ergo non similiter ad eius obsequium attendimus, nisi quia illa magis amamus, cupimus, querimus quam Deum. Violabant me ad populum meum, ait Dominus Ezech. 13. v. 19. propter pugillum hordei, & fragmentum panis. Si enim terrenis illis vanisque lucellis Deum amplius diligeremus, utique ubi amor, ibi & oculus, ubi desiderium, ibi & cogitatio, vel ut ait Saluator Matth. 6. v. 21. ubi thesaurus, ibi & cor.

§. Et quanta haec Deo injuria rebus cum vilissimis non solum non componi, ut aequalis attentio illi praebatur, sed etiam postponi, ut multo minor illi tribuatur. S. Isid. lib. 3. de summo bono cap. 7. Negligentes orationes, nec ab ipso homine impetrare valent, quod volunt.

C A P. LXIV.

INVIDENTIA HUMANÆ SALVTIS
demon precantes ab attentione ab-
ducit.

§. EX his omnibus manifestissime consequitur, ter-
tia causa cur stygii illi perditique spiritus, omni
conatu agant, ne ad preces animam studiosè applice-
mus: invident enim salutem nostram & felicitatem, probeq;
norunt ex oratione cum euagatione fusa nullum ad
nos peruenire fructum, sed potius perniciem. 1. Quod Denia pre-
catio, Dei
irritatio. inconsiderata, vaga & temeraria oratione irritetur
Deus dicit Ecclesiast. 2. quod injuria afficiatur asseruit
B. August. 3. quod offendatur docuit S. Cypr. quid ergo
boni, imò quid non mali ab irritato, læso, offenso
Numine expectandum? 4. Affirmat idipsum Deus
Isa. 29. v. 13. Matth. 15. v. 8. Populus hic labiis me honorat, cor
autem eorum longe est à me, sine causa autem colunt me. 5. Es
Ierem. 48. vers. 10. Maledictus qui facit opus Dei negligenter.
Orationis ergo negligentia non benedictionem Dei
conciliat, sed maledictionem accersit, non beneficia
impetrat, sed supplicia promeretur.

§. Et hæc est stupenda hominis vecordia, & vecors Insignis ho-
minis ve-
sania ad pre-
ces non ac-
cendentium. stupiditas: quod cum in deprecatione agatur & tra-
ctetur non de nucibus & pomis, non de lana caprina,
& asini umbra, non de fortunis, non de honoribus, non
de capite, sed de animæ salute vel interitu, de Dei ami-
citia vel inimicitia, de sempiterna felicitate & miseria,
& tamen lingueamus, oscitemus, & quasi nihil
nostra intersit mentem aliò
conuertamus.

NE INGENITIA A DEO HOMINES
impetrent beneficia, tartarei spiritus orationem
impediunt.

§. **H**is & quarta causa adjungi potest, nostris cur precibus infestissimi sint maligni damnatique spiritus: quod sentiant oratione & commissorum peccatorum, veniam, &, ne admittantur, gratiam opeque à Deo impetrari, suas vires elidi, impugnationes, insidias, machinationes frustrari. *S. Bern. sermon. 3. in dedicatione Ecclesia. Grauis nobis est inimici tentatio, sed longè grauior illi oratio nostra.* Ipsa confirmat veritas oratione expelli dæmones. *Matth. 17. v. 22. Si à corporibus, quidni magis ab animis? Docet & experientia & innumerabiles probant historiae. 3. S. Chryso-*

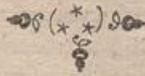
*Dæmones pi-
is fugantur
precibus.*

*Precatione
munitus da-
monib' for-
midabilis o-
rationis ne-
gligens in
contemptus*

stom. libr. 1. de orando Deo. Nisi remetipsum premuneris orando, contemptibilem captuq, facilem præbebis sceleratissimis spiritibus, qui continenter obambulant obseruantes nos, vt si quem deprehenderint nudatum deprecationis presidio, protinus abripiant. Si nos conspexerint deprecatione communitos ilico resiliunt, non aliter quam predones ac facinorosi, vbi conspiciunt militis gladiū in caput suū vibrari. Quod si contingat aliquem esse nudum deprecationis presidio, hic auulsus deportatur à demonibus, & in calamitates, variaque mala impel- litur. Oportet igitur, vt hæc omnia semper intuentes, precibus & hymnis semper nosipos circumuallemus, vt Deus omnium misertus dignos efficiat regno caelorum, per unicum filium suum. 4. Et libr. 2. de orando Deo. Deprecatio salutis causa, immortalitatis anime conciliatrix, Ecclesia murus, qui rumpi non possit, munimentum inconcussum, demonibus quidem formidabile, piis vero, nimirum nobis, salutariferum. 5. Et homil. 79. ad Antioch. Si beatus David, inquit, cum esset Rex & in-

*Precationis
effectus:*

& innumeris immersus curis, & vndiq; distractus septies in die
 Dominum rogabat Psalm. 118. quam nos veniam habuerimus
 & excusationem, tantum habentes otii nec ipsi continuè suppli-
 cantes, & hæc, cum tantum lucri capere debeamus? Impossibile
 enim, impossibile, hominem congruo precantem studio, Deoq;
 continuè supplicantem, vnuquam peccare. Iam verò, quod
 animam peccatis obnoxiam, ait idem S. Chrysostom. libr. 1. de
 orando Deo, deprecatio facile puram reddit, docet nos Publi-
 canus ille, qui petit à Deo remissionem peccatorum, & impe-
 trauit Luc. 8. Docet & leprosus, qui simul ac procidit ad pedes
 Dei, sanatus est Matth. 8. Quod si Deus corpus morbo corru-
 ptum celeriter sanauit; multo magis animam, quæ morbo tene-
 tur, humaniter sanabit. Etenim quanto pretiosior est anima
 corpore, tanto magis consentaneum est, hanc Deo maiori cura
 futuram. Si ergo & contra peccati periculum nos munit ora-
 tio, & ab eo perpetrato liberat, neque enim frustra nos docuit
 Saluator precari: Dimitte nobis debita nostra. Et ne nos in-
 ducas in tentationem Matth. 6.) quo vno peccato in homines
 dominatur Diabolus, consequens, vt superbissimi hostis iugum
 precib; à nostris deiciatur cervicibus, quod ille fert indignissimè,
 & idcirco omnibus viribus & machinis impedire conatur.
 Theodoricus de Apoldia in vita S. Dominici lib. 3. cap. 12. Tam-
 erat orationi intentus, vt propter tumultum vel strepitum qua-
 lem cunque nihil ab attentione reuocaretur. Eximium
 illud donum, quod vtinam & nobis
 tribuat Deus.

DE ATTENTIO HORARIIS
precibus tribuenda.

§. **S**ummopere necessariam esse cum ceteris in precibus tum potissimum in diuino officio atque Horis Canonicis attentionem & religionem luculentè declarauimus, reliquum est, ut quæ quantaque attentio adhibenda sit, exponamus. Attentio est mentis ad rem quampiam considerandam applicatio. Et quidem ad preces attenderemus, si sanctis desideriis æstuareremus, ut *Daniel, qui c. 9. v. 23. & c. 10. v. 11. & 19. vir desideriorum* appellatur ab Angelo.

§. Hæc attentio in quavis oratione & in ipso diuino officio quadruplex esse potest. 1. ad perfectam verborum prolationem. 2. ad eorundem sensum & intelligentiam. 3. ad Deum cui supplicamus, vel ad id, quod ab eo rogamus. 4. ad salutarem aliquam materiam, qua Deum prædicare, & in ejus amorem atque obsequium animos nostros accendere desideramus. Vnaquæq; ad Deo atque Ecclesiæ satisfaciendum sufficit, modo ad primam, quæ in exacta verborum pronuntiatione consistit, insuper adjungatur, Deum honorandi laudandiq; propositum. Quælibet verò attentio adhuc bipartita est, altera actualis, quando quis actu semper attendit ad verba, ad sensum, ad Deum, ad primam materiam, vel quando accessit ad Horarum lectionem animo attendendi, sed postea contra voluntatem & propositum suum mente evagatur. Et hæc etiã attentio sufficit, modo adhibeat moralem diligentiam & attentionem, ita vt cum legit, non dubitet se legisse, alioquin debet repetere.

§. Rectif-

*Qua. tripar-
tita attentio
in Horis Ca-
nonicis.*

§. Rectissime S. Basil. oratione in S. Martyrem Iulianam
 attentionem ad solam verborum pronuntiationem
 non probari Deo affirmat. Oratio est, inquit, boni cu-
 iuspiam petitio, quæ ad Deum à piis effunditur. Sane cuiusmodi
 petitionem neutiquam statuimus in sola verborum præcisione.
 Ipsi enim credimus nihil Deo opus esse verbis, quibus commone-
 fiat nostra petitionis, magis vero dicimus eum perspicacissime
 scire, quæ nobis nec petentibus etiam profutura sunt. Quid er-
 go quod ipsi dicimus? Nimirum orationem non oportere nos ple-
 nè in syllabis constituere, quin potius ipsam suas vires plenius ex-
 plicare expleve in anima orantis libera electione ac proposito,
 simul & in actionibus, quæ per omnem vitam intento studio per-
 fiuntur ad præscriptum virtutis, iuxta Paulum 1. Corin. 10.
 v. 31. Sive comeditis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia ad glo-
 riam Dei facite.

§. S. Augustin. epistola 121. ad probam viduam de orando
 Deo c. 10. Neq, enim, inquit, ut nonnulli putant, hoc est, orare ^{Aliud in o-}
 in multiloquio, si diutius oretur. Aliud est sermo multus, aliud ^{ratione mul-}
 diuturnus affectus. Nam & de ipso Domino scriptum est, Luca ^{si loquium}
 16. v. 12. quod pernoctauerit in orando, & quod prolixius ora- ^{aliud diu-}
 uerit Luca 22. v. 43. Vbi quid aliud, quam nobis præbebat ex- ^{turnitas.}
 emplum, in tempore precator opportunus, cum patre exauditor ^{Christus do-}
 æternus? Absit enim ab oratione multiloquio, non desit mul- ^{minus longe}
 ta precatio, si feruens perseverat intento. Nam multum loqui, ^{prolixaq; o-}
 est in orando rem necessariam superfluis agere verbis: Multum ^{rationis ex-}
 autem precari, est ad eum quem precamur diuturna & pia ^{emplar.}
 cordis excitatione pulsare. Nam plarumq, hoc negotium plus ^{Discrimen}
 gemitibus, quam sermonibus agitur, plus sletu quam afflatu. ^{loquium &}
 Ponit autem lachrymas in conspectu suo Psalm. 55. v. 9. & ge- ^{multam pre-}
 mitus noster non est absconditus ab eo Psalm. 37. v. 10. qui omnia ^{car onem.}
 per verbum condidit, & humana verba non querit. ^{Quid possi-}
^{simum in o-}
^{ratione Spe-}
^{ret Deo.}

§. Quamuis autem tam S. Basilii quam B. Augustini.
 de qualibet loquantur deprecatione, tamen multo
 magis id de solenni & publica oratione accipiendum,
 ut ipsam deprecationem comitetur attentio, quæ de re
 M actum

actum superius, hic verò & alias causas afferamus, quarum i. sit: quod jus diuinum naturale attentionem & reuerentiam internam à precantibus exigit: siquidem cum velint cum Deo colloqui, illi sua desideria exponere, illum laudibus extollere, tantæ Majestati congruenter, vt faciant, oportet. Sicut qui inuitatum Principem hospitio accipit, illum pro dignitate sua, quantum commodè fieri potest, tractare debet, ne potius illum contemnere, quam honorare videatur. Itaque omnis voluntaria distractio in oratione siue sponte ex libera voluntate, siue ex officio & obligatione suscepta aliquod peccatum est, & si diuino Iure ad orationem obligamur sub lethali peccato erit & mortiferum, neque Ecclesiæ præcepto facietis, qui in recitandis & decantandis decantatisue Horis Canonicis spontè alienis se occupat cogitationibus & curis. *Loquar ad Dominum meum nostrum cum sim puluis & cinis*, ait sanctissimus Patriarcha Abraham Gen. 18. v. 27. Dei pariter agnoscens maiestatem & suam vilitatem. 2. causa est seuerum Ecclesiæ præceptum, cui morem non gerere, est se in Ethnicorum classem publicanorumq; ordinem reponere Matth. 18. Ita Innocentius III. cum Conc. generali Lateran. cap. dolentes. 9. de celebratione Missarum ad Pralatos & minores Clericos: *Præcipientes in virtute obedientia, vt diuinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrent pariter & deuotè.*

§. Deuotè, inquit Glossa, quantum ad officium mentis, & rectè: siquidem deuotio consistit in actu interno, & requirit animi ad res diuinas attentionem, quæ sine exterior actio est potius deuotionis simulatio. Et vtique Ecclesia potest præcipere eiusmodi actus internos præsertim si necessarii sunt, vt actus externi sint actus virtutis: Cæteròquin valde angustiis limitibus circumfcriberetur Ecclesiæ potestas, cui amplissimam donauit

Ecclesia potestas etiam ad immanentes actiones se porrigit.

donauit Dominus. *Matth. 18. p. 18. Quicquid alligaueritis super terram, erit ligatum & in caelo, & quod absurdum est, Ecclesiae praecipis v.g. annue confessionis & communionis, delectus ciborum, ieiunii celebrandi diei festi, audiendi sacri mera simulatione & fucio fieri posset latis. Itaque cum vocum enunciatione, & Deum honorandi intentio arcte copulanda. Ad quam intentionem & attentionem maximum momentum habet consilium S. Augustin. Conc. 3. in Psalm. 30. Si oras psalmus, orate. Et si gemit, gemite, & si gratulatur gaudete: Et si sperat, sperate. Et si timet, timete. Omnia enim qua hic conscripta sunt: speculum nostrum sunt.*

CAP. LXVII.

*DIVINAE EXCELLENTIAE,
quam alloquimur, contemplatio attentionem conciliat.*

§. **Q**uidam fortassis tacita opponit cogitatione, attentionis in precibus necessitatem cognouimus, ejus comparanda retinendaq; modum ac rationem audire discuperemus.

§. Animaduersionem deprecationis conciliat paritq; diuinæ Majestatis & præstantiæ, qua cum nobis fermo est, consideratio, Peroraturus coram potentissimo & sapientissimo Principe singula sua verba, ne quid offendat, librat & ponderat, siue ut ait S. Augustinus lib. 1. Confess. cap. 18. *Cum homo eloquentie famam querit, astans ante hominem iudicem circumstante hominum multitudine vigilantissime cauet, ne quid per linguæ errorem dicat inter homines. Quo in numero se fuisse confretur ibidem cap. 19. ut plus vitauerit barbarismum quam vitia morum, quam & miseriam suam deplorat. lib. 6. Conf. c. 6*

suum angorem & sollicitudinem Imperatori laudes recitaturi componens cum pauperis cura soluti, quem obuiam habuit iocatione & laticia.

*Clarissimis
Oratoribus
animos in
pedes decedit
ob Principis
dignitatem.*

§. Sanè nobilissimi Oratores coram magnis Principibus vel orationis initio vel medio cursu propter metum & reuerentiam obticuerunt, vt coram Philippo Macedonum Rege Demosthenes, coram Areopagitis Theopraftus Eresius, coram M. Antonio Herodes Atticus, coram Seuero Imperatore Heraclitus Lycius, coram Alexandro summo Pontifice Bartholomaeus Socinus. Quo ergo animo, quam vigilantia, quam sollicito & circumspetto debet esse homunculus coram Deo immortali totius vniuersitatis architecto & Domino coram illis caelestibus spiritibus causam oraturus?

*Quaratione
Dei dignitas
& hominis
humilitas in
precibus co-
dam mentis
gitanda.*

§. Quod eleganter & prorsus piè commendat mellifluus Doctor s. Bern. serm. de quatuor orandi modis. Illud breuiter, inquit, dico omnibus, nonnullos (vt arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem & hebetudinem quãdam mentis, vt solis orantes labiis non satis attendant, neque quid dicant neq; cui loquantur, pro eo, quod velut ex consuetudine quadam cum minus digna reuerentia & sollicitudine accesserunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quam Propheticum illud Psalm. 41. v. 5. Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsq; ad domum Dei? Omnino si-

*Precaturus
animus coram
Deo & caeli-
tib. sistendus*

quidem oportet nos orationis tempore curiam intrare caelestem, illam vtique curiam, in qua Rex regum stellato sedet solio, circumdante innumerabili & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Vnde & ipse, qui viderat, quia maiorem numerum non inuenit Millia, ait Dan. 7. vers. 10. millium ministrabant ei, & decem centena millia assistebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet, a palude sua procedens & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam deniq; humilis & sollicitus, & totus intento animo, maiestati gloriae, in praesentia Angelorum, in concilio in-

*Quib. ad pre-
catione vir-
tutibus ac-
cedendum.*

rum & congregatione assistere poterit miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris, multa opus est animi vigilantia, sed precipue in oratione. Etenim sicut in Regula nostra (Sancti Benedicti) legimus, licet hora omni & omni loco oculi Domini super nos speculentur, maxime tamen in oratione. Licet enim semper videamur, sed etiam nunc presentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem coram Deo loquentes

Deus precantes attendit.

§. Porro quamvis ubique sit Deus, in celo tamen orandus est, ibique orationis tempore cogitandus, ut mens nostra non us in celo cœ-Oratorii recto, non aeris spatio, non ipsa nubium retardetur templandus. densitate, iuxta eam formam, qua nobis à Christo tradita est, Matth. 6. versic. 9. Vbi ait. Pater noster qui es in celo. Sic igitur oret, qui orat, tanquam assumptus & presentatus ei, qui sedet super excelsum thronum in Angelis, qui minime ceciderunt, & eleuatum in hominibus, quos suscitauit de puluere inopes, & erexit de stercore pauperes, sic, inquam, semetipsum consideret, & sic attendat, tanquam presentatum Domino maiestatis, & dicat cum Abraham Genes. 18. versic. 27. Loquar ad Dominum cum sim puluis & cinis. Et quia suo precepto commonitus, tua institutione formatus, id presumo Domine fons pietatis.

Precanti & propria abiectione consideranda.

§. Hæc omnia S. Bernardus, qui vult, ut in cœlestem regiam animo penetremus, & ibi præpotenti Deo supplices facti, coram & cum Angelis illum adoremus, & quasi præsentem intueamur, ut Michæas 3. Regum 22. versic. 19. Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cœli assistentem ei à dextris & à sinistris. Vt Isaias cap. 16. versic. 1. 2. 3. Daniel. cap. 7. vers. 9. 10. Iterum vers. 12. 13. 2. monet accuratè perpendamus, quod Deus quidem ad omnia nostra instituta aduigilet, juxta illud Prouerb. 5. v. 22. Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat. Animum tamen diligentius aduertere ad preces nostras. Non est alienatio tam grandis, ait Moyses Deut. 4. vers. 7.

Oranti Deus presens cogitandus.

Deus ad preces nostras attendit.

quæ habeat Deos appropinquatos sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris: 2. Paralip. 7. vers. 15. Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco isto orauerit. Precaturi enim nos vltro diuino conspectui exhibemus & sistimus, & ejus in nos oculos pro-uocamus. Tertio hortatur vt cum Abrahamo deprecantes diuinam Majestatem summa reuerentia, submissione ac pietate suspiciamus, adoremus, obseruemus. Hunc autem solennem Sanctis fuisse morem, vt in precibus infinitam Dei celsitudinem considerarent, & obstupescerent, & sic animum attentum

*Iusti in de-
precatione
diuinam ob-
stantis dei
les proponit
majestatem.*

continuerent, sacra testantur monumenta. 2. Paralip. 14. vers. 11. Domine, ait Aza, non est apud te vlla distantia, vtrum in paucis auxiliaris, an in pluribus: adiuua nos Domine Deus noster. Psalm. 5. versic. 2. Intende voci orationis meæ Rex meus & Deus meus. Baruch. 3. vers. 1. Et nunc Domine omnipotens, Deus Iſrahel, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te, audi Domine & miserere. Iudith. 13. versic. 9. Confirma me Domine Deus in hac hora. Et cap. 16. versic. 3. 4. Hesthera 13. vers. 9. 10. Matth. 8. v. 2. 3. Domine, si vis, potes me mundare, tantus Dominus es, vt sola voluntate omnia possis. Et Saluator noster Matth. 11. v. 28. Con-

*Sancti coram
diuina Ma-
iestate se ab-
iciunt.*

sisteor tibi Pater Domine cæli & terræ, &c. Eandem Dei immensam excellentiam animo intuentes Sancti mente pariter & corpore se coram illa prostrauerunt. Notissimum est, quod Christus Deus noster etiam in faciem prociderit. Matth. 26. v. 39. S. Iacobus Iustus ex crebra & diuturna flectione, genua habuit callosa & dura instar cameli vt testis est, in Catalog. Scriptorum Ecclesiasticorum S. E. Hieronymus & Eusebius lib. 2. hist. l. 23. Eadem de causa & B. Tharsilla S. Gregorii Magni amita, & genibus & cubitis callum obduxerat, vt ipsemet memorat 4. Dialog. cap. 16. & homil. 38. in E. angel.

§. S. Bass.

§. S. Basilus in regulis breuius disputatis, ponit quaestio-
nem: Quomodo quis assequi possit, ne inter orandum mente
euagetur. Respondet regula 21. Si credat Deum adesse, qui
scrutatur corda & renes, Psalm. 7. v. 16. Quod simili quo-
dam illustrat regula 201. Si enim, ait principem aliquis, ^{Considerata}
aut praesidem intuens, & cum eo loquens oculos ab eo dimouere ^{praepotentis}
non solet, qui non tantum credibilis est, intentam ^{Dei praesen-}
habiturum illum, qui Deo preces adhibeat in eum, qui scrutatur ^{tia mentis e-}
corda & renes, & illud facturum, quod scriptum est 1. Ti- ^{uagationem}
moth. 2. versic. 8. Leuant s puras manus sine ira & disceptati- ^{cohibet.}
one? Et non à precibus aberraturum, qui excellentem electi
viri David mentem induerit, qui de seipso loquens, ait, nunc ^{S. Davidi in}
quidem prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quon- ^{precibus vi-}
iam à dextris mihi est ne commouear, Psalm. 15. versicul. 8. ^{gilantia.}
Nunc verò oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse e-
ueller de laqueo pedes meos Psalm. 24. versic. 15. Alias au-
tem: Ecce sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suo-
rum: sicut oculi ancillae in manibus Dominae suae, ita oculi no-
stri ad DOMINVM DEVM nostrum, Psalm. 122. ver. 2.
Si coram aliis etiam equalibus, quisque omni in re vitare re- ^{Simile aliud}
prehensionem studet, in statu, in ambulatione, in motu pro ^{precum}
cuiusque membri, multo magis, qui persuasum habet, ^{diligentia.}
se DEVM habere inspectorem, & veram esse promissionem
illam Vnigeniti Filii Dei, Matth. 18. versic. 20. Vbi duo vel
tres congregati fuerint in nomine meo, ibi in medio eorum
sum: itemque Spiritum sanctum adesse moderatorem & do-
norum distributorem effectoremque: similiter Angelos custo-
des vniuscuiusque, attendet & maiori cum contentione
laborabit vt pietatem ita colat, vt ne qua in re DEI ^{Mens assidua}
voluntatem offendar. Atque hoc modo mens ipsa in ^{is in Deo co-}
officio vehementius ac diligentius confirmatur: Amplius ^{gitationibus}
si illud etiam implere studuerit: Benedicam DOMINVM ^{infixa}
in omni tempore, semper laus eius in ore meo. ^{haud facile}
Psalm. 33. versicul. 1. Et item illud. Meditabitur in le- ^{à precib. ad}
ge DOMINI die ac nocte, quo videlicet mens in aequabili per- ^{alia aberrat.}
f 1. v. 2.

enniꝯ, meditatione contemplationeꝯ, voluntatum Dei occupata, nequaquam spacium inueniat, quo ad futiles cogitationes possit aberrare. Hactenus S. Basilius.

C A P. LXVIII.

QVO NOS MODO DEVM PRÆSENTEM EFFINGERE POSSIMUS.

§. **M**Ultis autem modis Deum nobis præsentem cogitare possumus, vel vt conseruato-rem pereuntibus, aut reis & supplicio dignissimis, vt æquissimum iudicem, siue tanquam resipiscentibus filiis clementissimum patrem, seu velut perfidiolis feruis iratum Dominum, tanquam benignissimum Regem morigeris subditis, velut indigentibus copiosissimum & liberalissimum Principem, & id genus alia. Possumus & pro temporis conditione & nostra pietate Christum præsentem nobis exhibere in Nazaracheno conclauis, in Bethlehemitico stabulo, in templo, in solitudine, in monte, in synagoga in mensa, in horto, in cruce, in sepulchro, in cælo.

§. Iuuat & plurimum vt coram DEO induamus personam Dauidis Manassæ, filii prodigi, publicani, peccatricis Luca 7. adulteræ Iohan. 8. infirmi, captiui, egentissimi, mortis rei & similia.

CAP.

C A P. LXIX.

DIVINÆ PRÆSTANTIÆ COGITATIO
fons amoris, amor scaturigo deuotionis &
attentionis.

§. EX hac diuinæ præcellentię contemplatione nascitur amor Dei, præcipua deuotionis & attentionis causa, vt docet *S. Thom. 2. 2. q. 82. art. 3.* Amans pecuniæ, honoris, voluptatis, vxoris, liberorum, cognatorum, sodalium, semper de ijs cogitat absentibus, attendit & gaudet præsentibus.

§. Hic Dei amor Sanctos precantes sæpe ab ipsis sensibus propter vehementem attentionem in Deum abripuit, vt eorum animus esset potius, vbi amaret, quam vbi animaret. *Diuinus amor*, inquit, *S. Dionysius libr. de diu. nominib. c. 4. extasin facit.* Et quidem vt docet *S. Thom. 1. 2. q. 28. art. 3.* extasis eiusmodi duplex est, altera in vi cognoscente, ad quam amor disponit, siquidem impellit amantem, vt meditetur de amato, vehemens autem cogitatio vnus abstrahit ab alijs, altera verò extasis est in vi appetente, quam proximè efficit amor, dum amans extra se in amico versatur, illi bonum cupiens, procurans, illum assidua prouisione & diligentia complectens.

Quid, & quod duplex extasis, quã Dei efficit amor.

CAPVT LXX.

EXEMPLA PIÆ DE DEO CO-
gitationis & incensa pre-
cationis.

§. **B**eatus Agidius *S. Francisci* sectator & comes, vt est *tomo. 7. apud Surium in eius vita*, tanta confi-
M 5 de-

deratione, tanto affectu & ardore beneficia Dei meditabatur, vt non possit sine extasi de his cogitare, fratribusque, qui cum eo loqui cupiebant, diligenter cauendum ne Dei, vel Sanctissimæ Trinitatis nomen, proferrent: quia mox animus se iungebatur à sensibus. Hoc amore Sancti ignescunt, & ignitas preces, velut ex ardente camino scintillas, è pectore ad Deum emittunt. Moyses ex consortio sermonis Dei tantum ardorem splendoremque animo conceperat, vt etiam ex ipsa fronte cornuum more emicaret, Exod. 34.

Ignita Saluatoris precatio.

§. De Salvatore nostro ait S. Lucas cap. 9. 29. Facta est dum oraret, species vultus altera, & vestitus eius albus & resplendens. S. Matth. cap. 17. v. 2. habet: Resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix. Vt est in libro de exemplis & documentis vite spiritualis num. 3. S. Macarius somnum simulans, vidit quasi diurnam lucem penetrare cellam, in qua duo Anachorite noctu precabantur expansis manibus, & vnum tanquam musca circumuolitabant demones, & ab Angelo abigebantur, & ad alterum appropinquare non audebant, cumque mane vnà Psalmos concinerent, vidit idem sanctus Macarius, quod minori per vnumquemque versum exibat facula ignis de ore ipsius, & in cælum ascendebat. Et cum maior psallens aperiret os, tanquam fumulus ignis de ore ipsius egrediebatur, & in cælum vsque pertingebat.

Incensa & incendens S. Elisabetha deprecatio.

§. Adjungam hic exemplum mirabile quidem, sed & credibile. Quidam dissolutioris vite adolescens orauit Sanctam Elisabetham Hungaricam Landgrauii vxorem, sua vt precibus illi vite emendationem impetraret. Cui illa. Te, inquit, pariter mecum orare conuenit, atque ita separatis locis deprecationi initium datum. At mox adolescens exclamare coepit Cessa Domina cessa ab oratione, nam precum tuarum ardore ita inflammor, vt sustinere nequeam. Verum illa vt exedentem eius animam peccatorum rubiginem penitus detegeret in precibus perseuerauit. Tunc adolescens re-

mentum

mentius incensus altissima voce clamavit: Desiste quaeso, desine: nam feruor orationis tua viscera mea depascitur. Sustainatus deinde ab aliis, ne animo deficeret, orationem intermittente S. Elisabetha, & calor paulatim se remisit, mutatusque in melius in S. Francisci ordine laudatissimam vitam optima morte terminauit. Ita apud Surium tom. 6. in vita S. Elisabetha Quam accensus in precibus amor, qui tantopere & alium inflammauit?

§. Magnum etiam ad attentionem momentum habet nostrae indignitatis, vilitatis, indigentiae, focietatis, malitiae cogitatio, qui cum infinito, optimo, liberalissimo, nostri amantissimo Deo sermonem instituumus. Exemplum etiam aliorum, qui summo ardore, animi praesentia, submissione, pietate Deum vel inuocarunt vel dilaudauerunt. *Isa. 6. v. 1. 2. 3. 4. Apoc. 7. 11.* Qua de re jam satis dictum, facto opus.

C A P. LXX.

DE REVERENTIA IN PRECIBVS
erga Deum.

§. Diximus superius ex Magno Concilio Lateranensi ad Canonicas Horas ritè perfoluendas requiri deuotionem, cuius altera pars est attentio, de qua haecenus egimus, altera reuerentia de qua modo tractandum. Est autem reuerentia honor exhibitus in testimonium virtutis. Et est actus timoris, & vt Deo debetur, actus patriae. Est verò duplex reuerentia; interna videlicet, quo Dei maiestatem nostramque indignitatem suspicientes, illi nos totos profundissime submitimus, & externa, qua internam reuerentiam inclinando caput, genua, corpus, supplices attollendo manus, tundendo pectus, procum-

Quid reuerentia & quod erga Deum actus patriae. Bipartita reuerentia.

procumbendo, terram exosculando, & id genus aliis testatum facimus. Hanc reuerentiam suis Christus Dominus precibus adhibuit, & exauditus est, pro sua reuerentia Hebr. 5. v. 7. non modo quæ illi debebatur, vt filio Dei, sed etiam, quam ille Deo exhibebat, vt filius hominis.

*Laudat Sa-
cerdotes De-
us sui Numi-
nis reueren-
tes.*

§. Quam reuerentiam in quibusdam veteribus sacerdotibus commendat Deus Malachie 2. ver. 5. Pactum meum fuit cum Leui, dicit Dominus exercituum: Pactum meum fuit cum eo vite & pacis: & dedi ei timorem & timuit me, & à facie nominis mei pauebat. Et semper opus est eximia & singulari aduersus diuinam Majestatem reuerentia, sed potissimum in precibus: Nam qui cum Deo colloquitur aliquid ab eo deposcit, illum laudat decenter: itaq; id tantoq; Numini conuenienter faciat, oportet, ne non Deum honorare, sed contemnere & irridere videatur.

*Deum singu-
lari timore
& animad-
uersione ro-
gandus.*

§. De qua reuerentia à simili rectè philosophatur S. Basil. cap. 2. de instit. monast. Si quis, inquit, coram aliquo Principe stat, & ipsum alloquitur, magno cum metu stat, & cum corporis extrinsecus, tum mentis etiam intrinsecus attentos oculos tenet periculi metu: quanto tandem maiore metu tripudationeq; censendum est oportere vos stare in conspectu Dei, tota mente in illum vnum intenta, neq; usq; alio? cum ipse non hominis partem illam modo, quæ foris apparet, vt homines faciunt, sed etiam illam quæ intus occulta oculorum aspectum fallit, clarissimè peruideat? Si igitur sic, quemadmodum decet, steteris coram Deo, & quæ in te sunt, omnia pro viribus præstue-

*Potius inter-
mittenda o-
ratio quam
cum volun-
taria distra-
ctione pera-
genda.*

ris, persta donec omnino tandem impetres quod petis. Sin committenda o-
scientia tua te condemnet, tanquã qui negligentius rem tractes, & si in oratione aliud agens, animo minus attentos, cum possis omnem ab te repellere distractionem, ne præsentior ausu consistere coram Deo, ne fiat tibi oratio tua in peccatum Psalm. 16. vers. 4. Si vero quod à peccato debilior factus, hoc à te ipso impetrare non potes, quin interim dum oras, animo ac mente distrahere,

distrabere, enitere contra quantum potes, & ipse tibi metipsum vim affer, & coram Deo stare persevera, mentemq; tuam in illum defixam tene, ipsamq; ad seipsam aduoca. Si ita feceris, ignoscer tibi Deus: quoniam non ex contemptione, sed ex infirmitate, eo modo, quo conueniret, coram Deo stare non uales. Hoc modo, si tibi metipsum vim feceris, teq; ad omne opus bonum paraueris, ne desiteris prius, quam illud impetres, quod rogas. Sed patienter fores eius pulsa, dum potes: Omnis enim qui petit, accipit, & qui quirit, inuenit, & pulsanti aperietur Luc. 11. Quid enim est aliud, quod uelis impetrare, nisi salutem tantummodo, qua est secundum Deum? Ista S. Basil.

§. De hac eadem reuerentia B. Ioannes Climachus gradu 7. Sta in orationis prece tremens, nec aliter quam reus iudici assistens, ut & in interiore & exteriori habitu fauore iusti iudicis concilies. Quia non poterit se continere, quin consoletur animam que stat coram eo sicut uidua dolens.

Vt sollicitè
& reueren-
ter reus iu-
dici assistit,
ita nos Deo.

§. S. Ioannes Chryf. libr. 1. de orando Deo. Ipsi nos Angeli docent, multo quidem cum tremore vota sua offerentes, ceterum exemplum nobis prabentes, unde sciamus ac discamus, quod quisquis Deum adit, multo cum gaudio, multoq; rursus cum tremore, id facere oporteat. Tremore quidem dum metuimus, ne videamur indigni qui Deum precibus alloquamur. Rursus gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quod Deus mortalium genus tanta ac tali sua cura dignatus sit, ut assidue diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud assequimur, ut & mortales & temporarii esse desinamus, natura quidem mortales, sed colloquio conuicti, quem agimus cum Deo ad immortalitatem vitam transeuntes.

Summa an-
gelorum er-
ga Deum re-
uerentia.

§. Ad istam erga ad Deum reuerentiam cohortatur nos Apostolus Hebr. 12. v. 28. 29. Itaq; ait, regnum immobile suscipientes habemus gratiam, per quam seruiamus placentes Deo cum metu & reuerentia. Etenim Deus noster ignis consumens est. Hoc est legem Euangelicam, qua Christus regnat in nobis, nosque reges facit hic per gratiam & in futuro per gloriam, qua cæleste Dei regnum posside-

fidebimus suscipientes, & retinentes, habemus gratiam, qua jugiter Deo cum pudore & metu seruiamus, & bene multumq; placeamus. Pudentes & verecundos filios amat pater similiter & Deus, quo coram nos pudere debet, q̄ tam frigidè & negligenter infinita illius maiestati seruiamus & obsequamur. 2. q̄ peccatum rem probrosissimam committimus. 3. quod non magis formidemus à Christo confundi in iudicio: cum tamen Deus noster ignis punit, vrit, consumit eos, qui carent hoc suo metu & reuerentia. *Psalm. 43. v. 16. Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei mea cooperuit me. Baruch. 1. versicul. 15. Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostrae. Peccauimus ante Dominum Deum nostrum & c. v. 17. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio faciei.*

De Cantu Ecclesiastico.

C A P. LXXI.

*HÆRETICI CANTVM DAMNANT
& vsurpant.*

§. **Q**uemadmodum in suo de Divinatione libello rectissime scribit Latinus Orator Cicero: *Nescio quomodo nihil tam absurdè dici potest, quod non dicatur ab aliquo Philosophorum.* Sic & nos affirmare possumus nullum esse tam fœdum in Christiana fide errorem, què non aliquis hæreticorum propugnauerit, sed non mirum: excœcauit enim illos malitia eorum, vt nec meridianam veritatis lucem intueantur. Ecclesiasticum Cantum non solum antiquitus, & longus vsus, plurima etiam commoda probarunt, sed etiam sacra Concilia, S. Patres, & vtriusque tam veteris quàm noui instrumenti paginae valdè commèdarunt, & tamen non defuere Sectarii, qui illum improbarunt, & Ecclesiam eliminare & proscribere laborarunt. *S. Augustin. libr. 2. Retract.*

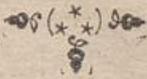
*Qui cantū
reprehen-
derunt.*

Retract.

Retract. cap. 11. Hilarius quidam vir tribunicius laicus Catholicus, inquit, nescio vnde aduersus Dei ministros, vt fieri assolet, irritatus, morem qui tunc esse apud Carthaginem ceperat, vt hymni ad altare dicerentur de Psalmorum libro, siue ante oblationem, siue cum distribueretur populo, quod fuisset oblatum, maledica reprehensione, vbicunque poterat, lacera- bat: asserens fieri non oportere. Huic respondi iubentibus fra- tribus, & vocatur liber ipse. Contra Hilarium. Sed hoc præ- clarum S. Augustini monumentum, vt & alia eius lu- cubrationes, magno Ecclesiæ dispendio interiit.

§. In eundem errorem abrepti fuere Henricus & Petrus Bruis, & horum æmulatores Henticiani & Petrobruffiani Nouatores, quos *cap. vltimo sue ad omnes Episcopos data epistola* confutat V. Petrus Abbas Cluniacensis. Ioannes Wicleff vt errorem errore cumularer, non modo cantum, sed etiam vocem paulo elatiorem in precibus reprehendebat, & Clericos in templis canentes cum Sacerdotibus Baal comparabat. Hunc refellit Thomas Waldensis tom. 3. libr. 2. Magdeburgici Centuriatores cent. 9. cap. 6. col. 279. cantum improbant, & idcirco Sacerdotes Catholicos Baaliticos appel- lant, qua in re Lutheriani & Calviniani suos Patriar- chas Arrianos imitantur, qui Catholicorum cantum damnabant, vt testis est S. Ambrosius in oratione de traden- dis Basilicis, cum ipsi canendis hymnis operam darent, vt narrat Socrates lib. 6. hist. cap. 8. & ipsi nostri Nouato- res in suis conciliabulis magno Psalmorum so- nitu & fragore aures comple- ant.

*Hi al'ud di-
cunt aliud
faciunt de
quo & supra
conqueritur.*

CAP. LXXII.

PLUMBEA SECTARIORVM TE-
la veritatis igne liqueſcunt.

§. **E**T vt nulla hæreſis eſt, quæ Scripturæ perperam intellectæ velum ſibi non obtendat, ita & illi tum inde tum aliunde infucata argumenta deprompſerunt, quæ omnia vnica diſtinctiuncula inſtar fumii vel nebulæ diſſoluuntur: nam vel iis in publica oratione damnatur cantus vanitas, vel in priuata oratione vociferatio. Sed ne nobiſcum expoſtulent, quod inaudita cauſſa condemnati ſint, illos audiamus.

§. *Helias Propheta non ſine iuſſione Sacerdotibus Baal dixit 3. Reg. 18. v. 27. Clamate voce maiori, Deus n. eſt, & forſitan loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, vt exciteretur.* Hoc argumentum falſo nititur fundamento: neq; enim illos deriſit Helias quod vociferati ſint, neque Scriptura eos clamaffe dicit id temporis, ſed inuocaſſe nomen Baal de mane vſq; ad meridiem, poſt autem Helix deriſionem voce magna clamauerunt. Riſit ergo illos quod manifeſte falſumque Deum, qui exaudire non poterat, inuocarent, Deum, inquam, lapideum, opus manuum ſuarum, qui neque oculos, neque aures, neque manus, vel pedes haberent.

§. Nam tantum abeſt vt clamor in diuinis laudibus ſine precibus, modò ad Dei gloriam fiat, vituperetur, vt etiam valde laudetur. Num vitio vertendum Iudæorum principi, de quo Num. 12. v. 13. clamauit Moſes ad Dominum dicens: Deus obſecro ſana eam? Num culpa dandum populo Samuelem compellanti 1. Reg. 7. v. 8. Ne ceſſes clamare pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, vt ſaluet nos de manu Philiſthinorum? aut ille deliquit de quo

*Cur Baali-
tas ſacri-
culos Helias
deriſit.*

*Pius clamor
in cantu lau-
dabilis ac
Deo gratus.
Exempla &
voce & me-
te p' ad De-
um claman-
tium.*

quo ibidem v. 9. *Et clamauit Samuel ad Dominum, & ex-
audiuit eum Dominus?* An criminosus Dauid, qui toties
in Psalmis iterat, *Voce mea ad Dominum clamaui?* qui &
ait Psalm. 21. v. 6. *Ad te clamauerunt Patres nostri & salui
facti sunt.* Culpanda ne mulier Chananea, quæ clamauit
dicens: *Miserere mei fili Dauid, filia mea male à demonio ve-
xatur,* pro qua & discipuli rogabant dicentes. *Dimitte
eam, quia clamat post nos?* Matth. 15. ver. 22. 23. An in cri-
men vocandi sunt duo illi cæci Mat. 20. v. 30. & 31. qui
clamauerunt, *Domine miserere nostri fili Dauid,* & cum il-
los turba increparet, vt tacerent multò magis clamabant
dicentes, *Domine miserere nostri fili Dauid?* nec irritus cla-
mor: nam misertus eorum Iesus tetigit oculos eorum
& confestim viderunt & secuti sunt eum.

§. Num & hac calumnia malitiaque suum impe-
tent Saluatorem obtrectatores illi, qui ingenti cla-
more & sacratissimam suam passionem inchoauit &
conclufit. Incepit clamore cruciatus pro nobis suos,
vt testatur S. Paulus Heb. 5. vers. 7. *Qui in diebus carnis sue Christus in
(passibilis & mortalis) preces supplicationesq; (in genua & precibus
faciem prouolutus patrique supplex factus) ad illum, clamauit.
qui saluum eum possit facere à morte (rogabat enim, vt si fieri
possit transferretur ab eo calix) cum clamore valido & lachry-
mis offerens (nam ob horrenda tormenta impendentia
cepit contristari & mæstus esse. Marci 14. & cepit pauere & ta-
dere, & ait, Tristis est anima mea usq; ad mortem. Matth. 26.
& in agone prolixius oranti factus est sudor eius tanquam gut-
te sanguinis decurrentis in terram, Luc. 22. v. 44.* In tanto
igitur angore constitutus, præ immenso dolore valde
clamauit ad Deum, neque tantum fudit lachrymas,
sed ex toto etiam corpore sanguinem) *Et exauditus est
pro sua reuerentia,* quam & ipse habebat erga patrem &
pater erga illum. S. Chrysoft. hom. 8. in epist. ad Heb. Tan-
ta, inquit, erat eius reuerentia, vt etiam propterea eum reuere-
retur Deus. *Exauditus autem est: quia sibi aliisq; beatam im-
morta-*

mortalitatem meruit & obtinuit Psalm. 20. v. 5. Vitam petiit à te, & tribuisti ei longitudinem dierum in ſeculum ſeculi. Igitur in horto clamore valido, ſiue vt habet translatio Syriaca, cum mugitu valido paſſioni ſue inſitiū dedit, & eodem ſimiliter ei finem impoſuit Matth. 27. ver. 46. Circa horam nonam clamauit Ieſus voce magna dicens, Eli lamma ſabaſbani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me. Luc. 23. v. 46. Et clamans Ieſus voce magna ait. Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, & hæc dicens exſpirauit. Et S. Stephanus in mortis articulo poſitis genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum Act. 7. v. 60.

Cœleſtes ſpiritus in Dei laudib. clamorem edunt.

§. Annon & huius pii clamoris exemplo & documento nobis ſunt cœlites? Iſa. 6. ver. 3. Seraphim clamabant alter ad alterum Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria eius. Et cōmota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis, &c. Apoc. 7. v. 10. Sancti clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agnō. Eant ergo calumniatores hæretici cum ſuo Baalitico clamore. Et nos hortante Iuda Machabeo 1. lib. c. 4. v. 10. clamemus in cælum & miſerebitur noſtri Dominus Si vox eſt, canta, ſi mens pia Numen adora. Et quacunq; potes dote placere, place. Igitur vocis in cantu contentio, qua quis Deum etiam viribus vniuerſis corporis laudare, alios ad Deum prædicandum amandumque excitare, prouocare, & inflammare nititur, laudabilis eſt ac Deo pergrata. Theodorus de Apoldia in vita S. Dominici libr. 3. c. 12. Poſt completorium in Eccleſia permansit orans uſq; ad nocturnas preces, quas & cum fratribus perſoluens cantabat alacriter, & alta voce ſolebat etiam per vitramq; transire chori partem, voce iubilante monens & inuitans fratres, vt pſalmodiam altè & diſtinctè depromerent.

C A P. LXXIII.

PROVIDENDVM NE MENTIS

vitio cantus deprauetur.

§. EST tamen hic cautio adhibenda ne bonum o-
pus vitio aut culpa deprauetur: ne quis voce ad
ostentationem, ad lasciuiam, ad alios pertrahendos
abutatur. *Canonius quidam regularis, vt est in vita S. Ly-*
duine virg. lib. 3. c. 1. apud Surium 14. Apr. vir ceteroquin
pius, sed qui voce clara & canora cantans, vane gloria tenta-
tione agebatur, feruenti spiritu dixit ad virginem S. Lyduni-
nam: Quæso instanter ora Dominum, vt auferat à me, quod
plus ei displicet in me, & saluti meæ præcipuè impedimento est.
Precatur illa & canora illa vox raucescit, consultiq; Medici va-
rii nullum rauicari diuinitus inflictæ remedium repererunt.
Monachus quidam Cisterciensis, vt est in illustrium
istius ordinis virorum historia nobilissimæ vocis
dono exultans, & non Dei, sed suam glori-
am captans, cum admirabili vocis inflexione
cantasset apparuit teter & fuscus specie pueri dæmun-
culus, & manibus plaudens & miro modo cachinnans
exclamauit: *O o bene cantauit, optimè cantatum est. Gau-*
dio triumphabat dæmon, non solum q; ille cantando
oleum operamq; perdidisset, alios offendisset, tarta-
reis spiritibus gratum officium præstitisset, sed & De-
um, cui omnis displicet superbia, irritasset. Neq; ejus-
modi cantum reponit Deus in thesauro suo, vt remu-
neret, sed diabolus in peram suam, vt supplicium exi-
gat. Cesarius Heisterbachius libr. 4. Miraculorum c. 9. nar-
rat quod cum in quadam Ecclesia Clerici, contenta voce & mag-
no clamore, sine pietate cantarent, Religiosus quidam, qui in-
tererat, videt in altiori loco stantem Diabolum, & dextera eor-
um voces captantem, & in saccum quem sinistra tenebat mit-
tentem.

*Vox superbia
ministra di-
uinitus im-
pediatur.*

*Diabolus in
vocis vani-
tate exultat.*

*Vox superbia
Diaboli præ-*

*Pius affectus
in omni ne-
cessarius.*

§. S. August. lib. 10. Conf. c. 33. plus delectari cantu, quam re quæ cantu auribus menti quæ ingeritur, supplicio dignum iudicauit esse peccatum: Cum inquit, mihi accidit, vt me amplius cantus, quam res quæ canitur, moueat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire can-

Non cantu tantem. Addamus & nos, vel non cantare. Et S. Hier. epist. 4. ad Rusticum. c. 7. Dicas Psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus queritur, dicente Aposto-

*Quales deli-
gendi canto-
rum.*

lo: Psallam spiritu, psallam & mente. Et Concil. Aquisgranense cap. 132. & cap. 133. Tales, inquit, ad cantandum & psallendum in Ecclesiis constituantur, quorum mens cum voce concordet, vt impleatur illud 1. Corinth. 14. Psallam spiritu, psallam & mente. Tales item eligantur, qui non superbe, sed humiliter & sapienter debitas Domino laudes persoluant, & suauitate lectionis & melodia & doctos demulceant & minus doctos erudiant, potiusque exoptent in lectione vel cantu populi edificationem, quam popularem vanissimam adulationem.

*S. Ambr. l. 1.
off. c. 18. sen-
sim docet esse
canendum.*

Sed & Synodus Mediolanens. sub S. Carolo Borromæo, Anno 1563. cap. de Musica & Cantoribus; cantus & soni graues sint, pii, ac distincti, & domui Dei, ac diuinis laudibus accommodati, vt simul & verba intelligantur, & ad pietatem auditorum excitentur. Concilium Tridentin. sess. 22. in decreto de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ. Ordinarii locorum Episcopi ab Ecclesiis musicas eas, vbi siue organo siue cantu lasciuum aut impurum aliquid miscetur, item seculares omnes actiones, vana, atque adeo prophana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant: vt domus Dei, verè domus orationis esse videatur ac dici possit. Idem de impudicis & variis cantionibus cauit Moguntiacum Conc. sub Carolo Magno.

*Tragicus cœ-
tus ab Eccle-
sia arcendus.*

§. Neque stentoreus & inconditus quorundam boatus potius, quam cantus, probandus, qui more Theatrico siue tragœdorum more in Ecclesia vociferantur: vt tantum non ilia rumpant, contra quos agit S. Hieronymus in cap. 5. ad Ephes. v. 19. cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, & habetur causa. 2. cantantes

dist. 92. Audiant, inquit, hæc adolescentuli, audiant hi, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce sed corde cantandum, nec in tragediorum modum, guttur & fauces dulci medicamine collimendas, vt in Ecclesia theatrales moduli audiantur & cantica: sed in timore, in opere, in scientia Scripturarum. Quamuis sit aliquis, vt solent illi appellare, <sup>Raucus voca-
tor & sonorus</sup> vox, si bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor est. Sic virtute laudatet seruus Christi, vt non vox canentis, sed verba placeant, <sup>dabilis can-
tor.</sup> qua leguntur, vt spiritus qui erat in Saule 1. Reg. 16. v. 23. ab eis euiciatur, qui similiter ab eo possidentur, & non introducantur in eos, qui de domo Dei scenam fecere populorum. Cum a. hic ait S. Hieron. Deo non voce sed corde cantandum non intelligit solo corde, sed non sola voce cantandum, vt ex ipsius verbis perspicuum est. Qui psallendi officium in Ecclesia habent, &c. Et canere & psallere &c. Et sic cantet seruus Christus, &c. Videatur S. Thom. 2. 2. quest. 91. artic. 2. ad 2. Thomas Cantipratenus Proepiscopus Cameracen. libr. 2. Exemp. & Memorabilium sui temporis c. 4. §. 10. posteritati prodidit, quod cum solennem diem in Ecclesia partim communi, partim musico cantu celebrarent, super quendam in angulo consistentem & lugubri voce cantantem vox cœlestis omnibus audientibus, & stupentibus insonuerit: Non est exauditus, nisi raucus. Confule S. Augustin. libr. 10. Confess. cap. 33. Triplex canendi usus in Ecclesia fuit, nam vt ait S. August. lib. 10. Confess. c. 33. S. Arhanasius in Ecclesia Alex. tam modico flexu, fecit sonare lectorem Psalmi, vt pronuncianti vicinior esset, quam canenti. In oriente verò idem vt testatur S. August. l. 9. Conf. cap. 7. (vnde & Mediolanensis Ecclesia sub Ambrosio, accepit) suauiori vocum concentu, qui audientium animos quantumlibet tristes mulcere posset, cantare consueuit. Ecclesia Romana mediam tenens viam cum suauitate grauitatem conjunxit, quam & Gallicana Ecclesia amulata est.

A S. PATRIBVS MUTVATA
argumenta ſoluuntur.

§. **O**bjiciunt adverſarii & alia argumenta ex divi-
nis & S. Patrum monumentis depröpta, quæ
cum modestiam & taciturnitatem in privata oratione
cömédent, nihil cantui, vel publicæ precationi offici-
unt. Proponenda tamen ſunt: quia vtiliſſimam doctri-
nam continent. S. Cypri. tract. in orationem Dominicam.
Quando in vnum, ait, cum fratribus convenimus, & ſacrificia
divina cum Dei ſacerdote celebramus, verecundia & disciplina
memores eſſe debemus. Non paſſim ventilare preces noſtras
conditis vocibus, nec petitionem modeſtè commendandam Deo,
tumultuoſa loquacitate iactare: Quia Deus non vocis ſed cordis
auditor eſt. Nec admonendus eſt clamoribus, qui cogitationes
hominum videt probante Domino & dicente. Quid cogitatis
nequam in cordibus veſtris. Matth. 9. v. 4. & alio loco Apoc. 2.
v. 23. Et ſcient omnes Eccleſia, quia ego ſum ſcrutator cordis &
renis. Quod Anna in primo Regnorum libro c. 1. v. 13. Eccleſia
typum portans, cuſtodit & ſervat, quæ Dominum non clamoribus
petitione, ſed tacitè & modeſtè, intra ipſas peſtoris latebras pre-
cabatur. Loquebatur prece occulta, ſed manifeſta fide, loque-
batur non voce ſed corde: quia ſic Deum ſciebat audire, & im-
petrauit efficaciter, quod petiit: quia fideliter poſtulavit. De-
clarat Scriptura divina qua dicit: Loquebatur in corde ſuo, &
labia eius mouebantur, & vox eius non audiebatur,
& exaudiuit eam Deus. Item legimus in Pſalms.
Dicite in cordibus veſtris, & in ſtratibus veſtris, & tranſpungimini
ni Pſalm. 4. Per Hieremiam quoque in epiſtola Baruch 6. verſ.
hec eadem Spiritus ſanctus ſuggerit & docet, dicens: In ſenſu
autem tibi debet adorari Deus. Inſignis hic locus eſt de
conuentu plebis cum ſacerdote ad ſacrificia. Non v

Modiſt a
ſub Miſſa
ſacrificio ſer-
uanda.
Noſtra com-
precantes &
ratio nō per-
turbet.
Cogitationē
in ſpector
Deus.
Tacita ſed
efficax ſan-
cta Anna
precatio.

rò prohibet cantum, sed inconditas voces, qualibus hodie aduersarii sua sacra faciunt, plebe vniuersa, nullo ordine omnia decantante. Neque enim nescius fuit S. Cyprianus cantum ab Apostolo commendari Eph. 5. v. 19, & Coll. 3. v. 11. Ex Tertull. l. de oratione ista mutuatus est B. Cyprianus, qui Tertull. loquitur de precibus, quas apud se faciebant fideles in conuentibus, vt patet ex his verbis: *Quid amplius referent isthic, qui clarius adorant, precans stre-*

Proximus Deum de-
precans stre-
pitum nostro
non pertur-
bandus.

§. Conantur & aliquod ex S. Chrysostomo sub-
dium emendicare. Is hom. 19. operis perfecti in Matth. c. 6.
v. 6. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clau-
so ostio ora patrem tuum in abscondito, & pater tuus qui videt
in abscondito, reddit tibi. Non igitur, inquit, gestibus corporis,
neq; clamoribus vocis, sed intentione optima voluntatis oratio-
num vota reddamus, non cum sonitu oris ac strepitu, non ad tam
importunam ostentationem nostri, & iactantiam pro-
ximos nobis clamore appellemus, sed cum omni mo-
destia & contritione mentis lachrymisq; secretis. Et homil.
13. operis imperfecti. Possumus, ait, & intelligere ostium do-
mus, os corporis, vt non clamosa voce oremus Deum, sed desi-
derio tanto. Nam ex clamosa oratione multa mala nascuntur,
maximè hec tria. Primum, qui clamose orat, non credit De-
um vbiq; esse, & absconsa audire. Secundum autem malum qd
mysteria secretarum petitionum tuarum, quas forte non oport-
tebat alterum scire prater te & Deum, in auribus honorum &
malorum hominum audienda committis. Tertium verò malum
clamose orans, iuxta te alterum non permittis orare. Vocibus
enim his rapis sensum illius ad sermones tuos. De cuiusque
hominis siue domi siue in templo precantis munere,
fermo est S. Chrysostom. vt illa precatio magna animi
vociq; submissione peragatur. Vnde & eadem hom.
operis perfecti. Qui ad supplicandum, inquit, paratur, omnibus
relictis illum inuenietur vnum, qui habet donandi, quod petitur, dat.

Paupertas
ingeniosa.

Pia intentio
in oratione.
Precatio cū
animi dolore
& lachry-
matione.

Deo supplex.
ad illum v-
num, accen-
dat.

potestatem. Si verò istum relinquens per diuersa errabundus vageris, & vbiq; oculos mentemq; circumferas, post longissimas preces, vacuis profecto manibus abscedes, hoc quippe ipse voluisti. Et iterum. Quid ergo? In Ecclesia, inquis, non oportet orare? Et valde quidem, sed cum hac vtiq; qua diximus, voluntate.

Deus seru-
tatur corda
& renes.

Vtiq; enim Deus, quo aliquid facias spectat intuitu, alioquin etiam si cubiculum ipsum fueris ingressus, idq; cum ostentatione tui, vt scilicet intelligaris secreta oraturus occluseris, nihil tibi ad celandam orationem ostia prestiterunt. Nam quum vbiq; oportum sit ab inani gloria liberum habere pectus ac vacuum, tamen in oratione precipue. Qui enim absq; hoc etiam vitio frequenter erramus, & auocati per diuersa distrahimur, si cum hac quoq; agritudine ingrediamur ad orandum, ne ipsi quidem preces nostras audire poterimus. Si verò eas non audimus, qui petimus, quemadmodum vt à Deo audiantur rogamus?

Quomodo in-
telligendum
Saluatoris
dictū Matt.
6. v. 6. Tu cū
oraueris in-
tra in cubi-
culum.

§. Illud idem Saluatoris dictum, Intra in cubiculum tuum & claude ostium homil. 13. oper. imperfect. sic exponit S. Chrysostom. Iubet Christus, ait, vt anima interiori ingrediatur intellectum, quando orat vt nihil cogitet, nisi de quo orat & quomodo orat, & claudat ostium sensus sui carnalis, vt omnes cogitationes carnales, & sollicitudines foras excludat. Si autem orans de rebus carnalibus cogitaueris, non introisti in interiorem intellectum, nec clausisti ostium sensus, & ideo tacite cum cogitationibus superfluis anima loquens orationis perdit tempus.

Responsio ad
obiecta.

§. Illa autem tria incommoda ab auctore operis imperfecti proposita in priuata cuiusque oratione aliquem habere locum possunt, non in publico & officio diuino & tantu, nam non ideo laudes Dei precesue decantant, quia non credunt Deum in quouis loco proxime adesse, vel abscondita non audire, sed quia volunt Deum non mente tantum, sed ore & corpore laudare, & alios ad ejus laudes & amorem excitare. 2. qui publice canunt publicas pro Ecclesia preces offerunt

ferunt, & quæ ab omnibus cum fructu audiri possint.
 3. Si cantu priuati hominis pietas impeditur, tolerabile est: quia illud tempus non priuatis, sed publicis precibus dicatum est, verum & aliorum pietas exacuitur, quod de se confitetur *S. August. lib. 9. Conf. c. 6. Nec satiabar, inquit, illis diebus (à Baptismo scilicet) dulcedine mirabili, considerare altitudinem consilii tui super salutem generis humani. Quantum fleui in hymnis & canticis tuis, suaue sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter. Voces ille infuebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea astuabat affectus pietatis, & currebant lachrymæ & benè mihi erat cum eis.* Ecce testatur de se ipse *S. August.* quod Ecclesiastico cantu lux veritatis ipsius animo oborta, magis atque magis inclaruerit, eumque pietatis sensum hausserit, vt ingentè lachrymarum vim ex consolationis abundantia profuderit.

B. Augustin. sub Ecclesiæ canticis pè illachrymarum.

CAP. LXXV.

ECCLESIAE CANTVS DIVINA
auctoritate comprobatur.

§. **I**STIS eum in modum pertractatis nunc ad probandum ac commendandum Ecclesiasticum cantum accedat oratio, vbi 1. occurrit vir secundum cor Dei *Regius Psalteres*, de quo *S. August. lib. 17. de Civ. Dei. cap. 14.* *Erat Dauid, ait, vir in Canticis eruditus, qui harmoniam musicam non vulgari voluptate, sed fideli voluntate dilexerit: eaq. Deo suo, qui verus est Deus, mystica rei magna significatione seruiert.* Hic igitur sanctissimus Rex & Vates non solum Psalms composuit, & cantores instituit, qui coram arca fœderis Dominum musicis instrumentis, & modulatis vocibus decantarent 1. *Paralip. 6.* Sed & exhortatur, vt psalmis & canticis ac musicis instrumentis Deum collaudemus, vt *Psalm. 150.* quem ad-

S. Dauid spiritualium canticorum, quibus Deo suo seruauit.

Pius cantus, Dei cultus.

N 5

modum

modum & ante fecerunt Moyses & filii Iſrahel, Exod. 15. v. 1.

*Liberator noſter ſacri can-
tus approba-
tor & verbo
& exemplo.* ad 41. §. Saluator noſter cum facti illi obuiam acclama-
rent & accinerent in die Palmarum, vt eſt Matth. 21.
Marc. 11. non ſolum non inſubuit, ſed etiam contra ca-
ſtorum & verbo lumniatores defendit. Verba S. Luca c. 18. verſ. 33. vſq;
& exemplo. ad 41. Exemplo etiam ſuo nobis cantum commen-
dauit, quando poſt cœnam vnâ cum Apoſtoliſ gratias
Deo cecinit, nam vt eſt Matth. 29. verſic. 30. Marci
14. verſic. 26. Et hymno dicto Græcè *ὕμνους αὐτῶν*, id
eſt, cum laudem Deo ceciniffent, ipſe ſcilicet Domi-
nus, & Apoſtoli. Et hymnus ſine cantu eſſe non po-
teſt, vt docet S. Auguſtin. in *Psalm. 72. ab initio: Hymni,*
inquit, *sunt laudes Dei cum cantico.* Hymni cantus ſunt
continentes iaudes Dei. Oportet vt ſi ſit hymnus ha-
beat hæc tria laudem, & Dei, & canticum. Quapro-
pter idem ille maximus Eccleſiæ Doctor B. Auguſtin.
epiſt. 119. ad Ianuarium cap. 18. & habetur de *Conf. cauſa 52.*
diſt. 1. De hymnis, inquit, & *Psalmis canendis & ipſius Domi-
ni & Apoſtolorum habemus documenta & exempla & pre-
cepta.* Ergo cantus & inſtitutionem, & formam, &
mandatum dedere tam Chriſtus Dominus, quam eius
Apoſtoli. S. Aug. ſententiam uſurpat *Conc. 4. Toletanum*
cap. 12. De hymnis, inquit, & *psalmis publice canendis in*
Eccleſia, & Saluatoris & Apoſtolorum habemus exemplum.

*Cum Chri-
ſto & Apo-
ſtoli pii can-
tus compro-
bationes.*

§. S. Paulus & Silas Act. 16. verſ. 25. orantes laudabant
Deum & audiebant eos, qui in cuſtodia erant. Græcè *ὀρῶντες
καὶ ψάλλοντες τῷ κυρίῳ*, i. e. orantes hymnos decantabant, & qui-
dem tam elata voce, vt eam omnes carcere conditi &
aſſeruati inaudirent Apoſtolus etiam Eph. 5. v. 18. 19. 20.
Coll. 3. v. 16. Chriſtianos hortatur, vt *psalmos, hymnos*
& cantica ſpiritualia exerceant & excolant. Vnde con-
ſtat Eccleſiaſticum cantum ex Apoſtolica traditione
proueniſſe, cum iis locis Eccleſiaſtici cantus formam
pra-

pscripserit: nempe vt musicos modulos cordis chorda, non ore tantum concinerent.

C A P. LXXVI.

BEATÆ MENTES DIVINARVM

laudum cantatrices.

§. **A** Christo Domino Deo nostro & Apostolis commendare possit, quam Sancti Angeli. *Iob. 38. versic. 7. ubi eras, cum me laudarent simul astra matutina & iubilarent omnes filii Dei.* Nam & cum Angelo pastoribus Saluatoris ortum nunciante facta est, inquit, *S. Lucas c. 2. v. 13. subito multitudine militia celestis, laudantium Deum & dicentium. Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Optima est hujus hymni partitio dum gloria Deo, hominibus pax assignatur. Est autem non optantium, vt sit, sed annuntiantium, quod sit, nimirum quod in altissimis, hoc est, in cælo parta Deo, & materia glorificandi Deum præbita est Angelis ob natum Saluatorem. Et in terra pax est hominibus cum Deo, qui sunt bonæ voluntatis, quibus Deus bene vult, & qui Deo bene volunt. Et *S. Fulg. sermon. de S. Stephano. Gloria in excelsis Deo heri exultantes sancti Angeli cantauerunt: hodie Stephanum laudantes in suum consortium susceperunt.* Vnde & ista verba dicuntur hymnus siue Canticum Angelorum, vt manifestum est *ex Conc. 4. Tolet. can. 12. ex Thelesphoro de Cons. dist. 1. can. 46. & docter W alfridus Strabo in lib. de rebus Eccles. c. 22.* Et Ecclesia natalitio Saluatoris die, prællit ad Magnificat: *Hodie in terra canunt Angeli.* Quæ autem angelico hymno subjunguntur: *vt, laudamus te, benedicimus te, &c.* quidam tribuunt Hilario Pictauiensi Episcopo, alii Symmacho Papa. Illud probabilius quod ab Apostolis sit concinnatus, siquidem integer fere extat apud *Clementem* *clor.* *l. 7. Constit. Apostolic. c. 48.* & vt in Missa decantaretur, insti-

Quis totius
in Missa
Cantici Glo-
ria in excel-
sis Deo, an-

inſtituerit Septimus à S. Petro Pontifex & Martyr Theophorus. Videatur Ioannes Stephanus Durandus lib. 2. de ritibus Eccleſie Cathol. cap. 14.

*Varia S. Angelorum can-
tiones.*

§. Huc pertinet & ille ter Sanctus Angelorum hymnus, ſiue trifagium apud Iſa. c. 6. & ab Eccleſia uſurpatus in S. Miſſe ſacrificio Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, plena eſt omnis terra gloria eius. Et vi eſt in Apoc. cap. 4. v. 8. Sancta illa quatuor animalia requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt & qui venturus eſt. Ter dicitur Sanctus & ſemel Deus, vt indicetur nobis Trinitas, ſiue diſtinctio perſonarum, & ſimul diuinæ naturæ vnitas, quemadmodum annotarunt S. Patres apud Stephanum Durandum lib. 2. de ritibus Eccleſie Cathol. c. 31. n. 29.

*Puer ad cœ-
lum raptus,
beatorū ſpi-
rituum can-
tium audit.*

§. Affine his & illud Angelorum canticum, cuius meminit Felix Papa in epiſtola ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, & extat in actis ſ. Synodi Conſtantinop. Cum terra motu quateretur Conſtantinoplis, populusq; oraret in campo puerulus toto populo ſpectante cum Proclo Ciuitatis Epiſcopo, in calum per vnā horā raptus eſt, ibiq; huiusmodi didicit hymnum Angelorum Deo accinentium Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis, rurſumq; descendens nunciauit, quæ in æthere audierat, dicens de cœlo, quaſi de multitudine pſallentium huiusmodi laudes inſoniſſe auribus ſuis, dictumq; ſibi: vt eam laudationem populo indicaret, quam vbi populi acceperant, receperunt ciuitatem, Deoq; per huiusmodi laudem propitio facti ab imminente ira liberati ſunt. Hæc Felix Pontifex. Puer animam eſſans in magna Eccleſia conditus eſt. Theodoſius Junior verò Imperator conſtitutione edita ſanciuit, vt per totum Orbem hymnus iſte diuinus miſerere noſtri addito concineretur. Latius hanc hiftoriam commemorat Nicephorus libr. 14. hiftor. cap. 46. Et alii, quos citat Card. Baronius Anno Domini 446.

§. Bre-

§. Breuiarum Romanum 29. Iulii in vita S. Marthe, ^{Cœlitū car-}
ita de illius sorore præcipua Christi amatrice loqui- ^{mina audie}
tur: Magdalena assueta orationi & pedibus Domini, vt optima ^{B Maria}
parte contemplanda cœlestis beatitudinis, quam elegerat, frue- ^{Magdalena}
retur, in vastam altissimi montis speluncam se contulit, vbi tri-
ginta annos vixit, ab omni hominum consuetudine disuncta,
quotidieg, per id tempus ad audiendas cœlestium laudes in al-
tissimū ab Angelis elata.

§. S. Gregor. lib. 3. dialog. cap. 31. Liugildus Vuisgotho- ^{Apud san-}
rum Rex Arrianus cum Ermigildum filium à Catholica religi- ^{ctum regiūq;}
one neq. premiis neq. minis abducere posset, regno rebusque om- ^{Mariyrē Er-}
nibus spoliatum, arcta custodia inclusum, & collum manusq; ^{migildū An-}
ferro constrictum & adhuc cilicio corpus affligentē, & assiduas ^{gelorum cō-}
Deo pro constantia preces adhibentem, & omnibus modis sacri- ^{rus.}
legam Arrianorum cōmunionē refutantem per immisos appari-
tores impacta eius cerebro securi occidi mandauit. Sed pro osten-
denda vera eius gloria, superna quoque non defuere miracula.
Nam cepit in nocturno silentio Psalmodie cantus, ad eiusdem
Regis & martyris corpus audiri. Quidam etiam ferunt quod
nocturno illic tempore accensa lampades apparebant. Cuius fra-
ter Richardus Rex non patrem perfidum, sed fratrem marty-
rum secutus, & ab Arriana hereseos prauitate conuersus, totam
Vuisgothorum gentem ad Catholicam fidem perduxit, & vnus
mortuus est, vt multi viuerent, &c.

§. Idem S. Gregor. lib. 4. dialog. c. 14. Sciendum est, in- ^{Angelorum}
quit, quia sepe animabus exeuntibus electorum, dulces solent ^{cantiones in}
laudes cœlestes erumpere, vt dum illam libenter audiunt, disso- ^{piorum mor-}
lutionem carnis ab anima sentire minimè permittantur. Ita ^{te, vt ei^o mo-}
Sernulus Dei famulus, multis annis paralyticus, vt se penitus ^{sentiant.}
commouere non possit, studebat semper in dolore gratias agere,
hymnis Deo & laudibus, diebus ac noctibus vacare. Qui cum se
mortis proximum agnouisset, presentes admonuit, vt cum eo
Psalmos pro expectatione sui exitus decantarent. Cumq; cum
eo & ipse moriens psalleret, voces psallentium repente compe-
scit dicens: Tacete. Numquid non auditis, quanta resonent
laudes

laudes in caelo? Et dum ad easdem laudes, quas intus audierat, aurem cordis intenderet, sancta illa anima carne soluta est. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris aspersa est, ut omnes illi, qui aderant, inestimabili suauitate replerentur, ita ut per hoc patenter agnoscerent, quod eam laudes, quas audierat in caelo, suscepissent. Iisdem profus verbis hanc S. Gregorius recenset historiam homilia 15. in Euangel.

Cantu Angelorum demulcetur S. Victor. §. Duos scripsit sermones B. Bernardus de S. Victore Conf. & in primo quidem de eo loquens: *Quis, inquit, non omni admiratione stupendum ducat carne circumdatum hominem, caelis patentibus, carnis oculo superno insigere lumini, & videre visiones Dei, Angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo?* Et altero sermone: *Corpore terras, ait, mente caelos inhabitans, aliquando aliquid familiarius nunciantes, aliquando ineffabili cantus suauitate plausibiles supernorum voces spirituum audiebat.*

Angeli Sanctorum laudes cantant. §. Thomas Cantipr. lib. 1. Ap. cap. 11. §. 3. ex ore cuiusdam Canonici Regularis precibus & meditationibus deditissimi & accuratissimi monasticae disciplinae custodis accepit: quod mœrore confectus lachrymisque perfusus pridem quam illorum natalis dies celebraretur, S. Mauritium ejusque socios implorauit, ut eorum precibus iuuaretur luctusque spiritali solatio & lætitia leuaretur. Post multum peruigilium, tenuissimo somno recreatus audiuit choros Angelorum in sublimi cantantium: *Gaudent in caelis anime Sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti, & qui pro eius amore sanguinem suum fuderunt, ideo cum Christo regnant in aeternum.* Tanta autem Angelici cantus vis & dulcedo fuit, ut non solum omnem animi mœrorem in quo jacebat, abstergeret, & corpori grauissimè laboranti integram valetudinem restitueret, & ex carnis ergastulo penè animum, nisi Deus prohibuisset, elicuerit, & postea vix ullam perturbationem

tionem senserit, sed magna animi tranquillitate usus & fructus fuerit. Non profus dissimile est, quod idem autor libr. 2. cap. 11. §. 7. commemorat, nimirum quod nocte assumptæ in cælos Deiparæ, cum Regulares Canonici matutinas preces decantassent, usque ad nomnam responsum subito mirabilis Angelorum concentus insonuit altissimis & suauissimis vocibus camentium: *Felix namque es sacra Virgo MARIA, & omni laude dignissima, quia ex te ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster.* Versum autem & Gloria Patri, quatuor Angeli succinerunt, cæteris postea respondentibus, ex quo illi memorabili gaudio completi fuerunt.

§. S. Macarius Romanus Senatoris filius, cuius nomen 23. Octob. tabulis Ecclesiasticis ascriptum est prima nocte nuptiarum, ductore Raphaelo Archangelo in solitudinem peruenit, victusq; illusione quadam demoniaca, & abitum meditant, ab eodem S. Raphaelo, suam ut in cellulam rediret, admentus est, ubi flexis ad DOMINVM genibus, totos quadraginta dies ieiunius peregit, & tandem surgens vidit totum atrium per omnes quatuor angulos cælesti lumine perfusum, Angelicam ritumque purpura, diademate, auro, gemmisque nobilissimis ornatum, qui carmen inusitatum cecinit, cuius vox tonitruum tam hominum turbam referebat, cantuque absoluto, obstupescenda locum odoris diuini fragrantia compleuit, indeque vox oculis sublatus, euanuit. Redeunte vero illo in cælum, tonitruus, fulgetraque, & terræ tremores secuti tanti, ut beatus Macarius attonitus septem ipsos dies usum omnem linguam amiserit. Ista Mathæus Raderus noster in suo Viridario. quibus similia de Angelis legimus Daniel 7. ver. 17. cap. 10. v. 6. 7. 8. 9. 10. 16. 17. Mach. 28. v. 1. 2. 3. 4. & in Apoc. sepius.

§. Sicut autem Angeli in assumptis corporibus loqui possunt, ita & canere, vel etiam ejusmodi sonos formare in aëre, aut species in hominum sensibus.

Alioquin

Suo Angeli
cantu Dei-
param col-
laudant.

Angelica
harmonia
sonora.

Quo modo
cantent An-
geli

Alioquin, vt ait S. Gregor. lib. 2. Mor. c. 5. *Vox Angelorum est in laude conditoris, ipsa admiratio intima contemplationis. Virtutis diuina miracula obstupuisse, dixisse est: quia excitatus cum reuerentia motus cordis, magnus est ad aures incircumscripti spiritus, clamor vocis. Quae vox quasi per distincta se verba explicat, dum sese per innumeros modos admirationis format.* Exempli causa vox fit, *Domine quis similis tibi?* Psalm. 34. v. 10. huius autem vocis quasi verba: Potentia, sapientia, bonitas, iustitia, sanctitas, clementia, maiestas & id genus aliae Dei perfectiones.

C A P. LXXVII.

BEATI HOMINES DIVINAS
cantant laudes.

§. **Q**uemadmodum verò angelicae mentes, ita & humani spiritus beati, Deo laudes accinunt. *Apo. 4. v. 4. 8. usq. ad cap. finem. cap. 6. v. 10. cap. 7. v. 9. cap. 11. v. 16. 17. pulcherrimè autem cap. 14. v. 2. ad 6. S. Greg. lib. 4. dialog. c. 20. duos ait monachos ex vna arbore à Longobardis suspensos, & necatos esse, quorum spiritus claris illic aptisq. vocibus psallere cœperunt, ita, vt illorum interfectores & captiui inaudiuerint: quod omnipotens Deus idcirco fieri voluit, vt viventes quiq. in carne discerent: quia si Deo seruire studeant, post carnis mortem verius viuant.*

§. Sed vt ad *Canonicarum Horarum* cantum à mortuis frequentatum accedamus, in suo *Martyriloquio* *Ado Archiepiscopus Treuirensis* vir sanctissimus pariterque doctissimus 9. Ianuarii ita habet: *Antiochia sub Diocletiano & Maximiano multi Sacerdotes & Ecclesia ministri comprehensi, iussu crudelis Iudicis ingenti accenso igne cōsumpti sunt. Vbi ad commēdandam mortem Sanctorum hora tertia, sexta, nona psallentium chori feruntur auditi. Sed & vespertinos, & matutinos hymnos Deo cecinere. Surius tom. 1. Ianu. 9. in* addi-

additamento ad *S. Iuliani Martyris* vitam addit. quod
 preces nomine *Martianus* fuerit. 2. quod in loco in
 quo *Dei* laudibus vacabant, exusti sint. 3. quod defi-
 nitus ab *Ecclesia* temporibus psalmodia diu audita fu-
 erit. 4. quod qui his temporibus eo accessisset, qua-
 cumque etiam infirmitate detineretur, sanus & incol-
 lumis inde recesserit.

§. Sed & quod in corpore glorioso sanctiore & *Vocalis* in
 lingua laudaturi sint Deum ambigi non potest, *Psalm. celo San-*
149. v. 5. Exultabunt Sancti in gloria letabuntur in cubilibus etorū lau-
sius exaltationes Dei in faucibus eorum. Isa. 51. v. 3. Gaudium datio.
& leticia inuenietur in ea (caelesti Ierusalem) gratiarum a-
ditio & vox laudis. S. Irenaus lib. 5. aduers. haeres. c. 8. Aposto-
licam tractans sententiam Rom. 8. v. 15. In quo clamamus
Abba Pater. Si pignus, inquit, habentes clamamus Abba, Pa-
ter, quid fiet quando resurgentes, à facie ad faciem videbimus
eum. Quando omnia membra affluenter exultationis hym-
num protulerint? Ita & S. August. lib. 22. de Ciu. Dei. cap. 30.
Omnia, ait, membra & viscera incorruptibilis corporis, quae
nunc videmus per usus necessitatis varios distributa, quoniam
tunc non erit ipsa necessitas, sed plena, certa, secunda, sempiterna
felicitas, proficient in laudibus Dei. Vide Fr. Suarez. tom. 2.
in 3. part. dif. 47. lect. 6. §. 6. Verum ad mortaliū
Sanctorum cantiones reuertamur.

CAP. LXXVIII.

PRIMICHRISTIANI SACROS
 identidem hymnos Dei cecine-
 runt.

Christum Deum Dominumque nostrum Apo-
 stolos & caelestes mentes in sacro frequentan-
 do cantu imitati sunt primi Christiani, quos eo nomi-
 ne commendat *Philo Iudaeus* in lib. de vita contemplatiua.

O Non

Non ſolum, ait, ſubrilius intelligunt hymnos veterum: Sed ipſi faciunt nouos in Deum omnibus eos & metris, & ſonis honeſta ſatis, & ſuauis compage modulantes. Et poſtea: Vnus ex omnibus conſurgens in medio inchoat Pſalmum honeſtis modulis. S. Dionyſius Areopagita cap. 3. Eccleſ. hierarch. Deum Pontifex, inquit, ad ſanctum altare iterum rediens ſacros Pſalmos canere incipit, canuntque cum eo omnes Eccleſiaſtici ordines. Plinius lib. 10. epiſtola 67. ad Traianum affirmat ſe nihil aliud de ſacris Chriſtianorum comperiffe quam cætus antelucanos ad hymnos Deo & Chriſto canendum. Quam epiſtolam recenſent & laudant Tertullianus cap. 2. Apolog. Eusebius libr. 3. hiſt. cap. 32. Hieronymus in addit. ad Eusebii Chronicon. Nicephorus libr. 3. cap. 17. Tertullianus libr. 2. ad vxorem: Quid maritus ſuis illi, vel marito quid illa cantabit? B. Hippolytus oratione de conſummatione mundi enarrans miſerias, ærumnas, & calamitates futuras

Pſalmorum cantum ſollet anticriſti ſua. Anticriſti tempore: In diebus illis, ait, Pſalmorum decantatio ceſſabit. S. Gregorius Nazianzen. in oratione 40. in ſanctum Baptiſma ad finem: Statio hac, qua conſeſtim a Baptiſmo ante magnum Sacrarium ſtabis, futura vite gloriæ præſignat. Pſalmorum cantillatio, cum qua accipieris, illius hymnodie præludium eſt S: Baſilius epiſtola 63. ad Clericos Eccleſie Neocaſareanæ: Ad id verò quod propter Pſalmodias accuſamur, quare potiſſimum ſimpliciores perterrefaciunt, qui nos traducunt, hoc habeo quod dicam, quod videlicet, qui iam obtinuerunt ritus, omnibus Eccleſiis Dei concordēs ſunt & conſoni. Criminatoribus quaſi canendi ritum in Eccleſiis immutaſſet, reſpondet, ſe optimum ac Orienti pene toti communem recepiffe.

CAP. LXXIX.

PIÆ EREMITARVM CAN-
tiones.

§. Sanctus Chrysoſt. hom. 56. in Matth. recenſet cantum
 ſmonachorum eremum habitantium, qui ad no-
 ſtram etiam institutionem commemorabilis eſt. Agit
 & de iſdem hom. 59. ad Antiochenos. Omnes, inquit, ſta- Mox à quie-
 tim cum reuerentia ſomnum deponentes exurgunt excitante eos te decantati
 prelato, & conſiſtunt ſanctum conſtituentes chorum, & ſtatim Psalmi.
 manus extendentes, ſacros hymnos decantant. Iterum. Mox
 ſtatim ſurgentes ſtant hymnos cantantes Propheticos multa cum
 conſonantia, cum apte compoſitis concentibus. At & ipſa can-
 tica commoda & in Deum caritate plena. Quoniam & cum Cum Ange-
 Angelis cantant: nam & Angeli canunt: Laudate Dominum lis canimus.
 de caelis. Cum ruſum matutinas orationes celebrauerunt, & Canonicarū
 hymnos, ad lectionem Scripturarum conuertuntur. Tertiam, H. rarum e-
 ſextam, nonam, & veſpertinas orationes celebrant. Et in qua- numeratio.
 tuor partes dicere diſpartiti, dum ſingula partes implentur, psal- Zenone cru-
 modius & hymnis Deum venerantur. Veſpere ſacto ſe laborib. dis dunta-
 abſoluentes menſam petunt, & hi quidem cum pane ſalem, hi xat veſcento temp. granis-
 rere & oleū adiungentes, & alii quicumq. ſunt infirmiores, olera ores.
 quoq. habent & legumena. Deinde parum ſedentes, vel potius
 hymnis omnia concludentes, in ſuo quiſq. lectulo requieſcunt, ad
 ſolum ſomnum non delicias comparato. Omnia ſunt oratione
 plena, hymnis omnia, omnia ſpiritali fragrantia. Vox exul-
 tationis in tabernaculis iuſtorum Psalm. 117. Morientes ne-
 ſciunt mortem: hymnis deſunctos perſequuntur, hono-
 rem hoc appellant non fu-
 nus.

SACRIS PSALMIS SEPELI-
mur Christiani.

- §. **S**anctus Hieronymus epistola 27. quæ est Epitaphium Paulæ matris cap. 13. Exhinc, non ululatus, non planctus, vt inter ſæculi homines fieri ſolent, ſed Pſalmodum linguæ diuerſis examina concrepabant. Translatæq; Episcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubiicientibus, cum alii Pontifices lampadas cereosq; præferrent, alii choros pſallentium ducerent, in media Eccleſia ſpelunca Saluatoris eſt poſita. Et epistola 30 Fabiolæ pſa ad Ocean. quæ eſt Epitaphium Fabiolæ c. 4. Necdum ſpiritus exhalauerat, necdum debitam Chriſto reddiderat ampulnam: Et iam fama volans, tanti prænuncia luctus, totius Orone tumulo bis populum ad exequias congregabat. Sonabant Pſalmi, & aurata tecta templorum reboans in ſublime quatiebat alleluia.
- §. **A**ntonius B. Paulum hymnis & pſalmis in ſepulchro condidit. Idem S. Hieron. in vita S. Pauli Eremitæ. Obuoluto & prolato foras corpore (S. Pauli) hymnos quoq; & Pſalmos de Chriſtiana traditione decantans contriſtabatur Antonius, quod ſarculum, quo terram foderet, non haberet, &c.

ET VERBIS ET ARGUMENTIS S.
cantonum prædicator D. Mediolanen-
ſium antiſtes Ambroſius.

§. **I**n laudem cantus multa habet S. Ambroſius ſerm. 7. in Pſalm. 118. v. 54. Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Quæ bene tenemus, cantare conſueuimus, & quæ melius cantantur, melius noſtris adherent ſenſibus. Hymni nobis, canticum nobis, pſalmi nobis iuſtificationes Domini ſint. Pſallamus ſpiritu, pſallamus & mente.

1. Cor. 14. v. 15. Vt expelleretur, & eliminaretur obliuio à domo sancta sua cantatores sibi fecit Rex verus Salomon, qui toto spiritu inquirendo cognitionem diuinitatis intenderent, ne psallentes desissent Ecclesie sua, quorum cantu nequam spiritus fugaretur, sicut Dauid Sancti docemur exemplo, quo psallente malus ille spiritus expellebatur, qui Saul Regis corda vexabat 1. Reg. 16. v. 23. Propheta quoque, vt prophetarent, psallendi peritum videbant psallere, quo suaui inuitata dulcedine spiritualis infunderetur gratia. 4. Reg. 3. v. 15. Et in Euangelio legimus in domo patris illius filium recuperantis percrepisse Symphoniam, qua epolantes delectabantur fideles, perfidus autem impatienter audiebat Luca 15. v. 25. Dulcis igitur canilena, qua non corpus effeminat, sed mentem animumque confirmat. Ipse quoque Dominus non designatus est dicere. Matth. 11. v. 17. Luc. 7. vers. 31. Cantauimus vobis, & non saltastis. Qui domesticus Dei est, exul est mundo; qui conuersatur in celestibus, peregrinus est terris. Peregrinabantur in hoc mundo Hebraei tres pueri, naturam incendi non sentientes. Cantabiles habebant iustificationis Dei, cum hymnum Deo de creaturarum laudatione cantarent. Qui cantat vacuus est, & diuersarum cogitationum curas relegat, sequestrat auaritiam. Tanquam liber ab omnibus corporalium affectibus passionum canebat Propheta Psalm. 70. v. 22. Nam & ego confitebor tibi in vasis Psalmi, veritatem tuam, Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel. Exultabant labia mea cum cantauero tibi, & anima mea, quam releuasti. Hac S. Ambrosius.

Pius cantus Dei memoriam renouat.
Pius cantus demonem fugat.
Pius cantus propheticum allicit.
Filii decoloris emendati o fideliu centu celestis.
Spiritalis Christi cantus.
Tres pueri Danielis 3.
Cantus agri tudinem extenuat & depellit.

C AP. LXXXII.

VNDE OPPOSITIS CHORIS psallendi ratio.

Itum vero aduersis choris modumque alternatim canendi ab Angelis mutuata est Ecclesia. Socratici lib. 6. hist. c. 8. Tripart. lib. 10. cap. 9. Niceph. lib.

Angeli & in
ter ſe & cum
hominib. vi-
ciſſim diui-
nas canunt
laudes.

lib. 13. c. 8. S. Ignatio Antiochenorum Epifcopo, Apo-
ſtolorum contemporaneo & perilluſtri Martyri An-
gelorum oſtenſam eſſe viſionem SS. Trinitatem alter-
na vice decantatis collaudantium, ipſumq; Ignatium
eandem canendi formam Antiochena Eccleſie
tradidiſſe, atque inde ab omnibus Eccleſiis rece-
ptam eſſe. Sed certior huius rei fides habetur & altior,
cum de Seraphinis ſupra thronum conſiſtentibus atq;
alternis vicibus, Sanctus, Deo accinentibus, ſublimis
facta eſt illa manifeſtatio Iſaie c. 6. v. 3. Et clamabant alter
ad alterum, & dicebant Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus
Deus exercituum. Vbi auctore S. Hieronymo Hebrei ha-
bent iſte ad iſtum, id eſt, vnus ad vnum, inuicem ad
laudes Domini cohortantur.

§. Quin & Pſalmi 137. verſum 2. In conſpectu Angelo-
rum pſallam tibi, ex Hebraeo vſti poſſe, e regione, ex
oppoſito Angelorum pſallam tibi, vt quaſi homines
alterum, & chorum alterum teneant Angeli, atque
ita viciffim Deum collaudent, quemadmodum de S.
Guduualo Archiepiſcopo & confefſore accepimus,
qui cum aliquando Canonicas Horas more Eccleſia-
ſtico inchoaret: Deus in adiutorium meum intende. Ange-
li ſubjunxerunt, Domine ad adiuuandum me feſtina, & ita
officium alternis vicibus cum viro Dei totum expli-
uere. Surius in eius vita c. 7. die 6. Iulii.

Chriſtiani
apſtolorum
temporibus
vel praſentes
vel proximi
alte- ni Deo
vicibus lau-
dedenante
ueſiut.

§. Sed & a primis Chriſtianiſ Deo laudes alterna-
tim cani ſolitas auctor eſt Philo lib. de vita contemplatiua.
S. Baſil. epiſtola 63. ad Neocaſareana Eccleſia Clericos. Tan-
dem, inquit, ab oratione ſurgentes, ad pſalmodiam inſtituun-
tur. Et nunc quidem in duas partes diuiſi alternis ſuccinente
pſallunt. Rurſus deinde vni ex ipſis hoc muneris dato, vt quod
canendum eſt, prior ordiatur, reliqui ſuccinunt. Theodoſius
Imperator iunior primo diluculo cum ſororibus ſuis
hymnos alternatim decantabat, vt teſtatur Socrates
libr. 7. cap. 22. Quin & Dionyſius Arcopagita cap. 3. Ec-
cleſ.

des. hierarchia indicat morem canendi hymnos ad alterutrum, quasi vna concordia & consona sacrarum rerum chorea. Quare perperam hoc institutum, vel Chryostomo, vel Damaso, vel alijs vt primis auctoribus tribuitur. *Durant. l. 3. de ritibus Ecclesie c. 16. nu. 6.*

§. Et olim quidem etiam in Ecclesijs promiscue vna cum Clericis cantauit populus, & Sacerdotibus orationem, vel dantibus vel colligentibus respondere consuevit. Sed quoniam imperitia canentium sapere accidebat, vt harmonia illa Ecclesiastica dignitati & grauitati congruens in composito vocum sono corrumpere, opportunè *Conc. Laodicens. c. 15.* prouidit ne præter cantores ad hoc opus adscriptos, qui & pulpitem ascendunt, & de codice legunt, quis in Ecclesia psalleret. *Dist. 92. c. 3. Non liceat in pulpito psallere aut legere, nisi qui ab Episcopo sunt ordinati lectores. S. Isid. libro 7. Originum cap. 12. & habetur dist. 21. cap. 2. Cleros. Psalmista à Psalmis canendis vocati, canunt, vt excitent animos audientium ad compunctionem. Cantor autem vocatur, quia vocem modulatur in cantu, & est præcentor, succentor & concentor. Videatur idem S. Isidor. lib. 2. de Eccles. Off. cap. 12.*

Quare mos, ut populus visissimè Clericis canerearet, sit sublatum.

C A P. LXXXIII.

CATHOLICVS CANTVS CATHOLICÆ FIDEI CONFESSIO.

§. Vperest, vt, & cantus utilitates & fructus eximios commemoremus. Et quidem fructus primus est, quod sit Catholicæ fidei, sanctissimæque religionis nostræ contra aduersarios testatio, cuius probationis vis hæc ratiocinatione continetur: Omnis vere Catholicæque fidei confessio & testificatio, DEO est gratissima, & perhonorifica, sed Ecclesiasticus diuinusque cantus, est Catholicæ fidei & religio-

Acceptissima Deo fidei confessio.

religionis teſtificatio, ergo. Propoſitio quod fidei confeſſio ſit acceptiſſima Deo inde confirmatur. i. Sereia Saluatoris Matth. 10. v. 32. Omnis qui confeſſus erit me coram hominibus, confeſſus ero & ego eum coram patre meo qui in caelis eſt. Et Luc. 12. v. 8. addit, & coram Angelis Dei. Corde, inquit, Apoſtolus Rom. 10. v. 10. creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio ſit ad ſalutem. Ob quod fidei de ſe datum teſtimonium Ierololymis laudat S. Paulum Chriſtus Dominus, & ad idem Romae exhibendum animat & confirmat Act. 23. v. 11. Sic enim ibi loquitur S. Lucas ſequenti nocte aſſiſtens ei Dominus, ait: *Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem ſic oportet, & in Roma teſtificari.* Quod tanquam Deo carum iucundumque officium praedicat Dauid *Psalm. 39. v. 10. 11. 12.* imò Chriſtus Dominus, cui meritiſſimè hunc *Psalmum* attribuit Apoſtolus *Hebr. 10. ver. 11. Annunciaui iuſtitiam tuam in Eccleſia magna* (frequentiſſima hominũ congregatione) *ecce labia mea non prohibebo* (à laude & praedicatione tua, *Domine tu ſciſti* (conſcius & teſtis meus) *iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi* (palam annunciaui) *Non abſcondi miſericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo* (hominum ſocietate, conuentu.) Exemplum apud *Matthaei Raderum noſtrum in Aula ſancta. c. 14.* Aſſumptio v. ſyllogiſmi pbatur ſiquidem ſalutiferæ fidei noſtræ dogmata, quæ Ethnicus irridet, & deſpiciunt hæretici, etiam publico cantu celebrare non dubitamus. Quemadmodum tempore Iuliani Apoſtatae, cum ejus juſſu è Daphne Sacrae Babylæ Martyris transferrentur Reliquiæ, Chriſtiani identidem cecinerunt: *Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis Psalm. 96. v. 7.* quorum aliquos iratus Imperator in vincula abũpi & torqueri mandavit, vt auctor eſt *Sozomenus libr. 5. c. 16. & 19. Socrates libr. 3. c. 16. Rufinus l. 2. cap. 36. Publica etiam veneranda matrona, ſecum habens chorum*

*Ob fidei confeſſione cantu edit. m. S. Martyres caſi

chorum virginum perpetuam castitatem professarum, quando-
cumq; Iulianus illuc pretergrederetur, cum illis canebat eos potissi-
mum Psalmos, quibus simulachrorum debilitas scire deridetur,
vt Psalm. 113. Simulachra gentium argentum & aurum. Illis
autem conticescere iussis, sed maiori alacritate perseverantibus
impius Imperator ira efferuescens, Publiam ad se perductam
verberari per satellitem, & genas manibus cruentari iussit. Ista
Theod. lib. 3. c. 17. sua hist. Sanè cum diuinum Missæ sa-
crificium, cum de Sanctis vel fidelibus defunctis offi-
cium, cum Litanias, & id genus alia canimus, satis nos
esse Catholicæ Ecclesiæ sectatores demonstramus, &
dum non erubescimus in Deum nostrum ejusq; præ-
cepta & dogmata confiteri coram hominibus, nec ille
erubescit nos confiteri coram Patre suo & ipsius Angelis.
Matth. 10.

CAPVT LXXXIV.

CANTVET CORPVS ET ANIMVS
laudat Deum.

Secunda cantus vtilitas, quod hac ratione mem-
bra nostra exhibeāus arma iustitiæ Deo, vt nos hortatur
Apostolus Rom. 6. v. 13. & corpora nostra hostiæ viuente, Sanctā
Deo placentem Rom. 12. v. 1. dum non solum spiritu, sed et-
iam portamus & glorificamus Deum in corpore nostro. 1. Cor.
6. v. 20. Denique ad Hebr. 13. v. 14. monet, per Christum
Mediatorem & Pontificem nostrum, vt perpetuas gra-
tiarum actiones, & laudes non tantum corde, sed &
ore offeramus. Per ipsum, ait, offeramus hostiam laudis
semper Deo, id est fructum labiorum confitentium no-
mini ejus, id est, canentium & celebrantium ejus Nu-
men, illius potentiam, sapientiam, bonitatem, mise-
ricordiam, iustitiam, quas Dei aliasque perfectiones
contemplans Dauid vno breui Psalmo 8. bis exclam-

Lingua et-
iam Deum
concelebrat.

O 5 mat.

mat. Domine Dominus noster quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Quam admirabilis potentia tua &c. Alludit autem id loci Apostolus ad Hoseam ad vocalem Dei laudem excitantis sententiam cap. 14. vers. 3. Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite eidem, aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Vbi LXX. reddemus fructum labiorum nostrorum. S. Hieronymus in eius loci Comm. Tollite, inquit, vobiscum verba, id est, preces & delictorum confessionem, & conuertimini ad Dominum, tam verbis quam operibus, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem: nihil languoris in nobis & ruina pristina derelinquas, ne rursus mali seminis pullulent rediuiua plantaria, & accipe, inquit bonum. Nisi enim tulerit mala nostra, quod tibi offeramas, habere non possumus. Vituli autem labiorum laudes in Deo sunt & gratiarum actio, quos se reddituros dicunt, id est, Dei laudes perpeti voce canturos. Ergo Domine repleatur os nostrum laude, vt cantemus gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam, Psalm. 70. v. 8. & vt omni ex parte perfectissimum tibi præstemus obsequium, & animo ardentissimis votis, & corpore clarissima voce præconia tua celebrare nunquam cessemus, vt tandem & cum electis tuis, in cœlesti patria te Deum & omne bonum nostrum ac finem desideriorum nostrorum sine fine videamus, sine fastidio amemus, sine fatigatione laudemus. Beati qui habitant in domo tua Domine in sacula seculorum laudabunt te Psalm. 83. nec à laude deficient, quia ab amore non deficient.

C A P. LXXXV.

SACER CANTVS PRAVOS COR-
rigit mores:

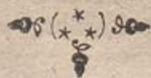
§. Tertia vtilitas cantus, quod flagitiosos homines miris modis ad vitæ emendationem inuiter & alliciat.

Labiorum
vitali Deo in
laude sacrifi-
cium im-
molandi.

alliciat. Et quia plurimos Ecclesiasticorum cantum fructus mutuabor ex S. Isidoro libr. 3. sententiarum sue de summo bono c. 7. ex S. Basilio prefatione in Psalm. 1. ex S. Iustino sue auctore Q. Q. Orthodox. responsione ad quest. 107. eorum loca semel citasse sufficiet, ne cum fastidio repetantur. Itaq; pii cantus, vt coeperamus dicere, utilitas est, quod mirificè peccatores ad pœnitentiam commoueat. Peccatores, ait, B. Isid. ad lamenta inuolat. Nam quamuis dura sint carnalium corda, statim vt Psalmi dulcedo insonuerit, ad affectum pietatis eorum animos instillat. Dum Christianum non vocis modulatio, sed tantum verba diuina, quæ ibi dicuntur, debeant permouere, nescio quo tamen pacto modulatione canentis maior nascitur compunctio cordis. Multi n. reperiuntur qui cantus suauitate commoti suatrimina plangunt, atq; ex ea parte magis flectuntur ad lachrymas, ex qua psallentis insonuerit dulcedo suauissima.

§. Locuples huius rei nobis testis est S. Augustin. lib. 10. Conf. cap. 33. Cum reminiscor, ait, lachrymas meas, quas cantus tan-
Cantus ad
vita emen-
dationē ab-
lectat.
 fuit ad cantus Ecclesie tue, in primordiis recuperate fidei mee, quam salutare phar-
 & nunc ipso commoueor, non cantu sed rebus quæ cantantur, macum mel-
 cum liquida voce & conuenientissima modulatione cantantur, le pius in a-
 magnam huius instituti utilitatem agnosco. nimum sen-

§. S. Basilius. Vt vnus aliquis, ait, ferui in morem per acris inflat.
 ita mandauerit, simul atq; Psalmis coeperit illius auribus incini. S. Augustin.
 mox ex animo discussa feritate abit serenor. Quapropter sa-
 laberrimum est, vt vir Ecclesiasticus & ipse ad cantionis sen-
 sum attendat, quo pios in se motus concitet, tum vt ita distinctè
 at syllabatim canat, vt auditor sententiam probè accipi-
 at, & fructum pietatis consequatur.

CAP. LXXXVI.

CANTVS ANIMI PERTVRBATIONES SEDAT.

§. **Q**uarta vtilitas quod idem Ecclesiasticus cantus prauos animi affectus componit ac perturbationes mitigat & restinguit. Psalmus, ait S. Basil. anima est tranquillitas, arbiter in eunda pacis, cuius annutu exundantes & tumultuaria cogitationes se contrahunt & conqueſcunt Anima. Siquidem vim ad iram propendentem edulcat ac premollit Psalmus: cum contra freno temperantia coerceat eam, qua ad effrenam lasciuiam deurgit. Et S. Iustinus. Ecclesiasticus cantus affectiones & concupiscētiās carnis sedat, cogitationes malas inimicorum, quos cernere non est, suggestionē oborientes amolitur. Agnoscit & hoc de musicis modis ad pietatem compolitis Philo lib. de vict. offic. cum ait: Excantant passiones animi, & affectus componunt immodicos.

CAP. LXXXVII.

DINVS CANTVS ORCI
extricat laqueos.

§. **Q**uinta vtilitas ex his duabus proximè explicatis consequitur, quod religiosus cantus sit demonum profligator. Tartarei siquidem spiritus vitis & perturbationibus nostris sedem in animo quærunt, & in peccatis constituunt, cantus verò pius & peruersis affectionibus sedationem affert, & homines sceleratos ad peccatorum detestationem & contritionem, qua noxæ tanquam à suo contrario, expelluntur, prouocat, quemadmodum luculenter docuimus. Consequens est, vt pessimi illi genii sacro cantu depellantur.

Neque

Neque hoc abhorrens est à diuinis Scripturis : nam vt i. Reg. 16. v. 23. legimus. *Quandocungꝫ spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & lenius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus.*

§. Psalmus est, ait S. Basil. profligendis demonibus ac depellendis quoddam amuletum. Et S. Iustinus : *Gladium spiritus hoc Paulus appellat in armamentario, vbi contra inuisibiles aduersarios milites vere pietatis suis instruit armis, Eph. 6. v. 11. ad 18. Verbum namque Dei est, & quod animi cogitatione, quod carminis praludio, quod carmine ipso celebratur, ac demones fugat atq; depellit.*

C A P. LXXXVIII.

AD FIDEM AC RELIGIONEM VEL
 cōspicendam, vel amplificandam instigat
 cantus.

§. *Extā vtilitas, fidei pietatisque dogmata suauiſſimè instillat. Nam quando spiritus sanctus, ait B. Basil. nos vidit agre persuaderi ad complexum virtutis, ac proinde ad inuendam vitæ rectitudinem per hoc lentescere, quod toti ad consecrãdam voluptatem propenderemus, quid fecit? Nimirum Scripturæ suæ dogmatis, misim inſperſis concinnam istam numerorum modulationem, vt auribus permulctis & detentis melico vocum concentu clam & velut aliud agentes, in animos nostros irrepere eloquiorum vtilitatem sineremus, idq; pro more sapientis medici. Is enim pharmacum oblaturus austerius calicem quidem auersanti cibos, nec probè concoquenti, subinde os calicis pralinit melle. In hoc sanè excogitati sunt concentus Psalmodum, O inuentum sanè quam admirabile, ac sapiens Doctoris, qui excogitauit, quo pacto vna eademq; opera ipsi melicos cantus emodularemur, & doctrinam animæ salutarem condisceremus. Quæ enim numerosis modu-*

*Omne sultu
 punctū, qui
 miscuit vri-
 le dulce.*

modulis comprehenſa ediscitur, fixius imprimitur animo. Ita enim natura comparatum videmus, vt vix tantillum durer, quod inuitus didiceris, cum contra id nescio quo pacto memoria infideat tenacius, quod cum per amena quadam oblectatione, & gratia irrepit atq; illabatur animo.

§. Testatur de se B. Augustinus lib. 9. Confess. cap. 6. quod Ecclesie canticis eliquata sit veritas in cor ejus, & exastuauerit affectus pietatis. Quem fidei, veritatis, & religionis sensum, vt aliis instillaret ipse contra Donatistas, pro vulgo Psalmum composuit, qui habetur initio Tomi septimi, cujus meminit libr. 1. Retract. cap. 20.

Christi pre-
conum, he-
reticorum
flagellum.

§. S. Ambrosius oratione de Basilicis tradendis, quae habetur libr. 5. epistolarum post epistolam 32. Semper, inquit, Christi laudes verbera perfidorum sunt. Et nunc cum laudatur Christus, dicunt haeretici, quia seditio commouetur, dicunt haeretici, quia his mors paratur, & vere mortem habent in laudibus Christi. Quomodo n. eius laudes ferre possunt, cuius infirmitatem predicant. Itaq; & hodie cum laudatur Christus, Arrianorum amentia verberatur. Hymnorum meorum carminibus deceptum populum ferunt. Planè nec hoc abnuo. Grande

Efficacissima
SS Trinitatis
confessio.

carmen istud est, quo nihil potentius. Quid enim potentius quam confessio Trinitatis? quae quotidie totius populi ore celebratur? Certatim omnes student fidem fateri, patrem & filium & Spiritum sanctum versibus predicare. Facti sunt igitur omnes magistri, qui vix poterant esse discipuli.

Cantus ma-
gister.
SS Ambrosii
& Chryso-
stomi. sacras
cansiones
composue-
runt.

§. Ex quibus constat & S. Ambrosium hymnos confecisse ad decantandam propugnandamque Catholicam fidem, contra Arrianorum perfidiam. Quod & Constantinopoli praestitit S. Ioannes Chryf. vt tradit Socrates lib. 6. hist. c. 8. & Sozom. lib. 8. c. 8. Cum enim Arriani quasdam cantilenas haeresei suae aptatas, & aduersus fidem consubstantialis contumeliosas noctu intra urbem, & mane ad suos conuentus proficiscentes publice alternatim concinerent, Veritus S. Ioannes Chryf.

Cantu cen-
seruatur fi-
des.

Chryf. ne aliqui simpliciores Catholici, hac ratione peruerterentur, alios & ipse hymnos in consubstantialis laudem compositos longe majori decore & apparatu similiter decantari præcipit. *Baronius Anno Domini 440. Harmonius, ait, Bardeſanus hereticus & heretici filius Syrus cantica quodam composuit, & impietatem melodice ſuauitati permiscens, allexit audientes, & ad perniciem venatus eſt. Cui periculo occurrens S. Ephrem Harmonii numeros moderatus, atq; eiſdem modulis carminibus Eccleſiaſtica ſententia conſonis adiectis, Syris ea canenda dedit, à quibus per amulationis ardorem poſteriores Eccleſia cantores, modulorum formulas mutuati, magis atq; magis auxerunt & propagarunt. Ita tradunt Theod. lib. 4. c. 29 Caſ. lib. 8. Tripar. c. 6. Niceph. lib. 9. c. 16. Ergo ſacer cantus animis & fidem ingerit & confirmat.*

*Gladius met
le illius.*

*Suo iugula-
tur gladio.*

CAPVT LXXXIX.

PIVS CANTVS TRISTITIAM MITIGAT, RELAXAT, TOLLIT.

§. Septima Pſallendi vtilitas, ait S. Iſidorus triſtia corda conſolatur. Et vt loquitur B. Iuſtinus omnium rerum, qua in vita, triſtes & lucluofa accidunt, piis affert medicinam.

§. Quocirca & Eccleſia officium diuinum, vt facilius, libentius, & hilarius à Clericis perſolueretur, illud cantus iucunditate conſolatur. Si voluptas eſt, inquit, Lactantius libr. 6. cap. 21. audire cantus & carmina, De laudes audire & canere iueniendum ſit. Hac eſt voluptas vera, qua comes & ſocia virtutis eſt. Hac non eſt caduca & breuis villa, quas appetunt, qui corpori vt pecudes ſeruiunt, ſed perpetua & ſine vlla intermiſſione delectans.

*Cur canonicis precibus cantum Eccleſia audi-
beat.*

CAP.

PIA CANTATIO IN PROBITA-
tem inflammatio.

§. OCTava vtilitas. Pius cantus animos ad virtutis studium excitat & accendit, siue vt loquitur S. Iustinus, mentes ad fructificationem diuinorum bonorum rigat, & B. Isid. inertes exuscitat, ac S. August. epistola 119. cap. 18. Hymni & psalmi cantati, vtilis sunt ad pie mouendum animum, & accendendum diuine lectionis affectum. Psalmus, inquit, S. Basl. amicitia est conciliator, vnio disidentium, pacis inter hostes constabilienda sequester est Psalmus. Quis enim inimicum eum deinceps censere possit, quo cum vel vnica ad Deum vocem semel emisit? Itaq; quod in bonis numeratur

Cantu caritas conciliatur.

praeſtantissimum, id psalmodia suppeditat, nempe cantantem, qua quasi nodus quidam conueniens & in vnum astringendis omnibus concordem hanc vocum excogitauit harmoniam, ad consonum chori vnus concentum populum coaptans.

§. Nemo non nostrum sapius expertus est mirificos virtutis stimulos sibi cantu admotos fuisse: siquidem semper & vbique diuinis affectibus plenissimus est, siue in Aduentu, & Natali Domini, siue in Quadragesima, Passione, Resurrectione, Ascensione Domini, siue in Pentecoste, SS. Trinitatis, ac sanctiss. Sacramenti & aliis temporibus, ac sacris festisq; diebus, ex quibus exempla mutuari & proferre promptum est, ac proclue.

DEO LAUDES CANTANS
Angelorum imitator.

§. NONa vtilitas, quod sit beatarum mentium semper laudes Deo canentium imitatio, & institutio

stitutio ac ejus rei disciplina, quam perpetuo sumus tractaturi in caelis. Hinc S. Isid. loco haecenus citato, id est, lib. 3. sententiarum suae de summo bono cap. 7. Oratio, inquit, in presenti tantum vita, pro remedio peccatorum effunditur: Psalmorum autem declaratio perpetuam Dei laudem demonstrat, in gloriam sempiternam, sicut scriptum est Psal. 83. v. 5. Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Cuius operis ministerium, quicumque fideliter intentat, mente exequitur, quodammodo Angelis sociatur. S. Basil. proemio in Psalmos crebrius memorato. Psalmus, ait, opus est Angelorum, caelestis illius Reipublicae, in commune proposita functio, spirituale thymiana.

C A P. XCII.

VOCE PARITER, ET MENTE
Deo cantandum.

§. Cum igitur diuino officio cœtus adhibetur, Regii vatis meminerint admonentis. Psalm. 46. v. 8. Quoniam Rex omnis terra Deus, psallite sapienter, hoc est, attentè & consideratè, ne quis error committatur, & intelligenter, ut ex mysteriorum cognitione mens in Deum assurgat.

§. Et Apostoli recordentur Ephes. 5. v. 19. Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Vbi S. Chrys. hom. 19. in epist. ad Eph. Quid est, quod dicit in cordibus vestris Domino? Hoc scilicet cum intellectu attendentes. Qui enim non attendunt temerè psallunt, verba dumtaxat proferentes, corde interea alibi oberrante. Coll. 3. ver. 16. Docentes & commonentes vosmetipsos Psalmis, hymnis canticis & spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. In quam etiam epistolam hom.

§. B. Ioannes Chrys. Ex gratia, inquit, Spiritus sancti cantantes in cordibus vestris. Non simpliciter ore, sed cum attentitate canit. *Aerem ferit, rate canit.*
Hoc enim demum est Deo canere: illud verò aeri. *Vox quae sua pronamq;*

P

namq;

namq; temerè diffunditur. Conc. Aquisgranense c. 132. Psallentium in Ecclesia Domino mens concordare debet cum voce, ut impleatur illud Apostoli 1. Cor. 14. v. 15. Psallam spiritu, psallam & mente.

C A P. XCIII.

ECCLESIASTICI OFFICII

diuinitas:

§. **V**T religioso attentoque animo diuinum content vel legant officium, eius præstantiam considerent.

§. 1. Verba omnia & singula sunt Dei ac Spiritus sancti afflatu vel à S. Prophetis vel Apostolis vel Ecclesia dictata, itaque illa pronunciare est loqui sermone siue lingua S. Vatum, Apostolorum, Angelorum, Dei ipsius. Ita ut verum sit hic illud Apostoli Rom. 8. v. 26. *Quid oremus, sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat, pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Neque tantum inspiratis à se desiderius, sed suggestis & dictatis à se verbis nos rogare facit, & impetrare, unde & v. 27. subjungit Apostolus: Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis. Amica & familiaris oratio est, ait D. Cyr. tract. de Oratuum: Dominica Deum de suo rogare. Et cum vocum ea sit natura, ut latentium in mente sensuum notæ sint, ac signa, verba hæc mentis diuinæ ac æternæ sapientiæ notiones ac sententias continent, nobisq; declarant & sanctissima in nobis desideria excitant.*

§. 2. Complectuntur etiam altissima nostra religionis mysteria SS. Trinitatis, Dominicæ incarnationis, Vitæ, Passionis, & id genus alia. Saluberrimæque jam habent documenta, quæ ad vitæ sanctitatem & sempiternæ felicitatis adprehensionem pertinent.

§. 3. Comprehendunt & religiosissimos actus, quos erga Deum exercere debemus fidei, spei, carita-

tis, submissionis, adorationis, laudationis, gratiarum actionis, &c.

§. 4. Cum tota vis orationis in eo consistat, vt diuina voluntas quodam modo inflectatur ad nostram, aptissima sunt eiusmodi verba & sententiæ ad Deum permouendum, vt qui has precandi formulas sibi acceptissimas tradiderit. Cæteroquin *quis cognouit sensum Domini. Rom. 11. v. 34. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus Rom. 8. 26. Iac. 5. v. 3. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis, vt in concupiscentiis vestris insumatis.*

C A P. XCIV.

QVORVM IN ECCLËSIASTICO OFFICIO partes obtineant Clerici.

§. Contemplantur similiter & expendant, quam in diuino officio personam sustineant.

§. 1. Internuncii & Legati ab vniuersa Ecclesia constituti, vt communem hominum causam agant, & grauissima tractent negotia gloriæ diuinæ & humanæ salutis apud maiestatem Dei infinitam in aula ecclæsticæ præsentibus. S. Angelis & B. hominibus: nam etsi priuatim ab vno hoc diuinum legatur officium, tamen publico totius Ecclesiæ nomine, & pro communi Ecclesiæ bono, & à publico Ecclesiæ & solenni ministro psoluitur.

§. Et quidem hoc munus valdè illis proprium est. Sic Moyses cum populus litatis hostiis vitulum adofferret, eumq; Deus perdere voluisset, se medium interposuit impunitatemq; populo impetrauit. Ex. 32. v. 9. ad 17. Similiter cum propter seditiosam obmurmurationem illos Deus pestilentia interimere veller, Moyses precibus illis veniam obtinuit Num. 14. v. 11. ad 21. Et Num. 16. v. 20. 21. 22. Locutus Dominus ad Moysen & Aaron ait. Separamini de medio congregationis huius, vt eos repens disperdat. qui ceciderunt proni in facie, atq; dixerunt: Fortassis Deus vniuersæ carnis, num vno peccante contra omnes ira

tua defauit! Ibidem v. 41. ad 49. cum seditiosos occidere vellet Deus, Moyses & Aaron percubuerunt in terram, & dixit Moyses ad Aaron. Tolle thuribulum & hausto igne de altari, mitte incensum desuper pergens citò ad populum, vt oris pro eis, iam enim egressa est ira à facie Domini & plaga (ignis) defauit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter mortuos & viuentes pro populo deprecatus est, & plaga cessauit. Iudith. 4. v. 9. & 10. in Holocaustis vastatione induerunt se Sacerdotes cilicis & infantes prostrauerunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio & clamauerunt ad Dominum Deum Israel vnanimiter, &c. Ioelis 2. v. 17. Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini & dicent: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominantur eis nationes. Quare dicunt in populis, vbi est Deus eorum? Et 2. Machab. 1. v. 23. Orationem faciebant omnes Sacerdotes dum consummaretur sacrificium: Domine Deus omnium creator, &c. accipe sacrificium pro vniuerso populo tuo Israel, & custodi partem tuam & sanctifica.

§. Nonne & ipse summus Sacerdos noster Christus Iesus seipsum in ara crucis Patri pro nobis sacrificans precatus est: Pater ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt Luc. 23. v. 34. Quod & creberrimè in vita mortali fecit, & diutissimè Luca 6. vers. 12: & nunc in vita immortalis interpellat pro nobis Roman. 8. v. 34. Qui idem Apostolus ad Hebr. 7. ver. 25. ait: Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum semper viuens ad interpellandum pro nobis. Ibidem cap. 9. v. 24. Non in manus illa sancta Iesus introiit, exemplaria futurorum: sed in ipsum caelum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Adò proprium officium est Sacerdotum & Clericorum pro Christiano orbe Deum deprecari.

§. Et benè S. Chrysostomus: Parentes etiam naturales, si aliquas saeculi potestates offenderint, filii eorum nihil eis poterunt

rant prodesse. Sacerdotes vero non solum potentes & reges, sed
 etiam ipsum Deum frequenter iratum sua intercessione nobis
 conciliant. Et rursum: Medius, inquit idem S. Chrysof.
 hinc de verbis Isaie cap. 6. Vidi Dominum; stat Sacerdos inter
 Deum & naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos
 ad nos deferens, & nostras petitiones illuc deferens, Dominum
 iratum reconcilians utriusque natura, nos qui offendimus eripiens
 ex illius manibus, eoque Deus ipsum regale caput Sacerdotis ma-
 nibus subiecit, nos erudiens, quod hic Princeps est illo maior.
 Idem S. Chrysof. lib. 6, de Sacerd. Eum, ait, qui pro civitate
 tota, imò vero pro vniuersa terrarum orbe legatus intercedit, de-
 precatorque est apud Deum, ut hominum omnium non viuenti-
 um modo, sed etiam mortuorum peccatis propitijs fiat: qualem
 quales esse oportet. Etenim neque Moyses, neque Helia fiduciam fore
 vniquam satis putauerim ad supplicationem huiusmodi pera-
 gendam. Quapropter decens & operæ præcium est, ut
 Clericus pro alijs precaturus pura ad Deum conscien-
 tia accedat, quemadmodum rectè monet S. Greg. 1. P.
 Past. c. 11. & habetur distin. 49. can. 1. Ecce S. Sollicitè formi-
 dandum est, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex
 proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò nouimus: quia
 cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus
 ad deteriora prouocatur. Qui ergo desiderijs terrenis adstringi-
 tur, caveat ne districti iram iudicis grauius accendens, dum loco
 delectatur gloria, fiat subditis auctor ruina. Solerter ergo se
 metiatur, nec locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se-
 vitium damnabiliter regnat: ne is quem crimen deprauat pro-
 prium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. 2. Perfo-
 rum tenent Aulici Regi intimi ac proinde omnibus
 bonis abundantis. Etenim si qui cum Casare miscent ser-
 mones, inquit, S. Chrysof. lib. 1. de orando Deo: familiariter
 que cum eo versantur, & hoc honoris sunt ab illo adepti non pos-
 sunt esse pauperes: multò minus fieri potest, ut qui Deum depre-
 cantur, cum eo familiariter colloquentes, animas habeant
 mortales. Nam mors anima est impietas, ac vita pugna cum

Pias ani-
 ma vita.

lege diuina. Ex quo consequitur anima vitam esse Dei cultum, ac vitam eo cultu dignam. Porro vitam piam, ac cultu dignam, miris modis oratio conciliat, conciliatam auget, ac ceu thesaurum recõdit animis nostris. Etenim siue quis virginitatis amore tenetur, siue quis studet amplecti honorabilem coniugii castimoniam

Vniuersæ
precib. im-
petrantur
virtutes.

siue quis meditatur inuicere frenum iracundie, & cum mansuetudine familiaritatem habere, siue quis cupit ab inuidentiæ luctu purus esse: deniq; si quis aliud quippiam facere studet, quod ad arctè viuendum pertinet, duce precatione, ac huius vitæ viam præparante commodum simul & facilem habiturus est pietatis cursus.

Deus precan-
ti quodam
modo dare
debet, quia
promissit, &
rietur vobis.
omne pro-
missum ca-
dit in debi-
tum.

Luc. 11. v. 11.
Deus horta-
tur ad pre-
candū ut oc-
casione ha-
beat largien-
di.

Benedicam
Dominū in
omni tem-
pore, semper
ore meo. Ps.

3.
Potior reli-
gionis quam
vitæ cura.
Precandi de-
sidia vesa-
niæ nota.

Neq; enim fieri potest, non potest, inquam fieri, ut qui postulant à Deo pudicitiam, iusticiam, mansuetudinem ac benignitatem, non assequantur id quod petunt. Petite, n. inquit, Dominus, & dabitur vobis, querite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Quisquis enim petit, accipit: & qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur. Et rursus alibi: Quis est, inquit, ex vobis, à quo si filius petat panem, det illi lapidem? aut si piscem postulat ille, porrigat ei serpentem? Quod si vos cum

Luc. 11. v. 11.
Deus horta-
tur ad pre-
candū ut oc-
casione ha-
beat largien-
di.

Benedicam
Dominū in
omni tem-
pore, semper
ore meo. Ps.

3.
Potior reli-
gionis quam
vitæ cura.
Precandi de-
sidia vesa-
niæ nota.

Luc. 11. v. 11.
Deus horta-
tur ad pre-
candū ut oc-
casione ha-
beat largien-
di.

Benedicam
Dominū in
omni tem-
pore, semper
ore meo. Ps.

3.
Potior reli-
gionis quam
vitæ cura.
Precandi de-
sidia vesa-
niæ nota.

Luc. 11. v. 11.
Deus horta-
tur ad pre-
candū ut oc-
casione ha-
beat largien-
di.

Benedicam
Dominū in
omni tem-
pore, semper
ore meo. Ps.

§. Tertio. Agunt personam & partes Sanctorum Angelorum. Eorum munus, & officium est Creatoris perpetuo amore succendi; ejus majestatem, bonitatem, sapientiam, pulchritudinem, magnitudinem, admirati, reuereri, laudare. Quod ament, testatur Propheta Regius, Psalm. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem.* Facit, inquit, Augustinus lib. 15. Ciuit. Dei. cap. 23. *eos ignem vrentem, quia charitate, tanquam igne spirituali, feruere debent ministri eius.* Quod mirentur, laudent, reuereantur, clamant clamores illi apud Isaiam cap. 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Et eadem de re instruxit Iobum Deus cap. 38. v. 7. *Cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei.* Vbi Septuaginta Interpretes; *Quando facta sunt astra, laudauerunt me magna voce omnes Angeli mei.*

§. De qua iucundissima Deum laudandi functione ab Angelis obita Dauid Psalm. 102. versic. 20. 21. *Benedicite Domino omnes Angeli eius: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius.* Benedicite Domino omnes virtutes eius: *ministri eius, qui facitis voluntatem eius.* Quos iterum compellat Psalm. 148. v. 2. *Laudate eum omnes Angeli eius: Laudate eum omnes virtutes eius.*

§. Quod cum alibi aliasque semper, tum in Saluatoris ortu praestiterunt. Lucae 2. versic. 13. 14. *Et subito facta est cum Angelo multitudo caelestis militia, laudantium Deum ac dicentium: Gloria in Altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis.*

§. Apocal. 5. vers. 11. 12. 13. *Et vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & senorum: & erat numerus eorum millia millium, dicentium vocem magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem,*

& honorem, & gloriam & benedictionem. Et omnem creaturam, qua in caelo est, & super terram, & sub terra, & qua sunt in mari, & qua in eo: omnes audiui dicentes: Sedenti in throno, & Agno, & benedictio, & honor, & gloria, & potestas in saecula saeculorum.

Beati homines similiter atq; Angeli perpetuo Deum laudant §. Neque aliud est felicitium in caelo animarum officium. Psalm. 83. v. 5. Beati qui habitant in domo tua Domine: in saecula saeculorum laudabunt te. Apoc. 4. vers. 8. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, intus plena sunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, ac nocte dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum, procidebant viginti quatuor ante sedentem in throno, & adorabant Viventem in saecula saeculorum, & mittebant coronas suas ante thronum: dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti omnia & propter voluntatem tuam erant & creata sunt. Et cap. 7. v. 9. 10. Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: Stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmae in manibus eorum: & clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno. S. Ba-

Delectabilis & felix cura filius in Psalmum 28. Angelorum opus laudare Deum, omnibus deniq; celestibus exercitibus, vna haec cura gloriam transcribere Creatori. Vberius vero D. Augustinus in Psalm. 148. Laudate Dominum de caelis. Quasi inueniret, inquit, tacentes in caelis ad laudem Domini exhortatur, vt surgant & laudent. Nunquam caelestia laudes conditoris sui tacuerunt, nunquam terrestria Deum laudare cessarunt. Sed plane sunt quaedam quae habent spiritum laudandi Deum in eo effectu, quod eis placet Deus. Nemo enim laudat, nisi quod ei placet. Sunt autem alia, quae spiritum vitae, & intellectum ad laudandum Deum non habent, sed quia & ipsa bona sunt, & in ordine suo integre

terre disposita sunt, & ad pulchritudinem vniuersitatis referuntur, quam condidit Deus, ipsa quidem per se voce sua & corde suo non laudant Deum: sed cum ab intelligentibus considerantur, per ipsa laudatur Deus: & cum per ipsa laudatur Deus, quodammodo & ipsa laudant Deum. Verbi gratia, laudant Deum res coelis omnia que habent spiritum vita, & intellectum purum ad eum contemplandum, & sine fastidio & defectu diligendum. Securi estote, non tantummodo in ista peregrinatione vite humane, sed quomodo hic agatis videte. Non vobis placeat amor Babylonie, ne obliuiscamini civitatem Hierusalem. Et si corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Hierusalem premittatur. Laudet ergo tota creatura Dominum, quia hoc ibi facturi sumus, quod hic premeditamur. Cœlestia tranquilla sunt, pacata sunt: ibi semper gaudium, nulla mors, nulla agri- tudo, nulla molestia, semper laudant Deum Beati. Nos autem adhuc in imo sumus, sed cum cogitamus quomodo illic laudetur Deus, cor ibi habeamus, & non sine causa audiamus, sursum corda. Levemus cor sursum; ne putrescat in terra, quoniam placet nobis quod ibi agunt Angeli. Modo non spe, postea re, sed cum illic venerimus. Laudare eum ergo in excelsis. Et quare illum laudant, quid illi debent, quid illis contulit, ut laudent eum? sequitur. Quoniam ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Non mirum si opera laudent operatorem, non mirum est si facta laudent factorem, non mirum si creatura laudet Creatorem. Statuit eam seculum & in seculum seculi. Omnia cœlestia, omnia superiora, virtutes omnes atq; Angelos, civitatem quãdam supernam, bonam, sanctam, beatam. Vnde quoniam peregrinamur, miseri adhuc sumus: & quo redituri in spe beati, & quo cum redierimus, in re beati. Statuit ea in seculum & in seculum seculi. Præceptum posuit, & non præteribit. quale præceptum Mandatū patariæ habere cœlestia & Angelos sanctos? Quale præceptum ut laudetur deus illis Deus? Quale, nisi ut laudent illum? Beati quorum Deus hoc est negotium, laudare Deum. Non arant, non seminant, non molunt, non coquunt. Opera enim sunt ista necessitatis,

ibi necessitas non est. Non furantur, non depradantur, non adulterantur. Opera enim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas non est. Non frangunt panem esurienti, non vestiunt nudum, non suscipiunt peregrinum, non visitant agrotum, non concordant litigiosum, non sepeliunt mortuum. Opera enim sunt ista misericordie, ibi autem nulla miseria est, in qua fiat misericordia. O beati. Putamus erimus nos sic? Eia suspiremus, de suspirio gemamus. Et quid sumus, ut ibi simus Mortales, proiecti, abiecti, terra & cinis. Sed qui promisit omnipotens est. Si ad nos attendamus, quid sumus? si ad illum, Deus est, omnipotens est. Non est facturum Angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut verò pro minimo habet Deus hominem, propter quem mori voluit unicum suum?

§. Idem D. Augustinus l. 22. de Ciuitate Dei c. 30. Quanta erit illa felicitas, vbi nullum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Nam quid aliud agatur, vbi neq; vlla desidia cessabitur, neq; vlla indigentia laborabitur, nescio. Admoneor etiam sancto Cantico vbi lego, vel audio: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorū laudabunt te. Omnia membra & viscera incorruptibilis corporis, quæ nunc videmus per vsus necessitatis varias distributa, quoniam tunc non erit ipsa necessitas, sed plena, certa, secura, sempiterna felicitas, proficient in laudibus Dei. Ipse Deus finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Hoc munus, hic effectus, hic actus profectò erit omnibus, sicut ipsa vita æterna communis. Vnde est & illa pia precatio. Christe Saluator libera me, Bone Iesu exaudi me, Intra vulnere tua absconde me, & ne permittas me separari à te, in hora mortis voca me, & jube me venire ad te, ut cum sanctis Angelis tuis laudem te in secula seculorum, Amen,

C A P. XCV.

*DIVINI OFFICII RITE PER-
soluti utilitatis.*

§. 1. Illud & ante mentis oculos proponant, quibus
quantisque bonis se & alios cumulent, qui ritè
diuinum officium persoluunt. 1. Deum honorant,
qui ait Psalmo 49. versic. 14. *Immola Deo sacrificium
laudis: & redde Altissimo vota tua.* Et vers. 23. *Sacrificium
laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare
Dei.*

§. 2. Angelos laetificant, quibuscum communem
Dominum laudibus extollunt Psalmo 137. v. 2. *In con-
spectu Angelorum psallam tibi: adorabo ad templum tuum
sanctum, & confitebor nomini tuo.*

§. 3. Cœleste Numen hominibus propitiant & con-
ciliant Iacob. 5. v. 16. *Confitemini ergo alterutrum peccata
vestra, & orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valet
deprecatio iusti assidua.*

§. 4. Fidelibus defunctis leuamen vel etiam libera-
tionem impetrant. 2. Machab. 12. ver. 46. *Sancta ergo
& salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis sol-
uantur.*

§. 5. Publicis necessitatibus subueniunt. 1. Timoth.
2. v. 1. 2. 3. & 4. *Obsecro igitur primum omnium fieri obse-
rationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro
omnibus hominibus: pro regibus, & omnibus, qui in sublimi-
tate sunt, vt quietam & tranquillam vitã agamus, in omni pie-
tate, & castitate, hoc enim bonum est, & acceptum coram Sal-
uatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri & ad
agnitionem veritatis venire.*

§. 6. Gratias Deo agunt pro pluribus maximisque
beneficiis in Ecclesiam collatis, & vt alia conferat,
obti-

obtinent. 1. Paralip. 29. v. 10. sed & David Rex letatus est gaudio magno. Et benedixit Domino coram vniuersa multitudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab aeterno in aeternum, & vers. 20. Praecipit autem David vniuersa Ecclesia: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis Ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, & deinde Regem. Eph. 6. v. 18. 19. 20. Orantes omni tempore in spiritu & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione pro omnibus Sanctis (fidelibus) & pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium Euangelii, pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

§. Seipfos meritis donisque spiritualibus augent. Ioann. 16. v. 23. Amen Amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

§. Munus suum propter quod sunt Clerici, & a populo aluntur, explent, ut pro eo deprecantur. Leui. 9. v. 7. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocaustum, & deprecare pro te & pro populo, cumque mactaueris hostiam populi, ora pro eo, sicut praecipit Dominus. Ioelis 2. vers. 17. Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes Ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominantur eis nationes, quare dicunt in populis: Vbi est Deus eorum, Hebraeo. 5. v. 1. Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum, ut offerant dona, & sacrificia. Quod qui non faciunt bonorum ab Ecclesia acceptorum, quasi raptores sunt, & interuersiones, cum in hunc finem Deo & Ecclesiae oblata sint.

C A P. XCVI.

CANONICAS HORAS PER-
persoluedi vsus.

§. Cogitare debet Clericus, se choris Angelorum
interesse (iuxta Psalmum 137. vers. 2. In conspectu
Angelorum psallam tibi) & intueri ac obseruare viam ac
modum, quo ipsi laudant Deum; vt simili demissione,
reuerentia, attentione, pietatis & caritatis ardore &
ipse diuinum Numen celebret, & laudibus extollat.

§. Deum precetur, vt ei inspiret rationem, qua lau-
des & preces diuinas, vt ipsi maximè placet, persol-
uat; quia ipsi sine ipso placere & seruire non possu-
mus. Rectè S. August. in Psalm. exponens v. 4. Quoniam
melior est misericordia tua super vitas, labia mea laudabunt
te. Non te, ait, laudarent labia mea, nisi me prederet miseri-
cordia tua. Dono tuo te laudo, per misericordiam tuam te lau-
do. Non enim ego possem laudare Deum, nisi mihi donaret
laudare se posse; spiritus adiuuat infirmitatem nostram & po-
stulat (postulare facit) pro nobis gemitibus inenarrabilibus
Rom. 8. v. 26. Antequam aggrediatur diuinum offi-
cium recitare, hæc curanda sunt.

§. Primò. Colligendus est animus & ab omni tu-
multu tum negotiorum exteriori, tum perturbatio-
ne, vel sollicitudine interiore seu ocandus, vt ejus vi-
res omnes hac vna in re ac pietate occupentur. Id fa-
cile fiet, si ea vigeat apud eum, quæ decet, de negoti-
huius præstantia & excellentia, opinio; nam ipse vilis
homo coram diuina maiestate & cœlesti curia vniver-
sa omnium hominum salutis causam agit & negotia
pertractat. Ita Abraham Genes. 18. v. 27. Loquar ad Domi-
num meum, cum sim puluis & cinis.

§. Secundò. Mundities cordis, & morum procu-
randa

randa & eximia; quippe cum personam Ecclesiæ, Angelorum, Sanctorumque induat Sacerdos in hoc sanctissimo ministerio, & verbis utatur etiam, apud diuinam Majestatem, Dei ipsius. Quare breuiter in se inquirat, & maculas peccatorum omnes saltem dolore seu contritione expiet. *Prou. 15. v. 29. Longè est Dominus ab impiis & orationes iustorum exaudiet.* Ut his opituletur, illos ope sua destituat.

§. Tertiò. Finis proponendus est nobilissimus. Neque enim id solùm spectandum est, vt præceptum impleamus, & euitemus peccatum, sed vt medullitè ac toto pectore (vt de *Dauide* scriptum est *Ecclesiastici c. 47. v. 10. De omni corde suo laudauit Dominum.* Quod & ipse sapius indicat *Psal. 9. v. 2. & 110. v. 1. Confitebor tibi Domine in toto corde.*) adoremus ac veneremur diuinam Majestatem. Demum referri & officium debet ad honorem & laudem Angelorum ac Sanctorum potissimum eorum, quorum Anniuersaria memoria recollitur: Simul ad proximorum vtilitatem, & Ecclesiæ totius salutem, præcipuè illorum, qui in peccatis vel calamitatibus jacent, Principum & Superiorum nostrorum, ac benefactorum. Præterea ad salutem animæ & corporis nostri hic finis, vt majorum sit virium, ad memoriam sæpè reuocandus est.

§. Quartò. Tempus certum & oportunum præsertim ab Ecclesia constitutum & maximè idoneum mordicus obseruandum est, quod nos tempestiue lectionis admonèbit. *Omnia siquidem tempus habent Ecclesia. 3. vers. 1. Quanquam Apostolus orare nos semper iubeat. 1. Thess. 5. Ait S. Hieron. epist. 22. c. 16. & Sanctis etiam sit somnii oratio: tamen diuersas orandi horas debemus habere, vt si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat, Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est qui nesciat.*

§. Quintò. Locus deligendus est decens, & qui minimè

minimè attentionem impedire, aut animum distrahere possit. *Matth. 6. v. 6. Tu cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito.*

§. Sextò. Appareat coram Deo magna cum animi subiectione, reputantis ex vna parte tuam vilitatem & abiectionem, ex altera verò rei, quam aggreditur, momentum, Dei que excellentiam, quo cum est acturus, quem & initio suppliciter adorabit. *Oratio humilientis se nubes penetrabit Eccles. 35. v. 21.*

§. Septimò. Sperare debet, pro Dei benignitate, quæ petit, se impetraturum (*spes non confundit Rom. 5. v. 4.*) ac Deum precari, vt primùm omnium concedat vim & gratiam attentè, decenter, salutariter sanctissimo huic studio vacandi, aliqua breui precatuuncula animum, veluti præludio, excitando ac præparando.

C A P. XCVII.

QVÆ IN DIVINI OFFICII RECITATIONE animaduertenda ?

§. Primò. Vt corporis habitus & compositio sit decora & modesta. Cogitemus, ait S. Cyprianus in Explicat. Orationis Dominicæ, nos sub conspectu Dei stare: placendum est diuinis oculis & habitu corporis & modo vocis.

§. Secundò. Verborum pronuntiatio sit clara & distincta, vocibus non contractis, aut incis: deinde sit temperata, procul à nimia festinatione; Postremò pia, simplex, sine ostentatione & leuitate & æmulatione, vt videantur nullo modo verba prophana, sed sancta, vt reuera sunt.

§. Tertiò.

§. Tertio. Curandum, ne quam ob causam negotium hoc sanctissimum interrumpatur aliis vel negotiis vel colloctionibus, jocisque aut gestibus indecoris.

§. Quarto. Adhibenda est deuotio, quæ nihil aliud est, quam propensio quadam & affectio pia nostræ voluntatis in Deum ex humili & prompto studio eum colendi.

§. Ad quam deuotionem in nobis excitandam prodesse potest. Primo. Eam deuotionem ab omnium bonorum parente & largitore Deo precari. Secundo. Vidisse breuem Psalmorum explicationem. Tertio. Vivam seruare in animo & magnam opinionem de sacrarum precum excellentia eamque crebro reuocare. Quarto. Singulis diebus diligenter meditari diuina mysteria & beneficia: semper enim aliqua eiusmodi occurrunt in sacris literis ad ea pertinentia. Quinto. Ardenti studio teneri perfectionis consequendæ: qui enim aliquid ardentem exoptat, ex omnibus rebus aliquid elicit, quo ad suam cupiditatem explendam vtatur. Sexto. Exstimulare identidem nos ipsos nostram socordiam increpando, vel miseriam deplorando. Septimo. Singularum horarum preces ad aliquod pium mysterium applicando, ut diuinæ comprehensioni, ad iudices raptationi & accusationi, flagellationi, & condemnationi, crucifixioni, morti, depositioni à cruce, sepulturæ, & id genus alijs.

§. Quintum est attentio omnino necessaria, vna ex tribus, vel materialis, ad distinctam verborum pronunciationem, vel formalis, ad verborum sensum: vel finalis, quæ est veneratio & cultus Dei, & ad hanc postremam præcipuè applicandus est animus. Quamobrem impedimenta remouenda sunt, quæ fere sunt tentationes, ac mentis euagationes, imò ex maxima

inbe-

imbecillitate modò ex ingenio nostro, modò ex Dæmonis artibus, interdum etiam ex solitudine rerum gerendarum, vel jam gestarum memoria. Quibus omnibus prudenter est occurrendum, suo cuiq; modo, & Deo supplicandum, vt nobis suppediter affluenter auxilia sua, quibus hoc illi tributum persoluere quàm cumulatissimè possimus. Ad excitandam fovendamq; deuotionem & attentionem, confert plurimum, in animo suo commouere eos sensus & affectus, qui in verbis exprimuntur, vt laudis diuinæ, gratiarum actionis, venerationis, subiectionis, doloris peccatorum, gaudii, spei, & alios similes. Illud deniq; animaduertendum, cum sacræ Historiæ vel vitæ narratur eorum, de quibus officium celebratur, attentionem requiri multò maiorem.

§. Post officium primò agenda sunt gratiæ, quòd suas laudes Deus non dedignatus sit nostro ore pronunciari; Secundò, offerenda sunt Deo nostræ preces. Tertio, iterum precandum, vt diuini verbi semina, per sacras Historias in animo nostro sparsa, fructus vberes ferant. Quarto, venia de negligentia petenda est; solent aliqui singulis septem Horis Canonicis aliquem Psalmum pœnitentialem pro suis & alienis recitare peccatis, quod quidem non est necessarium, sed laudabile & fructuosum.

§. Ex his, quæ hæctenus de Canonicis Horis, docuimus, luce meridiana clariùs est, impiè illas à Ioanne Wiclefo apud Thomam Waldensem Tom. 3. de Sacramentalibus c. 24. & à Thaboritis Bohemis apud Aneam Syluium de Origine Bohemorum cap. 35. à Martino Lutero libr. extremo de abroganda Missa, improbatas esse. Lupus ouem non ducit vxorem, nec Sectarius sibi jungit pietatem, & quod in se non diligit, in aliis detestatur.

Q

CAP.

DE SACRIFICII HVIVS INSTITVTIO-
ne & fructu.

§. **V** Trumque explicat Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. & 2. Quoniam sub priori Testamento teste Apostolo Paulo

*Christus Sa-
cerdos neces-
sarius.*

Heb. 7. v. 11. propter Leuitici sacerdotii imbecillitate consummatio non erat; oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedec surgere, Dominum nostrum Iesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare & ad perfectum adducere. Is igitur Deus, & Dominus noster, etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut eternam il-

*Christus Sa-
cerdotium
aeternum
Heb. 9. v. 11.*

*Cur Eucha-
ristia sacri-
ficii insti-
tutum.*

lic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum non erat, in caena nouissima, qua nocte tradebatur, ut dilectae sponse suae Ecclesiae visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum, representaretur; eiusque memoria in finem usque saeculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quae a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; sacerdotem secundum ordinem Melchisedec se in aeternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit; ac sub eadem rerum Symbolis Apostolis, quos tum noui Testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecipit per haec verba. Hoc facite in meam commemorationem: uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit, nam celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Aegypto multitudo filiorum Israel immolabat, nouum instituit Pascha, se ipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque de potestate tenebrarum & in regnum

*Christus in
Ultima caena
sacrificauit.
Apostoli in
caena Sacer-
dotes creati.*

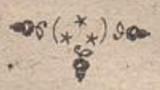
*A Christo
sacrificandi
mandatum
datum.*

regnum

regnum suum transtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio est, qua nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest: quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit: & quam non obscure innuit Apostolus Paulus Corinthiis scribens, cum dicit: Non posse eos, qui ne mensæ Demoniorum polluti sunt, mensæ Domini participes fieri, per mensam altare utrobique intelligens. Hæc denique illa est, qua per varias sacrificiorum, naturæ & legis tempore, similitudines figurabatur, utpote qua bona omnia, per illa significantia, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur.

*Sacrifici-
um malitia
ipsos coram
nat, non sa-
crificium.
Apostolus
Missæ sacri-
ficium insi-
nuat.*

§. Cap. 2. Et quoniam in diuino hoc sacrificio quod in missæ aperagitur, idem ille Christus continetur, & in cruce latet, qui in ara crucis semel seipsum cruento obrulit, & in sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum merita, & reverentia, contriti, ac penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in duxit, & ad opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum penitentia concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit. Vna enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obrulit, sola offerendi ratione diuersa. Cuius quidem oblatione, inquam, fructus per hanc yberrime percipiuntur: tantum abest, ut illi per hanc quouis modo derogetur, non solum pro fidelium viuorum peccatis, poenis & satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christonandum ad plenum purgatis, rite, iuxta Apostolorum traditionem offeratur.

Q 2

CAP

MISSÆ SACRIFICIO, VT PRÆCI-
puo latriæ cultu, honoratur
Deus.

*Ecclesiastici
quotidie sa-
cris interfint*

§. Clerici quidem Concilij primi Tolerani præcep-
to can. 5. astringuntur, vt diuino quotidie in-
terfint Sacrificio, vt tamen majori Sacri audiendi stu-
dio exardescant, imò & ejus faciendi ardentiori fla-
grent desiderio, lætissimi & vberissimi ejus fructus si-
lencio inuoluendi & obruendi non sunt.

*Missæ præci-
puus Dei
cultus.*

§. Itaq; illud animo altè reponendum, hoc sacrifi-
cium ad vni Deo debitam seruitutem & cultum exhi-
bendum pertinere, vt affirmat S. August. lib. 20. con-
tra Faustum Manichæum cap. 21. quo illi latria & su-
premus honor tribuitur. De quo Alexander Martyr &

*Eucharistia
casto puroq;
animo offe-
renda, su-
menda, &
ita potius excoli
veneranda.*

V. à D. Petro Romanus Pontifex epistola sua prima: Nihil,
inquit, in Sacrificiis maius esse potest, quam corpus & sanguis
Christi, nec ylla oblatio hac potior est: sed omnes hac præcellit,
qua pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente su-
menda, & ita potius excoli & venerari debet. Et habetur de consecrat.
can. 6. Nihil. dist. 2. Offeritur enim hic Deo infinitæ di-
gnitatis victima vnigenitus Dei Filius in quo ipsi sum-
mè complacuit, & ab eodem offeritur per Sacerdotum
ministerium.

*Deum Missæ
sacrificio ho-
norantes ter-
renis, apè, ut
semper spiri-
tibus benis
honorantur.*

§. De quo tanto honore quasi congratulans sibi
Deus, ait Malach. 1. v. 11. Ab ortu Solis vsq; ad occasum mag-
num est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur
& offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est no-
men meum in gentibus. S. Irenæus lib. 4. contra her. c. 32. legi-
t. lib. & co- sacrum nomen meum glorificatur inter gentes, & nomini meo offertur
hoc sacrificium purum. Meritissimum igitur summumque
hoc sacrificio honorem Deo præstent, qui ait, Ego Do-
minus

minus gloriam meam alteri non dabo Iſa. 42. v. 8. Et Malach. 1. v. 6. Si pater ego sum, ubi est honor meus? 1. Reg. 2. vers. 30. Quicumq; honorificauerit me glorificabo eum.

CAP. C.

MISSÆ SACRIFICIUM EST EVCHARISTICUM, quo merita pro beneficiis gratiarum actiones Deo persoluuntur.

EST sacrificium laudis, & gratiarum actionis, quo pro acceptis à Deo ingentibus & innumeris beneficiis gratiæ non solum aguntur, sed & referuntur. Valde sollicitus fuit vterque Tobias cap. 12. quid Angèlo Raphaëli, quem hominem suspicabantur, pro collatis referrent beneficiis. Similiter Dauid Psal. 115. v. 3. Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi? Ervel maximè hac in sollicitudine esse debent Christiani, quibus plura & maiora à Deo sunt præstita beneficia, quibus & dicitur Ephes. 5. v. 20. Gratias agentes, semper pro omnibus (gratiis, donis, beneficiis) in nomine Domini nostri Iesu Christi (id est, per Christum, qui ea beneficia promeritus est, & obtinuit) Deo & Patri. Et 1. Theſſ. 5. v. 18. In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas Dei, in Christo Iesu in omnibus vobis.

Dei Filius
cunctis Dei
donis præstā-
tior in gra-
tiarum acti-
onem offer-
tur.

Gratitudi-
nis exactio
Deo.

Quid ergo faciemus, vt nos gratias Deo exhibeamus? Inter alia potissimum est, vt quotidie corporis & sanguinis Christi Domini sacrificium, vel celebrando vel minimùm audiendo Deo offeramus. De quo S. Iren. lib. 4. aduersus hæres. cap. 32. Christus, ait, noui Testamenti nouam corporis & sanguinis sui discipulos suos oblationem docuit, ne essent infructuosi & ingrati, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo. S. August. lib. 1. contra aduers. legis & Proph. cap. 19. exponens Psalm. 49. v. 23. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo

Maxima
gratiarum
actio corporis
& sanguinis
Christi sa-
crificatio.

Ecclesia ab
Apostolis do-
ctæ ubique
sacrificat.

Q3

ostendam

ostendam illi salutare Dei. Hoc, inquit, salutare Dei est ipse Christus. Quod est autem sacratius laudis sacrificium, quam in actione gratiarum? Et unde maiores agenda sunt Deo gratia, quam pro ipsius gratia per Iesum Christum Dominum nostrum? Quod totum fideles in Ecclesia sacrificio sciunt, cuius umbra fuerunt omnia priorum genera sacrificiorum. S. Iustinus Philosophus & Martyr in dialogo cum Tryphone. A nemine, inquit, Deus victimas nisi per Sacerdotes suos accipit. Unde certo constat, quod huius nominis sacrificia, quae Iesus Christus tradidit, hoc est, Eucharistiam panis & poculi, ubique terrarum apud Christianos fiant, Deus accipiat, ea gratia sibi esse restetur. Et Apolog. 2. ubi de summo à precibus, offertur Antistiti frustum panis, & calix aquae & vini diluti, atque ita is capiens laudem, & gloriam Patri omnium rerum, per nomen Filii & Spiritus sancti enunciat, offert, pariterque benedictionem in longum facit.

§. Gratè igitur & meritò hoc diuinæ laudationis & gratiarum actionis sacrificium quotidie audiant & offerant, qui quotidie tot donis & muneribus à Deo cumulantur.

CAP. CI.

MISSE SACRIFICIUM EST HILASTIRIUM seu propitiatorium, quo offensus placatur & conciliatur Deus.

Saluator in cruentum & remissionem peccatorum nostrorum, Deo obrulii sacrificium. Ad obtinendam peccatorum veniā sancti sacrificarunt.

§. EST piaculare & Deum propitians Sacrificium. Omnis enim Pontifex constitutus, ut offerat dona & sacrificia pro peccato Heb. 5. v. 1. quare & Christus Dominus Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech Psalm. 109. offerens hoc in ultima cœna Sacrificium dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis funditur in remissionem peccatorum. Unde hæc SS. Patrum dicta S. Iacobi in Lurgia: Offerimus tibi

tibi inuentum sacrificium pro peccatis nostris & ignorantis populi. S. Iustinus in dialogo cum Tryphone: Eucharistia offertur pro expiatione peccatorum. Orig. homil. 13. in Leuit. Ista est commemoratio sola (qua Christus iussit Eucharistiam confici in sui memoriam Luc. 22. v. 19. I. Cor. II. v. 24.) qua propitium facit Deum hominibus. S. Athanasius in serm. pro defunct. apud Damascenum: Incruentæ aut hostiæ oblatio, propitiatio est. Basil. in Liturgia, Effice nos dignos, qui offeramus hoc sacrificium reuerendum ad abolenda delicta nostra, & pro piaculo populi tui. Chrys. in Liturgia. Idoneos nos redde, ad offerenda tibi sacrificia pro peccatis nostris & populi ignorantis. Qui idem Chrysost. lib. 6. de Sacerdotio: Sacerdos, inquit, pro vniuerso terrarum orbe legatus intercedit, deprecator, est apud Deum, vt hominum omnium non viuentium modo, sed etiam defunctorum peccatis propitius fiat. Alexander Primus Pontifex & Martyr epistola 1. ad omnes orthodoxos c. 4. Crimina atq; peccata oblati his Domino sacrificiis delentur, Et iterum. Talibus hostiis delectabitur & placabitur, & peccata dimittet ingentia. Nihil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus & sanguis Christi. S. August. quest. 57. in Leuit. Illis sacrificiis quæ pro peccatis offerebantur, vnum hoc sacrificium significabatur, in quo vera sit remissio peccatorum. Et serm. 11. de Sanctis, qui est 4. de Innocentibus. Ibi, in altari, pro peccatoribus Christi sanguis effunditur. S. Gregor. libr. 4. dialog. c. 58. Hac victima singulariter ab æterno interitu animam saluat.

Missæ sacrificio tribuitur peccatorum impunitas & animæ salus.

Qua ratione Missæ sacrificio peccata condonantur.

§. Cum igitur hoc salutari sacrificio venialia peccata condonentur, & ad mortalia confessione dolenda contritio tribuatur, & ad eadem vitanda gratia concedatur, qui omni die multijuges culpas contrahunt, rectè etiam hoc sacrificio eas omni die audiendo vel faciendo expiant, vbi est Christus propitiatio pro peccatis nostris.

*MISSAE SACRIFICIUM EST EX-
orans, & qualibet à Deo beneficia
impetrans.*

§. EST hoc sacrificium efficacissimum vel ad calamitates & miseras depellendas vel ad bona impetranda, & quæuis à Deo beneficia obtinenda. Istud ex Liturgiis SS. Iacobi, Clementis, Basilii, Chrysostomi manifestum est, ubi inter offerendum iubemur precari pro pace, copia fructuum & alijs temporalibus beneficiis.

§. S. Dionys. Areopag. de Eccles. hierarchia cap. 3. Pro quibus-
cunq; bonis à
Deo obtinen-
dis fit missa
sacrificium. disertè ait, in Missa litari hostiam salutarem. Chrysoft. hom. 77. in Ioannem, pro infirmis, & terræ & maris & vniuersis fructibus sacrificamus. S. Cyrill. Ieros. catech. 5. mystagoga: Postquam confectum est spiritale sacrificium, & ille cultus incruentus, super ipsa propitiationis hostia obsecramus Deum, pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro socijs, pro egrotis & afflictis, & in summa pro his omnibus, qui indigent auxilio. Indigemus autem omnes.

Demonum
nocumina
missa pellun-
tur, §. Noxiam malignorum spirituum vexationem Missæ sacrificio sublatam scribit S. August. libr. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. Idem B. Augustin. qui pro matre sua Monica defuncta, vt illa periret, sacrificium preti nostri offerri curauit. lib. 9. Conf. c. 11. & 12. Orationibus, inquit, sanctæ Ecclesie & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia. Hæc ille serm. 34. de verbis Apostoli. Et S. Chrysoft. hom. 3. in epistolam ad Philip. Non frustra, inquit,

Vniuersa ec-
clesia pro de-
functis libe-
randis cele-
brat.

quit, ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui discesserunt. Nouerunt multum illis hinc emolumenti fieri, malram vtilitatis. Quod habet & hom. 69. ad Antioch.

§. Qui ergo sibi temporalia, spiritalia, & cælestia quotidie optant bona, suisque amicis in Christo defunctis requiem, lucem, ac beatitudinem obtinere cupiunt sempiternam, sacratissimum & augustissimum hoc sacrificium quotidie adire non morentur, est enim perennis vniuersorum bonorum sciturigo.

§. Ex his verò quæ cap. 98. huc vsque docuimus pius prudensque Lector intelligit Sacrificium Missæ à Christo Domino institutum, ab Apostolis traditum, ab eorum successoribus vsurpatum, ab omni Christiano orbe pro vero ac propitiatorio sacrificio habitum, quod adeo euidentius ac perspicuum est, vt veritate compulsius ipse fateatur Lutherus lib. de captiu. Babylon. cap. 1. Missa creditur passim esse Sacrificium, quod offertur Deo. Accedunt his dicta Sanctorum Patrum, tot exempla, tantusque vsus per orbem constanter obseruatus. Et infra: Nec moueat, quod totus orbis contrarium sensum & vsum habet. Et initio libri de abroganda Missa, Magnum est, inquit, certè tot seculorum consuetudini, tanta multitudinis sensui tantorumque auctoritati reluctari. Vbi & sibi ipsemet objicit: Tu solus sapi? totne errant vniuersi? tanta secula ignorauerunt? significans se vnum contra Christianum orbem dimicare. Sed bene habet, quod non celauerit suum Magistrum à quo hæc didicerit: nam in libro de Missa priuata & vnctione Sacerdotum Anno 1534. edito, confitetur se à Diabolo edoctum & persuasum, Missam esse summam abominationem, idque non per somnum & quietem, sed palam dum vigilaret, Caluimusetiam lib. 4. Insit. cap. 18. §. 1. Pestilentissimo, inquit, errore Satan totum penè orbem obcecavit, vt crederet Missam Sacrificium & oblationem esse ad impetrandam remissionem peccatorum. Et paulo post:

Qs

Congredi

In vniuerso Christiano orbe fideles constanter crediderunt Missam esse sacrificium.

Tollenda Missa auctor Damon.

Qui solus
sapit, nec
quicquam
sapit.

Congredi me Lectores intelligant cum ea opinione, qua Romanus Antichristus & eius Prophetæ totum orbem imbuerunt. Et infra f. 18. Hæc sententia quod Missa sit sacrificium, inebriant omnes Reges terræ & populos à summo vsq; ad nouissimum. Ecce Lector: Ismael homo ferus manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, Gen. 16. v. 12.

C A P. CIII.

MAXIMA SACRIS RELIGIONE
adesse debent.

§. **Q**uanta verò demissione, reuerentia, ac pietate tremendis his mysteriis præsentibus esse debeant potius ab Angelis discant quàm hominibus. Per id tempus, ait Ioannes Chrysostomus lib. 6. de Sacerd. & Angeli Sacerdoti assistent, & celestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur Angelorum choris plenus est. Id quod credere abundè licet vel ex tacito illo sacrificio, quod tum peragitur. Fulgentibus vestibus induti, capite inclinati, veluti milites præsentem Rege stant, altare circumdant. Et hom. 1. de verbis Isaia cap. 6. Vidi Dominum. Non cogitas, quod Angeli huic stupende assistunt mensa cumq; reuerentia hanc circumuallant? Et hom. 3. de incomprehen. Dei natura: Tempore illo mi frater carissime, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genua flectunt, & Archangeli rogant, habent sibi tempus id idoneum, habent sacram illam oblationem in fauore. Itaq; ipsum corpus Domini protendentes rogant pro genere humano, quasi dicant: Pro his Domine rogamus, quos tu ita dilexisti, vt pro eorum salute mortem obires, & animam in cruce efflares: pro his supplicamus, pro quibus ipsis tuum largitus es sanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti.

§. S. Nilus

§. S. Nilus epistola ad Anast. Episcopum tom. 3. Bibl. SS. Patrum, sæpè vidit in Ecclesia S. Ioannes Chryf. Angelos, sed maxime tempore sacrificii: itaq; admiratione, & letitia plenus, amicis multum spiritalibus seorsum narrabat quemadmodum, cum Sacerdos sanctam oblationem facere inciperet, plurimi Angeli e cælo lapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso circumstantes altare magna reuerentia, quiete ac silentio vsq; ad mysterii consummationem assistent: deinde discurrentes huc atq; illuc per totam Ecclesiam Episcopos ac Presbyteros, qui corpus ac sanguinem distribuunt, adiuvant & corroborant. Hac scribo, vt intelligentes, quantum timoris sit diuina Missa, nec ipsi remissi timorem Dei negligatis, nec illos alios loqui aut musitare tempore oblationis, neq; inuicere audacter, aut à statu grauitatis demoueri, neq; huc atq; illuc circumspicere, aut ignauè & disperse negari permittatis, dicit enim Dominus Moysi, ac per eum omnibus Sacerdotibus. Facite filios Dei reuerentes & non contempores.

C A P. CIV.

*FREQUENS COMMVNIO
utilissima.*

§. **Q**uotidianæ Sacri auditioni crebram adiungant communionem Conc. Trident. sess. 22. cap. 6. Optat: sacrosancta Synodus, inquit, vt in singulis Missis fideles assistentes, non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistie perceptione communicarent, quo ad eos Sanctissimi huius sacrificii fructus vberius proueniret. Si hoc optat in Laicis quanto magis in Clericis. Sanè id Apostolorum tempore moris fuit. Vnde & S. Clemens lib. 2. Apostolicarum Const. c. 61. Postquam oblatum fuerit sacrificium accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus & pretiosum sanguinem gradatim cum pudore ac timore tanquam ad regis corpus accedentes. Mulieres quoq; velato capite, &c.

§. Sacræ

§. Sacrae communionis diuturnior intermissio periculosa est & noxia. Cum n. maxima sit hominis imbecillitas, & ad peccandum pronitas permagna etiam hostium mundi, carnis, daemones, vis, & potentia, & insatiabilis perdendi homines libido & cupiditas, diuinissimum vero Eucharistiae Sacramentum homini vires roborque spiritale addat, & inimicis adimat, accusabilis puniendaque; segnitates est, tantum salutis praesidium negligere, seipsum in discrimen adducere, & inermem armatis hostibus prodere. *Parasti*, inquit *Dauid* Psalm. 22. v. 5. *in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me.* Et Psalm. 101. v. 5. *Percussus sum ut sanum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.* In Christi corpore vita nostra consistit, ait *S. August.* sermon. 1. de tempore, imo id affirmat *Saluator Ioan.* 6. v. 51. *Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Et v. 58. *Qui manducat hunc panem, viuet in aeternum.* Ut autem vita corporis diu conferuari non potest sine cibo, ita nec animae vita sine Eucharistia, quo pertinet illa Domini comminatio. *Ioan.* 6. v. 53. *Nisi manducaueritis carnem filii hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

§. Sicut prima gratia necessaria est ad salutem, sic etiam perseverantia in gratia, & proinde quemadmodum ad conferendam primam gratiam, baptismus, & ad amissam recuperandam, Pœnitentiae Sacramentum, ita ad eam retinendam & confirmandam, atque augendam Eucharistiam Saluator instituit. In hac tamē gratiae perseverantia duo sunt, alterum ex parte Dei auxilia gratiae actualis, quibus homo excitatur & iuuatur ad cauenda peccata, & seruanda praecepta conferentis, alterum ex parte hominis nempe cooperatio liberi arbitrii cum actualibus auxiliis. Vnde sicut illa diuina excitamenta & adiuuenta semper prompta parataque; ex Eucharistiae perceptione homini sunt, ut
perle-

perseuerare possit, ita si cum iis operari continuet, vel negligat, ex perseuerantia excidet.

§. Atque hæc cum Deo agendi socordia, est causa cur aliqui sapiusculè Eucharistiam percipientes vitam non emendent, & in pristina recidant, ac relabantur peccata. Quod ipsum confirmat & S. Ioannes Chrysof. hom. 24. in prioris Corinthiaca cap. 10. *Quemadmodum, ait, frigida accessio (febris) periculosa est, ita nulla mystice illius cana participatio, pestis est & interitus. Ipsa namq; mensa anima nostra vis est, nerui mentis, fiducia vinculum, fundamentum, spes, salus, lux, vita nostra.* Ergo animus diuinam omittere communionem obscuratur, eneruatur, labitur, perit.

C A P. CV.

VNDE DIVINAE SYNAXIS
prætermisio.

§. Procrastinata verò & omiffa S. Communionis causa potissimum duæ, altera vitæ licentia & dissolutio, & inde timor ne ad damnationem sumatur, altera immoderata caducarum rerum cupiditas & sollicitudo, dum pluris fit præsentium rerum vitrum quam æternorum bonorum margaritum. Nam inane illam excusationem & vanum prætextum, quo quidam ajunt se à diuina communionem abstinere, vt se sanctius ad illam comparent, clarissimè refellit, S. Cyrillus Alex. libr. 3. in Ioannem cap. 37. *Recusatio, inquit, huiusmodi, quamuis ex religione proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos instruit, quare oportet omnibus viribus a peccato mundari, & rectè viuendi iactis fundamentis magna fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed varia sunt Diaboli multiplicesq; ad decipiendum insidie. Nam primum ad vitandam turpiter inducit, deinde cum malis onerati fuerint, tunc abhorre à Christi gloria persuadet, qua possunt à turpitudine*

*Disturbior
à sa ra com-
munionem ab-
stinentia &
periculum
creat & of-
fendit.*

voluptatis quasi ab ebrietate reuocare. Saluberrima & altissimè menti infigenda est illa S. Ioannis Chrysolto. sententia hom. 83. in Matth. & 60. ad Antiochenos. Vnus sit dolor, ait, vna mæstitia, si hoc alimento spiritali priuamur. Optimum est consilium S. Ambrosii lib. 5. de Sacramentis cap. 4. & B. August. serm. 28. de verb. Domini: Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit, sic viue, vt quotidie mercari accipere.

C A P. CVI.

DE SPIRITALI SYNAXI:

§. Q Vando Missæ Sacrificio interfunt, nec tamen re ipsa Eucharistiam accipiunt, (spiritalem communionem non prætermittant.

*Quid est
spiritualis
communio.*

§. Est autem spiritualis communio pius affectus & ardens sumenda Eucharistia desiderium eorum, vt ait Concil. Trident. sess. 13. c. 8. qui voto propositum illum panem cælestem edentes fide viuam, quæ per dilectionem operatur, Gal. 5. fructum eius & vtilitatem sentiunt. Potest enim effectus Sacramenti, vt ait S. Thom. 3. part. q. 80. art. 1. ad 3. ab aliquo percipi, si sacramentum habeat in voto, quamuis non accipiat in re.

*Influs spiri-
tallyter com-
municans.*

§. Cum autem hoc desiderium ex viuâ fide proficisci debeat, est necessarium vt spiritaliter communicaturus, sit in gratia, aut ad hanc consequendam in se contritionem excitet.

§. Tale desiderium fuit in Christo Domino Luc. 22. cap. 15. antequam re ipsa Eucharistiam sumeret desiderio, inquit, desideravi hoc Pascha (nouæ legis Eucharistiam) manducare vobiscum, antequam patiar.

*Communi-
candi efficax
voluntas Deo
vixido pro-
batur, cum
non est com-
moditas.*

§. Quod pius sanctorumque percipiendæ Eucharistiæ desiderium, cum facultas deest, vel oportunitas, quâ opere Deo placeat multis ipse miraculis demonstra- uit. Neophytus cernens alios communicantes, nec sibi id adhuc licere ingemiscens sensit diuinitus V. Sacramentum in os suum ingredi, q̄ & aliis ostendit, vt re- fert

fest. Casarius l. 9. Miracul. c. 37. B. Raymundo in sacrificio diuinâ hostiâ fragenti ipse Saluator vnâ particulâ sustulit & sponse suæ S. Catharinæ Senensi sacram Synaxin peroptanti impertiuit. Testis S. Antoninus 3. p. Chronicon. tit. 23. c. 14. §. 8. S. Franciscus Bartholomæo Cajetano, ex trabis ruina conquassato & communionem vehementer discipienti noctu apparuit agniculum ad vbera gestans & dicens: Hic est agnus quem tibi dari petebas, quem & propter bonum desiderium suscepisti: cuius etiam virtute consequeris virtutq; hominis sospitatem, quod & mox contigit S. Bonau. in vita D. Francisci.

§. Iob. 31. 31. Dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius vt saturemur? vbi S. Chrysof. *Insanum amorem, Quale quædam quo serui illum prosequerantur, ostendit. Sic, inquit, mihi dediti tumq; desiderium. Sibi erant, & affixi, vt vel carnib. expleri cuperent, ipsos in eos artus derium. Sibi abforbere ac deuorare peroptarent. Tale debet esse ex ardentissimo erga Christum sponsum animæ sponse desiderium, vt illum spiritualiter percipiat, & cum ipso huius diuinissimi sacramenti fructus vberimos. Quod præclare docet Ioannes Chry. hom. 45. in Ioannem. Vt non Amor & desiderium Christi per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cum n. suum in nos amorem indicare veller, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum rediit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc n. amantium maxime est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maxime amabatur, qui suum amorem præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis, vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vti suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni sue insigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tanquam leones ignem spirantes surgamus Christi erga nos caritas in nos præ se tulit charitatem. Parentes sæpenumero liberos meritanda. suos*

suos aliis alendos dederunt, ego autem mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem praebeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Et rursus idem aureum os hom. 24. in cap. 10. prioris Corint. In caelum namq, corpus ipsum extulit, quod etiam nobis exhibuit, & vt teneremus & manducaremus, quod maximum dilectionis signum est. Quos enim amamus, nonnunquam etiam morsu petimus. Quare Iob vt seruorum in se amorem ostendere morficat ret dicebat, illos saepenumero nimio in se amore dixisse: Quis det de carnibus eius, vt saturemur? ita & Christus suam carnem dedit nobis, vt ea saturemur: quo nos in plurimum sui amorem allexit. Ad eum igitur cum feruore accedamus, & dilectione quam vehementissima, ne grauius subeamus supplicium. Quanto enim maius beneficium accipimus, tanto magis puniemur, quando eo indigni apparebimus. Haec tenus D. Ioann. Chrysostomus.

*Vt matres
infansulos
suos hianti
ore morficat
nec alienum
illud, 2. Co-
rintb. 6.
v. 11.*

CAPVT CVII.

*QVAM PERNICIOSVM SIT SA-
cerdotem non sacrificare.*

§. **Q**ui Sacerdotes fuerint interesse non contenti, crebro sacris operentur. Est enim iuge sacrificium, Daniel. 12. v. 11. quia iugiter & quotidie offerendum est. Synodus Trident. sess. 23. cap. 14. Curet Episcopus, ait, vt Sacerdotes saltem diebus Dominicis & Festis solennibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt muneri suo satisfaciant, Missas celebrent.

§. Sacrum vero intermittens Sacerdos legitime non impeditus plurimis se aliosque bonis priuat. Docet id Ecclesia Doctor S. Bonauentura lib. de prepar. ad Missam cap. 5. Cum Sacerdos est absq, mortali peccato, & in proposito hono non habens impedimentum; & non ex reuerentia, sed ex negligentia celebrare omittit: tunc quantum in ipso est, i. pri-

nat

nat Trinitatem laude & gloria. 2. Angelos letitia. 3. peccatores
 remia. 4. iustos subsidio, & gratia. 5. in purgatorio existentes re-
 frigerio. 6. Ecclesiam Christi spirituali beneficio. 7. & seipsum
 medicina & remedio contra quotidiana peccata, & infirmita-
 tes. Quia, sicut ait Ambrosius, si, quotiescunq; effunditur san-
 guis Christi, toties in remissionem peccatorum effunditur, debeo
 illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur. Qui
 semper pecco, semper debeo habere medicinam. Item priuat se o-
 mnibus talibus prouenientibus ex sacra communione, que sunt,
 8. peccatorum remissio. 9. fomitis mitigatio. 10. mentis illumi-
 natio. 11. interior resectio. 12. Christi & corporis eius mystici in-
 corporatio. 13. virtutum roboratio. 14. contra Diabolum arma-
 tio. 15. fidei certitudo. 16. spei eleuatio. 17. caritatis excitatio. 18.
 deuotionis augmentatio, & 19. Angelorum conuiuatio, &c. 20.
 Item aduicit viaticum sua peregrinationis, exponens se periculo
 moris: quia, nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vite
 uegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad qd non trans-
 mittitur corporalis cibi nutrimentum. 21. Vltimo, quantum in-
 se est, euacuat diuinum cultum, & latram creatori debitam,
 ingratus de beneficiis. Vnde dicitur. Si quis mundus est, scilicet
 a peccato mortali, & in itinere non fuerit, scil. aliter impeditus
 & non fecit phasē, anima illa de populo suo exterminabitur,
 quia sacrificium non obtulit Deo Domino tēpore suo. Ergo, quā-
 tum potes, toto conatu per exercitium boni operis, lacrymarum
 contritionem, & deuotionis flammam, expelle à te omnem tepo-
 ram, & negligentiam, ne inueniaris respuere tantorum charis-
 matum dona.

CAP. CVIII.

INVITAMENTA AD SACRIFI-
candum.

¶ Vnt & quam plurima alia rerum momenta, qui-
 bus ad frequenter celebrandū, si ponderauerint, *Ingratus in*
 inducentur. *Christum*
presbyter sa-
 ¶. 1. Rara sacrificatio ingrati animi crimen est, cum *cris rator*
operans.
 R Chri-

Christus Dominus Sacerdotibus mandauerit, ut in suorum beneficiorum, ac praesertim suae sacratissimae passionis jugem recordationem illud sacrificium offerant, de quo Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. inquit, Dominus noster Iesus Christus corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac Apostolis quos tunc noui testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque, in sacerdotio successoribus, ut offerrent praecipit per haec verba: Hoc facite in meam commemorationem Luca 22. 1. Corinth. 11. uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.

Rare celebrans Sacerdos suo non satisfacit muneri.

§. 2. Eo fine Sacerdos creatur, & id praecipuum eius munus est, ut sanctissimam Eucharistiae victimam immolet Deo. Quod munus tale tantumque est, ut non modo verbis explicari nequeat, sed nec mente comprehendi.

Missae sacrificium horrore & honore afficiendum.

§. Quod praclare S. Ioannes Chrysost. lib. 6. de Sacerdotio docet, aiens, Cum ille, & spiritum sanctum inuocauerit, sacrificiumque illud horrore & reuerentia plenissimum perseruet, quero ex te, quoto illum in ordine collocabimus? quantam autem ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? Considera enim, quales manus illas administrantes esse oporteat: qualem linguam, qua verba illa effundat: qua denique non puriorem sanctioremque esse conueniat animam, qua tantum illum tanque dignum spiritum receperit.

§. Necessitatem sacrificandi explanans Scholasticorum Doctorum Princeps S. Thomas 3. part. q. 82. art. 1. Vnusquisque vero, ait, tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit oportunum: secundum illud 2. Cor. 6. v. 1. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. oportunitas autem sacrificium illud offerendi non solum attenditur, per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet Sacramenta ministrari, sed principaliter, per comparationem ad Deum, cui consecratione huius Sacramenti, sacrificium offertur. Vnde sacerdoti, etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare: Sed

Et ad alt. m videtur, quod celebrare teneatur in praeipuis & ma-
xime in illis diebus, in quib. fideles communicare consueverunt.
Et hoc est quod 2. Mach. 4. v. 14. contra quo sciam Sacerdotes
dicatur: quod iam non circa altaris officia dediderant contem-
pta templo & sacrificiis neglectis. Ista S. Thomas.

§. 3. Talis tantaq; dignitas & gratia ordinatione
Sacerdotibus data, quam ne negligent, hortatur Apo-
stolus 1. Tim. 4. v. 14. Noli negligere gratiam, qua in te est,
quae data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum
Presbyterii. Et sane magna vecordia vel socordia est sine
causa excellentissimae & perfectissimae huius potesta-
tis, quae nec Angelis concessa est, vsu & amplissimo ac
saluberrimo huius diuinissimi sacrificii fructu semet-
ipsum multo tempore & alios spoliare.

C A P. C I X.

EXEMPLA CREBERRIME
sacrificantium.

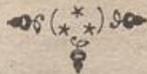
§. Diuinam hanc hostiam diebus singulis litabat Sacrificiis quoti-
die operatur
S. Andreas Apostolus, vt in ejus passione nar- S. Andreas.
rant Presbyteri & Diaconi Achaiae. Ego, inquit Ageas
Proconsuli, omnipotenti Deo immaculatum Agnum quotidie Diuinu pa-
nis sumitur,
in altari crucis sacrificio, cuius carnes posteaquam omnis populus Agnus non consu-
mitur.
credentium manducauerit & sanguinem eius biberit, Quem
qui sacrificatus est integer perseverat & viuus. Apostoli in
sacrificiis
assiduis.
Quem morem & alios Apostolos & Christi discipulos tenu-
ille credibile est, si enim primi Christiani omni die
communicabant, A Cor. 2. v. 42. 46. quanto magis illi
sacrificabant? Hirtacus Aethiopiae Rex S. Mathaeum
Apostolum ad altare mysterium celebrantem iussit Apostolorum
successores e-
occidi. psiscop. &
presbyteri in
diuino sacri-
ficio celebrã-
lustis. do perpetui.

§. S. Hyppolitus Episcopus & Martyr oratione de Antichristo scribit Christum in die iudicii dicturum:
Vultis Pontifices, qui preciosum corpus meum quotidie immo-
latis. do perpetui.

R 2

Dolor San- *lastis. S. Cyprianus epistola 54. data ad Cornelium Papam*
ctorum à sa- *totius Africanæ Synodi nomine: Sacerdotes Dei, ait, Dei*
crificando *sacrificia quotidie celebramus. S. Cyprianus epist. 77. sine lib. 3.*
prohibito- *epistol. 25. consolatur Episcopos & Presbyteros quod*
rum. *vinctis non liceat diuina Deo sacrificia offerre, tantum*
in illis erat sacrificandi desiderium, vt hoc viro possim
omnem mœrorem abstergere.

S. S. Chrysostomus hom. 17. in epistol. ad Hebr. Offerimus
quotidie vniam eandemque hostiam in recordationem mortis
Christi, quam ipse obrulit. Idem B. Chrysost. hom. 13. in epist.
Ephes. quotidianam suo tempore oblationem fieri so-
litam affirmat. Et S. Hieron. in cap. 1. Titianæ epistole
dicit, Sacerdotes quotidie p peccatis populi ac suis sa-
crificare. Amphilochius in vita S. Basilii. Deo per singulos
dies sacrificabat. S. Augustin. epist. 23. Immolatus est Christus
semel in semetipso, & tamen in sacramento omni die populi
immolatur. S. Ambrosius quotidie sacrificium summa
præuia animi præparatione celebravit. Hinc ipse 1.
precatione ante Missam. Rogo te Domine per ipsum Sa-
cro sanctum mysterium corporis & sanguinis tui, quo quotidie
in Ecclesia tua pascimur & potamur, abluimur & sanctifica-
mur, atq; vnus tua summeq; diuinitatis participes efficiunt,
quatenus des mihi virtutes tuas sanctas, quibus repletus bona
conscientia ad altare tuum accedam, ita vt hæc cœlestia sacra-
menta efficiantur mihi salus & vita. Et idem ostendit epi-
stola 33. ad Marcellinam sororem, vt Baron. Anno
374. etiam affirmat. S. Greg. lib. 4. Dialog. cap. 58. Debe-
mus presens seculum tota mente contemnere quotidiana Du-
lachrymarum sacrificia, quotidianas carnes eius & san-
guinis hostias immolare, &c.

ALIA QVOTIDIE CELEBRAN-
tium exempla.

N Arrat historiam S. Gregor. homil. 37. in Euangelio
 Multi, inquit, fratres charissimi Cassium Naruiensis
 rbi: Episcopam nouerunt : cui mos erat quotidianas Deo ho-
 stias offerre, ita vt penè nullus dies vitæ eius abscederet, quo non
 omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Cui cum sa-
 crificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habe-
 bat, in elemosynis tribuens cum ad horam offerendi sacrificii quodam
 venisset, velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum ma-
 gna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum à quo-
 da venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus referente
 cognoui. Aiebat enim quod quadam nocte eius presbytero per
 visum Dominus astitit dicens: Vade & dic Episcopo: Age quod
 agis: operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset ma-
 nus tua: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam ti-
 bi mercedem tuam, sed & secunda vice à Domino admonitus,
 tertia etiam vapulauit, & sic oraculi verba Episcopo indicauit.
 Quibus auditis, Episcopus se in orationem cum magna cordis
 contritione prostrauit, & qui oblaturus sacrificium, ad horam
 tertiam venerat, hoc pro extensa orationis magnitudine, ad ho-
 ram nonam vsque protelauit. Atq; ex illo iam die magis ma-
 gisq; auita sunt ei lucra pietatis. Factusq; est tam fortis in ope-
 re, quam certus ex munere: quippe qui eum cui ipse debitor fue-
 rat, ex ea promissione iam ceperat habere debitorem. Et ecce
 anno septimo vsque ad expectati natalis sacras vigilias incolu-
 ras peruenit, sed leuis hunc in vigiliis calor attigit, atque ipso
 die natalitio filii suis se expectantibus Missarum solennia im-
 plere se posse recusauit. Illi vero qui de eius erant pariter egres-
 sione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese vnanimiter
 arripientes, vt die eodem nequaquam acquiescerent Missarum

Quotidiantē
 sanctitatis
 studium cū
 sacrificio iū-
 gendum,
 Probat &
 commendat
 assiduisimū
 sacrificium
 Christus.

Oracula cer-
 ta sed ab-
 strusa.

dam
 , Dei
 ob. 3.
 uod
 cum
 flim
 imus
 ortu
 epi.
 i fo-
 uolez
 s fa-
 pulus
 istas
 pulis
 ma
 se 1.
 Sa-
 ridae
 fica-
 mnt,
 bona
 crea-
 epi-
 rino
 debe-
 Da
 A P.

solennia celebrari nisi pro eis a*u*d Dominum idem Antistes suus intercessor accederet. Tum ille compulsus in Episcopi oratorio missas fecit, & manu sua corpus Dominicum pacemq. omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblato sacrificii peracto ad lectulum rediit, ibiq. iacens dum sacerdotes suos ac ministros circumstetisse cerneret, quasi vale vltimum dicens, de seruando eis vinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordie inter se vniri predicabat. Cum subito inter ipsa sancta exhortationis verba, voce terribili clamauit dicens. Hora est. Moxq. assistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso spiritum emisit, sicq. sancta illa anima ad gaudia eterna perueniens a carnis corruptione soluta est. Quem fratres charissimi, quem vir iste in morte sua est imitatus, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplatus? Dicens enim hora est, de corpore exiit, quia & Iesus peractis omnibus, cum dixisset consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione. Ecce quotidiana hostia, & illa cum elemosynis & lachrymis missa legatio, quantam cum Rege veniente gratia pacem fecit. De eodem S. Cassio refert B. Gregor. libr. 3. dialog. cap. 6. quod Regis Totile ensiferum oratione facta, signo crucis a Demone liberauit. Discat Sacerdos isto exemplo quæ sit optima ad frequens sacrum & incertam mortem preparatio.

Quotidiani
sacrificii ele-
mosyna &
lachrymati-
onis fructus

S. S. Vuolphelmus Glabacensis Abbas vnicam nostram salutis hostiam in singulis diebus immolabat, nec in itinere pretermisit. Surius in eius vita 22. Aprilis. S. Hermelandus Abbas Antrensis sacerdotio initiatus, tanta erga sacrum illud ministerium animi deuotione ferebatur, vt quotidianum Deo sacrificium studiose offerens seipsam pariter maceratione sui corporis hostiam vni eidem prepotenti Domino exhiberet. Sur. 25. Mart. De S. Goare Presbytero in eius vita apud Surium 6. Iul. l. 1. cap. 3. Erat eius solennis consuetudo, vt omni die sacrificium corporis & sanguinis Christi pro statu Ecclesie offerret.

S. S. H.

§. S. Guduu alidus Archiepiscopus, vt est in eius vita apud Surium 6. Iulii, solebat Missas assidue celebrare, & ad id ieiuniis, vigiliis, precibus, & magna se puritate preparare, descendere ad eum Angeli sancti, & vnà cum illo laudes deprompsere Deo ingenti reuerentia.

§. S. Thomas Aquinas Angelicus, Doctor aduersa valetudine non impeditus quotidie sacrificium Missæ obtulit, & alterius Sacerdotis sacro interfuit, cui vt plurimum inseruiebat, sub ipso autem sacrificio tanti Sacramenti amore ebrius, non raro in eum rapiebat, totus lachrymis perfusus. In vita illius apud Surium 7. Martii. Habent Theologi præcellentissimum Doctorem, quæ crebrò & piè celebrando æmulentur.

§. S. Laurentius Iustinianus Patriarcha Venetus, vt in eius vita scripsit Bernardus Iustinianus cap. 9. apud Surium 8. Ianuar. ex quo die factus est Sacerdos in singulos dies, nisi morbo prohiberetur, sacris operabatur. Solebat enim dicere: Quod qui cum posset Domino suo frui, non frueretur, facile se declararet Domini sui curam non habere.

§. Qui ergo hoc iuge sacrificium tanquam solem è mûdo tollere frustra conantur, nonne Antichristi sunt antea mbulones censendi? Antichristus enim iuxta S. Danielis vaticinium cap. 8. v. 12. 13. cap. 11. v. 31. cap. 12. v. 11. iuge auferet sacrificium.

§. Ego verò hic mihi gaudeo & omnibus societatis Iesu Sacerdotibus quotidie rem diuinam facientibus congratulor, ad quod suaue jugum & leue onus hac lege astringuntur: Ita viuere studeant, vt quotidie merito celebrare possint: ad quod conducet sapius in hebdomade confiteri. Vtrumq; ab omnibus diligenter & religiosè præstatur. Quod & alii religiosi Ordines & pii Sacerdotes præstant, quibus sapientibus (absit inuidia verbo) occasionem dedit B. Pater noster

Ignatius, & addita est illis sapientia. Pro-
uerb. 9. vers. 9.

R 4 CAP.

PVRAMENTE ET CONSCIENTIA
ad diuinissimam Eucharistiam acceden-
dum.

§. HOC tamen ter sanctissimum sacrificium non nisi incorrupta mente & puro corde faciant, cum etiam ex hoc diuinissimo Sacramento indignè participant iudicium sibi & damnationem manducant & bibant & rei fiant corporis & sanguinis Domini, vt constanter affirmat Apostolus 1. Cor. 11. quanto igitur magis cum in reatum & supplicium incidunt impii Sacerdotes & consecrantes, & sumentes & sibi ac aliis administrantes. Proinde nec dubia conscientia Sacris operandum, sed prius adhibenda Confessio

Concil. Trid. sess. 13. c. 17. *Simon decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere, nisi sanctè: certè quo magis Sanctus, & diuinitas cœlestis Eucharistie Sacramenti viro Christiano con-* *Eximia sub-* *missione, pu-* *ricate, & vir-* *tute ad Eu-* *charistiã ac-* *cedendum.* *perta est; eo diligentius cauere ille debet, ne absq; magna reuerentia & sanctitate ad id percipiendum accedat; presertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolũ legamus 1. Cor. 11. v. 28. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diudicans corpus Domini. Quare communicare volenti reuocandum est in memoriam eius preceptum:*

Nulli mortifero scelere alligato sine confessione communicandum. *In gravi necessitate quod Sacerdoti a-* *gendum.* *Probet seipsum homo, 1. Corinth. 11. v. 28. Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, vt nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absq; praemissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hac sancta Synodus perpetud seruandum esse decreuit; modo non desit illa copia confessoris. Quod si necessitate urgente, Sacerdos absq; praemissa confessione celebrauerit, quam primum con-* *f. reatur.*

fiatur. Et rursus sess. 22. ante Reformationis capita eadem Tridentina Synodus. Quanta, inquit, cura adhibenda sit, vt sacrosanctum Misse sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quiuis facile existimare poterit, qui cogitavit, Maledictum eum in sacris litteris vocari, qui facit opus Dei negligenter. Hierem. 49. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum, ac diuinum a peragendum Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo viuifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur: Satis etiam apparet, omnem operam, & diligentiam in eo ponendam esse, vt quanta maxima fieri potest interioris cordis munditia & puritate, atq; exteriori deuotioris ac pietatis specie, peragatur.

Diuinum missa sacrificium maxima religionis peragendum
Nullum missa sacrificio diuinus opus.

§. S. Ambrosius lib. 1. de Offic. c. 50. citans illud Exod. 19. v. 10. & Leuit. 14. vers. 47. Et lauabat vestimenta sua. Si in figura, ait, tanta obseruantia, quanta in veritate? Disce, Sacerdos atq; Leuita, quod sit lauare vestimenta sua, aut mundum corpus exhibere Sacramentis. Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illorum mente pariter & corpore audes pro aliis supplicare, audesq; pro aliis ministrare?

§. S. Alexand. epistola 1. & habetur de consec. distinct. 2. c. 8. Nihil. Nihil, inquit, in sacrificiis maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi; nec vlla oblatio hac potior est, sed omnes hac praeclit. Quae pura conscientia Domino offerenda est, & pura mente sumenda, atq; ab hominibus veneranda: &, sicut potior est ceteris, ita potius excoli & venerari debet.

Eucharistia nihil praestantius nihil honorabilius.

QVÆ MAXIME PECCATA CVM
S. Eucharistia repugnent.

*Inimicitia
communi-
caturo vi-
tanda.*

§. **E**T SI autem omne mortiferum scelus diuinissi-
mæ Eucharistiæ repugnet; duo tamen vel maxi-
mè illi contraria sunt, discordia scilicet & luxuria.

*Qui in vno
tertio conue-
niunt inter
se conueni-
unt.*

§. Dissensio quidem & odium, quia Eucharistia
est symholum pacis & concordia, qua fideles inter se,
vt membra vnius corporis, cum Christo, vt capite suo
connectuntur. 1. Cor. 10. v. 17. vnus panis, vnum corpus

*multi sumus, omnes qui de vno pane participamus, vt sicut ex
multis granis fit vnus panis, ita ex multis fidelibus la-
cra Synaxi fiat vnus sacer panis & viuus, vnum se. cor-
pus Christi mysticum. idcirco q̄ omnes re ipsa Christi
corpori in Eucharistia vniantur, ita vt in S. communionem
simus non tantum Christiferi, sed & concorporei & consanguine-
i Christi, vt ait S. Cyrill. Hierosol. catechesi 4. hinc & com-
munio dicitur, id est, communio vniõ fidelium, qui e-
dendo idem corpus Christi verum in Eucharistia, vnũ
corpus Christi mysticum, siue vna Ecclesia efficiuntur.
vt hoc Apostoli loco ex S. Aug. docet ven. Beda, quam
intimam conjunctionem idem S. August. considerans*

*Eucharistia
mutua dele-
tionis ne-
cipit.*

tract. 26. in Ioannem exclamat. O Sacramentum pietatis!
O signum vnitatis! O vinculum caritatis! quod & ex eo
mutuatum vt Con. Trid. sess. 13. c. 8.

§. Hinc & S. Bern. de Præc. & disp. c. 26. nunquam,
inquit, mihi contingat, turbatum ad pacis accedere sacrifici-
um; cum ira & disceptatione contingere Sacramentum, in quo
Deus indubitanter est, mundum reconcilians sibi. Certè non re-
cipietur munus quodcumq; meum, q̄ defero ad altare nisi ante
placato fratre, quem me fortè lesisse meminero: quanto minus
si in ipsum non pacauero prius?

§. Qua-

§. Quia propter S. Aug. ser. 252. de temp. Rogo vos fratres, inquit, diligenter attendite si ad mensam cuiuscumque potentis hominis nemo presumit cum vestibus consecratis, & inquinatis accedere: quanto magis à conuiuio æterni Regis, id est, ab altari Domini debet se vnusquisque inuidia vel odii veneno percussus, iracundia furore repletus cum reuerentia & humilitate subtrahere, propter illud quod scriptum est. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Matth. 5. v. 24. 25. & iterum Matth. 22. v. 12. Amice quomodo huc intraisti & non habens vestem nuptialem? & illo obmutescente dixit ministris, ligate illi manus & pedes, & proiicite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium. Ecce qualem sententiam merebitur audire, qui ad conuiuium nuptiale, id est, ad altare Domini, aut ebriosus, aut adulter, aut odium in corde retinens presumit accedere.

§. Aduersissima etiam huic sanctissimo Sacramento ac sacrificio est libido; utpote in quo virginea caro Christi, ex purissima virgine, ope S. Spiritus procreata, sumitur; frumentum electorum, & vinum germinans virgines. Zach. 9. v. 17. Panes propositionis, huius Sacramenti figura, non nisi à puris & sanctificatis manducari poterant. 1. Reg. 21. v. 4.

Eucharistiam præceptis ro detestanda omnia luxuria.

§. Et vetus sacræ legis autoritas inde ab initio custodita est, quod in templo, anno vicis fixæ, habitare præcepti sunt Sacerdotes, ut seruientes sacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos sibi vindicent diuina ministeria; quia scriptum est Leuit. 11. vers. 20. Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Ita ex S. Luca cap. 1. & 2. Paralip. 24. notauit Innocentius Papa epistol. 3. cap. 1. distinct. 82. cap. proposuisti. distinct. 31. c. eos. Venerabilis Beda super Lucam. lib. 1. c. 1. Apostolus etiam ad Cor. c. 7. scribit, abstinere vos ad tempus, ut vacetis orationi, & hoc utique laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est semper debent ab eiusmodi consortio abstinere; ut
benè

Legis Sacerdotes in sacro ministerio continentes.

benè colligit idem Innocent. p. dist. 31. c. nam sicut. cap. si laicus. Hec ergo cogitantes, fratres carissimi, ait S. August. memorato serm. 252. de temp. tam certi & tam sobrii, & tam pacifici ad istud altare Deo auxiliante, studeamus accedere, vt ab illo aeterno altari non mereamur excludi. Qui enim ad istud altare casto corpore & mundo corde, cum munda & secura conscientia venit, ad illud altare, quod in caelis est, felici transmigratioe perueniet.

§. Vnde rectissimè S. Basil. serm. 2. de baptis. c. 2. docet: cum Deus Moyfi præceperit Leu. 21. v. 17. ne quis ex stirpe Aaronis habens maculam accederet ad offerendum dona Deo, tanto scelestiorem & impium magis esse impiorum Sacerdotum offerentium, quanto corpus vnigeniti filii Dei excellentius est arietibus & tauris. Necessarium itaq; semper quidem est, maximè verò tanti actalis mysterii celebrandi tempore, serbare præceptum Apostoli dicentis 2. Cor. 7. v. 1. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus perficientis sanctificationem in timore Dei.

§. S. Chrysost. hom. 60. ad Antiochenos. Quo non oportet esse puriorem, ait, tali fruente sacrificio, quo solari radio non splendidiorem manum carnem hanc diuidentem, os quod igne spiritali repletur, linguam que horrendo nimis sanguine rubescit? Leu. 21. v. 6. Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

C A P. CXIII.

DIVINA ADVERSVS IMPIOS SACERDOTES VINDICTA.

1. Cor. 10. v.

21. Non potestis calicem

Domini bibere & calicem

idoli bibere.

1. Cor. 10. v.

21. Non potestis calicem

Domini bibere & calicem

idoli bibere.

1. Cor. 10. v.

21. Non potestis calicem

Domini bibere & calicem

idoli bibere.

§. Sanctus Gregor, Turonum Pontifex l. i. de gloria Martyr. c. 87. Epachius Presbyter dum temerè quædam ignis erat agere præsumpsisset, diuino iudicio, solo proiectus occubuit.

it. Hic enim dum Dominici natalis vigiliis celebrare Ecclesiam ex-
 petisset, per singula horarum momenta egrediebatur à templo
 Dei, ac in domo sua pocula lasciva spumantibus pateris haurie-
 bat, ita ut affirmarent multi, eum post galli cantum in ipsa no-
 ctè vidisse bibentem. Sed cum esset ex genere senatorio, & nul-
 lus in vico illo Ricomagensi superius memorato iuxta saculi di-
 gnitatem haberetur nobilior, celebrare solennia Missarum ex-
 petitur. Nec dubitat miser vino madefactus appetere quod ie-
 iunus quisq; non sine metu potest terrente conscientia explicare.
 Verum ubi explicitis verbis sacris, confracto corporis Dominici
 sacramento, & ipse sumpsit & aliis distribuit ad edendum, mox
 equum hinc inde ad modum vocem emittens, ad terram ruit, ac
 spumas cum ipsa mysterii sacri particula quam dentibus com-
 minueret non valuit, ab ore proiciens, inter manus suorum ab Ec-
 clesia deportatur. Nec caruit ultra hac epilepsia infirmitate, sed
 per singulos Lunares cursus incrementis & decrementisq; hac sem-
 per pertulit, quia ab haustu nimio vini minime infelix abstinuit.
 Seta sæpè sed nunquam non feria Numinis vindicta
 horrenda impii sacerdotis in scelere & excommuni-
 catione celebrantis mors. Commemoratur hæc in vi-
 ta S. Eligii Nouiomensis Episcopi conscripta à B. Ando-
 no Rhothomagensi Præfule ejus æquali l. 2. c. 25. apud
 Surium 1. Decembr. Quidam presbyter diocesis eius pessime
 apud vicinos audiebat. Eum Eligius crebro verbis castigans ad
 sanitatem reuocare non potuit. Cumq; mala eius fama latius
 serperet, beatus vir tamen nefanda audire amplius non sustinens
 accessit eum ad se, percuntatur de crimine, quod fama vulgasset,
 comiter hortatur ad emendationem & confessionem. Ille pror-
 sus negat se illud admisisse flagitium audacterq; pergit excusare
 sese, videlicet plus hominem quam diuinam vltionem reformi-
 dans. Eligius sentiens nulla via adduci eum posse ad confessio-
 nem, ferit eum anathemate, ut sic publice agat poenitentiam,
 nec ausus sit ad altare sacrificaturus accedere. Addit minas, si id
 faciat se seuerius in eum animaduersurum. At ille abscedens, e-
 usq; minas floccipendens pergit more suo viuere dissolute, atq;

Naturale ie-
 iunium ad
 Eucharistiã
 sumendam
 necessarium
 Quo non e-
 bricitas mor-
 talia peccatorum

Stultus ut
 luna muta-
 tur Eccles.
 27. v. 12.

Nemo potest
 corrigere il-
 lum quem
 Deus dispe-
 nit

7 v 14.
 Si fecisti, ne-
 ga, sed in fo-
 ro feri, non
 in foro poli.
 Impius cum
 in profundã
 peccatorum
 venerit, con-
 temnit Pro-
 post verb 18 v 3.

Quis nouit potestatem ira tua, & pra timorem tuo iram tuam dinumerare? Psal. 89 v. 11.

post paucos dies, neglecta beati Episcopi excommunicatione ad altare sacrificium oblaturus non veretur accedere. Cumque primas altaris partes intrepidus attingeret, mox diuinitus percussus, & magno impetu humi prostratus expirauit. Ea re factum est, ut beati viri indignatio magno omnibus terrori esset: dictaque eius oraculi instar haberentur. Vbi autem ille comperit tam horrendam hominis mortem, valde eum luxit, multisque male uiuentibus, ut se corrigerent, eius casum proposuit. Huic euenit quod certus ominator dixit Salomon Prou. 29, v. 1. Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.

Cancro morbo punitus sacerdos impurus sacrificans.

Helenopoleos Episcopus in sua Lausiaca hystoria c. 20. de S. Macario Alexandrino. Ego, inquit, ad eum accessi aliquando: & inueni extra eius cellam iacentem quendam vici Presbyterum, cuius caput ita erat exesum à morbo qui dicitur cancer, ut etiam ipsum os totum appareret in vertice. Is accessit ad ipsum, ut curaretur: nec eum admittebat ad colloquium. Rogavi autem eum, dicens. Miserere huius miseri: & saltem da ei responsum. Is vero mihi respondit dicens. Est indignus qui curetur, amandata est enim eius disciplina. Quod si velis eum curari persuade ei, ut deinceps absteat à ministerio

Impudicus Sacerdos aternum altaris sacrificio prohibetur.

sanctorum sacramentorum. Ego autem ei dico. Quamobrem quæso: is vero dicit: Fornicans sacrum peregit ministerium, & ideo castigatur. Nunc ergo si metu desistat ab eo quod ausus est facere per contemptum, Deus ipsum curabit. Postquam ergo dixi ei qui affligebatur, iureiurando est pollicitus se non amplius sacrificaturum. Tunc eum accepit, & dixit ei. Credime esse Deum quem nihil latet? Respondet ille. Maximè, rogo te. Deinde ei dicit Macarius. Non potuisti Deum illudere. Dicit ille.

Tu fecisti absconditè ego peccatum, & Dei disciplinam propter quam hac subiisti, corrigitor imposterum. Qui confessus est peccatum, & spondit se non amplius peccaturum, neque altari ministraturum, sed sortem laicam amplexurum. Deinde sic sanctus ei manus imposuit, & paucis diebus fuit curatus: capillique ei creuerunt: sanus domum rediit.

2. Reg. 12. & 12.

rediit

rediit Deum glorificans: egit autem magno quoque, Macario gra-
 tias. Thomas Cantipratenus l. 2. Apum. c. 40. part. 6. Quan-
 tum, inquit, peccatum sit indignè conscientium excepta Beati
 Pauli solidissima veritate, I. Cor. II. v. 27. 28. miraculum
 subsequens demonstrabit. Propè villam in qua natus fuit, Sacer-
 dos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem I. Reg. 21. v. 5.
 cum immundis à mulierib. panem illum legalem sabbati signi-
 ficantè hūc panē viuū, edere non liceret, infelix ille presbyter hūc
 quotidie, polluto ore, sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ei circa
 nasum & mentum, & lingua computruit, ita vt vix posset pra-
 factore, ab amicis suis sustineri. Sed & alius in Gallia fuit, vt
 quondam puer audiui, cuius manus in missa super aram exten-
 sa, igne caelesti vsq. ad cubitos combusta sunt & consumpta.
 S. Petri Damiani in luxuriantem Sacerdotem inue-
 ctio, quæ habetur lib. I. epist. 6. ad Nocolaum II. Ro-
 manum Pontificem. Cur, O Sacerdos, qui sacrum dare,
 hoc est, sacrificium Deo debes offerre, temetipsum prius maligno
 spiritui non vereris victimam immolare? Fornicans enim à
 Christi te membris abscondis, & meretricis corpus efficeris, A-
 postololo restante, qui ait I. Corinth. 6. v. 16. Qui adheret
 meretrici, vnum corpus efficitur. Et iterum I. Corint. 6. v. 15.
 Tollam, inquit, membra Christi & faciam membra meretricis?
 Absit. Quid ergo tibi cū corpore Christi, qui per carnis illecebrosæ
 luxuriam membrum factus es Antichristi? Quæ enim conuen-
 tio lucis ad tenebras, aut quæ societas Dei ad Belial? 2. Cor. 6. v. 14. 15.
 Numquid ignoras, Dei filium a deo carnis elegisse
 munditiam, vt ne quidem de pudicitia coniugali, sed de clausu-
 ra potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, vt
 tantummodo vigro sit Mater, Ecclesia fides est, vt virgo fuerit
 & is, qui simulatus est pater. Si igitur Redemptor noster tan-
 to pere dilexit floridi pudoris integritatem, vt non modo de vir-
 gine vtero nasceretur, sed etiam à Nutricio Virgine tractare-
 tur, & hoc cum adhuc paruulus vagiret in cunis; à quibus
 nunc, obsecro, tractari vult corpus suum, cum iam immensus re-
 gnat in caelis? Si mundis attingi manibus volebat in praesepio
 positus,

Computru-
 runt iumen-
 ta in sterco-
 re suo Ioe-
 l. 1. v. 17.

Impurus Sa-
 cerdos da-
 monis hostia

Indignus
 corpore Chri-
 sti meretricia
 fruens cor-
 pore.

S. Ioseph
 castus.

positus, quantam corpori suo nunc vult adesse munditiam iam in paterna maiestatis gloria sublimatus. Enimvero cum Dominus dicat. Matth. 7. v. 6. Nolite sanctum dare canibus, quod de te iudicium erit, qui corpus tuum, quod vtiq; sanctificatum est, per consecrationis accessum, non canibus, sed lupanaribus tradis? Et cum omnes ecclesiasticos ordines in te vno habeas metuenda moniueros si le congestos, omnes procul dubio sedas, dum te prostibuli permixtione commaculas. Polluis itaq; in te Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, omnesq; deinceps sacros ordines, pro quibus omnibus in districto Dei iudicio redditurus es rationem. Ad impositionem manus tue descendit Spiritus sanctus, & tu eam adhibes genitalibus meretricum? Lingua tua obsequitur Deo, & tu non vereris obtemperare demonibus. Porro qui in Ecclesiastica cerneris dignitate conspicuus, non te erubescis immergere fornicibus scortatorum? Et qui predicator constitutus es castissimus non dotatis, non te pudet seruum esse libidinis? Veniet, veniet profectus Rom. 2. cito dies, immo nox, quando libido ista tua vertatur in picem, v. 21. qua se perpetuus ignis in his visceribus inextinguibiliter nutrit, & medullas tuas, simul & ossa indefectiua conflagratione depascat. Qui enim flamma libidinis astuas, qua fronte, qua audacia sacris altaribus appropinquas? Ignoras, quia filii Aseris meretricum non, Nadab videlicet, & Abia, idcirco caelesti sunt igne consumpti, quoniam alienum ignem offerre Domino presumpserunt? Num. 3. v. 4. Levit. 10. v. 1. 2. Altaria quippe Domini non alienum, sed ignem duntaxat diuini amoris accipiunt. Quis igitur carnalis illecebra ignibus astuat, & sacris asistere mysteriis non formidat, illo procul dubio diuina ultionis interim igne consumitur, de quo Scriptura testatur, Hebr. 10. vers. 27. Et nunc ignis aduersarios consumit, Et sicut nunc astuanti luxuria flamma decoquitur, ita postmodum nunquam finiendus atrocis gehenna incendiis, necesse est, comburatur.

Impudicus Sacerdos & mal sacros ordinis contamina.

Qui alium doces, reipsum non dotatis, Rom. 2. cito dies, immo nox, v. 21. Impuritas supplicium. Jerem. 3. v. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit arubescere.

CAP. CXIV.

*QUIBVS MODIS ET RELIGIO-
nis actibus Euchristia sit perci-
pienda.*

Nec satis esse putent quod à lethalibus noxis à-
nimum perpurgauerint, & à minoribus ve-
luti pietatis ac diuinæ gratiæ impedimentis liberent,
eundemq; animum eximiis virtutibus tanquam nu-
ptiali veste exornent, ad cœlestem sponsum, Regem
Regum dignis honoribus excipiendum. *S. Chryso-
stomus. 3. in Ephesinam Apostoli Epistolam. Quotquot, ait, in
corpore Christi communicamus, quotquot sanguinem illius de-
gustamus, cogitemus quod illius corpus & sanguinem gustamus,
qui in cœlestibus sedet, qui ab Angelis adoratur, qui proximè
consistit immortalis Dei potentia. Hei, quot nobis ad salutem vis-
sum? Corpus suum nos fecit, corpus suum nobis tradidit, & ta-
men nihil horum à malis auertit. O tenebras & multam pro-
funditatem, O stupiditatem omni dolore vacuam. Que sursum
sunt, inquit Coll. 3. v. 1. 2. curate, vbi Christus est in dextera
Dei sedens. Contemplare obsecro. Adstat mensa regia, adsunt
Angeli huius mensæ ministri, adest Rex ipse, & tu oscitabundus
adsitas? Accedant igitur 1. magno doloris sensu deploro-
rantes, quod illum ipsum Deum suum vnquam offen-
derint. 2. firmo proposito vitam emendandi, ac Chri-
sto Domino suo cunctis viribus inferuendi. 3. magno
timore, reuerentiâ, submissione contemplantes diui-
næ Majestatis præstantiam, quæ sub his integumentis
occulitur, & propriam contra abjectionem & vilita-
tem. 4. præcipua quadam fame & spiritali siti ad cœle-
stem & viuificum panem, ad pretiosum & salutiferum
sanguinem, peccata abluentem, iustitia ornantem,
& omnibus bonis locupletantem anhelantes, ac Sal-
uatoris*

S

uatoris

uatoris opulentiam, benignitatem, liberalitatem, suam
 verò egestatem & miseriam perpendentes. 5. Eximia
 animi corporisque puritate ad incomprehensam &
 interminatam sanctitatem, quæ omnem peccati im-
 puritatem fastidit, horret, punit. 6. Singulari religi-
 one se totos cum hoc sacrificio Deo in holocaustum
 & ad omne obsequium promptissimè & constantissimè
 offerendo. 7. Ardentissima caritate flagrantes
 erga infinitam hic Dei præsentis bonitatem, amabili-
 tatem, pulchritudinem, honestatem, jucunditatem,
 excellentiam properantes in diuini sponsi amplexus
 nostræ salutis cupidissimi, meditantes ejus erga se a-
 morem & innumerabilia beneficia præsertim Redem-
 ptionis. B. Franciscus Xaverius Indorum Apostolus, vt
 in ejus vita narrat Horat. Turfell. l. 6. c. 5. cum ad con-
 secrandam Eucharistiam, sumendamq; ventum erat,
 manantib. præ gaudio lachrymis ora sinuq; cõplebat.
 S. Chutbertus Episcopus Lindisfarnensis Dominica
 Passionis mysteria celebrans, magna contritione & la-
 chrymarum profusione seipsum Deo immolabat. vt
 habet V. Beda l. 4. hist. Angl. c. 28. S. Tho. Herfordensi
 in Anglia Episcopo tanta in Missæ sacrificio lachry-
 marum ex oculis copia manabat, ac si coram se Chri-
 stum Dominum in carne humana patientem vidisset.
 SURIUS in ejus vita 2. Octob. 8. Optimo fine & appo-
 sito quærentes, vt cum Christo Deo ac capite suo veluti
 pulchrum, viuum, aptum membrum jungat, & ex
 hac conjunctione spiritum & sensum Christi, gratiam,
 virtutem hauriat, meritiq; particeps efficiatur, vt vitia
 malasq; affectiones extirpet, sibi ac aliis salutaria im-
 petret, pstantissimis fidei, spei, caritatis, religionis de-
 missionis & aliarum virtutum actiones exerceat. Itaq;
*quærat celestem panem non terrenum, non lucrum sed spiritum
 non solum ambitionem sed Dei honorem, non quæstum pecunia-
 rum, sed lucrum animarum, vt loquitur S. Bonau. de prepar. ad
 Missam.*

Missam c. 8. Quibus omnibus vt attentus sit animus ab omni alia cura & cogitatione separandus est, juxta S. Dionysii consilium de Eccles. Hierarch. c. 3. Ad sanctissimum, inquit, euntes sacrificium mundari conuenit ab ipsis vltimis animæ phantasmatib. Et S. Bonau. de prep. ad Miss. c. 4. Dum Missa celebraturus es, totū te recolligas, vt neq; actus neq; cogitatio ad aliquid aliud dispargatur. §. Quāto pietatis, timoris ac amoris sensu diuina sumēda sint mysteria egregie doceat. S. Chryss. serm. de Encænū non sine stupore exclamat. *Diuini epulæ descriptio.*
 Papæ mensa mysteriis instructa est, & agnus Dei pro te immolatur, sacerdos pro te angitur, sanguis spiritalis ex sacra mensa refertur, Seraphim adsunt sex alis faciem tegentia, oēs incorporea virtutes pro te cum sacerdote intercedunt: ignis spiritalis è cælo descendit, sanguis in cratere in tuam purificationē ex immaculato latere haustus est. Et non erubescis reuereris & confunderis neq; Deum tibi propitium facis? Non conscientia tua iudicat te o homo? Propter q; & accedentes, ne putetis, q; accipiat diuinum corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe ignem, quem scil. piens cogit. *Quid in Eua charistia sua.*
 Esaias vidit vos accipere. c. 6. v. 6. Reputate salutarem sanguinem, quasi è diuino & impolluto latere effluere, & ita approximantes labiis puris accipite. Quocirca fratres oro vos & obsecro, *Summa reuerentia ad diuina accedendum.*
 ne absumus ab Ecclesiis, neq; in aliis colloquiis occupati simus. Stent trementes & timidi demissis oculis, renata anima gementes sine voce, iubilantes corde. An non vides eos qui sensibili, corruptibili, temporali & terreno regi assistunt quam sint immobilis, non loquentes, non oculos huc & illuc mittentes, sed mæstiti, lugentes? Ex ipsis documentum accipite homines, & sic assistite Deo, quasi terrenum regem accessuri. Si hæc optimo iure præscribuntur Laicis, quanto magis Clericis & inter illos Sacerdotibus? *Elegans simile.*

§. Eundem rursus B. Chryss. audiamus hom. 24. in c. 10. *Eucharistia & unitatis & caritatis sacrificium.*
 prioris Corinthiaca. Velimus inuicem vnitatē seruare. Ad hoc enim nos inducit sacrificiū illud formidandum & admirabile, q; debet nobis, vt concordia & charitate maxima ad se accedamus, & aquilæ in hac vita facti, ad ipsam cælum euolemus, vel potius
 § 2 supra

supra caelum. Vbi enim cadauer, inquit Matth. 24. v. 28. illic & aquila. Cadauer Domini corpus propter mortem: nisi enim ille cecidisset, nos non resurrexissimus. Aquilas autem appellat, vt ostendat, ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus & nihil cum terra debere ei esse commune, neq. ad inferiora trahi & repere, sed ad superiora semper volare, & in solem iustitia intueri, mentisq. oculum acutissimum habere. Aquilarum enim non graculorum hac mensa

Magna opus est. Et tunc occurrent e caelis descendentem, qui nunc merito frum-
 puritate ad tur: quemadmodum qui indigne vltima patientur. Nam stre-
 Christi cor- gem quis non inconsiderate acciperet, quid dico regem, imò nere-
 pus accipi- giunt quidem vestimentum immundis manib. tangeret, quam-
 endum. uis in solo loco, solus esset. Atqui nihil aliud id vestimentum est,
 quam vermium filum. Quod si tincturam admiraris, etiam
 ipsa mortui piscis sanguis est. Verum id nemo immundis manib.
 tractare auderet. Quod si hominis vestem nemo temere attingeret,
 quo pacto omnium Domini corpus purum & immaculatum,
 quod diuina illius natura particeps est, propter quod & sumus
 & viuimus, propter quod porta inferi fracta sunt & caelorum
 aperta, tanta cum ignominia accipiemus? Nolumus obsecro,
 nolimus impudentes nos ipsos interimere, sed cum honore &

Corporis
 Christi in
 Eucharistia
 praeconia.
 munditia omni ad Deum accedamus. Et quando id propositum videris,
 dic tecum: Propter hoc corpus non amplius terra, & cinis ego sum,
 non amplius captiuus, sed liber. Propter hoc, caelum & ea quae in eo
 sunt me accepturum spero: propterea immortalē vitam, Angelorum
 sedem, Christi consuetudinē. Hoc corpus affixum, verberatum, morte
 victum non est. Hoc corpus Sol crucifixum videns, radios auertit.
 Propter hoc & velum templi scissum est & petra, & terra
 vniuersa tremuit. Hoc idem corpus cruentatum lancea vulneratum,
 fontes sanguinis & aquae vniuerso orbi salutaris scaturiuit.
 Vis & aliunde vires eius intelligere? Interroga quae sanguinis
 fluxum passa est, quae non Iesum, sed eius vestimentum:
 nec totum, sed eius fimbriam duntaxat tetigit. Hac autem non

Commissio Eu-
 chariae pe-
 si fera.
 dico, vt non accedamus, sed ne temere accedamus. Quemadmodum enim frigida accessio periculosa est, ita nulla mystica illius
 causa

una participatio, pestis est & interitus. Ipsa namq; mensa, ani-
ma nostra vis est, nervi mentis, fiducia vinculum, fundamen-
tum, spes, salus, lux, vita nostra. Si hinc hoc sacrificio muniti
migrabimus, maxima cum fiducia sanctum ascendemus vesti-
bulum, tanquam aureis quibusdam vestibis vndiq; coniecti. Et
quid futura commemoro? Nam dum in hac vita sumus, vt ter-
ra nobis cælum sit, facit hoc mysterium. Ascende igitur ad cæli
portas, & diligenter attende, imò non cæli, sed cæli cælorum,
& tunc quod dicimus, intneberis. Etenim quod summo honore
dignum est, id tibi in terra ostendam. Nam quemadmodum in
regiis non parietes, non tectum aureum, sed regium corpus in
throno sedens omnium præstantissimum est: ita quoq; in cælis
regium corpus, quod nunc in terra videndum tibi proponitur,
neq; Angelos, neq; Archangelos, non cælos, non cælos cælorum,
sed ipsum horum omnium tibi Dominum ostendo. Animaduer-
tis quonam pacto, quod omnium maximum est atq; præcipuum
in terra non conspicaris tantum, sed tangis: neq; solum tangis,
sed comedis, & eo accepto domum redis. Absterge igitur ab omni
sorde animam tuam. Prepara mentem ad horum mysteriorum
susceptionem. Etenim si puer regius purpura & diademate or-
natus tibi ferendus traderetur, nonne omnibus humi abiectis,
cum susciperes? Verum nunc quum non hominis regium pue-
rum, sed vnigenitum Dei Filium accipias, dic quæso non horref-
cis, & omnem secularium rerum amorem abiicis, & eo te solo
ornatum reddis, sed adhuc humum despicias, pecunie incumbis,
terra deditus es: & quamnam veniam consequeris, quam ex-
cusationem? Nonne vides Dominum tuum omnem pompam
secularem penitus abiicisse? Nonne propterea in præsepe positus
est, quum primum natus est, & vilem matrem voluit? Non pro-
pter hoc ei, qui ad diuersorum suum respiciebat, inquit: Filius a-
hominis non habet, vbi caput reclinet. Quid discipuli? Nonne e-
undem seruarerunt morem, in pauperum domos introducti, & alius
quidam ad coriarium, alius ad tentorium opificem, & ad eam, qua ven-
debat purpuram diuertebant? Non n. domus magnificentiam, sed
mimarum virtutem quærebant. Huiusmodi & nos desideremus.

Christus no-
bis in Eucha-
ristia demon-
stratur.

Vnigenitus
Dei Filius in
Eucharistia
accipitur.

Terrena as-
pernanda.

REM DIVINAM FACIENDI
praxis & usus.

*Presbyter sa-
crificaturus
quid consi-
deret.*

§. Cogitet Sacerdos sacris vestibus indutus, & ad altare progrediens esse veluti legatum à Christiano populo missum ad Deum. Quemadmodum ex altera parte Concionator est legatus à Deo ad populum missus.

§. Secundo cogitet se præsentem coram Deo adesse in regia quadam & magnificentissima aula, vna cum vniuersa cœlesti Angelorum & hominum beatorum, qui ipsi faueant suasq; cum eo preces coniungant.

§. Tertio Deum precetur, vt actionis huius dignitatem ac momentum, quantum licet mortalibus, præfusus intelligat.

*Quid in sa-
crificantis
sermone ex-
pendendum.*

§. Quarto sciat quod in hac legatione quatuor animaduertenda sunt. 1. apud quem sermo habeatur. 2. quomodo. 3. qua de re. 4. quid fiat. 1. Is apud quem sermo habetur, est Deus. Loqui de Deo magnum est, quod in colloquiis piis omnibus fit, sed multo est majus cum Deo veluti præsentem loqui. In aliis officiis diuinis plurimum loquimur cum Deo, sed minima est ea pars, qua conuertimur studiosè ad agendum cum Deo. At in Missæ sacrificio lectione Epistolæ & Evangelii excepta & pauculis aliis perpetuum est cum Deo colloquium.

*Quin publici
eius præstan-
tissimo modo
sacrificans
cum Deo lo-
quitur.*

§. Nec quocunq; modo alloquitur Deum Sacerdos in sacro, sed modo præstantissimo. 1. loquitur proximè secretò veluti ad aurem, vt amicus ad amicum, vel cum amico, quemadmodum ipse DEVS in Exod. cap. 33. v. 11. Num. 12. v. 8. dicitur locutus cum Moysè

Moyse facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.
 1. loquitur non suo tantum : sed totius Ecclesiæ, & populi Christiani nomine, & à Deo excipitur, & auditur, ut is qui personam publicam gerit, & est Legatus Ecclesiæ, vel bonus vel malus. 3. Loquitur non ex ingenio suo, sed verbis ac sententiis certis, vel ab ipso Christo Domino traditis, vel à Spiritu sancto in sacris literis, vel denique Conciliorum & Canonum auctoritate comprobatis. Quare non est periculum, ne quicquam dicat, quod Deo non sit gratum, vel quod sit præter decorum, & denique certus est modum petendi bonum esse, ac proinde non timenda verba illa D. Jacobi cap. 4. vers. 3. *Petitis & non accipitis, eo quod male petatis.* 4. Loquitur in publica quadam celebritate, coram Deo, & cælesti curia uniuersa & hominibus qui adsunt. Idcirco initio solemnæ Confessionis, & Sanctos ipsos & populum appellat, & in Præfatione Deum precatur, ut suas voces, cum cælestium spirituum vocibus jubeat admitti. 5. Loquitur cum Christo Domino, qui non solum è cælo aspicit, sed etiam in ipso sacrificio super altare præsens & proximus est.

§. 5. Consideret quibus de rebus agat Sacerdos in hac Legatione. 1. laudat & adorat diuinam Majestatem eique gratias agit, de beneficiis acceptis, & culpas, veniam precando, confitetur. Deinde opem diuinam sibi aliisque implorat. denique nullum genus officii, quod exercere cum Deo piè mortales possunt, intermittit. 2. Cum his, corporis habitum & conformationem externam conjungit, maxime decentem & religiosam: vel stat vel flectit genua, aperto est capite, manibus modo junctis, modo prætensis, & in cælum sublatis, quæ sunt aptissima ad cultum diuinum, & pietatem in

Quæ sacrificantis sum-

Quæ sacrificanti habi-

S 4 nobis

*Sacrificans
supplicum
bellorum
præficius.*

nobis & in populo excitandam. 3. Accedit veluti quibusdam supplicibus libellis onustus, quos pro variis calamitatibus, & pro omnibus hominum generibus Deo porrigat. Nullus est in vilo calamitatis gradu aut genere, vel vt inops terrenarum vel cœlestium, vel viuis, vel etiam in Purgatorio, qui suum libellum Sacerdoti ad altare accedenti, non commendet, quandoquidem ille pro omnibus oraturus accedit.

Quæ sacrificantis oblatio.

§. Sexto. Consideranda etiam sunt, quæ facit magnus hic Legatus sanctæ Ecclesiæ vbi ad altare, i. e. ad Deum accedit. 1. Offerit diuinæ Majestati donorum omnium, quæ possunt offerri maximum, Filium ipsius Dei, in quo ipsi benè complacuit, vnà cum ijs omnibus ornamentis, meritis, & virtutibus, quibus Christus Dominus cumulatus est: Sacrificium denique & holocaustum illud, quod olim in ara crucis oblatum. Itaque si tam gratum æterno Patri hoc fuit, quamuis cum summa ignominia, & cruciatibus, quibus Dominus afficiebatur, conjunctum esset, non minus nunc gratum esse debet, cum idem Christus gloria nunc insignis & immortalis, vnà cum omnibus illarum etiam veterum pœnarum, meritis offertur, & quanta nobis licet cum pietate & veneratione. Itaque huius & illius sacrificii in ipsa re nullum omnino est discrimen, sed est primò in tempore quod illud semel factum sit, hoc quotidie peragatur, secundò in loco, quo illud in Ierosolymis, hoc vbiq; terrarum & gentium, tertio in modo: nam olim oblatum est patiens & cruentus, nunc impatibilis sine vlla sanguinis effusione, sub venerabilibus panis & vini speciebus, quam tanti mysterii excellentiam vtinam non populari quadam opinione, sed certo ac viuo iudicio & sensu Christiani comprehenderent, & potissimum Sacerdotes.

Quod cruentus & impatibilis sacrificii discrimen.

§. Septimò.

§. Septimò. Ipsemet Sacerdos singulari Dei beneficio donum illud insigne sibi comparat, quod est oblaturus, dum verba diuina pronuncians conficit Sacramentum, Deo volente p sua infinita clementia, vti opera Sacerdotis ad corpus Christi Domini sacrosanctum in Sacramento præsens constituendum.

§. Octauò. In verbis pronunciandis, & in verborum efficacia, & in oblatione sacrificii Sacerdos Christi personam representat, quod etiam in vestibus & cætero ejus ornatu & sacrificii apparatu cernitur. Et quidem olim Christus Dominus dum seipsum semel obtulit Patri in cruce, & Sacerdos & sacrificium fuit. At nunc partes Sacerdotis hominibus concessit, sibi partes sacrificii referuauit. Quanta autem est dignitatis hominũ, vt quomodo Christus Dominus seipsum semel obtulit Patri, & planè ipsi eundem Christum toties offerre possunt. Sanè in hoc Sacerdos alter pænè Christus videtur.

§. Nono. Sacerdos seipsum ac totam Ecclesiam Deo coniungit in sacra Communione. Quare Sacerdos progressurus ad Aram, comparet animam, atque componat moribus piis ac pudicis, existimet se ad Agni nuptias accedere. Et sibi dici: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei, Matth. 25. & præcipuè se præparet ad actus diuinæ charitatis eliciendos.

§. Decimo. Coniungitur Ecclesia militans & triumphans in hoc sacrificio, quæ intelligitur ex præfatione illa: Communicantes, & tunc maximè exercetur Communio Sanctorum, quæ in Symbolo Fidei proponitur.

§. Undecimo. Ex his omnibus intelligimus actionem in hac vita à mortalibus nullam majorem exerceri aut præstabiliorem posse, quam sit sacrum facere. Idque apparet non solum ex aliis beneficiis, quibus Ecclesia Sacerdotes oneravit, verum etiam, quia in

S s factro-

*Oblatũ mu-
nus ipse sa-
crificans cõ-
parat.*

*Quib. in ve-
bis Christi
personam ge-
rat sacrifi-
cans.*

*Ecclesia ter-
restis & cœ-
lestis conso-
cratio.*

sacro faciendo occupatum Sacerdotem, nemo esset, qui quacunq; de causa, ne Rex quidem aut Pontifex accerferet, ac vellet inceprum sacrum omittere. Quare nullum magis liberum ac suum Sacerdos habet, quam hoc opus. Imò Rex ipse Regum Christus videtur eum tantisper à sui veneratione liberare. Si enim alio quopiam, quamuis proximo loco, & in conspectu, vel deferatur, vel eleuetur Eucharistia, Sacerdos non debet suum sacrum interpellare.

Progressus ad aram in cælum introitus.

§. Cogitare ergo verè potest, dum è sacrario in templum ingreditur sacrum facturum, ex hoc mundo se in cælum ingredi jam mortali majorem, cum Deo de rebus maximis coram acturum. Cui negotio etiam Angeli & Curia cælestis Vniuersa cum timore & magna veneratione interfunt.

C A P. CXVI.

ANTESACRIFICII INCHOATIONEM QUID PRÆSTANDUM.

Sacrificium defixio sit in Deum animo.

§. Ante sacrum i. decet Sacerdotem omnes suas vires & actiones, non solum cum est ad altare accessurus, sed quocunq; etiam alio tempore eo referre, vt sit quam paratissimus ad dignè, quantum fert humana imbecillitas, sacrum faciendum.

Sic integer vita sceleris que purus. Pius se det cogitationibus & quibus sacrificatur.

§. Secundo inquirendum in conscientiam & peccata, quæ occurrunt vel dolore, vel Confessione expianda.

Propria in dignitas ob oculos obseruetur.

§. Tertio vbi tremendi sacrificii tempus appulit, quarta saltem horæ parte ante præcipuo studio vires omnes animi colligat, & sensus custodiat, quolibet negotio tantisper seposito. Quo tempore animus occupandus est piis cogitationibus & actibus religionis quam contentissimis, ac primo agnoscat se pro

sua vilitate nullo modo esse dignum, qui tantum opus aggrediatur, etsi ijs omnibus ipse vnus donis ornaretur & virtutibus, quibus vniuersi vlllo vnquam tempore sancti homines cumulati fuere. Ex qua cogitatione sese dejiciet atque condemnet. Inde sublati in divinam pietatem oculis precabitur, vt Deus ipse, qui & sacerdotalem Ordinem instituit, & se in eum voluit allegere, etiam dignè præparet ad munera eius gradus obeunda. Ex alia parte Dei benignitatem erga homines considerans, qui tam vile genus euerit eã ad dignitatem, vt non semel sed singulis etiam diebus ipsum Christum atrectare possit, & honore dignitati beatæ Virginis persimili, quodammodo Dei Filium gignere. Ex his studebit totam vitam benigni Parentis amore accendere. Deinde mente conuersa ad id quod factururus, ad altare accedat, considerabitque se non solum memoriam Christi Domini vitæ & cruciatuum in Missa celebraturum, sed etiam reipsa Christum Dominum oblaturum. Quare cum sacrificio Domini incruento se ipsum simul offeret, Deumque precabitur, vt eo amore, quo Filium excipit, nos simul excipere & nostram oblationem respicere dignetur.

Eximia Dei bonitas perpendenda.

§. Quarto Finis proponendus ad quem mentem Sacerdos in sacro faciendo debet dirigere. 1. proponet in eo munere velle se diuinæ Majestati laudem & gloriam præbere quam maximam possit. Quam ad rem colliget & offeret eos omnes honores, qui ab orbe condito habiti sunt illi vnquam; vel habebuntur vsquam, ab vlllo vel mortalium, vel Angelorum, vel à beata Virgine, & ipsa Christi Domini humanitate, quæ cum infinitam DEI dignitatem non exæquent, eos accumulabit, quos DEVS sibi ipse tribuit. Secundo proponet se velle sibi ipse tribuit. *grat*

Qui sacrificantis fines. 1. Suprema Dei laus.

2. Gratia ad se.

grati animi debito pro innumerabilibus beneficiis, quæ & priuatim, & cum aliis rebus creatis accepit suo & nostrum omnium nomine satisfacere offerendo illi Christum Dominum, in quo bona omnia continentur, idcirco enim & olim sacrificia fiebant, ut homines Deo grati, eum omnium bonorum auctorem contestarentur. Tertio proponat velle se memoriam renouare sacrorum Domini cruciatuum, quos plurimis modis sacrificium illud representat, eos Deo iterum offerre pro exolutione humani generis ac peccatorum vinculis, propter quæ rei erant supplicii æterni. Quarto proponat velle hoc præsidio & tanti sacrificij pretio opem ferre vniuersæ Ecclesiæ, singulorumque calamitatibus, & per eam oportunitatem indigentium omnium supplices libellos Deo porrigere, quodammodo & commendare. Præter hæc ubi ad Sacramentum accedet dabit, ut ritus omnes, qui præscribuntur in Rubricis accuratè seruet.

3. *Passionis Christi commemoratio.*

4. *Indigentium auxilium.*

C A P. CXVII.

IN IPSO SACRIFICIO VT SE HABERE DEBEAT SACERDOS.

IN sacro i. Vbi Sacerdos decenter ornatus ad Altare de more accedit, existimet se ad funestum Caluarie montis spectaculum iter habere vna cum Deipara, S. Ioanne ac aliis, quorum in se affectus exprimat, vel Christi patientis personam sustinere, quod habitu ipso & sacris vestibus significatur: nam 1. corona indicat spineam coronam. 2. amictus, velamen oculis ipsius obtentum. 3. linea tunica, vestem albam qua indutus illususque est ab Herode. 4. Cingulum funes, quibus medius constrictus est in hortu. 5. manipulus vincula, quibus sacre manus tantam

Sacra indumenta quorum mysteriorum signa & documenta.

quam nefarij hominis obstricta sunt. 6. stola, funes, quibus, vt tutius deducerent, diuinum collum implicuere. 7. Casula vestem purpuream. 8. Crux in pectore & humeris, siue in dorso, quam ipse gessit, semper expetiuit, & ante oculos habuit. 9. Calix, acerbissimum cruciatum, quem nostra causa exhaustit. 10. Sacri panniculi, qui explicantur in altari, sindonem & lintea, quibus obuolutum est sacrum corpus. Ad altare progressus, e terra sublatum putet se in caelo iam esse coram Deo & Agno, vbi videat innumerabilem Angelorum hominumque beatorum multitudinem, omnes summa cum veneratione coram diuina Majestate prostratos, diuinumque hoc sacrificium adorare paratos.

§. Secundo. Aggrediatur sacrum voce pia, temperata, clara, ceremoniasque ita decorè seruet, vt ad pietatem iis se & alios, qui intersunt, excitet.

§. Tertio. Studeat, quantum potest ad id, quod agit, & dicit, attendere ex omnibus fructum aliquem eliciens, & diuinis nutibus locum dare, & afflatibus, non immorando nimium, sed vim omnem animi sedulo in vnum hoc negotium negotiorum conferendo.

Mentis ad sacrificium applicatio.

§. Quarto. In precatione illa qua dicitur Memorato, &c. vt recordetur eorum, pro quibus debet orare, & preces ipsae vim habeant maiorem, sacrorum cruciatuum Domini, memoria illas sociabit, hunc ferme in modum: 1. sanguini pro nobis effuso suam animam commendabit, vt per illum expietur, & iis virtutibus, quae Domino maxime placent, exornetur. 2. Lateri Ecclesiam, quae ex illa est orta, vt illi sanctitate donetur. 3. Capiti spinis copuncto summum Pontificem, aliosque omnes Principes & Antistites vel diuinarum, vel humanarum rerum. 4. Manui dextrae suos amicos, consanguineos, & bene meritos. 5. Sinistrae, omnes qui

Visum ac mortuorum commemoratio ac commendatio.

qui nos aliquo modo vel oderunt vel molestia affecerunt. 6. Pedi dextro personas & negotia ab alijs commendata. 7. Pedi sinistro omnes in mortifero peccato jacentes, vt ad dextram partem transferantur. 8. Flagello, sputis, alapis, quibus Dominus impiè vexatus est, Ethnicos & Hæreticos, qui etiamnum ipsum Dominum contumeliis & injuriis diuexant. 9. Cruci religiosos omnium Ordinum, ac præcipuè suum proprium institutum, vt crucem voluntariè accipiant, & libenter ferant cùm Domino. 10. Siti eos omnes, qui nostras preces expetunt. 11. Angori illi, quem Dominus in horro voluit perpeti, omnes qui in calamitatibus, aut aliqua molestia versantur, vel publica vel priuata. 12. Morti denique cum secundo dicitur memento, omnes qui in Purgatorio detinentur, cum eorum votis & desideriis, suffragia etiam nostra omnia DEO offerendo.

Sacerdos in consecratione alter Christum.

§. Quinto. In consecratione jam non se amplius eum esse cogitet, qui erat paulo ante, sed Christum quodammodo in Sacerdotem esse mutatum, vt rursus gratissimum sui corporis & sanguinis Patri offerat sacrificium. Quare Sacerdos cum ipso Christo Domino se intimè conjungat in eo amore quo se ille in hoc Sacramento reliquit, atque æternum Patrem precetur, vt ad suam nostrorum peccatorum expiationem, & omnium mortalium adjumentum sacrosanctum illud sacrificium excipiat.

Quid maxime in S. communionem a gendum.

§. Sexto. In Communionem præcipuè duos studeat in se affectus excitare. 1. Venerationis maxime & humilitatis se ipsum quasi fœdissimam cloacam agnoscens, omnium indignissimum integerrimo Christi Domini corporis domicilium. 2. Amoris vehementis, cuius vi cupiat se totum converti in Christum, eique

eique per virtutum imitationem, quam simillimum fieri.

C A P V T C X V I I I .

*QVID SACRIFICIO FINITO
agendum.*

§. **A** SACRO I. Veniam petet negligentia & errorum, quæ in sacro faciendo commisit. *Venia postulat.*

§. 2. In eo amore quo meruit Christo conjungi, se colligat magno cum desiderio gratias pro tanto beneficio tantas agendo, quantas deberi intelligit. Itaque offerat omnium rerum creaturarum opera & sensu carentium & præditarum, præcipuè studia justorum hominum, & Angelorum, Deiparæ, & sanctissimæ humanitatis Christi. *Amor & gratiarum actio.*

§. Tertio offerat pro se & Ecclesia vniuersa diuinæ Majestati, quicquid Christus triginta trium annorum spatio egit & pertulit, ac simul seipsum offerens, oblationem sui cum hac oblatione conjungat. *Meritorum Christi oblatio.*

§. Quarto sibi atque aliis precabitur ea, quæ oportet, præsertim vt eueniant ea, quæ maximè diuinæ voluntati placent, & Deus ipse inde vsque ab æternitate constituit. *Bonorum euentuum petitio.*

§. Quinto cogitans se veluti sepulchrum Domini effectum, proponet sensus ac motus interiori cura custodire, vt omnibus sit bonus odor Christi Iesu, qui est Deus super omnia benedictus in secula. *Diligens sui custodia.*

CAPVT CXIX.

SOLENNI RITU MINISTRAN-
tes criminis expertes sint.

§. **D**iaconi & Subdiaconi solenni ritu sacrificanti Sacerdoti ministrantes mortifero vacui sint crimine, & si Confessarij non fuerit copia minimum toto corde admissa peccata propter Deum offensum detestentur, & firmum sacram Confessionem maturandi consilium suscipiant. *Diaconi*, inquit Apostolus 1. Timoth. 3. v. 9. 10. *habeant mysterium fidei in conscientia pura & sic ministrent nullum crimen habentes.* Isa. 11. vers. cap. 52. *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Sicut lethali peccato alligati sine animæ peste & interitu illum accipere ordinem non potuerunt, ita neque administrare. Ac proinde illis peculiaris consecratio concessa, ut piè sancteque munia sua perficiant. *S. Ambrosius lib. 1. Offic. c. 50. Appellatur Leuita, ait, ipse meus, vel ipse pro me. Magnum ergo munus eius, ut de eo Dominus dicat, ipse meus. Et quomodo Domini Dei est, qui ob peccatum ipsius hostis est?*

§. Illustri hoc miraculo Eucharistiæ impuri Diaconi manum effugientis confirmat *D. Gregorius Turonicus lib. 1. de gloria Martyrum cap. 86. Dessemus, ait, scelera nostra & plangimus, cum nos mundos esse nescimus, & ad ipsum altare Domini accedentes, audenter sanctum corpus, & sanguinem, cum simus actu polluti, potius ad iudicium sumimus, quam ut veniam consequamur. Nam recolo quod in adolescentia meo gestum audiui. Dies passionis erat Polycarpi martyris magni & in Ricomagensi vico ciuitatis Aruernæ eius sollemnia celebrabatur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis inuexit, tempus ad sacrificium offerendum adu-*

nit,

Turricula
Eucharistia
conditorum

nit, acceptaq; turre Diaconus in qua ministerium Domini
corporis habebatur, ferre cepit ad ostium ingressusq; templum,
vt eam altari superponeret, elapsa de manu eius ferebatur in ae-
re, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus
Diaconi potuit adsequi: quod non alia credimus actum de cau-
sa, nisi quia pollutus erat in conscientia. Sapius enim ab eodem
adulteria ferebantur admissa. Vni tantum Presbytero & tri-
bus mulieribus ex quibus vna mater mea erat, hæc videre lici-
tum fuit, ceteri non viderunt. Aderam fateor & ego tunc tem-
poris huic festiuitati, sed hæc videre non merui.

§. S. Gregor. Nazianz. Apolog. i. causam exponit
cur sacerdoti susceptionem distulerit, nimirum quod
summa ad id opus sit Sanctitate, & sacra indignè tra-
dantes grauissimè puniat Deus. Ac ne me forte, ait, ti-
midiores, quàm par sit, existimetis, sed consilium potius no-
strum prudentiamq; comprobetis, vnde in hunc metum indu-
ctus fuerim, exponam: Primum ex ipso Mose audio. Exod. 9.
v. 10. & seqq. quo tempore illi Deus oracula edebat, quamuis
multi ad montem acciti aduocatiq; fuissent, inter quos Aaron
etiam erat, duobus filiis, iisq; Sacerdotibus, comitatus, & Sep-
tuaginta Seniores ac Senatores, ceteros tamen omnes eminus
adorare iussus esse, Mosen solum propius accessisse, plebem verò
ne simul quidem ascendisse: tanquam videlicet non cuiusuis es-

Non cuius
ad Deum
patet acces-
sus.

set Deo propius iungi, sed eorum duntaxat, qui Dei gloriam,
Mosis instar, concipere possent. Ac superius etiam, cum legum
fundamenta iacerentur, Exod. 19. v. 12. 16. Hebr. 12. v. 18.
alios quidem buccina, & fulgura & tonitrua, & caligo, totusq;
mons fumo circumfusus, & horrenda comminationes (Etiam
si bestia montem citigerit, lapidibus obruetur) atq; alii huius-
modi terrores inferiori loco cohibebant, adeò vt præclare secum

Ex mla
memorabi-
lia diuina
vitiis ad-
uersus inia-
stros Sacer-
dotes & Le-
adole-
uitas.

agi arbitrantur, quod vel solam Dei vocem audirent, idq; hæc
lege, vt seipos ante summa cura diligentiaq; purgarent: at Mo-
ses ascendit, nubemq; perrumpit, legesq; & tabulas accipit, cras-
sioribus quidem literales, acutioribus autem spirituales. Illud
etiam audio Nadab & Abiud, quod nouo duntaxat igne thura

T

adoleuissent, nouo quoque igne absumptos, atque iisdem instrumentis, quibus impium facinus perpetrarant, excruciatos fuisse, atque eodem tempore & loco, quo nefario crimine sese deuinxerant, periisse, ac ne patrem quidem Aaronem primas apud Deum secundum Moysen tenentem ipsos à periculo vindicare potuisse. **Leuit. 10. v. 1. 2. 1. Paral. 24. v. 2.** Tum etiam id quod Heli Sacerdori, **1. Reg. 4. v. 18.** atque aliquanto post **Oza 2. Reg. 6. v. 6. 7.** accidit, compertum habeo: quorum alter sceleris etiam illius, quod aduersus sacrificia filii committebant, carniū primitias ex ollis, priusquam fas esset, extrahentes, pœnas luit, idque cum eorum impietati non modo non suffragaretur, sed et grauissimis quoque verbis eos hoc nomine identidem obiurgaret: alter quia arcam à boue distractam tantummodo atrectare ausus fuerat, ita eam illam seruauit, ut sibi interim exitium accerferet, Deo nimirum hoc animaduersionis exemplo arcæ suæ uenerationem sanctam relictam tuente. **Quin hoc quoque mihi cognitum est, ne corporum quidem labe in Sacerdotibus aut sacrificiis à censura immunes extitisse, Leuit. 21. v. 17.** verum in more positum fuisse, ut perfecta perfecti offerrent, ad significandam, nisi fallor, animi integritatem, **Exod. 29. v. 30.** nec cuius sacerdotalem vestem, aut supellectilem ullam sanctam attingere licuisse, nec sacrificia ipsa à quibus & quo tempore ac loco minime conueniebat, absumi consueuisse, nec unctiois oleum compositionisque suffutum **Exod. 30. v. 35.** imitari, ac denique templum adire cuiquam liberum fuisse, nisi & animo & corpore vel ad leuissimam usque sese purgasset: tantum aberat, ut ad Sancta Sanctorum accedere auderet, quæ vni duntaxat, semelque, quotannis adrelicebat: tantum aberat, ut cuiusuis esset velum aut propitiatorium aut arcam aut Cherubinos vel prospicere vel attingere. **Hæc igitur cum perspecta haberem, illudque insuper, neminem magno & Deo & sacrificio & Pontifice dignum esse, nisi qui prius se ipsum Deo hostiam uiuentem & sanctam exhibuerit, rationalemque cultum gratum atque acceptum ostenderet, Rom. 12. v. 1.** Deoque sacrificium laudis, **Psal. 49. v. 14. 23.** spiritumque afflictum atque contritum **Psal. 50. v. 19.** obtulerit (quod vnum ille sacri-

sacrificium pro omnib. suis erga nos beneficiis à nobis efflagitat) quo tandem modo externum illud sacrificium, illud magnorum mysteriorum exemplar presidenti animo ipsi offerrem, aut quo modo Sacerdotis habitum nomenq. subirem, priusquam manus ^{Missæ sacrificium qua} piis actionibus consecrassem, priusquam creaturis sanè atq. ad ^{sanctitate} creatoris solum admirationem, non autem ad detrimentum a- ^{offereendum.} spiciendis oculum assuecisssem, priusquam disciplina Domini aures satis aperuisssem? &c.

CAP. CXX.

MORTIFERO SCELERE ALLIGATI
 & vel Sacramenta ministraturi, vel concionem habituri, vel Canonicum pensum absoluturi contritionem excitare conentur.

§. EAndem peccatorum detestationem & contritionem in se excitent vel Sacramenta ministraturi, vel statas ac Canonicas preces pro se ac tota Ecclesia persoluturi, aut etiam concionem habituri, qui aliquo se scelere obstrinxerint. Nam vt est Psalm. 49. v. 26. Peccatori dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Tu vero odisti disciplinam, proiecisti sermones meos retrorsum, &c. Et Isa. 1. vers. 15. Cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestrae sanguine plena sunt, hoc est, grauibus peccatis contaminatae. Hinc & David in Psal. 65. v. 18. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet Dominus. Siquidem, vt ait Eccl. cap. 15. v. 9. Non est speciosa laus in ore peccatoris. Imo vt est Prou. 28. v. 9. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. §. Gregor. l. 9. epistola 45. Inanis, inquit, sit oratio, vbi praua est actio. In cuius nimirum prauæ actionis affectu homo perseverat; nam si peccatum detestans toto ad Deum animo conuertitur, vt David, Manasses, Publicanus, latro, exauditur.

CLERICIS SÆPE EXOMOLOGESIS
facienda: & qua crebra confessionis uti-
litates.

§. **C**VM ergo & in sacrificio celebrando & in ministerio ei adhibendo, & in præbendis sacramentis & in precibus exoluendis animi puritas necessaria sit, quantum per humanam conceditur imbecillitatem, optimam semper rectissimamque curent habere conscientiam, quemadmodum monet Apostolus 1. Timoth. 1. v. 18. 19. *Milites bonam militiam habentes fidem & bonam conscientiam quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt, quam conscientiam peccato inquinatam Sacra exomologesi statim expient, ex qua frequentata maximæ utilitates existunt. 1. Crebra noxas confessione eluens admirabili pace & gaudio, salutis suæ fiducia & in vitæ exitu solatio perfruitur. Prou. 15. v. 15. Secura mens, quasi iuge conuiuium. Ececl. 30. v. 16. Non est oblectamentum super cordis gaudium. S. Chrysoft. homil. 54. in Matth. Nihil aliud iucundum est, quam conscientia proba & spes futurorum certior. 2. Qui diuturnas animi labes Pœnitentiæ Sacramento non detergit horribili conscientia angore torquetur. Iob. 15. v. 21. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. Prou. 28. v. 1. Isa. 57. v. 20. 21. Impii quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Non est pax impiis dicit Dominus Deus. S. Ambros. lib. 1. offic. cap. 12. Peccator quamuis foris abūdet, & delitiis disfluat, odorib. fragret, in amaritudine animæ vitam exigit. Impius ipse sibi pœna est, iustus autem ipse sibi gloria. S. Augustinus in Psalm. 54. Inter omnes tribulationes humana anime, nulla est maior tribulatio quam conscientia delictorum.*

3. Mors

*Conscientia mens
præparati ingens
tormentum.*

§. 3. Mors certissima, mortis tempus incertissimum. Matth. 25. v. 13. *Vigilate, quia nescitis diem neque horam, qui autem sapere confitetur, semper ad mortem paratus est, qui raro, plerumque imparatus.* Quapropter si improviso in mortis discrimen venerit, angoribus conficitur & in perditis & desperatis salutem suam habet, nam teste S. Augustinus præfatione in Psal. 31. *quomodo mala conscientia tota est in desperatione, sic bona conscientia tota in spe.* Imò per sæpe ne confessionis quidem instituendæ cogitationem suscipit Christo iusto iudice sic permittente, ut qui viuens oblitus est Dei, moriens obliuiscatur sui, & qui abusus est tempore penitentiæ ad superbiam, nec necessario prorsus tempore utatur ad æternam salutem. Quod si aliorum impulsu umbratilem saltem confessionem facere velit, doctus, prudens, moderatus pius confessarius ægerrimè conscientiam tot laqueis implicatam expedire potest. Videatur S. Augustinus lib. 50. hom. h. 41. Proinde qui hodie vocem Domini audiuerit non obduret cor suum. Psalm. 94. *nec tardet conuerti ad Dominum, aut differat de die in diem, Eccles. 5. v. 8. sed querat Dominum dum inueniri potest, Isa. 55. ver. 6. nec illi accidat, quod Deus comminatur Proverb. 1. v. 24. Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo cum vobis id quod timebatis aduenerit. Tunc inuocabunt & non exaudiam: mane consurgent & non inuenient me.* Hoc pluribus ad terrorem, & emendationem nostram accidit ut Chrisoforo, apud S. Gregor. lib. 4. Dial. c. 38. & hom. 12. in Euang. Beda. lib. 5. hist. 14.

Crebra confessio ad inopinatam mortem dispositio.

Bona conscientia fiduciam parit, mala diffidentiam.

Rara confessio insolubilibus nexibus implicat.

§. 4. Confessionis crebritas indicium est diuini timoris, & animi Dei offensam horrentis. Confessio verò raritas vel prætermisio argumentum est diuini contemptus & ejus indignationem non extime-

Frequens confessio pietatem Dei timorem offendit.

centis contumaciæ, cum tamen tam terribiliter mo-
neat Saluator Luc. 12. v. 4. 5. *Ostendam vobis quem timea-
tis. Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mit-
tere in gehennam. ita dico vobis hunc timete.* Et Apostolus
Rom. 2. v. 4. 5. *An diuitias bonitatis Dei, & patientia & lon-
ganimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pen-
itentiam te adducit, secundum autem duritiam tuam & im-
penitens cor thesaurizas tibi iram in die ira & reuelationis iu-
sti iudicii Dei, qui reddet vnicuique, secundum opera eius.*

*Crebra con-
fessio vel a-
terni suppli-
cii cunctio vel
mitigatio.*

§. 5. Qui frequenter confitetur minus est expo-
situs sempiterni exitii & supplicii periculo: nam si sæpe
peccat, sæpe Dei gratiam recuperat, & facilius mortem
obit in gratia, quod si & scelere contaminatum mors
inopinata oppresserit, non luet apud inferos eorum
flagitiorum quæ confessione deleuit pœnas, & multo
minus punietur.

*Plurimi fru-
ctus crebra
confessionis
& detrimen-
ta præ-
missa.*

§. 6. Qui sæpenumero confitetur magis atq; ma-
gis diuino lumine collustratur, accuratius conscien-
tiæ recessus perferutatur, nec facile aliquorum obli-
uiscitur, vt alii, non sine præsentis salutis damno,
plusque cœlesti præsidio armatur & munitur contra
dæmonis, carnis, & mundi impugnationes, quorum
& vis ac impetus eo Sacramento frangitur, consilia &
fraudes deteguntur & eluduntur. At qui rarenter sce-
lerum maculas confessione detergit, quotidie magis
magisque diuino lumine & ope destituitur, ac pecca-
torum sordibus contaminatur, & ex vno flagitio in
aliud gradum facit. *Apponitur iniquitas super iniquitatem*
Psalm. 68. v. 28. *Peccator adiiciet ad peccandum.* Eccl. 3.
v. 29. *Sanguis sanguinum tetigit* Hoseæ 4. vet. 2. *donec im-
pius in profundum veniat & contemnat* Prouerb. 18. vers. 3.
*Peccatum, ait, S. Gregorius lib. 25. Mor. cap. 12. quod peni-
tentia non diluit suo pondere ad aliud trahit. Insolefcit ca-
ro, inualefcit dæmon à quo peccator captiuus tenetur ad
ipsius voluntatem* 2. Tim. 2. v. 26.

§. 7. Pec-

§. 7. Peccatori ritè confitenti perdita cum incremento redditur gratia, restituntur opera pia & merita peccato mortificata, condonatur & aliqua portio temporalis pœnæ, vel in hoc mundo per acerbos dolores, vel in futuro per ignem purgantem nulli præfenti supplicio comparabilem, luendæ & expendendæ. Et quæ gratia præditis opera perficit, vitam æternam promerentur, cæteroquin cœleste præmium non habitura.

§. 8. Homini justo conseruatur, augetur sui cognitio, lumen diuinum & gratia cujus gratiæ minimus gradus vniuerso præstantior est mundo, crescitque simul cum gratia cœlestis gloriæ præmium, qua æternum perfruetur.

C A P. CXXII.

CONFESSARIORVM HABENDVS
delectus, vt pharmacorum.

§. AD eam conscientiæ puritatem & iucunditatem comparandam, retinendam, augendam, quantum licebit, benè doctum probumque Confessarium deligant, ne cæcus cæco dux sit in præcipitium, vel foueam.

§. Vt vitia corporis, ait S. Basilius q. 229. compendio explicata, nequaquam quibusuis homines temerè aperiunt, sed tantummodo, qui rationem, qua ea curanda sunt, teneant: eodem modo etiam peccatorum confessio fieri debet apud eos videlicet, qui ea possint curare.

§. Et ante S. Basilium peruetus ille Ecclesiæ Magister Origenes hom. 2. in Psalm. 37. Circumspice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, vt ita demum si quid ille dixerit, qui se prius & eruditum ostenderit & misericordem, si quid consilii dederit, facias & sequaris.

Confessarius eruditus sit, & probus.

Fide sed cui vide.

In prudentie accipii confessarii consilio acquiescendum.

T 4

§. S. Lu-

Rogetur à
confessario
veritas.

§. S. Ludouicus Rex Franciæ inter alia monita & præcepta data Philippo primogenito. Crebro, inquit, confitearis peccata tua, deligasq; tibi sapientes confessarios, qui te possint instituere, & docere, quid agere, quid vitare te oporteat, & coram illis ita te compares, vt audiant sincere te reprehendere, & vitia tua indicare tibi.

§. Maximum Confessio negotium, quia agitur de aeterna salute, & tamē multi optant, imò quarunt, & per se & per alios confessarios, quales Iudæi Prophetas nō Veridicos sed bládiloquos & assentatores. Ezechiel. 13. vers. 17. 18. 19. Et Isa. 30. v. 9. populus enim ad iracundiam prouocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei. Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt; loquimur vobis placentia, videre nobis errores. Aufer te à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel.

§. Sed quid illis accidit qui tales volunt Confessarios & Prophetas? Quod Achab 3. Reg. 22. Qui Pseudopphetas audire maluit quàm verum vatem Dei Michæam & ideo miserè periit.

§. S. Augustinus libro de Pœnitentia cap. 10. Et habetur de Pœnitentia distinct. 6. cap. 1. Qui vult confiteri peccata sua, vt inueniat gratiam: quarat Sacerdotem scientem ligare & soluere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo qui eum misericorditer monet & petit ne ambo in fontem cadant.

§. Talis Confessarius fuit S. Ambr. de quo sic Paulinus Presbyter in eius vita: Quotiescunq; illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, vt & illum flere compelleret: videbatur etiam sibi cum iacente iacere, quemadmodum Apostolus docet Gal. 6. v. 1. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & intenteris.

§. Me.

§. Medicus præfertim spiritalis multorum instar. Qualem propriis viuisque coloribus depingit S. Basilus serm. de abdicatione rerum: *Summa*, inquit, vigi-
 lantia, acerrimaq; in omnes partes animi circumspectione ope-
 ram dato, vt aliquem virum tibi inuenias, quem in omnibus ^{Qualis con-}
 deinceps delecta tibi vita studiis certissimum duceret sequare, ^{fessarius &}
 eiusmodiq; qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, ^{consultor.}
 sciat commonstrare: qui ornatus virtutibus sit, cuius vniversa
 totius ipsius vitæ actiones testimonio sint, charitatem in eo erga
 Deum inesse, qui diuinarum litterarum scientiam habeat, vi-
 rum integrum nec vlli distractioni indulgentem ab auaritia ab-
 horrentem, minimè libenter gerendis se negociis admiscentem,
 quietum, amantem Deum, egentium studiosum, minimè ira-
 cundum, iniuriarum immemorem, natura propensum ad eos
 docendos, qui ad ipsum accedant, quem gloria inanis non inflat,
 superbia non extollat, adulatio non frangat, seuerum atq; con-
 stantem, cui deniq; nihil sit præstantius honore Dei. Ac si talem
 quempiam nactus fueris, tum verò voluntatem tuam omnem
 expuito, ac foras proiicito: atq; vbi hoc feceris, dede te illi, vt sin-
 cerissimum veluti vas quoddam existas, qui que in te in-
 fundantur virtutes, ad laudem Dei glori-
 amque ab omni vitio castus
 conserues.

C A P. CXXIII.

NEGOTIA SÆCVLARIA, QVANTVM
fieri potest, non tractanda Eccle-
siastico.

§. VT liberè, plenè, & ex toto se in diuinum obse-
 quium cultumque impendant inanibus, pro-
 fanis, ac superfluis curis & occupationibus se expedi-
 ant. Nemo, ait, Apostolus 2. Timoth. 2. v. 4. ^{Sussum ver-}
 Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se proba-
 uit <sup>sus sacroru-
flum num
feruntur
jon. es.</sup>

uit. Et Dominus Matth. 6. v. 24. Nemo potest duobus Dominis seruire. Et eodem c. superius v. 19. 20. 21. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Theaurizate autem vobis thesauros in celo. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Qui denuo præcipit Luc. 21. v. 34. vt diligenter animaduerimus, ne mundanis curis velut pondere degrauentur animi nostri & ægrè se ad cœlestia attollant. Attendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ & superueniat in vobis repentina dies illa.

§. Psal. 45. v. 10. rursum hortatur Deus. Vacate & videte, quoniam ego sum Deus, id est, superuacaneas huius sæculi curas & cogitationes deponite & contemmini quod ego sim Deus infinita natura, potentia, scientia, bonitate, iustitia præditus. In quem Psalmum & versum S. Basil. Quatenus, inquit, iis rebus vacamus, quæ alienæ sunt à Deo, Dei notitiam recipere nequaquam valemus. Quis enim eorum quæ mundi sunt, sollicitus, seq̃, immergens multimodæ distractioni carnis, attendere possit verbis Dei, satisue faceret tantarumque contemplationum exacta comprehensioni? Nonne vides quod in spinas dilapsum verbum à spinis suffocatur? Spina namq̃, carnis voluptates & diuitiæ & cura sunt huius sæculi. Luc. 8. v. 7. 14. Extra hæc omnia constitutum esse, opus sit eum, qui cognitionem Dei desiderat, debetq̃, ab omnibus perturbationibus, atq̃, affectibus vitiosis vacare, sic demum scientiam Dei apprehendere. Idcirco Dominus alias dicit Luc. 14. v. 33. Qui non renunciat omnibus quæ possidet, vt nimirum affectum ab iis abiungat, non potest meus esse discipulus.

§. 12. q. 1. c. 7. Duo sunt. Ex S. Hieronymo dicitur, quod quia Clerici mancipati sint diuino officio & dediti contemplationi & orationi ab omni strepitu temporalium cessare iis conueniat. Et capitis raso temporalium omnium depositionem significet.

§. Sunt verò peculiaria quædam Sacerdotibus interdita, de quibus Concil. Mogunt. c. 10. de vita Clericorum. Clericis lege Patrum cauetur, vt à vulgari vitæ se-

Nunc aliqui
spectacula
præbent.

clasi, à mundi voluptatib. abstineant, non spectaculis, non pom-
 pu intersint: conuiuia inhonesta, & turpia effugiant. S. Hieron.
 ad Nepoteanum dicit: Omnium Christianorum domos quasi
 proprias amare debemus, vt consolatores nos in meroribus suis
 potius, quam conuiuas in prosperis, nouerunt. Et Isid. de off. l. 2. c.
 1. Lege Patrum cauetur, vt Clerici conuiuia publica fugiant; Sobria sine
 priuata non tantum pudica, sed & sobria colant. Vsuris nequa-
 quam incumbant; nec turpium occupationes lucrorum, frau-
 diq. alicuius studium non appetant. Amorem pecunie quasi
 matrem cunctorum criminum fugiant. Secularia officia, nego-
 tiaq. abiiciant. Horum gradus per ambitionem non subeant. Clerico.
 Non vagis oculis, non infremi lingua, aut petulanti, tumidoq. ge-
 stu meclant, sed pudorem, ac verecundiam mentis habitu, & in-
 cessu ostendant. Obscenitatem etiam verborum, sicut etiam cor-
 porum, penitus execrentur. Viduarum ac virginum frequen-
 tissimas visitationes fugiant. Contubernia feminarum nullate-
 nus appetant. Castimoniam quoq. inuolati corporis perpetuo
 conseruare studeant. Seniorib. quoq. debitam præbeant obedi-
 tiam, neq. vilo iactantia studio se attollant. Postremo in doctri-
 na, & lectionibus, psalmis, hymnis, & canticis exercitio iugi in-
 cumbant. Tales n. debent esse, qui diuinis cultib. se mancipandos
 studeant exhibere, vt scil. dum scientia operam dant, doctrina
 gratiam populis administrent.

S. Rursum idem Conc. Mog. Ne cler. vt mon. c. l. dist. 68. c. *Munerum*
 peruenit. dist. 88. c. decreuit. c. consequens. Multa sunt negotia *corruptela*
 secularia, de quib. pauca perstringemus. Quicquid plus iusto ap- *non admit-*
 petit homo, turpe lucrum est. Munera iniusta accipere vel etiam *tenda.*
 dare. Pro aliquo seculari quaestu pretio aliquem conducere. Con- *Iudicate pu-*
 tentiones, vel lites, vel rixas amare. In placitis secularib. disputa- *pillo. defen-*
 re, excepta defensione orphanorū & viduarum. Conductores se- *dite v. duam*
 cularium rerū aut procuratores esse. Turpis verbi vel facti esse ia- *isa. 1. v. 17.*
 culatorum vel iocum secularem diligere. Aleas amare. Orna- *Temporal. ii*
 mentum inconueniens proposito suo quarere. In deliciis viuere *bonorū ad-*
 velle. Gulam & ebrietatem sequi. Pondera iniusta vel mensuras *recusanda.*
 habere. Negotium iniustum exercere; Canes & aues sequi ad *Non sit ve-*
 renandum: & omnibus quibuslibet causis superfluis *nator, fera. ii*
sed ani-
rum.

Muliercula.
rum fuga.

Maiorib. da-
serendum.

Pietati stu-
dendum.

Munerum
corruptela
non admit-
tenda.

Iudicate pu-
pillo. defen-
dite v. duam

isa. 1. v. 17.

Temporal. ii
bonorū ad-

recusanda.

Non sit ve-
nator, fera. ii

sed ani-
rum.

interesse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini contradicimus. De quibus ait Apostolus: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.

CAP. CXXIV.

SUPERVACANEVM TEMPVS
spiritali lectioni tribuen-
dum.

§. QVod tempus diuinis officiis & necessariis superest negotiis libenter piæ lectioni impendant, audituri quid in ipsis loquatur Dominus Psalm. 84. 1. Timoth. 4. v. 13. Attende lectioni, exhortationi & doctrine. Quando legis, ait S. August. in Psalm. 85. Deus tibi loquitur, quando oras cum Deo loqueris.

*Astiduus pre-
cator & le-
ctur Deo fa-
milia-is.
Origenes vel
studuit, vel
orauit.*

§. De antiquissimo illo scriptore Origene presbytero, cui cognomentum Adamantius ob nunquam fatigabilem in scribendo legendoq; naturam ab inuincibili adamante inuenit. S. Hieron. epistola 18. ad Marcellam refert, nunquam cibum sine lectione sumpsisse, nunquam inisse somnum, nisi vnus è fratribus sacris litteris personaret, hoc diebus egisse & noctibus; vt & lectio orationem exciperet, & oratio lectionem. Quid nos, ait, ventris animalia, tale vquam fecimus? quos si vel secunda hora legentes inuenerit ostentamus & manu faciem defricantes continemus stomachum, & quasi post multum laborem mundialibus rursum negotiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam salutandi, qua aut ipsi ad alios pergimus, aut ad nos venientes ceteros expectamus. Deinde in verba: sermo teritur: lacerantur absentes: vita aliena destruitur & mordentes inuicem consumimur ab inuicem Gal. 5. 7. 15. Ista D. Hieronymus.

*Sacra lectio-
nis impedi-
mentis.*

§. Hortatur itaq; Clericos S. Ambr. lib. 1. off. c. 20. Cur non illa tempora, quib. ab Ecclesia vacas lectioni impendas?

Cur non Christum reuisas, Christum alloquaris Christum audias? Illum alloquimur, cum oramus, illum audimus cum divina legimus oracula. Quid nobis cum alienis domibus? De S. Bernardo in ejus vita libr. 1. cap. 4. ita Guilhelmus Abbas, Feriatus à labore vel opere iugiter aut orabat, aut legebat, aut meditabatur.

§. His adde impios piam refugere lectionem, vt securius peccatis indormiant, ne sopita conscientia euigilet, expendensque peccati grauitatem, mortis celeritatem, diuini iudicii seueritatem, inferni acerbitatem, sollicitè vrgeatque vitæ emendationem. Quæ de causa & conciones, & meditationes & pia colloquia, & cum religiosis viris consuetudinem declinant. Sicut assides surdæ obturantes aures suas, Psalm. 57. v. 7. Et Psalm. 35. vers. 4. Noluit intelligere, vt bene ageret. Job. 21. v. 14. Qui dixerunt Deo, Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.

§. Quam verò salutaris sit tam probis quàm improbis piorum spiritualiumque librorum lectio certa documenta proferamus. Ex legis libro diuinis lectis comminationibus sanctissimus Rex Iosias mox Sacerdotem & suos Principes misit ad consulendum Dominum, qui ei respondit per Holdam Prophetidem 4. Reg. 22. vers. 18. 19. 20. Regi autem Iuda, qui misit vos vt consuleretis Dominum, sic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores eius, quod videlicet fierent in stuporem & in maledictum: & scidisti vestimenta tua, & stenuisti coram me, & ego audiui, ait Dominus: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala quæ inducturus sum super locum istum. Occasione sacræ lectionis diuino metu Rex percussus, conuersus, Numen reueritus & deprecatus, impendens euasit exitium.

Celestium ministrorum lectio Iosias rex optimus Deum vek emetor extimuit.

§. Eu-

*Scriptura le-
ctione & ex-
planatione
Regius cubi-
cularius con-
uertitur.*

§. Eunuchus Act. 8. ex facta peregrinatione Ierosolymitana curru domum reuertens, & Itaiam de Passione Domini cap. 53. toto non tam Vaticinium quam Euangelium scribentem legens, doctusque à Philippo Diacono interpretationem, & in Christum fidem credidit, baptizatus est, & ingenti gaudio perfusus. Cujus Libri Actuum Apostolicorum lectione illustrissima femina Domna Deorum sacrificiis præfecta ad fidem Christianam traducta & in ea plenus erudita vestes pretiosas, gemmas, thesauros pauperibus elargita, pro Christo sanguinem vitamque profudit, vt habet Metaph. 26. Ianuarii. & Baron. Anno 293.

*Paulina le-
ctioni inha-
rens S. Aug.*

§. Egregia hujus lectionis sacrae vtilitatem demonstrantia & de aliis & de se promit exempla Sanctus Augustinus libr. 8. Confess. cap. 6. Potitiano Paulino Apostolum in mensa inuenienti & gratulatori miranti, cum indicassem illis me Scripturis curam maximam im-

*S. Antonii
gloria.*

pendere, ortus est sermo ipso narrante de Antonio Egyptio Monacho, cuius nomen excellenter clarebat apud seruos tuos, nos autem vsque in illam horam latebat. Quod ille vbi com-

*Vita S. An-
tonii super-
est B. Augu-
stino.*

petit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum virum ignorantibus, & admirans eandem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recenti memoria, & prope nostris temporibus testatissima mirabilia tua in fide recta & Catholica Ecclesia. Pertendebat ille & loquebatur adhuc & nos intenti tacebamus. Vnde incidit vt diceret, nescio quando se & tres alios contubernales suos, nimirum apud Treuiros, cum Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exiisse deambulatum in hortos muris conti-

*Solitarii iux-
ta Trusuvos.*

gnos, atque illic vt forte combinati spaciabantur, vnum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum pariterque digressos: sed illos vagabundos irruisse in quandam casam, vbi habitabant quidam serui tui, spiritu pauperes, qualium est regnum

regnum caelorum, & inuenisse ibi codicem in quo scripta ^{Aulicus S.} erat vita Antonii. Quam legere cepit vnus eorum, & mirari, ^{Antonii vi-} & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam, ^{tam legendo} & relicta militia seculari seruire tibi. Erat autem ex eis quos ^{conuertitur.} dicunt Agentes in rebus. Tunc subito repletus amore sancto & sobrio pudore, iratus sibi coniecit oculos in amicum, & ait illi, Dic quæso te, omnibus istis laboribus nostris quo ambimus peruenire? quid quarimus? cuius rei causa militamus? Maior ne esse poterit spes nostra in palatio, quam vt amici imperatoris simus? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? ^{Aulica vita} Et quamdiu istud erit? ^{Et splendida} Amicus autem Dei si voluero, ecce nunc ^{miseria &} ^{aurea com-} ^{pedes.} ^{bas,} ^{exuebatur mundo mens eius, vt mox apparuit. Nam-} ^{que dum legit & voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando} ^{& discreuit, decreuitque meliora: iamque tuus ait amico} ^{suo. Ego iam abrui me ab illa spe nostra, & Deo seruire sta-} ^{tui, & hoc ex hora hac, in hoc loco aggredior. Te si piget} ^{Rumpere mo-} ^{ras omnes,} ^{noctis dif-} ^{ta mercedis tantaque militia. Et ambo iam tui adificabant ferre paratis.} ^{Luc. 14. v.} ^{Et ambo habebant sponsas. Quæ posteaquam hoc audierunt,} ^{28.} ^{dicauerunt etiam ipsæ Virginitatem tibi.}

§. Quantum autem eiusmodi commemoratione ad saniores vitam sectandam permotus fuerit, ipsemet D. Augustinus statim capite septimo subjungit: Narrabat, ait, hec Potitianus: Tu autem DOMINE ^{Contraria} ^{inter verba eius retorquebas me ad meipsum auferens me à} ^{iuxta se po-} ^{dorso meo vbi me posueram, dum nollem me attendere, & sita magis} ^{elucescunt.} ^{constituebas me ante faciem meam, vt viderem quam turpis} ^{essem, quam distortus & sordidus, maculosus & vlcerosus. Et} ^{Conscientia} ^{videbam & horrebam, & quo à me fugerem non erat. Et si co-} ^{mentem ex-} ^{agit.} ^{agitabat à me auertere aspectum, narrabat ille quod narrabat:} ^{& tu}

*Amans vir
iuris oſor vi-
tū.*

*Lex carnis
repugnat le-
ge mentis
Rom. 7.*

& tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos meos, vt inuenirem iniquitatem meam & odiſſem. Non cram eam, ſed diſſimulabam & conuiuebam & obliuiſcebar. Tunc verò quanto ardentius amabam illos, de quibus audiebam ſalubres affectus, quod ſe totos tibi ſanandos dederant, tanto execrabilius me comparatum eis oderam. Et ita rodebar intus, & confundebam pudore horribili vehementer, cum Potitianus talia loqueretur. Terminato autem ſermone & cauſa qua venerat, abiit ille. Et ego ad me, que non in me dixi? Quibus ſententiarum verberibus non flagellauit animam meam, vt ſequeretur me conantem poſt te ire? Et renitebatur, recuſabat, & non ſe excuſabat. Conſumpta erant & conuiicta argumenta omnia, remanſerat muta trepidatio, & quaſi mortem reformidabat reſtringi à fluxu conſuetudinis quo tabeſcebat in mortem.

§. Et addit cap. 8. Tum in illa grandi rixa interioris domus mea, quam fortiter excitaueram cum anima mea in cubiculo noſtro corde meo, tam vultu quam mente turbatus, inuado ipſum, & exclamo, Quid patimur? quid eſt hoc? quid audiſti? Surgunt indocti & cælum rapiunt, & nos cum doctriſis noſtris ſine corde, ecce vbi volutamur in carne & ſanguine? An quia præceſſerunt, pudet ſequi, & non pudet nec ſaltem ſequi?

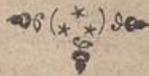
§. Quod verò ipſe ſelectione S. Pauli profuſus & medullitus conuerſus fuerit, recenſet in eodem libr. 8. c. 12. Vbi à fundo arcano alta conſideratio contraxit & congeſſit totam miſeriam meam in conſpectum cordis mei oborta eſt procella ingens ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et ſub quadam ſici arbore ſtraui me. Et ecce audio vocem de vicina domo cum cantu dicentis & crebro repetentis quaſi pueri an puella neſcio. Tolle lege, tolle lege. Stating, mutato vultu intentiſſimus cogitare cœpi, vtrum nam ſolerent pueri in aliquo genere ludendi cantare tale aliquid, nec occurrebat omnino audiſſe me vſpiam. Reſpoſoq, impetu lachrymarum surrexi, nihil aliud interpretans diuinitus mihi iuberi, niſi vt aperirem codicem & legerem quod primum caput inueniſſem. Audieram enim de

Antonio

Antonio, quod ex Euangelica lectione, cui sortè superuenerat, admonitus fuerit tanquam sibi diceretur quod legebatur; Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me, & tali oraculo confestim ad te esse conuersum. Itaq; concitus rediit ad eum locum, vbi sedebat alipius: ibi enim posueram codicem Apostoli: cum inde surrexeram. Arripui, aperui, & legi in silentio capitulum, quo primum coniecti sunt oculi mei. Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, non in contentione & emulatione, sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis prouidentiam ne feceritis in concupiscentiis. Nec ultra volui legere, nec opus erat. Statim quippe cum sine huiusce sententiæ quasi luce securitatis infusa cordi meo omnis dubitationis tenebræ diffugerunt. Conuertisti enim ita me ad te, vt nec uxorem quererem, nec aliquam spem seculi huius. Ita pia lectio maximum Ecclesiæ Doctorem creauit.

§. S. Chrysostomus cum omne scriptorum genus diligenter conquireret, incidit in libros Euangeliorum, quibus accuratè perlectis, & à S. Carpophoro expositis, susceptam religionem Christianam martyrio decorauit. Ita in ejus vita Metaph. & Surius cap. 2. Octobr. 25. S. Dominicus miro progressus in virtute fecit collationum S. Patrum lectione, vt & B. P. N. Ignatius vitam Christi & Sanctorum prouolutando, religiosi Ordinis institutor effectus est. Petr.

Ribad. libro 1. cap. 2. vitæ
ejus.

QUINAM LIBRI POTISSIMUM
Clericis euoluendi.

S. Diuinorum scriptorum volumina diligenter euoluant. Tu, inquit, S. Paulus 2. Tim. 3. v. 14. 15. 16. verò permane in iis quæ didicisti (Euangelium & alia) & credita sunt tibi, sciens à quo (me Paulo Apostolo) didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis Scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum (quæ salutaria, quæ noxia) ad arguendum (errorem, falsitatem, heresim) ad corrigendum (malè cogitata, dicta, facta, consolatio, precatione, exhortatione, objurgatione) ad erudiendum in iustitia (fidei & operis) vt perfectus sit homo Dei (diuino obsequio deuotus) ad omne opus bonum instructus (ad se aliosq; iuuandos). Si, inquit, hoc S. Chrys. loco Timotheo ista scribit, sancto Spiritu pleno, quanto magis nobis dicta putare debemus?

S. Idem S. Chrys. hom. 48. in Matth. Audiamus igitur quicunq; Scripturarum lectionem negligimus, quantum damnum, quantum inopiam patiamur. Quando n. bona viuendi opera faciemus, qui etiam præcepta ipsa & instituta, quibus viuendum S. litterarum est, ignoramus?

S. S. Hier. epist. 2. ad Nepot. c. 8. Diuinas Scripturas sapienter lege, imò nunquam de manibus tuis sacra deponatur lectio. Disce q; doceas, obtine eum, qui secundum doctrinam est, fideliter Diuina sermonem, vt possis exhortari in doctrina sana & contradicentia ac no- ergo diuina Scriptura semper in manibus tuis & iugiter in memoria tua te voluantur. Ioannis 13. v. 17. Si hac scitis, beati eritis si facitis ea. Iacobi 4. v. 17. Scienti bonum facere & non facienti: peccatum est illi. Nec sufficere tibi putes mandata Dei memoria tenere & operibus obliuisci: sed ideo illa cognosce, vt facias, quicquid faciendum didiceris. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur Rom. 2. v. 13.

v. 13. Latus quidem & immensus diuina legi campus extenditur, qui diuersis testimonii veritatis velut celestibus quibusdam herbis vernis mra a oblectatione legentis animum pascit, ac reficit. Quæ omnia semper cognoscere, secumq; reuoluere ingens ad conseruandam iustitiam beneficium est. Ad quod Scripturæ studium tota epist. 103. hortatur Paulinum idem S. Hieron. Qui & epist. 4. ad Rustic. c. 5. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.

§. Sanè Saluator Ioan. 5. v. 39. Scrutamini, inquit, scripturas & illæ sunt quæ testimoniū perhibent de me. S. Chrys. homil. 40. in Ioan. Christus, ait, Iudeos ad scripturarum non simplicem & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquam diligentem relegauit. Non dixit: Legite Scripturas, sed scrutamini diuina n. summa indigent diligentia, &c. Quam Scripturæ non modo lectionem, sed & serutationem in Thessalonicensib. laudat S. Luc. Act. 17. v. 11. Nobilitates eorum, qui sunt Thessalonica, susceperunt verbum cum omni audirare, quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent. Et eam vsurpandam quinq; superstitibus fratribus depottui & damnati diuitis Epulonis respondit Patriarcha Abraham Luc. 16. v. 19.

§. Præter S. Scripturas earundemq; Interpp. peruolent decreta S. Pontificum, Concil. Canonum, libros de honesta clericorum vita, piorum hominū, de vitiis detestandis, completendisq; virtutib. tractatus, Ecclesiasticas historias, Sanctorum res gestas, & id genus monumenta alia. S. Hier. ep. 10. ad Fur. c. 4. De Scripturis, inquit, sanctis habeto fixum versuum numerum; istud pensum Domino tuo redde. Nec ante membra quieti concedas quæ calathū pectoris tui hoc subregmine impleueris. Post Scripturas S. doctorum hominū tractatus lege, eorum duntaxat quorum fides nota est. Non cessi habes aurum in luto quarere. Angust. serm. 112. de Temp. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare & legere. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur, cum verò legimus Deus nobiscum loquitur.

Quid à S. Scriptura legendum.

Quis Deo intimus.

SACRÆ CONCIONES DILIGENTER audiendæ.

S. Dominicis diebus & Festis libenter, attente, reuerenter sacris interfint concionibus, ac potissimum, si sodales, quod oprandum, fuerint, iis cohortationib. quæ octauo die in proprio habentur oratorio; nam vt ait Saluator Ioannis 8. v. 47. *Qui ex Deo est, verbum Dei audit.* Ex Deo esse dicitur, qui spiritu Dei & gratia est præditus, & ad cælestem diuini Parentis

Verbi diuini audiendi desiderium, aterna salutis potiunda indicium. *Verbum Dei* viuunt voluntatem recte credendo & piè operando. §. Quam cupidam diuini verbi auditionem inter alia prædestinationis & salutis argumenta ferm. 1. in Septuages. collocat S. Bernard. & S. Chrysof. homil. 32. in Genes. *Quemadmodum, inquit, corporalis cibi appetitum est bona valetudinis; ita desiderium spiritualis doctrinæ manifestissimum est argumentum animæ bene habentis.*

Eadem est sententia S. August. ferm. 66. de tempore. *Certissime sciote, inquit, fratres charissimi, quia qualis est caro, quæ post multos dies percipit cibum, talis est anima quæ si diu non pascitur verbo Dei. Et quo modo caro per famem & inopiam tenuis & sicca velut quoddam simulachrum efficitur: ita anima, si verbi Dei cibo non pascitur, arida & inutilis & ad nullum opus bonum congrua inuenitur.*

Gratia Dei ante concionem impetranda. §. Ante concionem inuocandus est Deus, vt mentem nostram illuminet, voluntatem emolliat, commoueat, inflammet, quo verbum Dei fructuosius audiri, intelligi, retineri, expendi, & perfici à nobis possit. Ita precabatur Dauid in Psalm. 118. *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Viam iustificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis. Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiam illam* in toto

in toto corde meo. Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas. Nihil, inquit, S. Ioann. Chry-
sostomus homil. 3. de incompreh. Dei natura, fructus ex homilia
capi potest, nisi oratio adiungatur: porro sermoni oratio debet
anteire. Sic Apostoli dicunt Act. 6. v. 4. Nos in oratio-
ne ac sermonis doctrina perseverabimus.

§. Deinde & ante concionem. per purgandus ani-
mus à vitiis & perturbationibus, vt sit tanquam niti-
dissimum speculum, quod diuinas inspirationes, ve-
ritatis præcepta & peruationes quasi imagines à diui-
no verbo per concionatorem illapas subito, clarè per-
fectè in se recipiat.

Animi puri-
tas & tran-
quillitas an-
te concionem
comparanda.

§. Demum ante concionem vehemens in se desi-
derium & audiendi & perficiendi excitet, vt dicat cum
Propheta Psalmo 118. Os meum aperui, & attraxi spiritum
quia mandata tua desiderabam. Et cum Ezech. cap. 3. v. 2. ac uenda,
Et aperui os meum, & cibauit me volumine isto Os aperimus
ait S. Gregor. homil. 10. in Ezech. quando sensum ad
intelligentiam sacri verbi preparamus, & cum ad Dominica
præcepta cordis nostri desideria inbiant, vt de cibo vitæ aliquid
sumant.

Diuini ver-
bi fames ex-
citanda &
acuenda.

§. In audienda ipsa concione habitus corporis
vultusque decenter ad attentionem compositus sit &
animus persuasissimum habeat Deum ipsum ad se per
concionatorem loqui. Luca 10. v. 16. Qui vos audit me
audit, & qui vos spernit me spernit, Marc. 13. v. 11. Non vos
estis loquentes, sed Spiritus sanctus. Luc. 12. vers. 12. Spiritus
sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere, Ioan-
nis 14. v. 26. Paracletus Spiritus sanctus docebit vos omnia &
suggeret vobis omnia quaecumque dixerero vobis. Act. 2. v. 4. Et
repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui variis lin-
guis, prout sanctus Spiritus dabat eloqui illis. S. Greg. Nyss.
in encomio S. Ephrem, & in ejus vita Simeon Meta-
phra. tradunt à S. Ephrem visam in humeris sancti Ba-
lilii concionantis fulgentem columbam, quæ dexte-
ram

In concionis
auditione
quid agen-
dum.

ram ejus in aurem infufurrabat, quæ dicturus erat. Et ut habet Ioannes Diaconus l. 4. vitæ S. Gregorii cap. 6. Paulus Diaconus familiarissimus eius super caput ipsius tractantis Spiritum sanctum in similitudine columba frequentissime perspexit. Et cap. 70. Hinc & spiritus sanctus specie columbae super scribentis Gregorii caput depingitur.

§. Laudat ob hoc Theffalonicenses 1. epist. cap. 1. vers. 13. & pro iis Deum Apostolus. Ideo, inquit, & nos agimus gratias Deo sine intermissione; quoniam cum accepistis à nobis verbum auditu Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis, id est, tam reuerenter & honorifice tanta deuotione audistis & recepistis verbum Dei, ut probaretis esse Dei doctrinam, & ab ipso Deo auditum putaretur, ut S. Patres commentatores explanant.

*Absoluta
concione
quid faci-
endum.*

§. A concione præstandum quod monet S. Aug. conc. 1. in Psalm. 103. *Que audiuistis cogitate, que manducastis ruminato, sic enim eritis munda animalia.* Sicut beata Virgo conseruabat omnia verba conserens in corde suo Luc. 2. v. 19. & 52. Ex quo fonte sui Euangelii initium hausit S. Lucas. Beati aut Dominus Luc. c. 1. ver. 28. *qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.*

C A P. CXXVII.
RITVS ET CEREMONIAE ECCLESIAE
Clericis accuratè perdiscenda. & pie
obseruanda.

*Quæ cere-
moniarum
vtilitates.*

§. Sacras Ceremonias & externos ritus, qui diuino adhibentur officio, probè sciatis, & decenter exerceant. 1. Sunt n. internæ pietatis testimonia. 2. Sunt diuinorum mysteriorum documenta. 3. Sunt spectatorum ad religionem excitamenta. 4. Sunt Ecclesie ornamenta, quibus ipsius disciplina, concordia, honestas conseruatur.

§. Atq; his de causis ceremonias ab Apostolis ipsius
v. 14.

vsurparas & traditas esse docet S. Dionys. Areopag. de
Eccles. hier. c. 1. à medio Concil. Trid. sess. 22. c. 5. Nec
mirum, cum ab ipso liberatore nostro eas esse adhibi-
tas ipsi viderint, vt quod oculos in cælum sustulerit Matt. 14.
v. 19. Ioan. 11. v. 41. q̄ elata voce clamarit Luc. 5. v. 8. & c. 23. v.
46. Ioan. 11. v. 43. q̄ in sufflauit in discipulos Ioan. 20. v. 22. q̄
euentis manib. iis benedixerit. Luc. 24. v. 50. Et etiam in vno
curando surdo & muto quot cæremoniis vsus est? Ap-
prehendens eum, ait S. Marc. c. 7. v. 35. de turba seorsum misit
digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius &
suspiciens in cælum ingemuit, &c.

Saluator
cæremoniis
vsus.

§. Quam v. S. Cæremoniæ obseruatio ipsi gra-
ta sit declarat Deus Eze. 44. v. 15. 16. Sacerdotes a. & Leui-
ta filii Sadoc, qui custodierunt cæremoniæ sanctuarii mei, cum
errarent filii Israel à me, ipsi accedent ad me vt ministrent mihi:
& stabunt in conspectu meo, vt offerant mihi adipem, & sanguinem,
ait Dominus Deus. Ipsi ingredientur sanctuarii meum, & ipsi ac-
cedent ad mensam meam vt ministrent mihi, & custodiant cære-
monias meas. Gen. 26. v. 5. Benedicentur in semine tuo oēs gentes
terra, eò q̄ obedierit Abrahamæ voci meæ, & custodierit precepta &
mandata mea & cæremoniæ, legesq̄, seruauerit. 3. Reg. 2. v. 3. Et
obserua custodias Domini Dei tui, vt ambules in viis eius, vt cu-
stodias cæremoniæ eius, & precepta eius, & iudicia, & testimo-
nia, sicut scriptum est in lege Moysi: vt intelligas vniuersa quæ facis
& quocumq̄, te verteris. Omnia, inquit Apostolus 1. Cor. 14.
v. 40. honeste & secundum ordinem fiant.

Externorū
rituū vsus
Deo acce-
ptus.

§. Existimant v. nostra tempestate Sectarii se posse
& Catholicorū manib. tanq̄ Herculis clauā extorquere
Cæremoniæ vnico illo Saluatoris dicto Ioan. 4. v. 21. in errorem
Venit hora & nunc est, quādo veri adoratores adorabunt Patrem
in spiritu & veritate. Sensus est: Præsto est tempus quo
Deū adorabunt nō in falsitate, vt Samaritani, nō in
ymbra & figura vt Iudæi, sed in vero de Deo sensu & fi-
de, in clarissima rerū actumbratarū luce, in Spiritus S.
gratia, fide, spe, charitate, & qui ex his proficiscuntur
V 4 acti-

Novantes
errant, &
mittunt sæci
duces cæco-
rum.

*Hæreticorum
interpreta-
mentum re-
soluitur.*

actibus. Nouatores absolutè Spiritum interpretan-
tur, vt à corpore distinguitur, & actum animæ tantum
spiritualem significat : Si autem hæc est adoratio in
Spiritu, certè quando Paulus ad Eph. 3. adorabat di-
cens : *Huius rei gratia genua flecto ad Patrem*, in Spiritu
non adorabat : genuum enim flexio corporis est, non
animæ ; Nec etiam adoratio erat in Spiritu illa Petri
Actor. 9. quando submittens quoque genua orauit ;
Nec illa Confessio erit in Spiritu, de qua dicitur Rom.
10. *Ore confessio fit ad salutem* : Nec erat illa manuum im-
positio in Spiritu sancto Act. 8. vbi dicitur : *Imponebant
manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Nec præ-
dicatio Pauli erat in Spiritu, quia corporea res erat
Non igitur adoratio in Spiritu excludit actus corporis :
nam 1. Corinth. 12. operationes Spiritus varias distin-
guit Paulus, quæ corporeæ sunt : vt interpretatio ser-
monum, opera virtutum, genera linguarum, gratia sa-
nitatum, & ad Rom. 12. *siue ministerium in ministrando,
qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortatione, qui tri-
buit in simplicitate*, & multa alia ibi numerata 1. Cor. 12.
Psallam spiritu, psallam mente, quæ omnia in Spiritu sunt,
& fiunt, & multa corporalia opera Paulus exhibuit in
Euangelio prædicando, de quibus dicit ad Roman. 1.
Testis est mihi Deus, cui serui in Spiritu meo in Euangelio.

§. Concludamus ergo non excludi opera externa
per adorationem spiritus, quando ea fiunt, & proce-
dunt ex interiori spiritu, fide, dilectione, & gratia.
Elemosynæ ergo, peregrinatio, jejunium, & reliqua,
quæ ex fide, dilectione, pœnitentia procedunt
in spiritu fiunt, & in spiritu adora-
mus, & seruiamus Deo, quan-
do hæc sic faci-
mus.

FESTI DIES PIO STUDIO ET STUDIO = pietate transigendi.

§. Solennes sacrosque dies præcipuo quodam religionis studio celebrent, & impedimenta ut sunt epulatio, læcularium negotiorum tractatio & id genus alia, nauiter submoueant, ut vacent & videant, quoniam suauis est Dominus Psalm. 45.

§. S. Augustinus serm. 251. de tempore. Ideo à sanctis Patribus nostris constitutum est, & mandatum, ut in sollemnitatibus Sanctorum & maxime in Dominicis dieb. otium haberent, & à terreno negotio vacarent, ut paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum, cum non haberent, quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentq. eo tempore terrenam solitudinem, quo facilius Dei possint intendere voluntatem.

§. Atque in primis tunc maxime vacandum à peccatis, à commellationibus, ebrietatibus, turpiloquiis, obtreccionibus & id genus aliis. Hinc S. Augustin. in Psalm. 32. conc. 1. Obserua, inquit, diem Sabbathi, non carnaliter, non Iudaicis deliriis, qui otio abutuntur ad nequitiam. Melius enim utiq. tota die foderent, quam tota die saltarent. Sed tu cogitans requiem in Deo tuo, & propter ipsam requiem omnia faciens abstine ab opere seruili. Omnis enim qui facit peccatum seruus est peccati Ioannis 8. vers. 34.

§. Conc. Tuburiens. sub Arnulpho Imper. can. 35. Diebus Dominicis, inquit, & Sanctorum festis vigiliis & orationibus insistendum, & ad Missas cuiuslibet Christiano cum oblationibus est currendum, & tantummodo Deo vacandum. S. Augustin. lib. 20. contra Faustum cap. 21. Populus, inquit, Christianus memorias Martyrum religiosa sollemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur. Et sermon. 47. de Sanctis, is idem

A terrenis rebus cessatio sit in celestibus occupatio.

Die sacro quibus à rebus cessandū & abstinentiam.

Quid festo die agendū. Quibus de causis Sanctorum festa instituerit Ecclesia.

S. Doctor, Quotiescungq; ait, Fratres charissimi S. Martyrum solēnia celebramus, ita ipsis intercedentib; expectemus à Domino consequi temporalia beneficia, vt ipsos martyres imitando accipere mereamur aeterna. Ab ipsis enim S. martyrum in veritate festiuitatum gaudia celebrantur, qui ipsorum martyrum exempla sequuntur.

Dieb. festis agenda Deo gratia pro beneficiis. §. Idem S. Aug. l. 10. de Ciu. Dei c. 4. Deo beneficiorum eius, solēnitatibus festis, & diebus statutis dicamus sacramusq; memoriam, ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio. §. S. Leo serm. 3. de Quadrag. Per diem festum omnia, inquit, Sacris dieb; expianda peccatorum sordes. que animi puritatem & speculū mentis obnubilant abstergenda sedulo, & quadam elimatione radenda sunt. Scrutetur quisq; conscientiam suam seq; ante se statuatur proprii censura iudicij Quo pertinet & illud S. Greg. l. 11. epistolar. ep. 3. ad Romanos ciues. Die Dominico à terreno labore cessandum est, atq; omnimodo orationib; insistendum, vt si quid negligentia per sex dies agitur, per diem resurrectionis Domini precibus expietur.

Temperanter dieb; festis viuendum. §. S. Aug. in Ps. 88. conc. 2. in fine. Natalitia Sanctorum cum sobrietate celebrate, vt imitemur eos qui praeceperunt & gaudeant de vobis, qui orant pro vobis, & benedictio Domini in aeternum maneat super vos, fiat, fiat.

Quid sacris diebus expendendum. §. Hortatur S. Bern. ser. in SS. Apostolorum Petri & Pauli vigilia, vt in festiuitatib; Sanctorum tria vigilanter consideremus. 1. Auxilium Sancti agnoscentis & miserantis nostras misérias & oratis pro nobis. 2. Exemplum eius non declinantis ad dexteram neq; ad sinistram, sed regiam viam tenentis in conuersatione sua. 3. Confusionem nostram, quod cum fuerit homo passibilis similis nobis, ex eodem luto formatus, non faciamus opera, quae fecit, nec sequamur vestigia eius.

§. Deniq; dum dieb; festis Christiani conueniunt, è conspectu mutuo & fides crescit & letitia maior oritur, vt habet S. Isid. l. 1. de Eccl. off. c. 35. Et S. Hier. in c. 4. ad Gal. Ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter veniremus.

§. Ex his SS. Patrum sententiis dilucidum est, quis dierum

dierum festorum finis fructusq; sit, nimirum. fidei & laticie spiritalis incrementum. 2. Conscientie emaculatio. 3. bonorum operum excitatio. 4. Memoria beneficiorum Dei, & gratiarum actio. 5. Sanctorum deprecationis pro nobis impetratio. 6. Eorundem imitatio. 7. Et meritorum communicatio.

C A P. CXXIX.

ANTE SOMNUM DISCVTIEN-
da Conscientia.

§. PRIUSquam nocturnam capiant quietem. 1. Deo gratias pro acceptis beneficiis agant. 2. acta diei rationes a Conscientia exposcant. 3. de contractis noxiis vehementer indoleant. 4. vitæ emendationem discernant. 5. precibus se Deo commendent.

Examinanda conscientia compendium.

§. *Que dicitis in cordibus vestris, ait S. David Ps. 4. v. 5. & in cubilibus vestris compungimini. In quem Ps. B. Hier. Quod in die peccando cogitatis, nocte expiate per lachrymas. Et ibid. D. Aug. Seipsam anima compungat, ne in die iudicii damnata torqueatur. Hoc eod. loco S. Chryf. Mala que cogitastis consilia, ea in cordib. vestris in tempore illius quietis punite, in ea animadvertite. Et si mala castiganda sunt consilia, multo magis profectis & dictis oportet angere animo. Hoc fiat singulis diebus, nec prius obdormueris, O homo, quam mente vexaueris, que a te interdum perperam acta sunt.*

De cogitatis, dictis, factis examinanda conscientia.

§. Hujus discussionis & examinationis fructum hom. 47. in Matth. exponit idem S. Chryf. Lectum, ait, atq; quietem petiturus hoc iudicium meas. Nec res parvas contemne, sed magnas etiam earum rationes repete. Hoc modo magni futuri Iudicis tribunali letus assistes. Hoc modo Paulus seipsum mundavit, ac ideo dicebat 1. Cor. 11. v. 31. Si nosmetipsos iudicaverimus, non utiq; iudicemur. Verum propter eximiam huius pie exercitationis utilitatem vberius de illa differendum.

Quotidianus sui iudex non reformidat Dei iudicium.

DE EXAMINATIONIS CONSCI-
entia fructibus.

§. **E**X tribus capitibus diligens propriæ conscientia
examinatio commendari potest. 1. quod ea vi-
tata & valde probata fuerit probis & sanctis homini-
bus, quorum sanè mores cum nos delectent, vestigia
sunt studiose persequenda. 2. quod eadem homini v-
tilissima sit & saluberrima, vt, quæ maxima ab illo in-
commoda auerrat, & commoda conciliet. 3. quod
denique longe gratissima sit ipsi Deo, est enim præci-
puum salutis nostræ & perfectionis adjumentum, cu-
jus salutis amantiſſimus est Deus.

PRIMA PARS.

Quid Syn-
dieris & na-
turale homi-
nis iudiciū.

§. Est quoddam à Deo naturæ nostræ atque rectæ
rationi inſitum generale iudicium practicum, quo
homo iudicat bonum eſſe amandum & proſequen-
dum, malum deteſtandum & fugiendum, atque id
Synderiſis appellatur, de quo S. Thom. 1. part. q. 79. art.
12. quod ſit habitus naturalis principiorum operabilium, quod
& Baſilius in proœmio in Prou. naturale iudicatorium, & Da-
maſcen. lucem noſtri intellectus appellat, de quo quidam ac-
cipiunt illud Pfalm. 4. v. 7. Signatum eſt ſuper nos lumen
vultus tui Domine. Origenes vocat anima pedagogum in c. 2.
ad Rom. vbi Apoſtolus vocat legem natural. m. Cum gentes,
inquit, quæ legem non habent naturaliter (lumine & in-
ſtinctu naturæ) ea quæ legis ſunt, faciunt (aliqua, non
cuncta, ad quod opus Dei gratia) eiusmodi legem (vete-
rem) non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtendant opus legis
ſcriptum in cordibus ſuis. Secundum hanc legem & Deo nos
de tribuere obſequium noſtrum Rom. 12. v. 2. rationale
ob. t.

obsequium vestrum. Hanc D. Iacobus c. i. vocat institum
verbum, id est, interprete Oecum. naturalem sermonem,
qui discernit melius a peiore, a quo etiam rationales sumus
& dicimur. Si vero iudicat Synderisis: Omne bonum
est amplectendum, orare, pascerè famelicos, docere
rudes, &c. est bonum, ergo. Omne malum est deui-
tandum, furari, verberare infontem, est malum:
ergo.

§. Ex hoc generali iudicio nascitur particulare, unde, ego
quod vocatur conscientia, quæ nihil aliud est quam quid consci-
iudicium intellectuale, de aliqua re singulari, quæ sub onia.
actionem cadit, videlicet num facienda vel omitten-
da, nam facta à nobis vel nō facta, num benè vel malè
facta. Quatenus primo est iudicium de particulari a-
gibili faciendo vel prætermittendo v. g. Omnis occa-
sio virtutis amplectenda est, peccati declinanda: hoc
opus præbebit tibi occasionem exercendæ virtutis aut
vitii patrandi, ergo hoc sectandum & illud fugien-
dum. Hæc conclusio est conscientia, & hoc pacto li-
gat, astringit & continet hominem, ne quid tale faci-
at, aut soluit, dimittit & laxat, vt faciat. Ita dixit Apo-
stolus ad Rom. 14. v. 12. *Beatus qui non iudicat semetipsum
in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducauerit, da-
mnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide*
peccatum est. Agebat Apostolus de cibis lege velut im-
mundis prohibitis, quos aliqui se putabant posse com-
medere caremoniis istis per Christum abrogatis, alii
existimabant sibi non licere, Apóstolus autem cum
docuisset nullum cibum in Euangelio habendum im-
mundum, sed omnia esse munda mundis, addit, illum
esse beatum in hoc negotio, qui cum putat sibi licitum
vesci, v. g. suilla, eum conscientia non arguat, non con-
demnet, qui autem diiudicat, dubitat, hæsitat quasi
non liceat, & tamen ederet, condemnatus est, quia
non ex fide, qua persuasum habuit sibi licere, non ex
con-

*Conscientia
ligans & sol-
uens excu-
sans vel da-
mnans.*

*Etiams erras
conscientia
obligat.*

conscientia bona dictante esse faciendum, omne autem quod ex tali fide & conscientia non proficitur peccatum est Prou. 12. v. 18. *Est qui promittit & quasi gladio pungitur conscientia* (quæ dicitur non esse faciendū quod promittit, vt V. Beda, Lyranus & Iansen. exponunt. Hac ratione dicimus aliquid nos non posse facere quod sit contra conscientiam aut factum quod non sit contra conscientiam aut esse aut non esse nobis religioni).
 Nil repugnante ingenio. *Tum hūc inuita dices* §. 2. Quatenus est iudicium de re à nobis gesta vel faciesque non gesta dicitur testificari, vel noxam vel innocentiam. Rom. 2. v. 16. *Testimonium reddente de illis conscientia ipsorum.* 2. Cor. 1. v. 12. *Gloria nostra hac est testimonium conscientia,* Genes. 43. v. 22. *Non est in conscientia nostra, quis posuerit pecuniam in marsupis nostris.* Quintilian. lib. 5. *Orat. Inst. Conscientia mille testes: Ea nec vllus carnis seuerius punit, nec vlla tormenta melius produunt maleficium.* Duo testes vel noxæ vel innocentia hominis, Deus & conscientia, id est, sui scientia & certitudo, quod hæc vel illa in animo nostro insit.

§. 3. Quatenus est iudicium de re vel bene vel male gesta dicitur excusare vel accusare, remordere vel tranquillare, affligere vel consolari. Rom. 2. v. 16. *co-gitationum inter se accusantium vel defendentium.* Sap. 17. v. 10. *Praoccupant pessima redarguente conscientia.* 1. Ioan. 3. v. 21. *Si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad Deum,* Ierem. 2. v. 19. *Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.* Aug. lib. contra Secundinum Manicheum. c. 1. *Senti de Augustino quod libet, sola me conscientia in oculis Dei non accuset.* Iuuen. satyr. 13. *Extemplo quodcumque malum committitur ipsi displicet auctori. primum est hoc vltio quod se iudice nemo nocens absoluitur.* Eccl. 2. v. 26. *Bono Deus dedit laticiam, peccatori afflictionem.* S. Chrys. hom. 63. ad Antioch. *Licet virtus in eius exercitatione aliquid habeat laboris, multa tamen implet conscientiam delectatione, & tantam intrinsicus exhibet voluptatem, vt nullo sermone exprimi possit.* Quid tibi

tibi de presentibus iucundum videtur, nonne lauta mensa, & corporis sanitas, & diuitiæ? Sed hæc suauia, si illi voluptati comparentur, amara videntur. Plato dialog. 1. de iusto: Qui multas iniquitates in vita commiserit, ex ipso frequenter somno excitatus extimescit, & pessima in spe viuuit. Qui autem nullius iniuria sibi conscius est, huic iucunda spes semper adest.

§. Examinatio itaq; conscientie est inuestigatio & dilquilitio eorum, quæ recte aut perperam gessimus cogitatione, verbo, opere, omissione. Hanc Dauid Pf. 76. vocat exercitationem & quasi mentis expurgationem. Exercitabar & scopebã spiritum meum, Apostolus 1. Corinth. 11. v. 28. sui ipsius probationem & iudicium. Probat seipsum homo. Esti nosmetipsos iudicauerimus nõ vtiq; iudicauerimur.

§. Hæca. iustis hominib. vsitatissima fuit, vt superiore cap. demonstratum est, hic tamen plura astruenda. S. Bonau. in regulis ad Nouitios monet eos his verbis:

Recte factorum ommissio vel in negligentia discutenda.

Stes in silentio, & examina te ipsum, quomodo in oratione vel lectione, vel in seruitiis laborasti. Quod si te inuenieris otiosum stetitisse, aut dixisse illicita, timeas cum dolore cordis sciens q; oportet tibi reddere rationem villicationis tuæ. S. etiam Ephrem Syrus

to. 3. ferm. Ascet. Diebus, ait singulis vesperi & manè diligenter considera, quo pacto habeat se negotiatio tua ac mercimonii ratio. Et vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui examina te ipsum ac dicito: Putasne hodie in aliquo Deum exacerbauit? ni negotiatio

Nunquid verba otiosa protuli? Num per contemptum negligentiam q; peccauit? Num in re aliqua fratrem irritauit? Num aliquis famam detractionib. lacerauit? &c. Deprehensisq; peccatis, dolorem, lachrymas funde. Et factò diluculo rursus eadem tecum meditare, & dicito: Quomodo putas, ista nox mihi dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

bi praterit: Lucratu sum in ea mercimonium meum? Nunquid improbe ac sordida cogitationes inuasunt me, atq; illis libèter immoratus sum, &c. Similiter & S. Bern. l. de solit. vita: Mane praterita noctis fac à remetipso exactionem: & ventura diei, tibi iudicito cautionem: Vesperi diei praterita rationem exige: & su-

Matth. 13. v. 45. Simile est regnum cælorum hominib. querenti bonas margaritas, &c. Luc 19. v. 13. Negotiamini dum v-

& superuenientis noctis fac indictionem. Vltimatissima verò fuit, vt dixi, hæc consuetudo Sanctis, vnde B. Dorotheus doctrin. 11. Quo pacto per singulos dies nos ipsos purgare, & propemodum expiare debeamus exactissime docuerunt Maiores, & Patres nostri: nempe vt vesperi sedulo quisq; perquirat & inuestiget, quo modo pertransierit diem illum. Rursus manè examinet, quo modo exegerit noctem illam: & penitentiam agat, ac respiscat coram Deo, si quo pacto, vt fieri potest, peccatum aliquod admisit. B. Ioannes Climacus gradu 4. Optimus ille trapezita est, qui quotidie vesperè, lucrum ac detrimentum omnino computat. Ribadinera lib. 5. c. 1. de B. Ignatio. In horas singulas sese colligebat, & à reliquis animum in Deum reuocabat, conscientiamq; suam discutiebat diligentissime. P. Horatius lib. 4. vita B. Francisci Xauerii c. 8. sepius, ait, in die diligentius conscientiam suam excutiebat, & ceteros ad idem faciendum magnopere hortabatur in eo perfecta vita cardinem verti ratus. Quod beatissimi illi viri ab Apostolorum principe didicisse videntur, de quo S. Clemens epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini in fine: Instruebat Petrus discipulos actus vite sue omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere, firmiter scire cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere & Sacerdotibus Dei mani-

Conscientia festare. Propheta Dauid velut scopis euerrebat fedes
discussio ma- animæ & assidue peccatorum suorum memor erat.
gnam ad per- Iniquitatem, ait Psal. 50. v. 5. meam ego cognosco, & pecca-
fectionem a- tum meum contra me est semper, id est, interprete Chry-
di piscendam hom. 2. in Psalm. 50. Etiam post acceptam à te veniam pecca-
adiumentu tum meum obliuione non contriui, verum malorum meorum,
Horribites ac flagitii perpetrati simulachrum sine vlla intermissione con-
peccatorum si demonum templor. Atque & noctu & interdiu eius species mentis mee
suorum qua in tabula de-
culis sese ob- iicit, & in conscientia mea velut in pictura sanem
pias for- meã intueor. Sic ille, quod postea monuit Ecclesiasticus
mas assidue cap. 5. v. 5. de propitiato peccato noli esse sine metu, & assidue
considerabat vt eum ab occultis peccatis Deus mundaret precabatur cum la-
gair stata. mur Dauid. chrymis, quibus per singulas noctes lectum suum rigabat, Ps. 6.
 §. Ele-

§. Eleganter S. August. hom. 5. l. 50. hom. Ascendat
ait, homo aduersus se tribunal mentis sue, adsit accusatrix cogi-
tatio, testis conscientia, carnisq; timor, Inde quidam sanguis
animi confitentis per lachrymas profluat. Videtur S. August.
id ab Apostolo mutuatus, qui Rom. 2. vers. 15. Gentes
ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium illis
reddente conscientia eorum, & inter se cogitationibus accusan-
tibus aut etiam defendentibus, &c. Ecce in humano corde
erectum à Deo tribunal, & incisæ leges bonum præci-
pientes, malum vetantes, vbi rationem constituat
iudicem, conscientiam actorem, testes cogitationes
hominem vel accusantes vel defendentes. Ad hoc ju-
diciu[m] relegatus à Deo Dauid contra se tulit senten-
tiam 2. Reg. 12. vers. 5. 6. & Achab 3. Reg. 20. v. 38. ad
cap. vsq; finem.

§. Sed & ante S. August. D. Basil. serm. de Inst. Mo-
nach. Completo die omniq; opere cum corporis tum spiritus et-
iam absoluto praeclarè fiet, si diligenter vnusquisq; antequam su-
cubitum eat cum animo suo conscientiam suam exquirat, si endi-
quid cogitauerit, vel locutus fuerit eorum quæ non decent. Et
B. Chryf. hom. 2. in Ps. 50. Annon codicem domi habes, in quo
quotidianas rationes scribas? Habeto item codicem conscientiam
tuam, & scribe quotidiana peccata. Quando accubueris su-
per stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequam veniat sibi
tibi somnus, profer in medium codicem conscientiam tuam, &
reminscere, & tecum reputa peccata tua, & dic apud teipsum:
Nunquid hodierno die vel sermone vel opere vel cogitatione pec-
caui? Et post pauca: dicito in corde tuo & in anima tua: Ex-
pendimus diem O anima, quid boni fecimus? aut quid mali ope-
rati sumus? ac gehenna recordare, vt metu affectus bonum au-
geas, malum a. de medio tollas. Sic sancti conscientia tua
maximam rationem habuere, sic suasere, vt super custo-
diam nostram staremus & videremus, quid in nobis loqueretur
Dominus, & quid respondi: esse[m]us de multis arguenti nos Deo
vt Habacuc. c. 2. v. 1. ait: vt poneremus corda nostra super vias
nostras.

X

nostras.

nostras, diligenterq; recogitaremus facta nostra, vt monet Deus
Aggai i. v. 5. & 7.

§. Neque tam miror hoc fecisse, hoc monuisse
Sanctos, sed miror hoc & docuisse & præstitisse homi-
nes Ethnicos solo nature & rationis lumine collustra-
tos. Virgil. in Epigrammate de viro bono.

Vir bonus & sapiens multiq; è millibus vnus.

Iudex ipse sui, totum se explorat ad vnguem,

Cogitat & iusto trutina se examine pensat.

Non prius in dulcem declinat lumina somnum,

Omnia quam longe reputauerit acta diei.

Quæ prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?

Cur isti factis decus absuit? aut ratio illi?

Quid mihi præteritum cur hæc sententia sedit.

Quid sanius ab Ethnico suaderi, & re Eius à Christiano
posset fieri?

§. Adjungatur & alius nimirum Seneca l. 3. de ira.
c. 36. Faciebat hoc Sextius vt consummato die cum ad noctur-
nam quietem se reciperet, interrogaret animum suum: Quid
hodie malum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?
Desinet ira & erit moderatior? quæ sciet sibi quotidie ad iudicium
veniendum. Inspicit iustus manticam suam: quia à fron-
te est, non cernit iniustus: quia à tergo est. Cui placet,
obliuiscitur, cui dolet, meminit. Bono viro peccatum
displicet, & ideo recordatur, malo viro peccatum
adlubescit & idcirco eius memoriam deponit. Ca-
dunt impii, cadunt & pii, sed magno discrimine. Iusti
cadunt antrorsum, impii retrorsum, vt notauit San-
ctus Gregorius homil. 9. in Ezech. Ezechiel & Pau-
lus ceciderunt in faciem suam, turba Christum com-
prehendere contendens cecidit retrorsum. Quid hoc
significat. Nimirum quod iusti in ea cadunt quæ oculis
cernunt, & proinde peccata sua agnoscunt, fateantur,
corrigunt? Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & pec-
catum meum contra me est semper, Pl. 50. Plal. 31. Dixi con-
fitebor

ritebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remissi-
fii impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus
in tempore oportuno, at via impiorum tenebrosa. Prou. 4. v. 19.
nesciunt ubi corruant, non vident peccata sua, sed diffi-
mulant, exculant. Dixisti ait Deus Ier. 2. v. 55. Absq; pecca-
to & innocens ego sum, & propterea auertatur furor tuus à me.

Diligens cō-
scientia cu-
ra & pre-
sentis grā-
tia, & eter-
ne prade-
stinationis
iudicium.

§. Neque tantum hoc iustorum & iniustorum dif-
crimen est; sed multo magis prædestinatorum & re-
probatorum. Prædestinationis est argumentum, si ho-
mo puritati cordis valde studeat, reprobationis, si mū-
ditiam ejus non curat, non curat autem qui accura-
tam & sollicitam conscientie suæ rationem non ducit.
Elegit nos Deus ait Apostolus ad Ephes. I. ver. 4. in Christo ante
mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in con-
spectu eius in caritate. Nunquid vt essemus puri tantum
a mortiferis sceleribus? Nequaquam, sed etiam minu-
tis & venialibus. Sicut enim nos ad æternam beatitu-
dinem perducit, ita & prædestinauit, neminem au-
tem eo perducit cum vlllo peccato minuto, quin illud
prius expiandum sit. Nihil enim coinquinatum intrabit in
illam, Apocal. 21. ver. 27. ac proinde Dominus beatos
pronunciat mundos corde, quod illi Deum sint visu-
ri. Matth. 5. v. 8. Et sanè sicut oculus obcæcatus Solis
lumen intueri nequit, sed nec ille qui puluere aspersus
est, ita non solum mortiferis sceleribus alligatus, sed
& minutis maculis notatus diuinam essentiam intue-
ri non potest. Itaq; à Latere incipiamus, sæpe in nos ip-
sos descendamus, & Adibus in nostris quæ præua aut
recta gerantur, consideremus, & vt finiamus cum S.
Ioanne Climacho gradu 26. Ad omnia post Deum, con-
scientia nostra, vt norma & regula vtamur. Quo pertinet
& illud Menandri: Mortalia cunctis conscientia
est Deus, id est, instar aut vice
Dei.

EXAMINIS QVOTIDIANI
formula.

§. **E**Xamen verò conscientia, ne inconsiderate tractetur ac sine fructu, videndum est quid ante, quid post, quid in ipsa examinatione facto opus sit. In iis autem quæ præcedunt primum est illud, vt examinationis naturâ cognoscatur.

Quid conscientia examinationis.

§. Est ergo examen conscientia, vt & ante indicauimus, nihil aliud quàm vitæ nostræ actionumque singularum recognitio, æstimatio & expensio quædam siue collatio cum regula diuinorum præceptorum propriique instituti, vt quæ praua sunt vel imperfecta corrigantur & absoluantur, non secus atq; Pictores oculos identidem & manus referunt ad opus informatum. Vel est quædam quasi collatio tabularum. Deo enim inspectante rationemque exposcente tabulas accepti expensiq; conferimus, inspiciamusq; à Deo accepta bona vel naturæ vel gratia, quæ ille suæ gloriæ nostris & proximorum vsibus voluit deseruire, quam in rem & quam prudenter impensa sint, eequa illis accessio per industriam nostram, vel imminutio per socordiam sit facta.

Ante examē animus ad se aduocandus

§. Alterum est, vt animum paulo ante tempus examinationis colligamus, quo quietius in eam vnam curam toti incumbamus.

§. Tertio vt in ipso ad examen accessu Dei præsentiam agnoscens cum cum summa animi demissione veneremur & adoremus.

§. Quarto loco sequetur actio gratiarum de beneficiis acceptis, quæ ad hæc tria capita reuocari possunt

sunt. Alia sunt naturæ creatio scilicet, conseruatio, & gubernatio. Alia sunt gratiæ quorum caput est Christus, & quæcunq; sunt Christi. Secundo loco sunt Sacramenta per quæ quasi per quosdam riuos ad nos merita Christi Dei permanant. Tertio est gratia ipsa cum innumerabilibus bonis quæ secum affert. Postremo est vocatio ad inculpatam sanctamq; vitam. Alia denique sunt beneficia gloriæ, quod scilicet pias actiones nostras Deus cum ipsi nos totos, infinitis nominibus debeamus, remunerare velit tanto præmio æternæ felicitatis, ipsius scilicet visione, caritate, fruitione, tanto ante, id est, ab æternitate preparata. Ad hæc gratiarum actio breuis esse debet, sed studio & affectu plena in colloquii formam, in qua commemoranda sunt propria & priuata beneficia, & quæ præsertim ab ultimo examine accesserint.

§. Nec hic existimandum est sine causa positum esse, vt concessa nobis cœlitus dona ad memoriam reuocemus. Beneficiorum enim commemoratio est, quædam bonorum à Deo nobis creditorum recognitio atque enumeratio, in quorum administratione quam fideliter versati sumus inspiciendum est, tum illud sit, vt cognito, quomodo Deus te nobiscum gesserit, quomodo ipsi cum Deo nos geramus paulo post recognoscentes, tanto maiore cum dolore & pudore, tenaces, viles, ingratosq; mores nostros cum infinita illa Dei beneficentia comparemus, quanto vnus contrarii vicinitate magis alterum eminet. Post gratiarum actionem sequitur diuinæ opis & gratiæ imploratio dupliciter nobis necessaria, & cognoscenda errata & ad corrigenda.

SECUNDA PARS.

§. Quæ ratio in ipso examine tenenda sit: Primam partem excipit hæc secunda, quæ ut propriè continet examen, ita operæ plurimum & tempus exigit, ad quinque autem capita pertinent ea, quæ sunt examinanda.

§. Primum caput continet illud tempus, quod ab ultimo examine intercessit, ejus temporis actiones singulæ percurrendæ sunt ordine, ne quid vagantes fallat. In actionibus verò singulis examinanda sunt diligenter cogitata, dicta & facta, quod si in eorum aliquo vitium fuerit deprehensum de eo statim dolendum est, ut morbo sine vlla mora, statim ut apparet, medicamentum adhibeat.

§. Caput secundum continet tentationes, sollicitationes ad malum, perturbationes. Primo enim capite pertractato videndum est attentius & separatim, v. ide & quæ fuerint hujusmodi molestiæ & affectus & in iis quomodo quisq; se gesserit.

§. Tam procedendum ad tertium caput quod virtutes complectitur, præstabitque eas omnes percurrere, quæ proprii instituti & muneris sunt, & erga Deum, & erga proximum, & erga nos ipsos requiruntur inspiciendo, quomodo simus ad eas affecti vel parati, quomodo in earundem exercitatione versemur. Succedat his.

§. Quartum caput in quo benefacta & prætermissa reponuntur. Neque hic solum perquirendum erit, quid sit prætermisum ex iis quæ fuerint præscripta & necessaria, verum etiam ex iis, quæ quis cum virtute & fructu efficere potuisset, & quorum aliqua se præbuit occasio. Nam qui talentum Domino retulit sine lucro pœna non capuit. Hinc tandem ad

§. Quinta

§. Quintum & vltimum caput examen descendit, quod caput sex hasce res continet 1. malas propensiones. 2. Perturbationes & animi motus insolitos. 3. Tentationes. 4. malos habitus & vitia. 5. Difficultates in virtutis exercitatione. 6. Impedimenta progressus, videndum erit quibusnam istorum quisque obnoxius sit, & quibusnam vexari soleat vel frequentius vel acerbius. Illud tamen obseruandum est has res considerandas esse hic breuiter & cursim solum ad animi statum explorandum, longam & accuratam tractationem reseruandam esse meditationi, cui hæc inquisitio materiam comparat. Nam Examen locum habet Exploratoris, qui hostes detegit. Meditatio Imperatoris, qui eosdem aggreditur & domat. Vel Examen instar est canis, qui odore feras peruestigat. Meditatio canis, qui eas assequitur cursu & dente comprehendit. Hæc rerum examinandarum quinque capita, qui percurrerit fideliter, neque vnquam desiderabit materiam temporis bene collocandi, neque vllam latebrarum animi sui, aut vitæ spiritualis partem ignorabit.

TERTIA PARS.

Quid agendum post Examen?

§. Absoluto Examine paulo ante finem temporis destinati tria reliqua sunt facienda. Primum petenda est venia peccatorum, quæ reperimus, deinde proponenda est emendatio, & animus aduersus vitia obfirmandus. Postremò memoriæ & Confessionis causa præcipua noranda sunt breuiter. Is enim qui diligenter conficit tabulas, rationes semper habet expeditas.

Examen Conscientiæ.

Est { vitæ actionumque cognitio. Et collatio
cum Dei præceptorum institutiõ; ac pro-
pria vocationis regula.

Ejus finis vt { Præua corrigantur,
Imperfecta absoluantur.

Ante Examen.

Colligendus animus.

In ipsius exordio Deus præsens cogitandus & summa
cum reuerentia ac religione adorandus.

	Nature, que sunt	{ Creatio, Conseruatio, Gubernatio.
L Gratiæ de- inde DEO agendę pro beneficiis.	Gratię, que sunt	1. Christus { Merita, ejusq; { Actiones, { Labores, { CruciatuS, { Mors.
		2. Sacramenta per quę tan- quam riuos merita Sal- uatoris ad nos perma- nant.
		3. Gratiã ipsã cum innume- rabilib. donis, Fide, Spe, Charitate, vocatione ad sanctum institutum, vir- tutibus, muneribus spi- ritualibus.
	Gloria, quę est æterna beatitudo in Dei visione, amore & fruitione consistens, ad quam nos Deus propter Christum elegit ante mundi constitutionem.	

II. Pe.

Post Examen.

1. Petenda venia.
2. Proponenda emendatio.
3. Notanda memoria, quæ confessione expianda.
4. Oratio Dominica loco pœnitentiæ recitanda.
5. Aliqua de nobis pœna sumenda.

Iesu cor meum imbue cordis tui dulcedine,
Nihil velim, nil appetam, quam te tuamque glo-
riam.

Siue mori me Christe iubet, seu viuere maus,
Dulce mihi tecum viuere, dulce mori.

Iturus ad somnum aliquid tecum defer in memoria & cogitatione, ait S. Bernardus, in quo placidè obdormias, quod etiam somnare iuuat & expediat. Caue autem quantum potes, ne totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non requies lassæ, sed sepultura corporis suffocati. Quietè & somno, ait Sanctus Ephrem de vita spiritali cap. 76. tantum tempus impende, quantum cogit ipsa necessitas: quies enim diuturna corpus emolliat, & libidinis ignem facile accendit.

Septem horas dormisse sat est, iuuenique
senique.

CAPVT CXXXII.

DE PRECATIONIS CONCLAVI,
& benedicta aqua.

Locus domi §. **D**Omi suæ aptum orationi locum habeant, vt
separ. tus. Iudith. cap. 8. ver. 5. sic & precandi gratia seces-
sum

sum quæsiuit Saluator Luc. 6. v. 12. Exiit in montem & erat pernoctans in oratione Dei. & cap. 9. v. 18. Cum solus esset orans. Ioannis 18. v. 1. 2. frequenter introiuit in hortum cum discipulis, precandi causa, vt & tunc fecit. Suadetque Christus Dominus Matth. 6. v. 6. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, & dedit tibi. S. Hieron. Græci & Syri addunt: in propatulo sine manifesto, cuius rei & exemplū Act. 10. v. 9. præbuit S. Petrus, qui ascendit in superiora vt oraret, aliique quam plurimī Sancti.

§. Quo in loco si altare erigere nequeant, saltem sacras imagines, quæ pietatem prouocent, habeant; Et similiter aquam habeant benedictam, eamque libenter præsertim domum ingredientes & egredientes ac nocturnam quietem capientes sublata in Deum mente usurpent.

§. Nam aquæ consecrationem nobis sancti tradidere Apostoli, vt ait S. Basil. lib. de Spiritu S. c. 27. & B. Clemens discipulus S. Petri lib. 8. conf. Apostol. c. 35. ponitur & ordinem consecrationis aquæ, & S. Dionysius S. Pauli discipulus lib. de Eccles. hier. lib. de Baptism. affirmat aquam sacris inuocationibus consecrari. Sicut ait S. Cyrillus Carech. 3. cibi sunt immundi inuocatione demonis, ita aqua simplex fit sancta inuocatione Dei. Id docet & Apostolus i. Tim. 4. v. 4. 5. Omnis creatura Dei bona est. &c.

§. Cum autem Ecclesiæ promissio facta sit à Christo, vt quidquid in nomine ipsius petierit, impetratura sit, Ioannis 14. versic. 13. & cap. 16. ver. 23. efficaces esse preces quas aquæ adhibet, indubitatum est.

§. Petit autem primo vt per diuini nominis inuocationem ejus aspersio præstet animæ & corporis

Locus domesticæ presentationis sic decenter pieque ornatus.

Aquæ benedictæ vsu docere Apostoli.

Aquæ Dei imploratiue sanctificatur.

Quid in aqua consecratione præcetur Deum Ecclesiæ.

Minutis cuius aqua benedicta pro affectu aspersa emaculat

*Minutas
culpas aqua
benedicta
pio affectu
aspersa e-
maculat.*

sanitatem. Et rectè quod deleat venialia peccata cum motu reuerentiæ in Deum, aut res diuinas, docet Sanctus Thomas 4. sent. dist. 12. & 3. part. q. 65. art. 1. ad 6. & 9. c. 71. art. 2. ad 3. & q. 87. art. 3. & alii Theologi. S. Gregorius lib. 1. dialog. c. 10. auctor est, S. Fortunatum fractum hominis ex equo delapsi femur, solius aquæ benedictæ aspersione sanasse. Georgius Episcopus Alexandrinus in vita Sancti Ioannis Chrysostomi narrat eum aqua ab Episcopo benedicta semel atque iterum febre, dyssenteria, aliisque diuturnis morbis affectos curasse, Surius 27. Ianuarii.

*Aqua bene-
dicta pellit
dæmones.*

§. Secundo orat Ecclesia aqua consecrata, ut fuget Diabolum ejusque præstigias & machinationes. S. Epiph. in. hæres. 30. memoriæ prodidit de Iosepho quodam comite Christiano, quod cum veller templum S. Adriani instaurare in honorem Christi, ac Iudæi præstigiis & machinationibus suis opus impedirent, quo minus calcem per ignem conficere posset, ipse singulas fornaces aqua benedicta resperferit, & præter opinionem incantamenta dissoluerit, & ignis eruperit, & turbæ clamore edito, Unus Deus, qui auxiliatur Christianis, secesserint. Theod. l. 5. hist. c. 21. Trip. l. 9. c. 33. Niceph. l. 12. c. 27. commemorant Marcellum Apameæ Episcopum aqua benedicta dæmonem fugasse, qui euerisionem delubri Iouis impedi- bat. S. Macharius apud Palladium in historia Lausica cap. 10. sceminam quæ in equam videbatur mutata aspersione aquæ benedictæ pristinae formæ restituit. V. Petrus Cluniacensis Abbas lib. 1. de miraculis c. 7. recenset moribundum vidisse, domum, vbi decum- bebat, compleri dæmonibus, at famulus eius Stephanus fide plenus aquæ benedictæ vasculum corripiens, omnia illius habitaculi loca aspersit, illosque penitus fugavit. Refert Surius quod Anno 1563. puella à dæ- mone obsessa aquæ benedictæ potu liberata sit. Idem

Surius

Surius I. Decembris memorat homines 50. à dæmone obsessos, eo quod in festo SS. Petri & Pauli choreas duxissent, aqua benedicta ex Diaboli potestate ereptos.

§ 3. Precatur Ecclesia ut consecrata aqua vsus pellat morbos, pestilentem aut corrumpentem aërem, & quidquid inhabitantium incolumitati vel quieti noxium, afferat autē salubritatem. Aqua benedicta à S. Aphrate expulsas esse locustas in historia religiosa c. 8. narrat Theodoretus. V. Beda lib. 5. historiarum c. 4. scribit nobilissimam fœminam Comitissam gravissime & diutissime laborantem aqua benedicta mox ita conualuisse, ut ministraret mensæ, quemadmodum aliquando fecerat socrus Petri à Christo perfanata Luc. 4. vers. 39. S. Bernardus in vita S. Malachiae scribit ab eo per aquam benedictam phreneticam esse curatam. Hugo Cluniacensis Abbas ortum ex serpentis morsu gravem tumorem aqua benedicta depulit. Surius 29. April. Innumera sunt & verissima hujus rei experimenta & exempla, & nostro tempore præsertim in Indiis.

Aqua consecrata aspersio exitiosa propellit & auertit.

§. Quarto precatur Ecclesia, ut eo in loco ad sit spiritus sancti præsentia & eam beati Angeli custodiant & defendant.

Salutifera conciliat sacra aquae conspersio.

§. Hos aqua benedicta effectus & vim enarrat S. Clemens l. 8. Const. Apostol. c. 29. Tribue Domine, inquit, ei vim sanandi & depellendi morbum, fugandi demones, idq; per Christum spem nostram. Alexander vero, quintus à S. Petro Pontifex & martyr epist. 1. can. 20. Aquam, de conf. dist. 3. Aquam, inquit, sale conspersam in populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur & purificentur, quod omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Et addit quod co inquinatos purget, sterilitatem auferat, cætera bona multiplicet, insidias Diaboli auertat, & à phantasmatis versutiis homines defendat.

C A P.

CHRISTVS DOMINVS ET APOSTO-
lus discipulant, vt Ecclesiastici toto in reli-
gionem pectore incumbant.

§. **S**edulam Deo pietatem virtutum omnium fundamen-
tum, vt ait S. Ambr. l. 1. off. c. 27. perpetuumq; cul-
tum adhibeant, cui vt rectius vacare possint, vanis ac
profanis se curis expediant. Nemo ait Apostolus 2. ad Tim.
c. 1. v. 4. & 5. militans Deo implicat se negotiis secularibus vt ei
placeat cui se probauit: nam & qui certat in agone non corona-
tur, nisi legitime certauerit. & v. 12. Iuuenilia autem desideria
fuge, sectare vero iustitiam, fidem, caritatem, & pacem cum iis

Quae sint im qui inuocant Dominum de corde puro. Vbi S. Chrys. Iuuenilia
prudencia desideria non modo ea, quae ad libidinem pertinent, sed quae ca-
& stulta ac stugari conuenit dixit. Audiant senes quam sibi fugienda sunt
iuuenilia de iuuenilia omnia: siue enim quis iniuriosus sit, siue potentia stu-
sideria Cle- deat, siue pecuniarum aut corporum amore teneatur iuuenile
ricis vitan- studium est ac stolidum cordisq; necdum satis constantis sensusq;
da. parum firmi, & qui non altis radicibus fixus est, sed feratur le-
Ne bis pueri uis & vagus, certum documentum. Hac ergo inquit fuge. Et
senes praeser Saluator Matth. 6. ver. 24. Nemo potest duobus Dominis ser-
tim Clerici. uire.

Pietas fru- §. Et iterum Apostolus 1. ad Tim. 4. v. 7. & 8. Exerce te
ctuosissima. ipsum ad pietatem: Et Pietas ad omnia utilis est. Pietas, id est
verus Dei cultus inquit S. August. epist. 51. ad Maced.
ad omnia prodest, & quae molestias huius vitae auertat, aut leu-
at, & quae ad illam vitam salutemq; perducatur: vbi nec aliquid
mali patiamur, & bono summo sempiternoq; fruamur. Rut-
sum 1. ad Tim. 6. v. 6. Est questus magnus, pietas cum sufficien-
tia. Ad Tit. 1. v. 8. Exigit vt vir Ecclesiasticus sit 6. v. 6. Sanctus
est sanctus, pius, Dei reuerens. Leuit. cap. 21. v. 6. Sancti
erunt Deo suo & non polluent nomen eius; incensum enim Do-
mini,

mini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

§. Quam verò à secularibus negotiis alieni esse, & se totos divino cultui mancipare debeant, docet S. Cyprianus epist. 66. ad Furnitanorum clericum & plebem: Graui- ter, inquit, commoti sumus ego & collega mei, qui presentes ad- erant, & presbyteri nostri, qui nobis assidebant, fratres ca- rissimi, cum cognouissemus, quod Geminus Victor, frater noster, de testamenta- saculo excedens, Geminium Faustinum presbyterum tutorem

Clerici agra- rii.

testamento suo nominauerit, cum iam pridem in Concilio Epi- scoporum statutum sit, ne quis de clericis & Dei ministris tuto- rem vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli di- otium, al- uino sacerdotio honorati, & in clerico ministerio constituti, non ars sacrifi- nisi altari & sacrificiis deservire, & precibus atq; orationibus

Notet Secta- rius clerica- tum, sacer- dotium, al- uino sacri- ficiis.

vacare debeant, scriptum est enim 2. Tim. 2. v. 4. Nemo mili- tans Deo obligat se molestiis secularibus ut possit placere ei cui se

Clerici à ci- uilibus nego- tiis abstina- ant.

probauit. Quod cum de omnibus dictum sit; quanto magis mo- lestis & laqueis secularibus obligari non debent, qui diuinis re- Si Leuita V. bus & spiritualibus occupati ab Ecclesia recedere, & ad terrenos

Testamenti solum diui- nis vacabāt.

& seculares actus vacare non possunt? Cuius ordinationis & religionis formam Leuita prius in lege tenuerunt, ut cum ter- minis vacabāt.

Si Leuita V. Testamenti solum diui- nis vacabāt.

ram diuiderent, & possessiones partirentur undecim tribus, quanto ma- gis vacabāt.

Si Leuita V. Testamenti solum diui- nis vacabāt.

Leuitica tribus, que templo, & altari, & ministeriis diuinis va- gis vacabāt.

Si Leuita V. Testamenti solum diui- nis vacabāt.

cabat, nihil de illa diuisionis portione perciperet, sed aliam terram colentib. illa tantum Deum coleres, & ad victum atq; alimen- tum suum ab undecim tribub. de fructibus qui nascebantur, de- cimas reciperet. Quod totum fiebat de auctoritate & dispositi- one diuina, ut qui operationibus diuinis insistebant, in nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur, que

hic veritas, ubi umbra? Clerici aliis terram co- lone Deū colunt.

nunc ratio & forma in clero tenetur; ut qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab administratione diuina auocentur, nec molestiis & negotiis secularib. alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquā decimas exfructi- bus accipientes ab altari & sacrificiis nō recedant, sed die, ac nocte celestib. rebus, & spiritualib. seruiant. Quod Episcopi antecesso- res nostri religiose considerantes, & salubriter prouidentes, censu- erunt

Perpetuo cle- ricis diuino cultui va- candam.

erunt

Sacrificiū
pro defun-
ctis.

erunt ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam clericum nominaret; ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. neq; enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotis & ministros voluit auocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam, Geminum Faustinum Presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur, vt Sacerdotum decretum religiosè & necessariè factum seruetur à nobis simul & ceteris fratribus detur exemplum, ne quis Sacerdotes & ministros Dei altari eius, & Ecclesie vacantes ad seculares molestias deuocet. Obseruari enim de cetero poterit, ne vltra hoc fiat circa personam clericorum, si quod nunc factum est fuerit vindicatum. Opro vos fratres carissimi semper bene valere.

Alieno ma-
lo sapere.

Benedicta sit sancta TRINITAS atq; indiuisa vnitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Finis libri primi.